This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

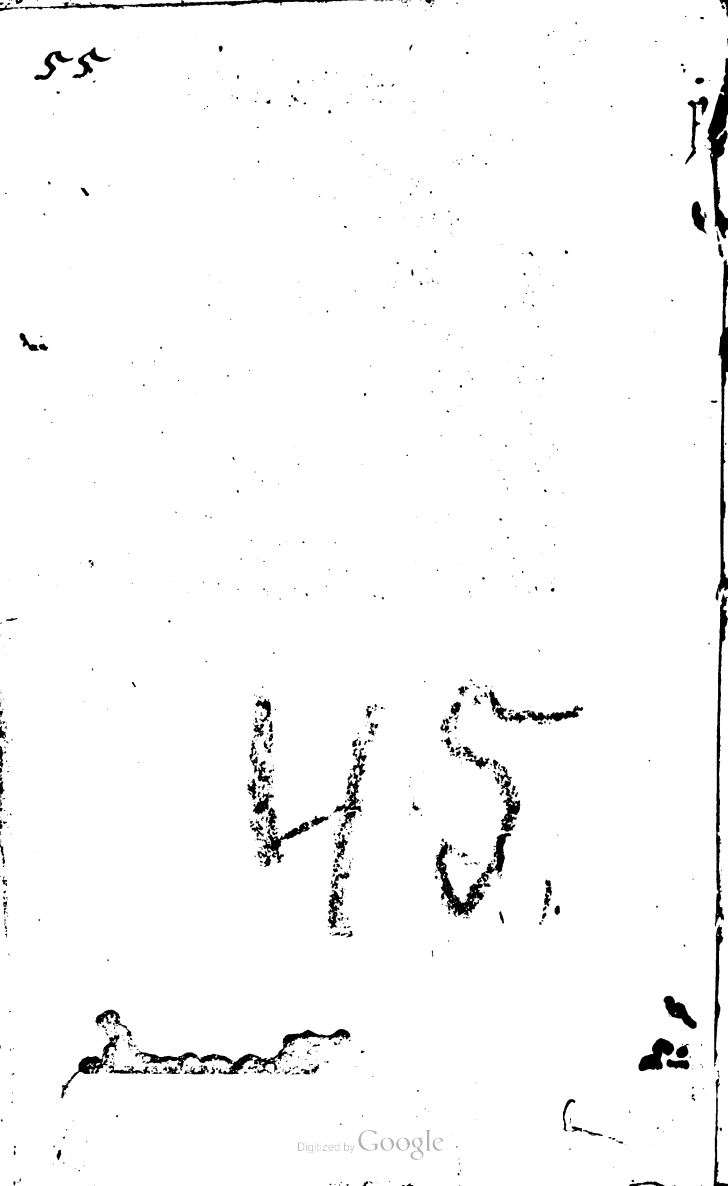
Digitized by Google

E 123/1

Digitized by Google

1190. L. 72.

Digitized by Google

Aug. Fr. Venanti Schwbeyrlly

INSTRUCTIO PRACTICA TERTIA DE CONVERSATIONE APOSTOLICA

A Curatoribus Animarum piè & fructuosè instituenda.

Complectens varios & solidos modos juvandi & consolandi diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè ægras & captivas.

AD TIRONUM SACERDOTUM potissimum utilitatem, atque instructionem ex variis Authoribus collecta, & publicæ luci data.

P. Gasp. à Nadler M. C.

R. P. TOBIA LOHNER, SOC. JESU SACERDOTE

EDITIO QUARTA.

Cum Gratia, & Privilegio Sacræ Cæs. Majestatis, Et Facultate Superiorum.

IHS

DILINGÆ,
Typis & Sumptibus JOANN. CASPARI BENCARD, Bibliopolæ Academici.

ANNO M. DCCI.

Digitized by Google

DIPLOM
EX BIBLIOTHECA
UNIV. HUNG.

Digitized by Google

ADMODUM REVERENDO,
NOBILI, ET CLARISSIMO DOMINO
MICHAELI RUEPRECHT
SS. THEOL. ET SS. CAN. DOCTORI
REVERENDISSIMI AC CELSISSIMI
PRINCIPIS AC EPISCOPI AUGUSTANI
Consiliario, nec non inclytæ Collegiatæ Ecclesiæ
D. Petri Dilingæ Decano & Parocho, ac
Ruralis Capituli Decano,

ADMODUM REVERENDO, NOBILI
ET CLARISSIMO DOMINO
GEORGIO LOHR,
SS. THEOLOGIÆ DOCTORI,
PAROCHO ET DECANO
LAVINGANO.

ADMODUM REVERENDO, NOBILI
ET CLARISSIMO DOMINO
JOANNI CASIMIRO RÖLS,
SS. THEOL. DOCTORI, PAROCHO
ET DECANO DONAWERDANO.

Admodum Reverendo, & Spectatissimo Domino
M. GEORGIO BAURSCHMID, PAROCHO ET DECANO HÖCHSTADIANO.

Admodum Reverendo Pranobili & Spectatissimo D.
ALBANO ONUPHRIO SINGHER,
DE SINGHERN, PAROCHO HOLZHEMENSI, ET DECANO W[illegible]ANO.

Dominis meis Colendissimis & Observandissimis.

Digitized by Google

INter laudabiles, quas Magistri in tradendis Artibus suis adhibere consueverunt, industrias, ea semper non postrema mihi est visa, quâ traditas à se regulas, ut altiùs mentibus Discipulorum imprimant, exemplis ad earum amussim peritissimè fabricatis conantur illustrare, non ignari videlicet, validiora esse exempla, quàm verba, & pleniùs, efficaciúsque opere doceri, quàm voce, cùm non difficile æstimetur, quod jam factum conspicitur, ut sapienter Sanctissimus Præsul Ambrosius advertit. Atque hæc nempe (ut plures alias, ac privatas rationes præteream) præcipuè causa me impulit, ut libellum hunc, saluberrimas de modo fructuosè cum Proximo conversandi doctrinas complectentem, sub Vestris potiùs, quàm alterius cujusquam auspicijs in lucem prodire, typísque mandari voluerim. Cùm enim easdem doctrinas, non nudè duntaxat simplicitérque propositas, verùm etiam in vivo quodam ac genuino exemplari dilucidè expressas proponere cuperem, in meipso verò velut Discipulo ejusmodi ideas non invenirem, hoc unum supererat, ut easdem à veteranis quibuscam, atque in hac ipsa Arte exercitatissimis Magistris emendicarem: nec verò

Digitized by Google

verò ijdem diu mihi quærendi fuerunt; nam dum Zelum, dexteritatémq; veſtram in inſtruendis, animandis, conſolandis, & curandis ovibus veſtris planè ſingularem, quam ob longam vobiſcum conſuetudinem intimè perfectam habeo, animo repeterem, uſque adeò doctrinas quas in præſentem libellum ex variorum Authorum libris, inſtructionibúsque ſelectas congeſſi, vivum expreſſas & adumbratas reperi, ut meritò DD. VV. velut pulcherrimas Artis hujus Ideas fronti ejuſdem præfigere, illáque ſacræ paginæ verba: *Aſpice, & fac ſecundùm Exemplar, quod tibi monſtratum eſt*: ſubjungere me poſſe exiſtimarem. Patiamini ergo, Viri Clariſſimi & Honoratiſſimi, ut memorata Veſtra in Proximis juvandis, conſolandíſq; dexteritas, charitáſque, quam hactenus non niſi propriæ Veſtræ, eæque paucæ expertæ ſunt oviculæ, deinceps per libellum hunc pluribus propoſita ac deprædicata, in plurium quoque ſolatium cedat ac emolumentum. Hanc unicam ſanè exhibiti per has paginas honori Veſtro, nominíque dedicatas obſequij viciſſitudinem expeto, & exſpecto, ut & tenue hoc mei erga Vos affectûs & obſervantiæ argumentum benevolo, ut offertur, animo accipiatis, & doctrinarum à me in libello iſto tradita-

Digitized by Google

rum usum, praximque sedulam, quam ipsi hactenus tanto multorum solatio, fructúque constanter tenuistis, etiam subjectis Vestris Sacerdotibus authoritate Vestra atque exemplo, si videbitur, commendetis; quod quidem tantò audaciùs à Vobis peto, quantò meliorem hâc ratione Vobis occasionem offerri video, ut, quos Zelosis Vestris adhortationibus, exemplisque præclaris præsentes semper instruere, animaréque pro voto non potestis, per doctrinas hâsce, regulásque, velut effigiem Vestram in libello hoc clarissimè expressam, absentes eruditis, & excitetis. Interea, ut DEUS Ter Optimus DD. VV. in suam majorem Gloriam, in insigne Ecclesiæ Catholicæ incrementum, & Ovium suarum optatissimum solatium diu sospites & incolumes conservare, & manipulorum tam spiritualium, quàm temporalium copioso proventu benedicere ac recreare dignetur, ex animo voveo, precórque. Dilingæ Calendis Februarij, Anno M. DC. LXXVII.

DD. VV.

Infimus in Christo, & addictissimus servus

TOBIAS LOHNER S. J.

Digitized by Google

PROOEMIUM.

GRatia conversandi cum Proximo est singulare quoddam donum gratis datum, & à concionandi talento multùm distinctum, quo per privata colloquia spiritualis Homines ad Deum reducuntur; estque hoc donum meritò permagni semper æstimatum ab Apostolicis viris, utpote quod multas ob causas paulò post infrà referendas majorem longè, quàm ipsa etiam Conciones utilitatem ac efficaciam affert ad animas DEO lucrandas, uti exemplo suo præclarè Zelosissimus & laudatissimus Societatis nostræ Operarius P. Petrus Faber confirmavit, de quo sic loquitur Nicolaus Orlandinus l. 9. Hist. Soc. Dicebat interdum ad Populum, sed in congressu, familiarique colloquio vis major. In hoc ille ponebat omnia, in hoc hærebat, & habitabat. *Hinc, ut idem Author l. 3. n. 29. testatur, nullas prætermittebat occasiones serendæ pietatis. Indagabat vias omnes omnibus consulendi, &, quocunque ingrediebatur, omnem sermonis occasionem intentâ mente captabat: quin intempestivæ sæpenumquam taciturnitatis accusans, cujus vitio plurima saltem bona fieri desinerent, quæ facta ab Hominibus salutem parerent, statuit inposterum accuratiùs interiori parere voci, & monentem spiritum exaudire, nunquam ut verbo parceret, sed in omni congressu atque convictu curaret, quæ singulis diceret; &, quemadmodum unumquemque moneret, ut, quisquis se ei jungeret, quasi è salis tactu æterna vitæ sapore condiretur. Bellissimum quippe dicebat esse, & omnibus curam alienæ salutis gerentibus proprium, relinquere in omnibus domibus*

Digitized by Google

mibus, quò divertunt, vestigium aliquod sanctitatis. Ubique colligendum, cùm debitores sint omnibus, & ubique eos spectet DEUS, cujus ipsi Famuli atque Administratores existunt.

Unde meritò ad hanc artem addiscendam totis viribus incumbere debent omnes ij, qui & ipsi aliquando curam Animarum susceperunt. Quia verò Ars ista ob multa, quæ in ea exercenda plerumque intervenire solent, impedimenta & pericula per se satis difficilis est, atque adeò non nisi longâ experientiâ, aut certè præceptis per similem experientiam haustis addisci potest, operæ pretium futurum visum est, si, quæ zelosissimi quique, expertissimique Animarum Curatores eum in finem nobis tradiderunt, præcepta in breve compendium redigerem; id quod præsenti libello efficere conabor, quem proinde in duas partes dividam, & priore quidem, quid ad Apostolicam Conversationem in communi requiratur, explicabo; in posteriore verò, quid circa varias Conversationes cum particularibus Personis ritè ac fructuosè instituendas observandum sit, paulò fusiùs demonstrabo. Faxit DEUS, ut sicut labor hic ad DEI majorem gloriam, Animarumque salutem unicè dirigitur, ita doctrina in libello hoc contenta ab Animarum Curatoribus non modò benevolè suscipiantur, sed studiosè etiam ad eundem finem efficacius, copiosiùsque consequendum practicentur.

Digitized by Google

PARS I.

DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN COMMUNI.

DE hac tenæ potissimùm quæstiones resolvendæ sunt. 1. Quid, & quotuplex sit Conversatio Apostolica. 2. Quàm fructuosa, atque ad animarum salutem procurandam efficax sit. 3. Quomodo instituenda sit. 4. Quibus instrumentis ad eam ritè instituendam utendum sit. 5. Quibus motivis excitandus sit zelus, seu fervor ad eam alacriter peragendam necessarius. 6. Quæ impedimenta præcipuè impediant fructuosam Conversationem, & quomodo removenda sint? Quæ omnes quæstiones sequentibus sex capitibus paulò fusiùs resolventur.

CAPUT I.

QUID ET QUOTUPLEX SIT CONVERSATIO APOSTOLICA.

NOn est animus agere hoc loco de Conversatione latissimè accepta, prout scilicet etiam profanam, seu ad politicos fines tendentem Conversationem includit; sed de illa duntaxat, quæ ad spiritualem animæ salutem ordinatur, & ab Apostolicis viris, seu ijs, qui curam animarum susceperunt, institui consuevit, & rectè sic definiri videtur posse: *Est modus agendi cum Proximo privatus, atque ad animæ salutem procurandam ordinatus.* Cujus definitionis bonitas ex brevi potiorum partium explicatione clariùs patebit. Dicitur itaque primò, *Modus agendi*; quia, licet conversatio potissimum sermone perficiatur, interdum tamen etiam alias actiones, v. g. auditionem, aliàque obsequia à sermone distincta includit. Dicitur secundò, *Cum Proximo*; Ut ab

Digitized by Google

Oratione distinguatur, quæ modus agendi cum DEO rectiùs dicitur. Dicitur tertiò, *Privatus*; Ut à Concionibus, Exhortationibus, & similibus actionibus, quæ publicè, & cum Communitate potiùs, quàm privatis Personis instituuntur, distinguatur. Dicitur quartò, *Ad salutem animæ procurandam ordinatus*: Ut profana & politica Conversatio excludatur, quæ ad recreationem duntaxat, vel alium naturalem, atque politicum finem ordinatur.

Atque ex hac definitione facilè quoque nunc responsio ad alteram quæstionis in titulo propositæ partem patet, quotuplex nempe sit Conversatio; cùm enim varij sint fines particulares, ob quos Conversatio talis cum Proximo susceptitur, varias quoque species Conversationis oriri necesse est, quæ tamen ad senas ferè, velut præcipuas revocari possunt, quarum prima est *Visitatio amica*, quâ Personæ privatæ ad nullum propemodum alium finem, quàm ad conciliandam aut conservandam eorum benevolentiam, per quam facilè & expeditiùs animarum salus procuretur, visitantur, uti non raro Viri Apostolici cum magno fructu & lucro animarum facere consueverunt, quemadmodum infrà in secunda parte ostendetur. Secunda est *Instructio Spiritualis*, quâ seu Fideles, seu Infideles in rebus ad animæ salutem pertinentibus instruuntur. Tertia est *Consolatio opportuna*, quâ Personæ internis afflictionibus oppressæ variis doctrinis & veritatibus supernaturalibus opportunè suggestis, aut certè in memoriam revocatis ad pristinam animi quietem, lætitiámque reducuntur. Quarta est *Curatio spiritualis*, seu *Conversio*, quâ vel inveterati Peccatores ad spem, & curam salutis suscipiendam excitantur, vel ij, qui graves inimicitias fovere sunt soliti, ad pacem & amicitiam cum Inimicis redintegrandâ inducuntur. Quinta est *Captivorum*, sive ad carceris duntaxat pœnam, sive ad ipsum etiam mortis supplicium æquanimiter sustinendum *zelosa roboratio*. Sexta denique est *ægrorum & moribundorum* ad morborum dolores ac molestias patienter sufferendas, aut ipsam etiam, si DEO visum fuerit, mortem piè ac Christianè obeundam *solida, prudénsque dispositio*, de quibus singulis speciebus specialia, & perquam salutaria præcepta in secunda hujus Instructionis parte suggerentur.

Digitized by Google

CAPUT

CAPUT II.

QUAM FRUCTUOSA, ATQUE AD ANIMARUM SALUTEM EFFICAX SIT APOSTOLICA CONVERSATIO.

I. ETsi non pauca, nec levia argumenta afferri possent ad utilitatem ac efficaciam Apostolicæ hujus Conversationis demonstrandam, nullum tamen ex ijs efficacius jure merito conferi debet, quàm si ostendatur, majorem ex illa, quàm ex ipsis etiam Concionibus seu Verbo DEI prædicato fructum, utilitatémque reportari; cùm enim tanta sit Concionum ad animos permovendos efficacia ac aptitudo, ut S. Paulus ad Hebræos c. 4. dicere ausus sit: *Vivus est sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritûs, compagum quoque ac medullarum*; magnam sanè Conversationi Apostolicæ virtutem ac efficaciam inesse oportet, & ipsis etiam Concionibus efficaciorem, atque ad salutem animarum procurandam aptiorem esse demonstretur; sic autem revera rem se habere, tum ipsa quotidiana experientia confirmat, tum sequentibus tribus rationibus non obscurè ostenditur, ac probatur.

II. Nam primò à Concionibus multi per negotiorum, servitiorúmq; occupationes, ut Famuli, Mercatores, Rustici; vel per corporis infirmitates ac miserias, ut ægri; vel per vinculorum potentiam, ac carceris claustra, ut captivi impediuntur, ad quos tamen omnes non difficilis est aditus per privatam Conversationem; unde ad hanc præcipuè referri potest illud Homipis parabolici cœnam magnam apparantis mandatum, quo servo suo Luc. 14. dicebat: *Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* Et iterum: *Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.*

III. Secundò in Concionibus vix unquam materia singulorum Auditorum Genio ac necessitati applicari potest; & præterea non raro etiam ea, quæ dicta sunt, non satis intelliguntur, quæ duo impedimenta in privata Conversatione minimè reperiuntur, in hac enim, sicut cuivis concessum

Digitized by Google

cessum est, suam necessitatem & ignorantiam sine rubore explicare, &, quæ non sufficienter intellexit; per iteratas quæstiones ampliùs indagare; ita & Conversatori facilè est, doctrinam Auditoribus suis applicare, & per frequentiorem repetitionem profundiùs, firmiúsque eorum mentibus imprimere; unde in tali casu verificatur, quod prudenter Seneca Epist. 38. dixit: *Plurimùm proficit sermo, qui minutatim irrepserit animo.*

IV. Tertiò, ipse etiam modus proponendi, sicut in privata Conversatione est multò suavior & liberior, quam in publicis Concionibus; ita majorem etiam non immeritò efficaciam continere judicatur ad propositas doctrinas inculcandas, & persuadendas. Id, quod iterum egregiè Seneca in epist. cit. sequentibus verbis confirmat: *Virtus bonum consilium est; consilium autem nemo clamore dat. Aliquando utendum est illis, ut ita dicam, Concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est; ubi verò hoc non agendum est, ut velit discere; sed ut discat, ad hæc submissiora verba veniendum est. Faciliùs intrant, sed hærent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in magnos auctus diffunditur.* Hinc modum istum Zelosissimi quique Apostoli, & Animarum Curatores præcipuè usurpârunt, uti S. Ignatius de se, sociisque suis aperte coram Judicibus Salmanticensibus confessus est, teste Ribadeneira l. 1. c. 16. vit. dum dixit: *Nequaquam concionamur, verùm de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cùm occasio se dat, familiariter, & ex aquo loco discurrimus; atque Homines ad odium Peccatorum, amorémque probitatis hortamur.* Sed & de S. Francisco Xaverio Tursellinus l. 2. c. 2. testatur, cùm nihil in privatis colloquiis inexpertum omisisse, quod ad sanandos animos civium pertineret; vehementérque aliis etiam sociis sibi subjectis commendâsse, ut sedulò caverent, ne nimiâ quâdam gravitate suspicionem præberent reverentiam exigentis arrogantiæ, sed potiùs facilitatè vultus præseferrent, affabilitatémque sermonis; difficile quippe dictu est, teste Cicerone l. 2. offic. quantopere conciliet animos Hominum comitas, affabilitásque sermonis,

Digitized by Google

CAPUT III.

QUOMODO FRUCTUOSE INSTITUENDA SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?

NOn ignoro equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè instituendam, sed meo quidem judicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscurè scilicet indicans tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitarique studuerint; neque enim quidquam in orbe conditione veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit.

§. I.

Primum Præceptum.

PRimò ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locúmque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEUM tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimùm modis fieri potest. Primò, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi priùs per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarúmque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eáque non levia commoda seu utilitates haurientur, videlicet primò, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum;* quis autem arctiùs ipsi conjungitur, quàm qui per purissimam beneplaciti illius perficiendi voluntatē se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nomini tuo?* Secundò, ut alacriùs & accuratiùs gloriā Dei, Proximiq; salutem procuret, si vires suas ad aliud privatum bonū quærendum

Digitized by Google

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. rectè advertit, *non valet DEI vel proximi lucra purè quærere, qui propria non contempserit.* Tertiò, ut humilia, & in judicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quam speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabat Operariis, ne curarent res magnas facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosam animæ; sed quæ fiant magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valdè delectatur DEUS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quartò, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsiverat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & beneplacitum labore suo lucratum esse; *quid autem eo potest esse felicius, cui efficitur suus Conditor census, & hæreditas ejus dignatur esse Divinitas?* ut rectè S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronunciavit. Quintò, ut facilè se post labores suos recolligat, atque ad se redeat; *nemo enim*, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. *ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum rectâ intentione non proficiscitur.*

II. Secundò eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad Deum assiduè directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à Deo, scilicet *Lumen* ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum: & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiam profectu ac meriti augmento domum redeamus. Ejusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur fratres in Ægypto, crebras quidem habere Orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo jaculatas; absit enim ab Oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseveret intentio. Nam multùm loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multùm autem precari est eum, quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plùs gemitibus, quàm sermonibus agitur;*

Digitized by Google

tur; plùs fletu, quàm affatu. Id quòd præclare etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEUM in omnibus rebus præsentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantùm ad cœlestia attolerent, sed universas res, atque actiones singulas in Deum referrent, neque minorem devotionis Spiritum in actione, quàm in meditatione sentirent. Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduam eùm in alijs, tum verò in hominibus piè occupatis tanquam magis expeditam probabat.* Unde alius quidam dicebat, eum, qui cum proximo conversatur, assiduè illam Ecclesiæ adhortationem sibi occinere debere: SURSUM CORDA, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa Sponsæ verba *Cant.* 8. usurpare possint: *quæ est ista, quæ ascendit de deserto* (cubiculi vel domus suæ) *sicut virgula fumi* (rectissimè sursum ad Deum ascendens) *ex aromatibus myrrhæ & thuris* (id est, actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad Deum elevationis confecta). Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari *propter DEUM* (dirigendo omnia ad ejus gloriam) *in DEO* (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & *per DEUM* (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Jo. 15. ipse dixit: *Sine me nihil potestis facere.*) Itaque jure suo utitur illis Ecclesiæ in Canone verbis: *per quem hæc omnia creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis: per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritûs Sancti omnis honor & gloria.*

§. II.

Secundum Præceptum.

I. SEcundò sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum susçipere debet, nisi à Deo per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tr. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cùm enim, teste Apostolo, 1. Cor. 3. neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se, ad plantandum aut rigandum intrudit, nisi priùs per legitimam missionem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc

Digitized by Google

Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Et iterum Matt. 20. *Messis quidem multa, Operarij autem pauci; rogate ergo Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam.* Quod quidem præceptum ipse etiam Servator usque adeò illibatum servavit, ut triginta integris annis exspectare voluerit, imò secundùm divinitatem ab ipsa æternitate, donec à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur, iuréque usurpare illa Isaiæ c. 61. verba posset: *Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me, evangelizare Pauperibus misit me, prædicare captivis remissionem.* Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscepisset, *nisi fuisset homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet de Lumine.* Ipsi verò Apostoli non priùs ad seminandum in Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quàm sedentes in civitate induti fuerunt virtute ex alto Luc. 24.

II. Unde graviter in primis errant, qui antè, quàm solidas in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad aliorum curam suscipiendam præpropero fervore, ac immaturo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3. Past. admonit. 26. *Admonendi sunt*, inquit, *isti, ut considerent, quòd pulli avium, si ante pennarum perfectionem volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quòd conceptas soboles Femina, si priùs, quàm planè formentur, proferant, nequaquam domos, sed tumulos replent.*

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientiâ ac virtute instructos sese advertant, aut omnino non exspectata missione curam animarum suscipiunt, aut certè variis artificijs, dolísque optatam missionem ambitiosè extorquent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, speratum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEUS culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare potest? *Ponite corda vestra super vias vestras; seminástis multùm, & intulistis parùm. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minùs: & intulistis in domum, & exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus*

Digitized by Google

mea

mea deserta est, & vos festinâstis unusquisque in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) *Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem,* (gratiæ) *& terra* (id est, animæ vobis commissæ) *prohibita est, ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, & super omnem laborem manuum.* Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnius celeber alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. 1. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primùm, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non superiorum nutu, sed suæ pietatis, sociorúmque ac Regis impulsu duntaxat susceperat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipuè, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarum in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non priùs, quàm ipsorum etiam Ordinariorum, aut Vicariorum, Parochorúmve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediantur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans ne privilegijs suis uterentur invitis Prælatis, aiebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demũ in animorũ causa perutiliter adhiberi, cùm ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cúmque eâ de causâ ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò faciliùs animis consulatur, nisi ex eorum usu hæc ad animos derivetur utilitas, imò potiùs retardetur, quo Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quàm contra eorum nutũ adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cùm P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acriùs pro Societate, etsi justè, contra Vicarium Tiburtini Episcopi Sacramentorum administrationem prohibentem pugnâsset, reprehensionem S. P. non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cùm pro Societate causa staret, non modò adversus Episcopos, verùm etiam erga eorum Vicarios submissè, modestéque se gerere. Cujus præcepti aliam adhuc, eámque geminatam rationem S. Franciscus Xaverius Zelosissimus ille Indiæ Apostolus as-

Digitized by Google

signabat, uti Tursellinus l. 6. c. 8. vit. testatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis, eorúmque Vicariis venerans, ex eorum authoritate sua munia obire gestiebat, eisdémque prorsus omnibus in rebus, dicto audiens erat. Idem cateros è Societate facere jubeat, à nostris hominibus obedientia in præpositos Ecclesiasticos prælendum exemplum dicitans.* Et paulò post alteram rationem assignans subdit: *Talem verò, tantámque modestiam ac submissionem necessariam dicebat esse, cùm ad Diabolum superbia caput debellandum; tum verò ad Ecclesiæ Præpositos insigni obsequio demerendos, ut illis secundis ac propitijs Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

1. TErtiò sicut ignis, dum agit, nihil de innato suo & naturali calore amittit, ita & verus Operarius atque Apostolus, dum aliorum salutem curat, studiosè cavere debet, ne quicquam de intrinseco fervore charitatis, & studii perfectionis perdat. Sic enim primò, exemplo suo nos docuit ipse DEUS, qui, cùm sit fons bonorum omnium, ita de plenitudine sua gratias suas nobis communicat, ut tamen ipse eriam semper plenus remaneat: hinc & Sponsam suam Cant. 1. introduxit in cellam vinariam, & ordinavit in ipsa charitatem, excitans videlicet ipsam, ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret, & priùs charitatem erga se, postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus, tum verbo, cùm dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* tum exemplo, dum non modò ipsemet assiduò, postquam cum hominibus aliquamdiu versatus est in montes aut alia loca secessit, & orationi vacavit; sed etiam Apostolis idipsum præcepit dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauxillum.* Marc. 6. Docuerunt tertiò Apostoli, qui, cùm viderent, crescente numero Christianorum se impares esse eorum saluti sine jactura propriæ profectus procurandæ. Diaconos constituerunt, curâque temporalium illis demandatâ dixerunt: *Nos autem Orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit, ut

Digitized by Google

sibi

sibi priùs, postea doctrinæ at enderet. Docuerũt quartò sancti Patres, ex quibus more suo sapienter discurrens S. Laurentius Justinianus c. 12. de casto Conũbio, exemplũ Sponsæ sequentibus verbis proponit: *Anima desponsata Verbo in hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custodiam, dum Proximorum utilitatibus inservit ne pro aliorum commodis, mentis innocentiam perdat. Uno quidem oculo vigilat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autem, quomodo Sponso suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in multis experta, quam plurimos immoderato charitatis Zelo accensos cordis emisisse munditiam, & devotionis nectare spoliatos esse, dum inconsultè vacantes Proximis seipsas negligere non timerent. Semper igitur humilis casum veretur: propterea laudabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro commodis Proximorum contemplationem deserat, neque pro contemplationis amore, aliorum curam funditus derelinquat. In utroque se constituit medio. Nam, cùm licet, vacat sibi; cùm charitas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuò anhelet ad cubile Sponsi secreti reditum, de quo fraterna charitatis accensa Zelo egressa est. Semper cùm foris manet, cordis postes prudenter observat, ne, cùm ad se tota revertitur, iniquitatis maculam contrahat, per quàm Sponsi aspectibus valeat displicere. Ideóque ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi fruitione dignior efficitur.* Nec minùs appositè in eundem sensum melifluus Doctor S. Bernardus l. 1. consid. c. 5. Eugenium Papam hortatur. *Si totus*, inquit, *vis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est; quomodo autem plena te exclusò? & tu homo es; ergo ut integra sit, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit, alioquin quid tibi prodest juxta verbum Domini, si universos lucreris, te unũ perdens? quid solus fraudaris munere tui? Momento proinde, non dico semper, non dico sæpe, sed vel interdum reddere teipsum tibi.* Quod ipsum eleganter serm. 18. super Cant. conchæ similitudine declarans, *quamobrem, si sapis*, ait, *concham te exhibebis, & non canalem, hìc siquidem penè simul recipit, & effundit; illa verò, donec impleatur, exspectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno communicat.* Propterea námque Salomon Prov. 29. dixit: *Totum Spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in*

Digitized by Google

poste-

posterum, Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil inter diu aggrederetur cum Hominibus, quin antè cum DEO propitiato contuliſſet. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere, & imitari debet, quæ, cùm fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipse sine suo dispendio se dare non posse advertebant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porrò ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clariùs intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quàm commodè & quietè peragi queant; nam, ut recte Ludovicus de ponte to. 3, tr. 4. c. 9. advertit, fervor nō tam in eo positus est, ut multa complectatur, quàm ut officiū & ministerium exactè fiat. Quòd si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minùs utilis, cùm juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniatur ad singula, qui confusa mente dividitur ad multa. Hinc cùm Moyses in hoc genere excedere videretur, audivit à socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera suscepta peragantur, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cujusdam operis, fructúsque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt, ideóque omnia alia, licet magis sæpè necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandum sufficere potest unicū ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cùm Mundum universum æquè facilè unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierū intervallū absolvere; ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiatur, quàm sanitas corporis ferre queat; cùm enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente con-

Digitized by Google

conjunctus; ut prudenter nonnemo dixit, plus profit Operario, quàm viginti gradus doctrinæ in corpore debili & morbis impedito, meritò prudentia suadet, ut sanitatis corporalis sedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter suum feliciter absolvere desiderat, equi sui curam gerere cognoscitur. Quartus denique est, ne stata Spiritûs exercitamenta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœnitentiæ aut Mortificationis opera sub specie Zeli, seu salutis alienæ procurandæ intermittantur, aut perfunctoriè obeantur; qui enim hoc agunt, magnam, teste Alphonso Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cernens, se studium juvandi Proximi non posse omnino impedire, id agit, ut ita se Operarij huic Operi impendant, & immergant, ut animum ad promovendas, tuendásque rationes suas nunquam advertant. Quâ in re scilicet Pharaonem Ægyptium imitatur, qui, ne Israelitæ desiderium sacrificandi DEO suo foverent, eosdem laboribus opprimi jussit, ut Exod. c. 5. legitur. Quapropter meritò quilibet ordinata charitate, Zelóque accensus Operarius saluberrimum sibi Siracidis monitum applicare debet: *Recupera Proximum secundùm virtutem, & attende, ne incidas in errorem* scilicet illorum, qui sic alienæ salutis curam suscipiunt, ut suæ exiguam, aut nullam gerant, Dicat proinde cum S. Bernardo s. 18. super Cant. *Ego nullum ad salutem Pietatis gradum illi gradui anteponendum censeo, quem sapiens Eccl. 30. posuit dicens: Miserere animæ tuæ placens DEO. Quòd si non habeo, nisi parumper olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Serva illud mihi, & omnino nisi ad Prophetæ jussionem non profero. Si institerint rogantes aliqui ex his, qui fortè existimant de me supra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis; ite potiùs ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc consulit Apostolus, non cauta, vigilque charitas, ut alijs sit remissio, mihi autem tribulatio, sed ex æqualitate. Sufficit, ut diligam Proximum nostrum tanquam meipsum, hoc quippe est ex æqualitate. Propterea, inquit Apostolus Hebr. 2. abundantiùs observare oportet nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus. Benigna prudénsque charitas affluere consuevit, non effluere.*

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

Quartum Præceptum.

I. Quartò sicut ignis non ultra sphœram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quàm quos ipsi DEUS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat prorsus de sedulò, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclarè Officio suo satisfecisse se existimet; in paucis illis Personis, quas Deus ipsi commisit; invigilans, sic eas instituerit, & servârit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, & nemo ex eis periit, nisi Filius perditionis.* Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam *Exercitui, Navi, Vineæ* non immeritò à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idémque ab omnibus præmium sperari possit, cùm tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & interitus timendus sit.

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinatè, prudenter, & fructuosè procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertebat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec fini, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potiùs damna inprimis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorũ Officium invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accersiri, ut facilè per singula discurrendo potest probari. non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cùm enim DEUS nihil magis, quàm obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quidquam magis oderit, & detestetur, quàm propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui teste S. Bernardo, ipsam, quantùm in se est, coronam DEO eripere,

Digitized by Google

cúmque

cumque de Solio Divinitatis deturbare conatur, nemo sanè prudenter judicare potest, eidem DEO placiturum illum Zelum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationē suscipitur; sed potiùs vereri debent ejusmodi præposteri Zelatores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam dictum est, qui, cùm quererentur, & dicerent: *Quare jejunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti?* responsum acceperunt. *Ecce in die jejunij vestri invenitur voluntas vestra.* Hinc sanè jam olim de similibus querebatur Deus per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo; non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sed nec secundò utilitatem affert ejusmodi Zelus, utpote divinâ benedictione & cælesti influxu carens, sed potiùs nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cujus membrum est is, qui se intrudit; cùm enim Communitatis talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, ordinatè, & fructuosè administrentur; hunc autem ordinem & fructum impediat ejusmodi importuna intrusio & confusio, consequens est, ut ipsa quoq; gloria & fama totius Communitatis non modicè obscuretur. Non minùs verò tertiò illi quoq; cujus officium ambitur, per similem intrusionem nocetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem atque ineptum se æstimari credet; aut certè honorem, gaudium, & fructum, quem ex muneris talis administratione sperabat, sibi injustè præripi queretur, quæ omnia non possunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quartò ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem conversatur, non leve damnum accersit Operarius; nam cùm ipse in Domini nomine retia non laxet, atque adeò capturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis sperare non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, propter vocationis gratiam meritò speravisset, rectè infertur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem injustitiam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ sollicitudine, curáque sperare potuissent. Unde facilè patet quintò ipsi etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed potiùs detrimenti plurimùm accedere, ut qui omnem laborum suorum fructum perdens, serò tandem cum Apostolis exclamatu-

Digitized by Google

us

maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.* Quare ut & sibi, & alijs profit prudens Operarius, intra limites à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, monitúmque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleátque; *Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Et iterum 1. Cor. 7. *Unusquisque, in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat apud DEUM.*

V.

Quintum Præceptum.

I. Quintò sicut ignis omnibus accedentibus calorem suum sine discrimine communicat, ita & verus Operarius sine ulla acceptatione personarum omnibus auxilium, vel consilium poscentibus, aut ijsdem indigentibus prompte ea communicare debet; illúdque adeò Christi Matth. 11. usurpare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Eum in finem meminisse debet, Christum pro omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas, & ad imaginem Dei creatas; ideóque has solas & nudas sine respectu ad talenta vel commoda consideret, dicátq; cum Abrahmo, Gen. 14. *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Atque hoc est, quod S. Jacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri JESU Christi gloriæ. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida; introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclarâ, & dixeritis ei: Tu sede hic bene. Pauperi autem dicatis: tu sta illic, &c. nonne judicatis apud vos metipsos, & facti estis Judices cogitationum iniquarum? Audite, Fratres mei dilectissimi. Nonne DEUS elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromisit DEUS diligentibus se?* meminerat nempe hic Apostolus, quàm studiosè illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*, simplicitate scilicet rectæ Intentionis, in omnibus, quibuscum agitis, nihil aliud, nisi DEUM intuentes & quærentes, ut de vobis

Digitized by Google

suo

suo modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEUS: *vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Catharina Senensi quondam DEUS Pater in dial. 146. dixit: *Rete desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima famelica mei honoris non est contenta particulam habere, sed omnes habere peroptat: bonos habere querit, ut eam adjuvent in suo reti ponere pisces, &, ut sibimet quotidie conservent, & augeant perfectionem; imperfectos verò cordialiter affectuosè desiderat, ut boni sint: infideles quoque tenebrosos exoptat, ut veniant ad lumen sancti Baptismatis. Omnes ergo peroptat habere cujuscunque statûs vel conditionis existentes, ut ex eo, quòd omnes videt in me, à mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretioso Sanguine JESU Christi Filij mei redemptos.* Meritò ergo quilibet ordinato Zelo ac census Operarius illam S. Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim*, ut idem Sanctus in cap. 1. Malachiæ ait, *suscipiat eos, qui cum annulis aureis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat; nomen DEI despicit; & panem polluit doctrinarum, & in ipsum DEUM contumeliam jacit.*

§. VI.

Sextum Præceptum.

SExtò sicut Ignis magis propinquos & meliùs dispositos magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia & consilia promptiùs illis communicare debet, qui magis ei propinqui, & meliùs dispositi sunt. Tales autem sunt, qui magis talibus auxilijs & consilijs indigent, & meliùs illis utuntur, præcipuè parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti & similes, cum quibus tam promptè, libentérque conversari, & ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus sermocinatio ejus.* Ipse verò cum Christo, quasi assiduò dicat: *Sinite parvulos venire ad me*, Marc. 24. Hoc certè præceptum tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula professionis etiam puerorum curam includere voluerit, non ut speciale votũ esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculiari modo esset commẽdata, & devotiùs curaretur, propter sin-

Digitized by Google

gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarum messem faciendam, per Hospitalium & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimùm hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majore ratione sui officij habet obligationem ad talium personarũ salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Jobo c. 29. *Oculus fui caco* (id est, pueris, aliisque ignorantibus personis) *pes claudo*, (id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus) *Pater eram pauperum*, & aliorum afflictorum.

§. VII.

Septimum Præceptum.

SEptimò sicut Ignis omnia in se convertere cupit, sed suavi admodum & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novásq; introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens eum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos; Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Hoc tamen non violèto quodã modo per asperas increpationes & castigationes; sed potiùs per viã charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi comissæ per considerationem beneficiorum Dei, frequentem usum Sacramentorũ, crebras & ardentes Orationes crescant in amore Dei, & sic hoc ipso etiam amorem inordinatũ erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia evellant; quem modum ipse Deus, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalenæ de Pazzis ostendit dicens: *maximè felix Spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatij; quia ejus filij in conducendis animabus ad Deum præcipuè procurant dare notitiam, quanti momenti sit agere cum Deo, quia hoc Exercitium*

Digitized by Google

citium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt à DEO in Oratione. Alias eidem Beatæ ostendit, se in spiritu S. Joannis Evangelistæ & S. Ignatij mirè sibi complacere, quod uterque conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere; addítque hanc complacentiam totiès sibi renovari, quotiès S. Ignatij Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notet hanc doctrinam Operarius, certóque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores cõvertendos, id quod olim Majores appósito apologo significârunt, dum finxerunt, Solem & Aquilonem quondam in certamen veniisse, uter eorum majoribus viribus & potentiâ polleret; cúmque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc fortè prope ipsos transeunti pallium citiùs ereptúrus esset; Aquilo mox magno impetu, statúque Viatorem invasit, verùm plùs non effecit, quàm ut Viator arctiùs sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immisisset, ita Viator incalu t, ut sine alia violentia ultrò pallium abjiceret. Simile quid experiuntur Operarij, qui radios amoris divini in animarum sibi commissarum pectora jaculántur; sícque efficiunt, ut ultrò malas consuetudines exúant; dum interea ij, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere cõnantur, nihil aliud obtineant, quàm ut exasperati aliqui pertinaciùs in suis erroribus, vitiísque perseverent! nimirum non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Pro cujus doctrinæ confirmatione non parùm proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sentẽtia, quam Senex quidam in vitis PP. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate & timóre injungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter DEVM egreditur, facit Fratrem illum subjectum existere, & implere; quod fuerit imperatum; si quis autem voluerit jubere Fratri, & hoc non secundùm timorem DEI fecerit, sed contrà per authoritatem volens sibi in eo potestatem defendere, DEVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quod jubetur. Quod à DEO est, cum humilitate & obsecratione impe-*

imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut rectè S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hærere, memoriæque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. I. Joan. c. 3. sententia: *Semel breve tibi præceptum præcipitur; Dilige, & fac, quodvis. Sive taceas dilectione taceas: sive clames, dilectione clames: sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum provenire.*

§. VIII.

Octavum Præceptum.

Octavò sicut ignis non cessat agere, donec extinguatur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: *Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit.* scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. *Zelus domûs tuæ comedit me.* Et Ps. 118. *Tabescere me fecit Zelus meus.* Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* atque adeò cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: *Consummatum est.* Et alij perinde de ipso ac de Christo decere & scribere queant: *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Joan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quemadmodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, in primis S. Basilius, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex. 84. refertur, jam in agone constitutus petijt à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se fidem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum tota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulò

Digitized by Google

pò st

post rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cœleste Regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primùm Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cùm gravissimè podagrâ laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nollem pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætate P. Nunnius Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cùm per assumptas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab aliis per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convisebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæsaris, etsi ipse laboraret peste, támque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctúque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Pervanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cùm Ethnicis convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus præ Zeli & mœroris magnitudine animam exhalârit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debet, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quòd scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagrârit, ut pro illis acerbissimas pœnas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam conjiciebat se in ardentes clibanos, volutabat se per spinas acutissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, se contorquendam dábat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectiùs observetur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notâsse proderit. Primò, Zelum juxta

D. Thomam s. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quam effectum amoris provenientem ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ sunt contra bonum Amici, repellere conatur; hinc Glossa super illa verba Jo. 2. *zelus domus tuæ comedit me*: ait, quòd zelo domûs Dei comeditur, qui quælibet prava, quæ viderit, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Atque ideò etiam dura sicut infernus æmulatio seu zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus cruciat animas, ita zelus cruciat corda Deum & Proximum amantium, quando vident aliquid, quod eorundem bono repugnat, committi. Secundò, zelum hunc sumè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit; *Absque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutiatur tepor, imò accrescat amoris incendium, quomodo præteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris sanè inflammare cæteros, si fueris tu charitate inflammatus.* Imò S. Ambrosius dicere ausus est in Ps. 118. *Angeli quoque sine zelo nihil sunt, & substantiæ suæ amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent.* S. Chrysostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit: sic enim loquitur: *Etsi omnem vitam nostram diligentissimè compositam & instructam egerimus, hâc non evitatâ negligentiâ nihil consequemur emolumenti, cùm ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehennæ profunda possit immergere. Si enim is, qui Proximum in ijs, quæ ad corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verùm, etsi virginitatem ipse servaverit, extra Sponsi thalamum projicietur, is, qui, quod multò majus est, omiserit (quippe multò maximum est animarum gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?*

III. Quàm verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animarum salutem, Deique gloriam procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum perquam sanè efficaces producit, ut fusius P. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adeò & zelus, qui est

Digitized by Google

est primaria Soboles charitatis) *magna operatur, si est; si autem operari renuit, charitas non est.* Secundò. Etiam ad munia sua *exactè* obeunda impellit; nam dicere quodammodo cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei; opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo.* Tertiò. Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingeniosè & sagaciter indagandas incitat; *ubi enim talis ineſt affectus,* inquit D. Bonaventura proceſſ. 5. relig. c. 17. *illic necessariò non deerit subventionis effectus, quantum patitur opportunitas.* Quartò omnem in operando difficultatem aufert, quia de zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib 3. de imit. c. 5. quòd onus non sentiat, labores non reputet, plùs affectet, quàm valeat; de impossibilitate non causetur, quia cuncta sibi licere arbitratur. Valeat igitur ad omnia, & multa impleat, & effectui manciper, ubi non amans deficit, & jacet. Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem excitat, quæ, donec exaudiatur, nescit discedere, uti non paucos Sanctos feciſſe legitur, præcipuè S. Ignatium, ut l. 5. vit. c. 2. videre est. qui, cùm Lutetiæ quendam vesano Pellicis amore implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset, die quodam extra urbem in lacum frigidissimum, viæ, quâ Amasius ad turpes delicias transiturus erat, adjacentem, collo tenus se immersit, & adventantem his verbis allocutus est: *Perge, miser, ad tuas fœtidissimas voluptates; impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? hîc ego pro te me tandiu macerabo, Deúmque orabo, donec justissimam illius iram & vindictam tibi paratam avertam.*

IV. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatem, non autem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam ineſſe zelo huic arbitretur, sequentes SS. Patrum sententiæ diligenter sunt notandæ. Richardus Victorinus apud Marchantium in Virga Aaron tr. 4. s. 1. ait: *Nescio, an majus possit beneficium à Deo conferri, quàm ut per ejus obsequium alii consequantur salutem. si tamen homo Deo cooperatur ex charitate.* S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolutè dixit: *Nullum omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quale est zelus animarum, & hoc propter imaginem impressam animabus.* Unde & l. 3. Dial. c. 17. ait: *Majus miraculum est prædicatio verò*

verbo, atque orationis gelatio peccatorem convertere, quàm carne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Angelis æquiparare zelosos eusmodi Operarios non dubitavit dicens: *Unusquisque vestrûm, in quantùmgratiam superna aspirationis accepit, si à pravitate Proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denunciat, cùm sancta denunciationis verba impendit. profectò Angelus existit.* Adhuc verò ampliùs extollens hunc Zelum S Chryst. tomus hom. 3. in 1. Corinth. *Hac* ait, *perfecta charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen quærere, qua communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit, sicut & ego Christi. Nihil enim nos potest adeò Christi imitatores facere, ut Proximorum cura.* Unde meritò ho. 3. super Gen, dixerat: *etsi ingentes errogaverus pecunias pauperibus, plùs tamen effeceris, si converteris animam*: quia ut S. Dionysius c. 3. de cœl. Hierach. rectè pronunciavit, *omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in salute animarum.*

Caput IV.

Quibus instrumentis præcipue peragenda sit Conversatio Apostolica.

Equidem & hîc fortè multi multa assignabunt; ast ego quatuor potissimùm adhibenda censeo, nempe *Familiaritatem & conjunctionem cum Deo* per crebræ & ferventis oratonis Studium, *Prudentiam & Authoritatem*, seu ut clariùs alij exprimunt, *vitæ Sanctitatem* & *Benevolentiam*, seu *amorem*; nam per *familiaritatem & conjunctionem cum Deo* obtinetur, ut fructuosa fiat Conversatio juxta promissionem Christi Jo. 15. *Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum.* Per *Prudentiam* efficitur, ut omnia, quæ fructum per conversationem quæri solitum impedire possent, efficaciter removeantur; econtrario verò media, quæ eum promovere possunt, sollicitè excogitêtur, hinc Christus ante omnia Apostolis suasit Matth. 10. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est,

uti

Digitized by Google

uti ipsemet 2. Corinth. 12. indicavit dicens: *Ego vos non gravavi, sed cùm essem astutus, dolo vos capi.* Per *Authoritatem* impetratur, ut doctrinæ in conversatione communicatæ singulare pondus & efficacia habeant; id quod præclarè S. Laurentius Justini de conflictu interiore c. 2. indicavit dicens: *Dabis voci tuæ virtutem, si, quod suades, priùs tibi cognoscaris persuasisse: Validior operis, quàm oris vox est.* Hinc de S. Basilio olim S. Gregorius Nazianz. in orat. dicebat; *Tonitrus erat ejus Oratio, quia vita erat fulgur; unjus námque splendor, altevius incendium est.* Ad & de ipso S. Joanne Baptista Jo. 5. dicitur, quòd erat *lucerna ardens & lucens*, ardens scilicet bonæ vitæ exemplo, lucens verò doctrinis per prædicationē communicatis. Per *Benevolentiam* denique obtinetur, ut & aditus facilis ad conversationem pateat, & omnia, quæ in ea præponuntur, vel aguntur, benevolè accipiantur, ex qua benevolentia totus ferè fructus conversationis pendet, uti sapienter S. Augustinus tr. 7. in Epistolam S. Joannis advertit, dum dixit; *semel breve præceptum præcipitur. Dilige, & fac, quod vis: sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames; sive emendes, dilectione emendes; sive parcas, dilectione parcas; Radix sit intus dilectionis; non potest de ista radice non bonum existere.* Quia verò horum instrumentorum usus non omnibus perspectus est, ideò proderit paucis ostendere, quomodo quodvis illorum in praxin deduci debeat.

§. I.

Quid circa primum Instrumentum Conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum sit.

I. TRia potissimùm circa hoc Instrumentum observanda sunt. 1. Ut digna de illius necessitate & efficacia æstimatio concipiatur. 2. Ut sciatur, in quibus præcipuè actibus seu exercitijs consistat hæc Familiaritas. 3. Ut facilis & solida illius praxis discatur, & constanter usurpetur.

II. Et primum quidem horum caput quod attinet, scilicet, ut dignum de hac Familiaritate cum DEO æstimationem concipiat, ante omnia certò sibi persuadere debet Operarius

Digitized by Google

rarius, conversationem & curationem Animarum opus esse difficillimum, atque ut SS. PP. passim pronuntiârunt, majus, quàm sit ipsa mundi creatio, atque miraculorum patratio; adeóque non tam humanis medijs, quàm divino auxilio & cooperatione procurandam, id quod fusè & solidè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. coll. 22. ostendit sequentibus verbis: *Absque gratia adminiculo quis præsumere audeat posse facere quidquam, dicente Domino: sine me nihil potestis facere? Nam quamvis homo à se, de se aliquid boni valeret, nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisque utens arbitrio sua potestati est assensum suadenti præbere. An non verba possumus veluti semina jactare, annunciare futuram felicitatem, & æterna supplicia? minimè tamen corda compungere, animum flectere, interiorem auditum aperire, affectum promovere, gratiâ infundere. Hæc solius Dei sunt, per consensum audientis & recipientis. Quemadmodum imber de cælo cadens terram inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen serenti, & panem ad manducandum; sic & gratia cœlestis, cùm in humanum cor labitur, rigat illud devotionis dulcedine, madefacit compunctionis rore, & per sancta desideria virtutum atque bonorum operum, fecunditatem producit ad publicum, quatenus intuentes agnoscant, non ex infructuosa arbore, sed de latente divinæ benedictionis radice universa laudabilia gesta prodire. Prorsus humanus inutilis est arboris truncus, si non intrinsecus gratia Dei operetur.* Et hinc idem S. Pater ait, Apostolos, antequam exirent ad agendum cum alijs, jussos fuisse in civitate sedere, & orare, donec virtute indurentur ex alto. Sed & ipsi Apostoli Act. 6. postquam constituerunt septem Diaconos temporalia negotia tractaturos, dixerunt: *Nos verò Orationi, & Ministerio verbi instantes erimus*, præmittentes scilicet Orationem, utpote à qua omnis Ministerij efficacia pendet, uti sapienter advertit S. Bernardus epist. 201. dicens: *Nunc manent tria, Verbum, Exemplum, Oratio; major autem horum Oratio: nàmque opere & voce gratiam & efficaciam promeretur.* Unde merito quivis Operarius saluberrimam doctrinam, quàm Societas JESU suis Missionarijs Reg. 14. proponit, profundè menti insculpere deberet, quando ita loquitur: *Quamquam humana media non solùm spernenda non sunt, sed etiam, cùm opus est, prudenter & religiosè adhibenda; divinis*

Digitized by Google

divinis tamen, & nostri instituti magis proprijs præcipuè utendum est, in eisdem magis fidendum, orandúsque Deus, ut ijs omnibus det eam efficaciam, quæ sit propositto fini consequendo necessaria. Si enim jam olim Jacob Gen. 30. cùm Rachel ipsi dixisset: *Da mihi liberos, alioquin moriar:* respondit: *num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?* innuens generationis corporalis Authorem non tam hominem esse, quàm Deum; quantò magis idipsum de spirituali generatione judicandum erit?

III. Porro hæc familiaritas seu conjunctio cum Deo tribus præcipuè officijs declaranda est. 1. Ut nullum paulò majoris momenti negotium cum proximo tractandum suscipiat, quin de eodem cum Deo conferat, ab eóque rationem & modum fructuosè illud peragendi accipiat; ita enim & zelosissimi quique Operarij suo exemplo docuerunt; & salubriter jam olim monuit pius Asceta l. 3. de imit. Christi c. 38. dum dixit: *Si etiam in omni eventu stas, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras visa vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Moyse in tabernaculum, ad consulendum Dominum, audies nonnunquam divinum responsum, & redibis instructus de multis præsentibus & futuris. Propterea namque Iosue & Filij Israël à Gabaonitis, leguntur decepti quia os Domini priùs non interrogaverunt, sed nimiùm creduli dulcibus sermonibus, falsâ pietate delusi sunt.* E contrario verò *S. Paulus*, teste S. Maximo ho. 1. de SS. Petro & Paulo, *ultra humana raptus in tertium cœlum, secreta cœlestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quæ inter homines prædicaret.* Quem in finem præcipuè meditationis sacræ Exercitium conducet; *hæc enim*, teste S. Bernardo S. 1. de S. Andrea, *docet, quid desit: oratio, ne desit, obtinet; illa viam ostendit, ista deducit; meditatione denique agnoscimus nobis imminentia pericula, oratione evadimus.* Hinc & l. 4. de consid. c. 4. describens Eugenio Papæ, quales debeant esse Adiutores pro juvandis animabus, inter alia ait: *Tales esse debere, qui orandi studium gerant, & usum habeant, & de omni re rationi plùs fidant, quàm suæ industriæ vel labori.* 2. Ad eandem Familiaritatem spectat, ut ipsas etiam Personas, cum quibus ex officio vel charitate conversari debet, in precibus suis DEO assiduè commendet. Sic enim in primis ipse Chri-

Digitized by Google

stus

stus S. Catharinam Senensem dialog. c. 29. monuit dicens: *Ego vos affectuosè deprecor, ut assiduè me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exigo sudores, atque lacrymosas orationes, ut eis impendam, sicut opto, misericordiam gratiosam.* Sic & S. Paulus exemplo suo docuit scribens Rom. 1. *Testis est mihi Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio Filij ejus, quòd sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Quod ponderans S. Chrysostomus ho. 2. in Ep. ad Rom. *ostendit*, inquit, *hujus commodi curam sibi esse necessariam, siquidem servitutis modus hic, nempe Evangelij annũciatio, ipsi erat commissus, cui enim hujusmodi functio delegata fuerit, huic necessarium est, perpetua cogitatione eos circumferre, qui verbum ipsum excepturi fuerint.* 3. Denique ad eandem familiaritatem pertinet, ut, ubi variæ difficultates in conversione cum Proximo occurrerint, animis Operarius non cadat, nec suis viribus eas superare præsumat, sed divinam opem & adjutorium magna cum fiducia imploret, eúmque in finem sequentia Regis Josaphati 2. Paralip. c. 20. verba usurpet: *In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini* (difficultatum) *resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Sed & seipsum, & Socios suos ejusdem Regis exemplo sic excitet, & alloquatur: *Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem*, (cum qua conversari, & contra quorum vitia pugnare debebitis) *non est enim vestra pugna, sed DEI. Tantummodo confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos.*

IV. Ipsa denique hujus familiaritatis praxis in eo præcipuè consistit, ut 1. purissimam semper, & ab omni paulò graviore & deliberatè admissa culpa liberam mentem habere studeat Operarius; nam ut rectè S. Joannes 1. ep. c. 3. advertit, *si cor nostrũ non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum* (familiariter cum eo agentes) *& quidquid petierimus, accipiemus ab eo.* 2. Ut ab omni etiam sensuali & inordinato erga quamcunque rem creatam amore abstineat; hoc enim est, quod DEUS Moysi Exod. 3. dixit: *Ne appropies huc* (scilicet ad familiariter mecum agendum) *Solve calceamentum* (quo omnis affectus terrenus significatur) *de pedibus tuis.* Nam, ut rectè dixit Thomas Kempensis l. 2. c. 1. *frequens illi visi-*

Digitized by Google

li visitatio cum homine interno, dulcis fermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis. 3. Ut omnia exercitia spiritualia ad hanc Familiaritatem pertinentia magna cum alacritate, integritate, & diligentia peragat; ut enim familiaritas inter homines per frequentem conversationem mutuam magis semper augetur, & invalescit; ita idipsum tantò magis in conversatione familiari cum DEO sperandum est, quantò major & præstantior est voluptas, quę ex eadem hauriri plerumque consuevit. 4. Ut tata habeat pro secessu Spirituali; & colloquio cum DEO instituendò tempora; neque hæc ab ullis negotijs facilè sibi eripi permittat, sed potius sibi persuadeat, tantò se alacriorem, vegetioremque ad eadem negotia rediturum; quanto certius sibi auxilia divina per ardentem & fiduciâ insigni armatam Orationem impetrata poterit polliceri.

§. II.

Quid circa secundum Instrumentum, nempe circa Prudentiam sit observandum.

1. TRia præcipuè circa Prudentiam bene sunt observanda Operario. Primum est, ut certò sibi persuadeat, usque adeò illam esse necessariam ad Conversationem fructuosè instituendam, ut sine eâ nō modò nullus fructus sperandus sit, sed damna etiam gravissima sibi, aliisque accersenda timeri debeant. Id quod sapienter advertit S. Ignatius Fundator noster, teste Orlandino l. 16. n. 112. utpote qui dicere solebat, in Societate hominum genera duo esse; unum eorum, qui exstruerent solùm: alterum eorum, qui simul inter exstruendum destruerent. Primum sibi genus probari, & hos esse, qui Zelo uterentur considerato, providentes, ne quam damni causam, non modò re, sed ne specie quidem darent: néve ij offenderentur, qui, si Adversarij fierent, possent nostrum in divino obsequio, & salutis publicæ studio impedire cursum; atque adeò quædam, quæ rectè alioqui fierent, omittenda censebat, non damni privati formidine, sed operum respectu potiorum; quia sæpe numero, dum parùm cautè quid attentatur, nec illud efficitur, & mora multis alijs objicitur. Hinc ulterius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 10. dicere solebat,

Digitized by Google

bat, Sanctitatem per se solam valere plurimùm, sed nisi cum Prudentia, agendique cum Hominibus modo conjuncta sit, mancam fore ac infirmam, plúsq; sæpe exquisitam cum mediocri Sanctitate Prudentiam in gubernatione efficere, quàm Sanctitatem majorem cum prudentia minori. Unde meritò Salomon prudentiam vocat *Scientiam Sanctorum*, ut indicet, non sufficere Sanctitatem, nisi Prudentiæ jungatur; nam *virtus discretionis*, uti S. Bernardus super Cant. rectè advertit, *absque charitatis fervore jacet, & fervor vehemens absque discretionis temperamento precipitat.* Quam ob causam jam olim etiam Deus in vestitu Summi Sacerdotis Superhumerale, quod humeros tegebat, & Rationale, quo pectus ornabatur, ita inter se fibulis connecti præceperat, ut nunquam separari possent, ut significaret, labores & conatus nostros semper cum judicio & ratione fieri debere. Unde & ipse Christus Apostolis suis ad curam Animarum destinatis præ cæteris suadebat, ut essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ; quia, ut verè Salomon Prov. 11. dixit, *ubi non est gubernator* (prudens) *Populus corruet; salus autem, ubi multa concilia à vera Prudentia profecta.*

II. Alterum, quod circa Prudentiam bene notare debet Operarius, est, ut cognoscat regulas & præcepta ad dirigendum & lucrandum Proximum à Prudentia præscribi solita, quæ quidem ad sequentia ferè revocari possunt. 1. Ut ratione plurimùm & consilio utatur, atq; in omni actione finem bene consideret, mediáque ad illum obtinendum convenientissima eligere studeat. Hinc jam olim Seneca lib. de benef. monebat: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, præsentia ordina, futura provide, primùm per cautionem, alterum per circumspectionem, tertium per Providentiam.* 2. Ut, quando omnia pietatis opera ad salutem Proximi spectantia complecti non potest, magno delectu præferat publica privatis; perpetuâ ijs, quæ ad tempus fiunt; certa incertis; secura periculosis; neq; tam videat, quantæ res ipsæ sint, quàm quantùm spei ad eas conficiendas ostendatur. Hinc S. Ignatius dicere solebat, non ipsas res nobis, sed nos rebus accommodari debere. 3. Ut nihil supra vires tentet, sed ea suscipiat tantùm, de quibus spes certa sit, ea confectū iri.

Digitized by Google

iri. 4. Ut, si quod ex cœptis damnum oriri advertat, prudenter desistat; omnis enim pertinacia inconsulta in rebus prosequendis vitanda est. 5. Ut in vocandis Hominibus ad virtutem utatur ijs armis, quibus Sathanas eos seducere conatur, scilicet ut non apertâ vi, sed leniter in animos eorum se insinuet. Sic Maffeus l. 3. c. 11. de S. Ignatio scribit: *Mira fuit solertia in sollicitandis mortalibus, & à servitute Diaboli ad Christi Domini obsequium traducendis; ac quibus artibus Dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad Hominum salutem ac beneficium transferebat.* 6. Ut naturam cuique & ingenium indagare, eique se accommodare studeat, omnibus omnia factus cum Apostolo 1. Cor. 9. ut omnes lucrifaciat; nam, ut S. Bonaventura in prolog Speculi discipl. sapienter advertit, *prudens, ut rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans, sed potius aptans, sicut manus, quæ eadem est, cùm in palmum extenditur, & cùm in pugillum constringitur.* Et, ut S. Ambrosius in c. 4. Colloss. loquitur, *aliter cum Potentibus Mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humilibus agendum est; aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iratis, quibus cedere oportet.* Quo in genere iterum laudatur S. Patris nostri Ignatij prudentia, qui voluntates ac naturas eorum, quibuscum agebat, festinè odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, hamo vel esca quemcunque piscari solebat. Atque ut bonus Agricola non tantùm rectas ac fructuosas arbores, sed etiam depravatas, neque ita fertiles colit, eâsq; adminiculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille rerum difficultate nunquam exterritus, dispiciebat inprimis, quod ingenium, quâ ratione tractandum esset, ijsdemque morbis sæpe pro varietate naturæ, non diversas modo, sed & contrarias inter se medicinas attribuere consueverat. Quod ipsum aliâ quâdam, eâque aptissimâ similitudine S. Franciscus Borgia declarabat, ut l. 4. vit. c. 8. refertur, dum dicebat, eos, qui alios regunt, vel aliter eorum curam gerunt, milites bonos imitari debere, qui pro fistulæ captu machinam bellicam sulphureo pulvere implent, ne dissiliat. 7. Ut mores ingratos ac vitia eorum, cum quibus agit, ad tem-

Digitized by Google

ad tempus dissimulare nôrit; nescit enim regnare juxta cõmune proverbium, qui nescit dissimulare: ubi iterũ, ut prudenter monuit S. Ignatius, Sathanæ armis uti debet Operarius, &, sicut ille nihil ab initio bonis actionibus obversatur, imò multa, quæ honesti speciem præbent, suggerit, donec tandem incautum decipiat; ita & ipse in alliciendis ad salutem animis laudare primum prudenter in hominibus, quæ sunt recta, debet, vitijs parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrepere, & tum demum ea conciliata medicinam admovere; id quod mira solertia S. Franciscus Xaverius factitare consueverat, ut qui teste Turselino l. 2. vit. c. 17. in convertendis peccatoribus primò dissimulabat eorum vitia, omni affabilitate eos deviciens, tum recensitos varios malorum casus, eorúmque vitam divinis mandatis contrariam ostendens eos convertebat. Quòd si aliquis interdum improba dicebat, nullam indignationem ostendebat, nec ertantem tum reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se insinuans, & seducens Hominem sine arbitris monebat dicens, mirari se, talia illi verba excidisse. 8. Ut ad capiendam Populi multitudinem, aditum sibi per Proceres & Magnates præparet; horũ enim authoritate permoti cæteri facilè manus dabunt; è contrario ad devinciendos Magnates magnam in Plebe, paupertina maximè, curanda diligentiam adhibeat, hoc enim Charitatis & humilitatis exemplum mirè rapit animos Potentum. 9. Ut adversus varios casus sinistros maturè & diligenter se communiat, quò prævisa tela minùs feriant; ita S. Gregorius in morali monuit dicens: *Solerter animus ante actionis primordia, cuncta debet adversa meditari, ut semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, quidquid acceſſerit, lucrum putet.* Quam ob causam jam olim Antisthenes, teste Laërtio l. 6. c. 1. dicere solebat, tutissimum murum Prudentiam esse, ut qui nec prodi possit, nec collabi soleat; *Sapiens* enim, ut Seneca epist. 60 dixit, *ad omnem incursum munitus, & intentus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet; interritus contra illa ibit, & inter illa: Plenus est gaudio, hilaris & placidus, & inconcussus, cum Dijs en pari vivit.* 10. Ut non facilis sit in credendis & narrandis, quæ audit, maximè contra Proximum suum, sed potiùs

Digitized by Google

tiùs memor sit salubertimæ doctrinæ à Siracide datæ Eccl. 19. *Audisti verbum adversùs Proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.* Certè magnam pius Asceta l. 1. c. 4. de imit. Christi, Sapientiam esse ait; non esse præcipitem in agendis, nec pertinaciter proprio stare sensui, nec quibuslibet Hominum verbis credere, vel credita mox ad aliorum aures effundere. Unde S. Gregorius Nazianz. dicere solebat, eum, qui cum Sæculo conversatur, tribus opus habere, velo scilicet super oculos, ut multa non videat; vel visa dissimulet: clave in aure, ne detractiones, susurrationes, & calumnias facilè audiat, & credat; & claustro in ore, ne statim effutiat, quæ audivit.

III. Tertium, quod circa Prudentiam observare debet Operarius, est, ut efficacia nôrit, & adhibeat media, quibus descriptam hactenus Prudentiam obtineat, qualia quidem multa à Magistris spiritualibus præscribuntur, sed sequentia ferè sunt præcipua: 1. *Crebra Oratio*: uti S. Jacobus c. 1. monuit dicens: *Si quis vestrùm indiget Sapientiâ* (& Prudentia, quæ Soror & Comes est Sapientiæ) *postulet à DEO, qui dat omnibus affluenter.* 2. *Meditatio assidua*: nam ut sapienter S. Ignatius advertit, multùm cohibet, & quasi vinculis quibusdam constringit meditatio & comparatio animi, & assidua eorum, quæ dixeris, cogitaveris, egeris, commemoratio. Hinc rectè Antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod semel statuendum est. 3. *Frequens reflexio*: pictorum more, qui opera sua, priusquam absolvant, per intervalla contemplantur, & frequentiori examine minutissimos etiam defectus deprehendunt, & emendant. Certè hoc medio S. Ignatium ad tam insignem Prudentiam perveniisse, Historia Societatis l. 16. testatur. 4. *Interrogatio sollicita*: quæ quidem duplex esse debet. Prior de defectibus ab alio in se observatis, quam S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. c. 13. vitæ, præcipuè suaserat dicens: *Quærendi fideles Amici ac Monitores, qui, si quid à vobis in vestris peccatum est muneribus, amicè vos, liberèque admoneant, ut vestra vitia, quæ vos ipsos fugiunt (in suis enim quisque vitiis hebetior est, quàm alienis) per alios cognita exuatis.* Posterior interrogatio est de negotijs occurrentibus transigendis, de quibus rectè suasit Ecclesiasticus c. 32. *Fili, sine consilio nihil facias; & post factum non*

Digitized by Google

non pœnitebit. Et iterum c. 8. *Narratio Seniorum non te prætereat; ipsi enim didicerunt à Patribus suis, queniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Hinc Antoninus Pius omnia sua cum gravibus viris conferens dicere solebat, æquiùs esse, ut ipse tot, taliúmq; virorũ consilia sequatur, quàm ut tot, talésq; Amici unam ipsius voluntatem sequantur. 5. *Accurata Librorum Lectio*: quod medium Aristoteles, teste Seneca l. 1. de benef. Alexandro Regi suasit dicens: Annales Patrum discute; inde enim poteris bona exempla extrahere, quia acta præterita dant certum documentum in futuris. Hinc Rex Alphonsus interrogatus, quibus Consiliariis maximè uteretur? libris respondit, quibus sine metu, sine gratia, quæ nôsse cuperet; audiret. 6. *Filiorum sæculi serio consideratio*: nam, cùm hi, teste Servatore Luc. 16. prudentiores sint Filiis lucis, non modicè suis exemplis juvare possunt ad Prudentiam addiscendam; ab ijs quippe discere poterit Operarius, quâ ratione primarios tres Prudentiæ actus exercere debeat, & primò quidem rectè *deliberare* exemplo Avarorum, qui antè, quàm vel obolum expendant, tam solicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat? 2. Rectè eligere exemplo Mercatorum, qui tam varias industrias excogitant, eligúntque, ut merces quàm optimas emant vilissimo pretio, iterúmque carissimo vendant. 3. Rectè imperare executionem Aulicorum more, tam strenuè, fortitérque imperata sui Principis exequentium, ut eidem placeant, & corruptibilem ab eo mercedem accipiant; quantò magis ad similem executionem sese incitabit Operarius, ut summo DEO, & Domino Dominantium placeat, & æternum atque inæstimabile præmium sibi acquirat?

§. III.

Quid circa tertium Instrumentum Authoritatem scilicet, vitæque Sanctitatem sit observandum.

I. PEr Authoritatẽ hanc nihil aliud hoc loco intelligitur, quàm magna quædam æstimatio de vita & dotibus ipsius Operarij. Ex qua descriptione facilè patet, tres potissimùm,

Digitized by Google

mùm, eósque amplissimos fructus ex hac authoritate tum in ipsum Operarium, tum in alios redundare; quorũ primus redundat in illos, quorũ curam suscepit; hi enim longè facilius, & efficaciùs ad frugem reducuntur, si ipsum quoq; Operariũ iisdem, quas suadet, virtutibus ornatum, aut vitia, quæ dissuadet, sedulò fugientem, & detestantem videant: *nihil enim est*, juxta Concil. Trid. Sess 22. c. 1. de reform. *quod alios magis ad pietatem, & DEI cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicárunt. Cùm enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam, mórésque suos omnes componere, ut habitu, incessu, gestu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut earum actiones cunctis afferant venerationem.* Cujus ulteriorem rationem, imò & necessitatem optimè Clemens Alexandrinus l. 5. Strom. ex Platone ostendit his verbis: *Omnis doctrina generatio quædam est, ut, quemadmodum non generantur Homines, nisi in perfectione ætatis & virium; ita neque Filios Spirituales; nisi à perfectione virtutum progigni contingat.* Atque hanc ob causam S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. ult. Socios Ethnicis convertendis, Neophytisque erudiendis operam daturos, lectissimos & primarios præficiebat, authoritatem sequens Apostolorum, qui, cùm audissent, recepisse Samariam Verbum DEI, miserunt ad eos Petrum & Joannem Apostolorum Principes Act. 18. Quocirca censebat ad Apostolorum munus deligendos viros egregiâ, diúque spectata fide, virtute, constantiâ, Sanctitate præditos, & in Dominicæ vineæ Operariis Prudentiam magis ac Sanctitatem, quam scientiam & doctrinam expetebat, dicere solitus, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud quaquam parituras sine virtute. Hinc ipse quoque Christus Matt. 5 dixit: *Sic luceat lux vestra coram Hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Sed & S. Petrus 1. c. 2. monet: *Pascite, qui in vobis est, gregem DEI, forma facti gregis ex animo.* Alter fructu redundat in ipsam Ecclesiam, aut Communitatem, cui

Digitized by Google

quis adscriptus est; cujus æstimatio & fama sicut à particularibus membris vel maximè dependet, ita haud dubiè plurimùm augetur, si ejusmodi membra insigni quapiam morum integritate, vitæq; Sanctitate fuerint conspicua. Tertius denique authoritatis hujus fructus in ipsum Operarium redundat, ut qui non modò ingens lucrum meritorum cælestium ex tali vitæ Sanctitate haurit; verùm etiam admodum securus redditur, ut in medio nationis pravæ sine lapsu versetur, & contra linguas detrahentium, fructum laborum suorum infamatione sua impedire molientium efficaciter defendatur; hinc enim S. Paulus Titum c. 2. monet: *In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens dicere de nobis.*

II. Porro etsi hæc authoritas, ut sapienter S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 13. advertebat, donum sit divinum, quod bonis viris ac piis deferatur ultro, callidis & humana id arte quærentibus negetur; quotidiana tamen experientia constat, etiam humana media non parùm ad eam obtinendam & conservandam conducere, qualia quidem præ reliquis sequentia æstimantur. 1. *Vita morumque Sanctitas & gravitas*: Nam sola virtus, teste S. Bernardo, mater gloriæ & auctoritatis est; hinc Agesilaus, ut Plutarchus in Lacon. refert, interrogatus, quâ ratione quis bonam famam assequi posset? respondit: Si loquatur, quæ sunt optima; & faciat, quæ sunt honestissima. 2. *Demissio, animi*, ea præcipuè, quâ aliis reverentia & honor cum modestia & gravitate exhibetur, de quâ S. Franciscus Xaverius l. 6. vit. c. 13. pronunciavit: *Ad bonum Societatis* (& cujusvis Hominis) *odorem longè, latèque fundendum, non alia virtus plùs habet momenti, quàm verâ ac germana animi submissio.* 3. *Prudentia*, in verborum & sermonis maximè gravitate apparens; sic jam olim Epictetus, teste Stobæo s. 3. indicavit, dum quærenti, quâ ratione authoritatem & famam apud alios comparare posset? respondit: si vis bene audire, disce bene loqui. Hinc Abbas Pastor, ut in Speculo Exempl. dist. 2. ex. 166. refertur, cùm aliquando Juvenem quendam Religiosum Abbatem vocâsset, causam dicti rogatus respondit, quia os suum fecit eum appellari Abbatem. Et ipse Salo-

Digitized by Google

mon

mon Sap. 8. dixit: *Habebo propter hanc* (Sapientiam scilicet & prudentiam) *claritatem ad turbas, & honorem apud Seniores Iuvenis.* 4. *Generosus contemptus caducorum*; cùm enim hæc maximi plerúmque æstimentur, summéque appetantur à mortalibus, veluti cælestem Hominem venerantur, & suspiciunt, si quem generoso animo hæc omnia contemnere advertunt. Unde verè S. Augustinus epist. ad Macedonium dixit, *virtutem* (& ipsum Virtutis Professorem hominem) *eò pluris æstimandum esse, quò plura contemnit.* 5. *Fuga nimia cum secularibus familiaritatis*; etenim ferè accidit, ut eos minoris æstimemus, quos intimè novimus; unde & commune proverbium, quo nimiam familiaritatem parere contemptum dicimus, exortum est. Hinc sapienter monet pius Author l. 1. de imit. Christi c. 8. *Charitas habenda est ad omnes, familiaritas non expedit. Quandoque accidit, ut Persona ignota ex bona fama luceat, cujus tamen præsentia oculos intuentium offuscat. Putamus aliquando alijs placere ex conjunctione nostra, & incipimus magis displicere ex morum improbitate in nobis considerata.*

§. IV.

Quid de quarto Instrumento Conversationis Apostolicæ, nempe de Benevolentia, sit observandum.

1. BEnevolentiæ hujus nomine aliud hoc loco nihil intelligitur, quàm bona quædã voluntas, quâ bene quis erga alterum afficitur, omniáque, quæ ab illo exiguntur, vel suadentur, prompto hilarique animo acceptat, & exequitur, quæ quidem benevolentia proprius affectus amoris est, átq; adeò, dum benevolentiam istam quartum instrumentum Apostolicæ Conversationis voco, aliud indicare non volo, quàm ut Operarius talem modum agendi cum proximo adhibeat, ob quem ametur potiùs, quàm timeatur ab ijs, quibuscum conversatur; nam, ut supra ex S. Augustini doctrina dictum est, si intus sit radix dilectionis, non potest de ista radice non bonum existere, id quod egregiè more suo confirmans S. Chrysostomus ho. de Manuet. *nihil*, ait, *ita conci-*

liat Domino familiares, ut quòd illum videant tranquillum se offerre, & mansuetudine jucundum; nam & talem majoris faciunt, habéntque pro Patre & non pro Domino. Gratus & amabilis est videntibus, gratus item & his, quibus tantùm nomine notus est. Neque facilè ullum invenies, qui audiens laudari hominem mansuetum, illum videre & exosculari non desideret, & non habeat in aliquanta lucri parte ejus amicitia diu posse frui. Hinc ipse etiam Christus Apostolis suis Matt. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris*, non propriis duntaxat, sed ijs etiam, quorum curam susceperitis. Sed & Apostoli ijdem à Commendatoribus Psalmi 18. per cœlos in illo versu: *Cœli enarrant gloriam DEI*: intelliguntur, ut significarent, quemadmodum cœlo sereno omnes libenter se credunt, illiúsque suavi aura frui cupiunt; sic & animos hominum facilitate, suavitatéque morum præcipuè allici. Unde meritò hortatur Siracides c. 3. *Fili, in mansuetudine* (& morum lenitate) *opera tua perfice, & super hominum gloriam diligentis.* Et S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6 vit. c. 13. Sedulò semper socios monebat, ut in congressibus & colloquijs caverent, ne nimia quædam gravitas suspicionem præbeat reverentiam exigentis arrogantiæ, sed potiùs facilitatem vultus præseferrent, affabilitatémque sermonis; hoc enim esse efficacissimum medium, quo attrahi animæ soleant juxta illud Oseæ 11. *In funiculis Ada traham eos, in vinculis charitatis.*

II. Ut autem hanc benevolentiam tantò certiùs obtineat, sequentia media non parùm conducent. 1. Ante omnia det operam, ut diligat sincerè eum, cum quo conversatur, hoc enim medium efficacissimum esse ad amorem aliorum conciliandum, jam olim veteres noto illo axiomate: *Si vis amari, ama*: indicârunt. Quod ipsum egregiè confirmans S. Ambrosius lib. 2. Offic. c. 1. *nihil* inquit, *tam utile, quàm diligi: nihil tam inutile, quàm non amari. Itaque id agamus, ut omni sedulitate commendemus existimationem, opinionémque nostram, ac primùm placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum; popularis enim & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facilè illabatur hominis sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi, mode-*

Digitized by Google

moderatione præcepti, & affabilitate sermonis verborúmque honore, patienti quoque sermonum, vitæ, modestiæq; adjuvetur gratiâ, incredibile, quantùm procedit ad cumulum dilectionis. Et paulò pòst: *Etenim ad incentivum charitatis communis plurimum proficit, si quis vicem amantibus reddat, nec minùs redamari se probet, quàm ipse amatur. David diligi à subditis, quàm timeri maluit; timor enim temporalis tutaminis servat excubias, nescit diuturnitatis custodiam. Itaque ubi timor discesserit, audacia obrepit, quoniam fidem non timor cogit, sed affectus cohibet. Prima ergo ad commendationem nostri est charitas.* Hinc jam olim Moysi præcepit Deus n. 11. *Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram.* Et S. Paulus 1. Thess. 2. dixit: *Facti sumus in medio vestrùm, tanquam si nutrix foveat filios suos.* Atque idipsum etiam S. Bernardus S. 23. in Cant. his verbis commendavit: *Discite, subditorum matres vos esse debere, non Dominos: studete magis amari, quàm timeri.* 2. Morum similitudine non parùm etiam sibi benevolentiam conciliabit; ita Orlandinus l. 3. hist. Soc. n. 48. de S. Ignatio scribit, eum suos hortatum, ut ad hominum benevolentiam divini obsequij gratiâ conciliandam imitarentur Apostolum, qui omnibus fiebat omnia, ut omnes Christo lucrifaceret; nulla enim re æquè, ac morum, studiorúmque similitudine benevolentiam conciliari. Itaque observatis cujusque moribus, ad eos se, quantùm jus, fasque permitteret, accommodarent, adeò, ut, si quempiam animadverterent acrem & incitatum, etiam ipsi lenitudinem inter agendum morosam excuterent, contráque tarditatem, gravitatémque tantisper induerent, si is, cum quo agerent, circumspectior, & in loquendo tardior appareret. Sic etiam de S. Anselmo Eolmerus in ejus vita lib. 1. scribit, quòd solito more cunctis se jucundum & amabilem exhibuerit, morésque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se fuscepit. Nam juxta Apostolum 1. Cor. 9. his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cùm sine lege DEI non esset, sed in lege Christi esset, se coaptabat, ut lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, ut putabatur, Sancti Benedicti, sed & eos, qui sæculari vitæ dediti in multis vivebant sine lege Christi. Unde corda omnium miro modo in ejus amorem vertebantur, & ad eum audien-

diendum familicâ aviditate rapiebantur, Dicta etiam sua sic unicuique Hominum Ordini conformabat, ut Auditores sui nihil moribus suis concordiùs dici potuisse faterentur. Ille Monachis, ille Clericis, ille Laicis, ad cujusque propositum sua verba dispensabat. 3. *Sermonis affabilitate ac dulcedine*; nam, ut supra ex Cicerone dictum est, difficile dictu est, quantopere conciliet animos Hominum, comitas, affabilitásque sermonis; si enim responsio mollis etiam iram frangit, teste Salomone Prov. 15. quantò magis, animos pacatos & tranquillos conciliabis, sicque verificabit effatum Siracidis Eccl. 5. dicentis; *Verbum dulce multiplicat Amicos, & mitigat inimicos: lingua Eucharis in bono homine abundat.* Hinc meritò quivis Operarius tali affabilitate, suavitatéque condire, & exequi Conversationem suam Apostolicam deberet, ut cum veritate illa Ecclesiastici c. 24. verba usurpare queat; *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & favum.* Sed & ipsi, quibuscum conversatur, meritò dicere possint cum Salomone Sap. 8. *Intrans in domum meum conquiescam cum illo; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed gaudium & lætitiam.* Talem videlicet S. Athanasius se exhibuerat, de quo S. Gregorius Nazianz. de ejus laudibus sic loquitur: *Eâ erat comitate, ut ad eum omnibus aditus pateret, clemens, ab ira alienus, miseratione præditus, sermone jucundus, moribus jucundior, in objurgatione placidus.* 4. *Beneficentiâ sive opere, sive affectu demonstratâ*: nam, ut Tullius lib 2. Offic. sapienter advertit, benevolentia beneficijs capitur maximè; secundò autē loco beneficâ voluntate benevolentia movetur, etiamsi res fortè non suppetit. Et S. Chrysostomo teste ho. 80. ad populum, *mentem habentes magis beneficia, quàm pœna ad mandatorum obedientiam attrahunt*, cujus efficaciæ rationem reddens S. Bernardus S. 23. in Cant. *dabit operam Sapiens, ait, maledicos capere beneficijs atque obsequiis, monitisque salutaribus, & orationibus pro his ad Deum. Non cessabit ejusmodi carbones ignis congerere super caput maledici. An non tibi captus ille videtur, qui suffusus ora rubore, quippe proprium eruboscens judicium, ipse sua confusionis; & pœnitudinis testis est*

Digitized by Google

sive

sive quòd oderit hominem amore dignissimum, sive quòd dilexerit tantùm verbo & linguâ eum, à quo se diligi opere & veritate vel serò est expertus. 5. *Mansuetâ errorum & defectuum supportatione*; sic enim ipse Deus exemplo suo docuit, teste Davide Ps. 102. dicente: *Quomodo miseretur Pater Filiorum, misertus est Dominus timentibus se; quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Et propterea DEUS* ut discurrit S. Chrysostomus ser. de nov. Concion. ad Grat. *non Angelos è cœlo lapsos, Magistros humanæ naturæ præfecit, ne propter excellentiam naturæ, atque humanæ infirmitatis ignorationem asperiores nobis reprehensiones adhiberent; sed homines mortales, Magistros ac Sacerdotes concessit, homines infirmitate circumdatos, ut hoc ipso quod obnoxius eisdem sit & is, qui sermonem habet, & illi, qui audiunt, Concionatorii* (eadem est ratio de Operatijs) *linguæ frenum injiciatur, quòd eum non sinat ultra modum castigationes extendere. Atque hoc verum esse, declarat S. Paulus, qui legem illam tulit, & hanc rem nos docuit his verbis utens: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus hominibus constituitur, qui condolere possit ijs, qui ignorant, & errant.* Hinc & ipse Christus inter alia monita S. Magdalenæ de Pazzis data etiam hoc posuit, uti vit. l. 1. c. 9. refertur: *sint omnia opera tua facta cum tanta mansuetudine, & cum actu adeò humili, ut videatur magnes quidam ad trahendas creaturas ad me.* Sicque impleatur illud Siracidis cap. 3. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligêris.*

CAPUT V.

QUIBUS MOTIVIS EXCITANDUS SIT ZELUS SEU FERVOR AD APOSTOLICAM CONVERSATIONEM NECESSARIUS.

I. QUod piissimus Asceta Thomas Kempensis lib. 2. de imit. Christi c. 12. de cruce pronunciavit dicens: *Converte te supra, converte te infra, converte te extra, converte te intra, & ubique crucem invenies*; hoc æquali jure de zelo & fervore ad Apostolicam conversationem requisito dici potest, ut ex ijs, quæ mox dicentur, clarius patebit.

Digitized by Google

C 5 II. Num

II. Nam inprimis si se *supra se* convertat, inveniet 1. Exemplum Dei Patris, qui sic dilexit mundum, teste S. Joanne c. 3. ut Filium suum unigenitum daret; unde præclarè S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. sequentibus verbis hujus motivi efficaciam ostendit: *Huc Magistra lex tendit, huc inter Christum & legem interjecti Prophetæ, huc spiritualis legis perfector & finis Christus, huc exinanita Deitas, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & homo. Atque hæc omnia, propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principe in unum coierunt.* 2. Exemplum Christi; qui non solùm cùm in forma Dei esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem Crucis, teste S. Paulo Philipp. 2. sed etiam S. Brigittæ quondam dixit, ut in revelationum illius l. 7. c. 19. legitur: *Si adhuc possibile esset, quòd ego toties morerer, quot sunt animæ in inferno; ita quòd pro qualibet earum talem mortem iterum sustinerem; qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset, subire hæc omnia, cum libenti voluntate, & perfectissima charitate.* Unde meritò hanc charitatem admirans S. Bernardus S. 1. de adv. ait: *Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsiti, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens, non quòd aliquid videatur esse tanquam à seipso, sed quòd tanti eum fecerit ipse, à quo creatus est; omnes enim divitiæ, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hâc gloriâ, imò nec est aliquid in comparatione illius.* Sed & S. Paulus hoc exemplum sibi & aliis 2 Cor. 5. proponens ait: *Charitas Christi urget nos*, ut scilicet, quemadmodum ille pretiosum suum sanguinem & animam pro hominibus offerre non dubitavit, ita & Operarius quisq; viliorem longè animam & vitam suam pro ijsdē tradere nō detrectet. 3. Exempla Sanctorū, ex quibus tamē non nisi pauca huc afferre placet. Et Moyses quidem tanto erga Populi sibi commissi salutē zelo exarsit, ut confidenter ad Deum dixerit: Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro, quem scripsisti.* S. Paulus adeò diligebat Fratres suos, eorúmq; salutem sitiebat, ut optaret anathema fieri pro illis. Rom. 9. Hinc & alibi 2. Cor. 11. v. 29. dixit: *Quis scandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego*

Digitized by Google

non

non infirmor? Et iterum: *Per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemq; vestrum.* De S. Francisco Seraphico, Sanctus Bonaventura c. 8 vit. scribit: Cùm Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, & fervida æmulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleri odoribus, & quasi pretioso unguento leniri, cùm Sanctorum Fratrum per orbem degentium odoriferâ famâ multos audiret ad veritatis viam reduci, ex talium auditu exultabat in Spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui verbo & opere ad Christi amorem inducerent peccatores. S. Franciscus Xaverius adeò ferventem habebat zelum procurandæ alienæ salutis, ut ei innatus videretur, teste Turselline l. 6. vit. c. 10. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expetere votis, in hoc maximè acquiescere, ut Christo aggregaret, quàm plurimos, Nec minor quærendi novos Greges, quàm partos tuendi cura erat. Quippe ita eos præceptis atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris operâ non magnopere indigerent, nec rerum ad Christianos spectantium scientiâ ipsis cederent Europæis. Ubique confessionibus audiendis, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, cæterisque pietatis officijs dabat operam, adeò cibi & potionis oblitus, ut sæpè biduum, triduúmve traduceret jejunus. Hinc non contentus apud Indos & Japones suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra severissimis licet legibus & custodijs firmata penetrare cum aperto capitis periculo tentabat. Sed & Orlandinus l. 11. hist. Soc. n. 119. de eo scribit, quòd in regno Bungi, Regis curâ non intermissâ, multas quotidie horas in erudienda multitudine collocârit, & suas quoque Lusitanis impertiverit, unam ante lucem ad eorum animos expiandos, alteram sub noctem ad eosdem cohortandos & incendendos, atque ita totum diem per summam corporis negligentiam distentus fuerit. Querentibus Domesticis & amicis, quòd nimis serò se tecto reciperet, respondebat, nihil esse, quod sui rationem ducerent, cùm instaret hora convivij, aut se de die numerarent in vivis: si secus agerent, apud se graviter offensuros, suum cibum esse animarum salutem, & in summis habere se delicijs, si vel unius Japonis animam lucrifaceret. San-

Digitized by Google

tus Ignatius Loiola, Ribadeneira l. 5. vitæ testante, tanto pariter zelo erat accensus, ut inter ipsam etiam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conaretur ab impuritate abducere, ut, si quæ ex ijs resipiscere vellet, grandis jam natu vir, & præpositus generalis antecedere ipsemet, & perductoris quodammodo munere fungi, Christi causâ non erubesceret. In quo cùm admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse ejusmodi feminas, ac, licet in præsentia pœnitentiam ostenderent, brevi tamen ad ingenium redituras, ego verò, inquit ille, cujuslibet istarum unius tantùm noctis impediisse flagitia & injurias in DEUM, omnis operæ & vigilantiæ pretium duxerim. Et ne soli duntaxat virili sexui hic zelus proprius videatur, memorabilis prorsus fuit S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis Zelus, de qua in l. 4. vit. c. 24. legitur, quòd orans quondam in raptu pro conversione cujusdam peccatoris clamârit: O si aliquando Dæmones non haberent occasionem molestandi me visione peccatorum humanorum! O verbum, quàm libenter paterer quodvis genus Martyrij, dummodo eum viderem conversum, sed non esset mihi Martyrium, verùm Paradisus. Et aliàs, ut c. 28. refertur, dicebat: Adeò desidero animas conducere ad te, ut mihi sit pœna hoc desiderium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc & peculiari devotione prosequebatur eos Ordines, qui ex peculiari instituto vacabant conversioni animarum, dicebatque, se invidere aviculis, quæ volare possent, quò vellent, eò quòd & ipsa sine præjudicio suæ Professionis cuperet, si possibile foret, totum mundum peragrare propter animas convertendas. Unde etiam somnians de zelo animarum somniabat, & loquebatur de conversione Infidelium, atque ut ex sua parte cooperaretur, assiduò offerebat pro ijs sanguinem JESU, & applicabat hâc intentione opera Religionis, preces, communiones, & multas afflictivas pœnitentias, quibus carnem suam atterebat, & hoc ipsum etiam Monialibus suæ curæ commissis commendabat. Imò in eundem finem à Deo petebat infirmitates, aliásque tribulationes, obtulítque se ad tolerandas pro peccatoribus ipsas etiam inferni pœnas, si DEO ita placeret. Aliquando verò in ecstasi dicebat: Domine, si non facis mihi gratiam istam, dando scilicet animas, quas à te peto, dicam

Digitized by Google

eam etiam ego, nolle me venire ad possidendam gloriam, quam mihi præparâsti. Alia vice dixit: Si DEUS à me peteret, ut olim petiit à S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quâm salutem animarum. Sed & S. Teresia simili Zelo accensa, teste Marchantio in virga Aaron lect. 1. dicebat: Quantum mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet usque ad diem Judicii pœnas Purgatorii sustinere oporteat, modò per illud consequar, quòd anima una salvetur; quantò ergo magis, si de plurium animarum lucro agatur, id vereri non deberem? cùm verò legendo Vitas Sanctorum incidisset in aliquos, qui multas animas ad DEUM reduxerant, magna consolatione afficiebatur, dicebátque, se magis hoc eis invidere, quàm multa Martyria, quæ patiebantur; ideóque vel maximè æstimabat illos Ordines, qui conversioni & lucro animarum studebant. Et, si aliquis talium ægrotaret, pro eo assiduè orationem fundebat, ut citò convaleseeret, & ad lucrum animarum rediret. Quòd si verò talium quempiam omnino mortuum audiebat, etsi non esset ad planctus Feminarum proprios proclivis, magno tamen cum dolore lacrymas copiosas profundebat ob jacturam unius in terra, qui tot animas cælo lucrabatur, cùm tamen audita morte Fratris ne unam quidem lacrymulam profudisset, ut Author vitæ l. 3. c. 35. testatur.

III. Jam verò si *in se*, ad ipsum scilicet infernum, semetipsum convertat, non levia iterum motiva inveniet ad eundem Zelum accendendum, sed duo præcipuè. 1. Diaboli studium ac fervorẽ in animabus perdendis, quod quidẽ ipsemet olim fassus est in judicio, audiente S. Birgitta (ut P. Petrus Pennequin p. 2. Isagog. ad amorem divinum c. 27. testatur) dum dixit, se majori impetu ferri in perniciem Animarũ, quàm torrens violentus per campos rapi consuevit. Causam verò rogatus à Christo respondit: Quia tu illas tàm opere amas. Hinc meritò S. Carolus Borromæus hoc motivũ Operariis ob oculos sequentibus verbis posuit, ut p. 1. Act. Medit. l. 3. c. 2. fol. 838. videre est: *Considerent præterea terribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Sathanas facit, quantam in illis perdendis sollicitudinem adhibeat, quibus utatur Ministris, quâ alacritate, quibus laboribus & vigiliis scelesti Ministri opus urgeat indefessi & assidui, iidemque*

Digitized by Google

que perpetui & obstrmati. Quare turpissimam rem facturos se existimare debent JESU Christi Ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatémque suam atque sempiterna præmia perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se præbeant, ut à Sathana Ministris superari se sinant, patiantúrque, ut illi majori studio ad se, aliósque perdendos, quàm ipsi ad suam & aliorum salutem tuendam incumbant. 2. Excitare meritò quoq; debetet ad Zelum gravitas infernalium pœnarum, quæ præparatur ipsis peccatoribus; quod motivum S. Augustinus lib. de salut. mon. c. 55. sequentibus verbis suggessit: *O mi Frater, numquid ferrea sunt carnes nostræ, ut non contremiscant, vel etiam sensus noster Adamantinus, ut non molleſcat; aut etiam minimè evigilet ad illa DEI verba: Ite maledicti in ignem æternum?* Quare non dicimus cum Jeremia Propheta c. 9. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos Filiæ Populi mei?* Certè huc etiam suo modo applicari potest id, quod idem S. Doctor ad Fratres in Eremo dixit: *Cadit Asinus, & omnes eum sublevare festinant. Clamat porcus, & omnes cæteri porci cum ipso clamant. Clamat inter tormenta* (aut periculum certè illorum incurrendorum) *Fidelis* (aut Peccator) *& non est, qui exaudiat. Ecce vestra inhumanitas.*

IV. Quòd si verò se *extra se* convertat Operarius, tria iterum non minùs efficacia motiva reperiet ad Zelū accedendū. 1. Dignitatem animarum, pro quibus laborat, quam quidem breviter & verè indicavit S. Gregor. Nyssenus ho. 4. in Eccles. dicens: *Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dixit satis justum pretium, quod detur pro anima hominis.* Cujus rationem ulteriorem assignans S. Bernardus c. 3. Medit. *Totus quidem iste mundus*, ait, *ad unius animæ pretium æstimari non potest; non enim pro toto mundo animam suam DEUS dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius est ergo anima pretium, quæ non nisi sanguine Christi emi potuit.* Hinc meritò S. Dionysius c. 3. de cæl. Hier. dixit; *omnium divinorum divinissimum est cooperari DEO in salute animarum.* Et S. Gregorius ho. 1. 1. hom. 12. in Ezechielem idipsum confirmans, *nullum*, ait, *omnipotenti DEO tale est sacrificium, quale est Zelus animarum.* Unde rectè concludens S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. Etsi, ait, *immensas,*

Digitized by Google

mensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen efficeris, si unam converteris animam. Ut adeò meritò S. Catharina Senensis, quemadmodũ in vita illius Surius & alij testantur, si quem Dominicanæ Familiæ Alumnum per plateam vidisset incedere, domo egredientem, vestigiis ejus pia oscula ferre solita sit, eò quòd divinitus sibi pulchritudo animæ ostensa fuerit, quæ sit in gratia, atque adeò ter felices ducat eos, qui ad hoc operam suam conferrent. Unde iterum hoc motivo excitans Operarios S. Carolus Borromæus l. 3. c. 2. act. med. f. 837. *Animo*, inquit, *assiduè cogitent, quàm nobiles sint animæ, & pretiosæ in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas proprio sanguine redimere Filius DEI non dubitavit: quámque præclarum opus sit, in eo salutari officio DEI esse Cooperatores, quo nihil certè in terris illustrius, nobiliúsve excogitari potest.* 2. Reperiet extra se Operariorum paucitatem, ex quo motivo sic ad Zelum incitat idem Sanctissimus Antistes: *Sed & illud consideret, quanta, quámque ampla sit messis, quanta Spiritualium bonorum egestas, quanta salutariter agentium penuria, quàm pauci verò Ministri, qui sancto desiderio incensi, suis commodis, utilitatibúsque neglectis solam Christi gloriam, animarúmque salutem spectent.* 3. Inveniet Pastorum oves materiales custodientium ab eodem S. Archiepiscopo & Cardinale sequentibus verbis propositum: *Perpendamus ovium Pastores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta propecorum suorum studiis patiantur. Illi sæpenumero universum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem & qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros menses difficilem illam solitudinem, pessimarúmque bestiarum plenam vagando circumeunt. Si tantùm ergo pecora diligentia impendunt Pastores illi, quam, quæso, excusationem habebimus, quibus rationales animæ concreditæ sunt, quòd profundum hunc somnum dormimus? Quis, quæso, ab eo nos supplicio eripiet, quod istis debetur? si enim corpus trucidandum exponere, si innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc munus tanquam ad nundinas currendum erat?*

V. Si denique se *intra se* convertat, & ibi sanè efficacissima reperiet motiva ad Zelum animarum in se excitandum, ingentia scilicet illa lucra propria, quæ ex eodem Zelo reportabit, quorum primum est *copiosa pro peccatis propriis satisfactio*,

Digitized by Google

ctio, de qua jam pridem S. Iacobus c. 5. dixit: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod confirmans S. Chrysostomus ho. 5. adversus Judæos, *sæpe*, ait, *unâ anima, quam lucrati fuerimus, poterit innumerabilium peccatorum pondus abolere, animaque nostra pretium in extremo die judicij fieri.* Hinc ho. 3. super Gen. ait: *Hoc nostræ salutis argumentum erit, & occasio, si non solùm pro nobis ipsis solliciti, sed & Proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manuducentes.* Alterum lucrum est *meritorum cælestium ingens augmentum & coacervatio; si enim magna mercedis est*, inquit S. Gregorius l. 19. mor. c. 16. *à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti à morte animam liberare in cælesti Patria sine fine victuram?* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ho. 3. in gen. ait: *ut anima corpore melior est, ita his, qui indigentibus pecunias & facultates suppeditant, majoribus præmiis digni sunt hi, qui admonendo, & continuò docendo in viam rectam supinos & desides inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fragrantiam, & vitiorum maleolentiam.* Si ergo, ut ex eodem sancto suprà ostensum est, plùs facit; qui animam unicam convertit, quàm si immensas eroget Pauperibus pecunias, ex tali erogatione autem haud dubiè ingentium meritorum cumulus obveniret, facilè apparet, quàm amplam mercedem sperare possit is, qui cum sincero Zelo, animarum lucro sese totum impendit. Certè idem S. Pater ho. 29. in Epistolam ad Rom. asserere non dubitavit, bonum Pastorem, qualem Christus vult, cum innumerabilibus Martyribus componi posse, siquidem Martyr semel tantùm propter Christum moritur, hic verò millies propter gregem, ut adeò meritò Christus Matth. 5. dixerit: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.*

VI. Atque hæc scilicet sunt motiva, quæ, ut verbis S. Caroli Borromæi iterum utar, si cogitent Animarum Curatores, jure ac meritò sperari debet, talibus cogitationibus quasi facibus quibusdam animum illorum accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsorum negligentia pereat.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.

QUOMODO IMPEDIMENTA ZELUM ANIMARUM RETRACTANTIA SINT REMOVENDA.

I. MUlta quidem sunt, quæ non paucos à cura Animarum, atque adeò ab Apostolica Conversatione absterrent; sed omnia ferè impedimenta hujusmodi ad quinque sequentia revocati possunt.

II. Primum igitur impedimentum meritò censetur *nimium quietis, solitudinis, & orationis desiderium*; hæc enim, cùm non consistere videantur posse cum procuratione alienæ salutis, hoc ipso non leviter ab hac cura tetrahunt eos, qui ejusmodi desiderio quietis & orationis sunt accensi. Ad quod impedimentum removendum bene notanda inprimis est S. Laurentij Justiniani de casto connubio c. 12. sententia: *Anima*, inquit, *quæ lucrata est Verbo. Verbo fructificare conatur, quoties se offert causa. Quandocunque impellitur seu vocatur à verbo, non minùs ardenter, quàm prudenter postponit se, sua interponit, ut vacet Proximo, ut Proximi fecundetur profectibus. Nullo quidem exercitio occupatur congruentius Spiritus, quàm cùm animarum intendit lucris. Hoc etenim Sacrificio nihil majus, nihil suavius Verbo redolet. Unde Petro, cùm diceret: amas me? illéque responderet: Domine, tu nosti omnia; tu scis, quia amo te; ipse mox intulit: Pasce oves meas. Nihil amanti ardenter cariùs potuit committere, quàm illud propter quod exinaniri voluit, & mori.* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ep. 14 quâ Geronticum Presbyterum ad iter pro animarum salute suscipiendum hortabatur, post alia sic ait: *Hujusmodi peregrinationes suscipere, longè præstantius est, atque conducibilius, quàm domi desidere. Illic enim degens etiam hæc habere potes, quæ nunc habes, hoc est, jejunium, vigilias, cæteráque Christiana Philosophiæ genera; domi autem desidens ea lucrari non potes, quæ, si in illa regione commoraveris, adipisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem, tantæque animi promptitudinis ac studij præmium.* Hinc meritò P. Balthasarus Alvarez, uti vit. c. 47. refertur, nostros extimulabat, ne essent nimium

Digitized by Google

addicti recollectioni, & negligerent agere cum Proximis de spirituali animarum bono, eò quòd hoc esset proprium vocationis nostræ munus? Ideóque dicebat, nimium hoc studium in hominibus ad curam animarum vocatis, non esse Spiritum DEI, cùm illis constet, divinam Majestatem contrarium velle, ad quod eos vocavit; & ideo talibus quietem nimis amantibus Deum subtrahere portionem Spiritus tamquam otiosis & inutilibus servis. Id quod Alphonsus de Roza Ord. S. Francisci, teste Alphonso Rodriquez, p. 3. tr. 1. c. 6. est expertus; cùm enim hic bene multos annos in excolendis Indiæ Novalibus gnaviter desudâsset, & tandè fessus, studio recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, sepositâ aliorum curâ, in Hispaniam remigrâsset, fassus est, quoties Orationi vacabat, Christum Crucifixum sibi ob oculos versari, sequentibus verbis expostulantem: Quare me in hac Cruce derelicto, tuam quietem, comodâque sectaris? unde ad Stationem reversus, strenuum multis annis Operarium egit. Nimirum talibus non immeritò illud D. Bonaventuræ in Pharetra amoris divini p. 2. c. 1. occini posset: *Quomòdo quis potest dicere, se diligere DEUM, & ejus amorem appetere, qui ejus imaginem videt in sterquilinio jacere, & non curat? aut si cogitat, quòd Filius DEI pro animabus redimendis mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit? Quomodo credis, te amicitiam Sponsi habere, qui ejus Sponsam ab adulterio non custodis? aut eam festinanter ad Sponsum non reducis?* In horum omnium majorem confirmationem non parùm proderit notâsse, quod olim P. Martinus Guttierez Francisco Riberæ Doctori Theologiæ respondit, teste Ludovico de Ponte c. 30. vit. P. Balth. Alvar. cùm enim hic diceret, decrevisse se, colligere se, & domum quampiam prope Sacellum B. Virginis (quam impensè amabat) exstruere, & inde ad vicina loca concionandi gratia excurrere, reliquum verò tempus cum libris suis consumere; respondit P. Martinus: Domine Doctor, placet hujusmodi propositum, sed attendite, quis tunc sibi retineat optimum pignus, quod habet, propriæ scilicet voluntatem. Quæ vox adeò cor ejus penetravit, ut statim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi. Quare optimè faciet Operarius, si exemplum Sponsæ sequatur, de qua S. Bernardus super illa verba Cant. 2. *Surge, propera amica*

Digitized by Google

amica mea, columba mea, formosa mea, & veni; discurrens sic loquitur: *Audit Sponsa, ut surgat, & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat Zelo, & desiderio acquirendi DEUM, qui eum similiter diligant; ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, & rursum potita votis aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gusto valentius ad conquirendum lucrum, solita alacritate recurrat.*

III. Alterum impedimentum est *diffidentia de gratia vocationis, & nimius ad proprias vires respectus*; ratione cujus multis evenit, quod olim Moysi & Aaroni dixit DEUS Num. 20. *Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram Domino, non introducetis hos Populos in terram, quam dabo eis.* Quod proinde impedimentum ut removeatur, firmiter credendum est, quod S. Paulus Philipp. 2. dixit, quòd scilicet DEUS sit, qui operatur in nobis & *velle* & *perficere* pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiduciæ, quam de ejus auxilio, gratiáque concepimus, ita ut verissimè dixerit Sanctus Bernardus ser. 9. in Psal. qui habitat: *Tantùm per nos operabitur DEUS, quantùm se nostra in eum fiducia extenderit.* Hinc S. Paulus Corinthijs 2. c. 3. scribens, *fiduciam autem talem*, inquit, *habemus per Christum ad DEUM; non quòd simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti.* Quam doctrinam bene observans P. Balthasar Alvarez dicere solebat, ut vit. c. 4. legitur: *Ex quo Deus Religiosum posuit* (id est, ad Statum Religionis & curam animarum vocavit) *ipse eundem deducet cum profectu. Quòd si plus eum oneret, quàm ferre possit, seipsum onerat, quia in se recepit supplere, quod illi deest. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua mihi aliquid imponeret, quod meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare.*

IV. Tertium impedimentum est *horror difficultatum & laborum*, qui in Conversatione Apostolica occurrere solent. Ad quod impedimentum tollendum præclarè instruit, & hor-

tatur S. Chrysostomus hom. 43. illa S. Pauli 1. Cor. 16. verbâ expendens: *Ostium mihi apertum est magnum, & Adversarij multi.* Super quæ verba sic discurrit: *Si magnum, quomodo Adversarij?* & respondet *Quòd multi adeò reluctentur, judicium est Evangelicæ Victoriæ. Nusquam enim nocentissimus ille Adversarius irritatur gravius, quàm cùm suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verùm nos, ubi magnum aliquid & egregium facere statuerimus nequaquam id nullo labore constitutum sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Videt igitur exemplum ejus in Paulo, qui nihil, quòd multi essent Adversarij cessat, verùm quòd magnum pateret ostium, cuptas diligenter negotio.* Nec ostium duntaxat, seu lucrum animarum patet; seu optima etiam occasio ad divinas consolationes abundantiùs percipiendas; hoc enim est, quod Deus Jeremiæ olim promiserat, c. 15. dicens: *Si separaveris pretiosum à vili* (id est, animas à peccato) *quasi os meum eris*, id est, omni voluptate perinde repleberis, sicut ori per procurationem optimi cibi & potûs varias delicias procurare solemus. Id quod S. Franciscus Xaverius præcipuè expertus est, ut qui inter summos labores & difficultates tantis delicijs & consolationibus cælestibus affluebat, ut exclamare cogeretur: *Satis est, Domine satis est.* Sed & P. Henricus Henricius, teste Orlandino p. 1. hist. Soc. tit. 8. num. 133. affirmabat, tantam in mediis pro animarum salute susceptis laboribus esse copiam divinarum consolationum, ut quivis mallet his laboribus perpetuò frangi, quàm subitò in cælum rapi. In sede Juliacensi verò Provinciæ Peruanæ; licet nostri summos labores exhaurirent, omnisque terreno solatio carerent, tam incredibili tamen eorum animi voluptate perfundebantur, ut illæ sedes lætitiæ domicilium fuerit appellatum, quemadmodum annuæ literæ Provinciæ Peruanæ anni 1603. testantur. Et verò, si Jacobo Patriarchæ olim omnes anni in gravissimis laboribus consumpti breves & pauci videbantur, quia per eosdem Rachelem à se tantoperè dilectam lucraturum se confidebat; quantò magis Operario omnes labores, quos pro animarum pulcherrimarum lucro sustinebit, breves & leves, imò & delectabiles videbuntur?

V. Quartum impedimentum est *Periculi tam corporalis* (puta morbi gravis, aut ipsius mortis incurrendæ) *quàm spiri-*

Digitized by Google

spiritualis (tentationum videlicet, vel lapsûs in peccatum) *metus.* Difficile námque est, versari inter spinas, & ab eis non pungi; & calcare terram pedibus, ita, ut nec pulvis, nec lutum ijs adhæreat, quemadmodum S. Hieronymus in Epistola ad Damasum advertit. Ad quod impedimentum removendum sequentes doctrinæ non parum juvabunt. Si scilicet primò, ne periculum corporale timeat, meminerit, quàm multos Deus ex manifestis ejusmodi periculis illæsos eduxerit, & præservárit, ut meritò hîc locum habere videatur pulcherrimum illud cujusdam Ascetæ effatum: *Vita, quæ propter charitatem periculo exponitur, per charitatem melius conservatur.* Deinde si meminerit, Pastoris se officium suscepisse; bonum autem Pastorem, teste Christo Joan. 10. animam suam dare pro ovibus suis, id quod clarius indicans S. Basilius in mor. reg. 80. c. 14 & 16 ait, Operarios debere esse Pastores ovium Christi, qui, quandocunque tempus postulat, ne animam quidem ponere pro illis dubitant, ut Evangelium illis impertiant. Imò & Patres ac Nutrices illorum esse debere, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charitatis, parati sint libenti animo communicare non solùm DEI Evangelia, sed suam ipsorum vitam. Et verò si tam multi reperiantur, qui cum ijsdem periculis corporalia ministeria magna cum alacritate ac sedulitate exhibent ijs ipsis, quibuscum agere formidat Operarius, meritò erubescere deberet, si illos modici lucri temporalis causa tam generosè contemnere videat illa pericula, & ipse ob spem inæstimabilis præmij, lucrique animarum eadem subire reformidet. Si denique meminerit, quàm pretiosa & optabilis sit mors ejusmodi in conspectu Domini, quæ in tali opere charitatis incurritur; talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur, sic enim S. Laurentius Justinianus de S. Martino expressè docet, dum ait: *Magnum prorsus est Martyrij genus, ultrò se pro Christi amore dare periculis. Audi sine ferro Martyrem ex sola charitate morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam recensentur illi Presbyteri, qui Alexandriæ, cùm sub Valeriano Imperatore pestis sævissima grassaretur, morbo illo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem appetierunt, quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit; de quibus etiam S. Dionysius Episc. Alexandrinus apud

Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: *Ex Patribus, qui virtute erant præstantissimi, in hunc modum mortem appetiverunt, adeò ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, & robustam fidem suscipiebatur, nihil à splendore Martyrij abesse videretur.* Ut verò etiam spiritualia pericula non taceat, bene inprimis notandum est, quod Jacobus Marchantius in virga Aaronis tr. 1. lect. 6. sapienter advertit, quòd scilicet, sicut Deus novit hoc onus esse grave, sic & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; sciat item & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionē impendere; sic enim protexit Abrahamū in Chaldæa, Lothum in Sodomis, Jobum inter Infideles, Danielem in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in medio nationis pravæ, ut nemo animum desponderet in quocunque statu, sed se potiùs divinæ Providentiæ, protectionique committat. Hinc P. Balthasar Alvarez, uti vitæ illius c. 5. refertur, dicere solebat securitatē in agendo cum Proximo, cùm ex obedientia suscipitur, esse valdè magnam, adeò, ut si quis obediendi causâ infames fœminas accederet, ut illas Christo lucraretur, mundissimas haberet cogitationes, quasi esset aliquis Angelus; at si ex propria voluntate in cubiculo suo maneret, fœdis sibi cogitationibus uteretur. *Nescio*, inquit, *quomodo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate recedit. Quænam quæso securitas esse potest, ubi Deus non est. Hoc enim est, quod S. Bernardus dicebat: quando bene erit sine illo & quando malè cum illo?* Certè Lancizius Opusc. 13. n. 443. testatur, noviſſe se non paucos, qui ex missionibus plurium mensium redibant magis collecti, devoti, puri, circumspecti, & regularum observantes, quàm in collegijs fuerint. Deinde bene etiam notandum, etsi Deus non semper in ejusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tamen ad majus meritum ac præmium permittere, id quod Marchantius l. c. apposito exemplo ex Sophronio in prato spir. c. 3. confirmat, dum narrat, Cononi Presbytero Alexandrino, cùm in mulieribus baptizandis aut inungendis gravissimas tentationes experiretur, ideóque Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse: *Tolera, & persevera: ego te ab hoc certamine liberabo.* Cùm verò ille post hanc adhortationem, puellâ valde speciosâ ex Perside oblatâ, iterum timens

Digitized by Google

timens scandalum, sumpto melote suo, omnino recederet, S. Joannes iterum apparens dixit: *Revertere ad Monasterium, & hoc te certamine eximam.* Cononem autem respondente, quomodo sperabo, quod toties pollicitus non præstitisti? respondit Sanctus, *Volebam te pro hac pugna mercede donare, sed quia non vis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autem operis carebis:* simúlque ter sub umbilico ipsum signans, usque adeò omnem carnis rebellionem abstulit, ut Puellam illam baptizans & ungens, mulierem esse non adverterit. Quòd si verò omnino ipsum ex fragilitate labi contingat, certò tamen sibi persuadeat, etiam ob hunc lapsum non esse omittendam conversationem, sed potiùs commoda longè majora, quæ inde proveniunt, consideranda. Id quod Marchantius l. c. ex illis Salomonis Prov. 14 c. verbis ostendit: *Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurima segetes, manifesta est fortitudo bovis.* Quem locum ille allegoricè sic ad hunc modum explicat. Sicut, qui caret bobus, habet præsepe, id est stabulum mundum. Qui autem boves habet, immundius habet stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum; sic qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini laborat, sed totus sibi vacat, fortè habet majorem munditiem conscientiæ. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas Proximis navat, hic aliquando præsepe aut stabulum immundius habet; nam ex consuetudine hominum, & negotiosa vita aliquid sordiùs saltem levium contrahere potest, uberiores tamen fructus metit. Quod ipsum alij similitudine duorum globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, declarant; uti enim aureus facilius quidem inficitur, sed ubi iterum purgatur, pretiosior longè est, quàm argenteus; ita & is, qui cum proximo agit, facilius quidem maculam contrahit, quoad meritum tamen & charitatem longè pretiosior est & acceptior coram Deo. Hinc ipse etiam Christus S. Gertrudi, ut l. 4 revel. c. 47. videre est, dixit: Si quis amans veritatem, pro illa defendēda in aliquibus delinquit, durioribus verbis, Zelo impellente, aliquos corripiendo, aut alio quocunque modo, sive negligentiùs, sive districtiùs agendo, hunc ego certè apud Deum Patrem & omnes cœli cives fideliter excusabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi, imò pro ipso universa emendabo. Et alibi l. 3. c. 58. cùm adverte-

Digitized by Google

verteret cor suum debile in aliquos defectus incidere, & tamen illud Deo offerret, ut in illo repausaret, respondit Dominus: Tuum debile cor tali affectu oblatum tantò gratiùs accepto, quàm alterius cor fortè, sicut magis acceptatur bestia multa venatione agitata, quàm domestica, eò quòd carnes illius teneriores sint, ac suaviores ad vescendum.

VI. Quintum denique impedimentum est, *laboris suscepti aut suscipiendi sterilitas*, quòd scilicet nullus ex eo fructus secutus videatur, aut etiam secuturus sperari possit. Ad quod impedimentum removendum sequentes tres doctrinæ non parùm conducent. Prima est, quòd non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam ut commune habet proverbium, *Gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo.* Ideo S. Chrysostomus Conc. 1. de Lazaro sapienter discurrit: *Non erexi quidem ægrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi fortiores. Non abduxit quosdam à vitio sermo noster, sed tamen eos qui cum virtute agunt, reddidit attentiores. Supra hæc quoque quidquam addam tertium hodie non persuasi, sed fortè cras persuadere potero. Quòd si minùs cras, attamen perendie, aut quarto ab hoc die fortè persuasero. Qui hodie, quæ audivit, repulit, cras fortassis audiet, & recipiet, fortassis post dies plures præbebit animum ijs, quæ dicentur. Quandoquidem & illud crebrò fit, ut piscator, qui per totum diem vacuum attraxerit rete, sub noctem jam abire parans, capto, qui ipsum per totum diem fefellerat, pisce descendat. Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quod semel atque iterum, aut sæpius ærum acciderit inæqualitas, fame brevi perivemus omnes.* Et iterum hom. 3. in 1. Cor. *Si hodie nemini persuaseris, inquit, persuadebis postridie; etsi nunquam persuaseris; mercedem tamen integram habebis; & si non omnibus, pauci tamen ex multis persuadere poteris. Nam neque Apostoli universo orbi persuaderunt, licet cum omnibus disputarint, & mercedem in omnibus assecuti sint.* Noli ergo, cùm orbem terræ salvum facere non possis, etiam parva contemnere. *Neque majorum desiderio à parvis te abstrahas; si centum nequis, decem curam suscipias: si decem non possis, noli quinque despicere: si quinque vires tuas excedunt, unum ne contemnas. Quòd si neque hoc possis, noli desperare, noli labori cedere. Nónne vides in negotiationibus, non auro duntaxat,*

Digitized by Google

sed

sed etiam argento mercatores negotiari? Num si parva nihil contempserimus, assequemur & magna. Sin autem neglectui nobis illa essent, neque hac facilè assequi possemus. Sic singuli divites evadunt, cùm magna simul & parva colligunt. Hanc doctrinam sanè animo firmiter impresserat zelosissimus ille Indiæ, Japoniæque Operarius, S. Franciscus Xaverius, qui, ut l. 6. c. 17. vit. refertur, monebat cultores animarum, ut non fortiùs magis, quàm perseverantiùs eorum perferrent vitia, infirmitatem sustinerent, frugémque seminis factæ, laborúmque (quamvis seræ spei) fructum velut boni Christi Agricolæ exspectarent, haud ignari, qui seminant in lacrymis, in exultatione messuros. Quòd si ab initio tales non reperirent, quales expeterent, ita cum illis se gererent, ut cum improbis Filijs boni parentes, Deíque benignitate freti, qui hominum mentes suo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent eos aliquando tales fore, quales optarent. Quare nunquam desinerent eos omni studio colere, præsertim cùm Deus omnium communis Parens, quamvis læsus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat. Altera doctrina est, quòd, etsi alius fructus non sequeretur, sat magnos tamen fructus jure merito censeri debeat, satisfeciisse officio suo, & voluntatem Dei impleviisse; uti idem S. Chrysostomus sapienter notavit, dum l. c. dixit: *Utinam oratio nostra aliquid proficiat! Quòd si post longam admonitionem in ijsdem vitijs perseveraverint, ne sic quidem desistemus illis, quod rectum est, consulere, quandoquidem & aquarum vena etsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & amnes, etsi nemo bibat, nihilò secius fluunt; sic oportet & illum, qui concionatur* (& conversatur) *quamvis nullus auscultet, tamen præstare, quidquid in ipso situm est. Siquidem hac lex nobis, qui sacri sermonis administrationem suscepimus, à benigno præscripta est DEO.* Sic S. Ignatius, teste Maffeo l. 2. c. 11. si quem omnia expertus, tamen è peccatorum cœno extrahere non potuisset, non ideò contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset, sed conscientiæ & officij fructu contentus, acquiescebat in alto providentiæ divinæ consilio. Idem alios, teste Ribadeneira l. 5. c. 11. facere hortabatur, Angelorum Tutelarium exemplo, qui

Digitized by Google

quos à Deo sibi commissos acceperunt, monent, quoad possunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum juvant; sed si voluntatis libertate abutuntur illi, & inobedientes atque obstinati sunt, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nullâ afficiuntur molestiâ. Curavimus, inquiunt, Babylonem, & non est sanata. Tertia denique doctrina est, quòd nèque præmio suo sit labor cariturus, licet omni alio fructu destituatur, id quod memorabili sententia S. Bernardus Eugenio l. 4. de consid. c. 2. declaravit: *Noli dissidere*, inquit, *curam exigeris, non curationem. Denique audisti: curam habe illius, & non cura, vel sana illum. Verùm dixit quidam: Non est in Medico semper, relevetur ut æger. At melius tibi propono de tuis. Paulus loquitur: plùs omnibus laboravi, non ait, plùs omnibus profui, aut plùs omnibus fructificavi, verbum insolens religiosissimè vitans. Aliàs autem noverat homo, quem docuit Deus, quia unusquisque secundùm laborem accipiet, non secundùm proventum. Ita, quæso, & tu fac, quod tuum est; nam Deus quod suum est, faciet: satis absque tua anxietate & sollicitudine curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explevisti partes: sanè incrementum, ubi voluerit, dabit Deus. Ubi fortè noluerit, tibi deperibit nihil, dicente Scriptura Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel. c. 21. olim sequentibus verbis insinuavit: *Amici Dei non habent attendiari in servitio Dei; sed laborare, ut homo malus fiat melior; & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicunque voluntatem haberet sibilandi in aures omnium transeuntium, quòd IESUS Christus esset verè Filius Dei, & faciendo conaretur, quantùm posset, ad aliorum conversionem, licet nulli vel pauci converterentur, nihilominus eandem mercedem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exemplum dico tibi: Si duo Mercenarii ex præcepto Domini foderent montem durissimum, & alius inveniret aurum electum, alius verò nihil. Isti propter laborem & voluntatem digni essent æquali mercede.* Meritò ergo quivis Operarius Artificis illius exemplum sequitur, qui, teste Seneca ep. 7. quæsitus, quò tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventura? *Satis sunt*, inquiunt, *pauci, satis anni, satis nullus.*

Digitized by Google

PARS II.

DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN PARTICULARI.

I. ETsi ea, quæ hactenus de conversatione Apostolica in communi dicta sunt, sufficere posse videantur, ad instruendum Operarium, ut eandem Conversationem ritè & fructuosè instituere possit. Quia tamen ex una parte nulla doctrina magnam utilitatem, fructúmque afferre solet, nisi in particulari ad certam quandam actionem in specie applicata in praxim reducatur; ex altera verò parte sicut in actione aliqua in particulari exercenda variæ circumstantiæ ac difficultates se offerunt, ita aliæ quoque doctrinæ & industriæ, per quas quisque in actionibus talibus eliciendis juvetur, & dirigatur, sunt necessariæ; meritò tales in hac secunda parte ex variis Auctoribus magnâ industriâ selectæ, ipsáque experientiâ frequenter confirmatæ afferuntur.

II. Ut verò tantò melior ordo, methodúsque in his doctrinis atque industrijs tradendis observetur, bene notandum est, quòd ipse quondam Christus S. Brigittæ, ut l. 2. revel. c. 24. videre est, sequentibus verbis dixit: *Tribus generibus hominum amici mei succurrere possunt. Primò damnatis. Secundò peccatoribus, scilicet cadentibus in peccata, & resurgentibus. Tertio bonis stantibus. Sed potes quærere, quis potest succurrere damnatis, cùm indigni sint gratiâ, & impossibile est eis redire ad gratiam? Ad quod ego volo tibi respondere per exemplum. Sicut enim, si in profundissimum aliquod præcipitium essent infinitæ fossæ, per quas, qui in profundum caderet, necesse esset, ut descenderet: si aliquis autem obstrueret aliquam illarum fossarum, non tam profundè propter obstructionem descenderet, sicut alter, si nulla fossa esset obstructa; sic est in damnatis,* (puta viventibus adhuc, sed reprobatis à Deo) *quamvis enim ex justitia mea, & malitia eorum indurata, præfinito tempore, & præscito damnandi sunt, levius tamen supplicium fieret eis, si per aliquem à malis præsentibus refrænarentur, & incitarentur ad aliquod bonum. Ecce quàm misericors sum etiam in damnatos,*

quia

Digitized by Google

quibus etsi misericordia diceret parcere, justitia tamen & eorum malitia contradicit. Secundò succurrere possum cadentibus, & resurgentibus, si doceant eos, quomodo resurgant, præcautos contra casum faciunt, instruunt, quomodo proficiant, & cupiditatibus suis resistant. Tertiò proficere possunt justis & perfectis, nunquid & ipsi cadunt? utique, sed ad majorem eorum gloriam, & Diaboli confusionem Sicut enim miles in bello leviter percussione excitatur, & ad bellum fortiùs exacuitur; sic electi mei ex tentatione diabolicâ adversitatis ampliùs excitantur ad spirtualem laborem & humilitatem, & eò ferventiùs proficiunt ad coronam gloriæ acquirendam. Ergo verba mea ab amicis meis non occultentur, quia adjuti à gratia mea ampliùs ad devotionem meam possunt excitari.

III. Ex quibus verbis facilè colligitur, has quidem Species Personarum præcipuas esse, cum quibus Conversatio Apostolica instituenda sit; verùm quia hæc Personæ variis accidentibus, puta ignorantiæ, afflictionibus, captivitati, mortisque periculis subjectæ esse possunt, ideò aliam quoque earundem magis particularem divisionem, atque adeò etiam actionum, quæ cum ipsis suscipiendæ sunt, partitionem fieri posse, prout supra p. 1. c. 1. facta est, ubi sex species, vel potiùs partes integrantes & functiones Conversationis Apostolicæ sunt assignatæ, videlicet Visitatio amicorum, Instructio rudium, Consolatio afflictorum, Conversio peccatorum, Roboratio captivorum, Dispositio ægrorum; de quibus proinde eodem ferè ordine in hac secunda parte paulò fusiùs agetur.

Caput I.
De Visitatione Amicorum Apostolica.

I. Per hanc ea præcipuè Visitatio intelligitur, quæ vel ab ipso Operario alios invisente, vel ab alijs ipsum visitantibus amicitiæ ac benevolentiæ procurandæ vel conservandæ causa instituitur; nam, ut S. Ambrosius l. 2. de Abraham c. 6. ex Philosopho quodam refert, hoc boni viri studium esse debet, ut elaboret primùm, ut omnes amicos faciat. Secundò, ut, si non potest facere amicos, certè nec inimicos

Digitized by Google

micos habeat. Tertiò ut, si neque hoc suppetit, ex sententia discedat.

II. Porrò non esse alienam ab Operarij Apostolici munere ac Zelo hanc visitationem; tum multorum virorum sanctorũ & Apostolicorum præclara & crebra in hoc genere exempla, tum multiplices fructus ex ejusmodi visitationibus hausti; tum ipsa ratio, necessitásque persuadet; nam, ut sapienter S. Chrysostomus ho. 21. ad Popul. advertit, *sicut hoc corpus quotidie corporalis indiget nutrimenti, ne multùm cadens in imbecillitatem inefficax jaceat; itidem & anima spiritualis indiget pabuli optimæ conversationis, ut in aliqua bonorum consuetudine posita maligni dæmonis insidijs constituatur inexpugnabilis.* Quia tamen hæc functio, si ulla alia multis periculis; fraudibúsque occultis Dæmonis est exposita; ideo, ne damna potius gravia, quàm commoda, utilitatésque ex ea reportentur, bene observari debent tum ipsæ Personæ, quæ sunt visitandæ; tum tempus, finis, modus; & industria in simili visitatione adhibendæ; tum ipsa denique pericula, quæ in ea occurrere solent, ut & cautiùs declinari queant; aut certè, dum contra illa se salubribus remedijs præmunit Operarius, velut tela prævisa minus feriant. De quibus proin omnibus capitibus breviter hoc loco agendum erit.

§. I.

Quis finis præfigi debeat Visitationi Apostolicæ Amicorum.

I. Duplex huic Visitationi finis præfigi potest ab Operario Apostolico; remotus scilicet, & proximus; remotus & omnibus illius functionibus Apostolicis communis est major DEI gloria, propriæque, & alienæ salutis procuratio, de quo nihil hîc specialiter monendum occurrit. Proximus est, qui secundariò & minùs principaliter tanquam medium ad priorem velut ultimum finem obtinendum intenditur. Et hic præcipuè triplex esse potest, quorũ primus est *Benevolentiæ aucupatio vel conservatio*; cùm enim nemo facilè se, suámque salutem committat illi, cujus indolem, virtutem, & Zelum perfectum non habet, necesse est, ut per familiarem visitationem quandoque suas dotes manifestet, benevo-

Digitized by Google

len-

lentiámque conciliet Operarius. Unde in hoc casu, suo modo locum habet, quod nonnemo quondam ad Adolescentem dixit: *Loquere, ut videam te.* Alter finis est *gratitudinis demonstratio*: quo ex titulo Benefactores præcipuè visitandi sunt, dum pro acceptis beneficijs gratus animus ostenditur, ad nova conferenda liberalitas Benefactoris provocetur; nam, ut rectè Cassiodorus dixit super Psalm. *Quoniam misericordia melior a meretur suscipere, qui collata bona de corde non probatur amittere.* Quo quidem in genere S. Ignatius Fundator noster mirè excellebat, ut Ribadeneira in vita illius l. 5. c. 2. sequentibus verbis testatur: Ex multis virtutibus, quæ in vita illius eminebant, jucundissima fuit acceptorum beneficiorum memoria atq; remuneratio. Fuit enim non in Deum tantùm, sed etiam in Homines propter Deum re ipsa, animóque gratissimus. Hinc eos, quos de Societate nostra præclarè meritos noverat, non solùm nostrorum orationibus quàm commendatissimos esse volebat, sed etiam invitabat, invisebat, & de felici rerum nostrarum successu faciebat certiores, multáque faciebat sibi alioquin insuavia, atque etiam molesta eam unam ob causam, ut illis gratificaretur. Quod ipsum proinde facere studebit prudens Operarius, captando tempora & occasiones, quibus vel Natalis diei felicem exortum gratuletur, vel anni novi auspicatum exordium apprecetur, sícque suam erga Benefactorem observantiam, gratúmque animum contestetur. Tertiùs denique finis esse potest *variarum gratiarum aut beneficiorum prosè, aliisque impetratio*: qua tamen in re, vel maximè cautum ac moderatum oportet esse Operarium, ne, dum alios sibi conciliare beneficijs impetratis studet, ipsorum Collatorum à se animos, benevolentiámque avertat. Unde diligenter attendendum est tum ad ipsam Personam, à qua aliquid petitur, an videlicet sit opulenta & liberalis, ita ut gratam potiùs habitura sit ejusmodi petitionem, quàm ingratam; item ad Personas, pro quibus petitur gratia; & tandem ad ipsum donum seu gratiam, quæ petitur, an scilicet facilè & benevolo animo danda speretur; ex his enim circumstantijs si vel unica desit, præstat omittere ejusmodi visitationem quàm suscipere. Multò verò cautiorem esse oportet & parciorem in gratia aliqua pro se petenda; nam, ut sa-

Digitized by Google

pien-

pienter S. Franciscus Xaverius, teste Tursellino l. 6. vit. c. 12. advertit, qui alienas res accipit, aut petit, libertatem amittit suam; quippe cùm beneficentia necessitatem imponat obsequendi beneficio, ereptáque beneficio libertas adeò serviat, ut, etiamsi quid audeat, ejus verba longè minùs habeant ponderis, quàm haberent, si sui juris esset. Adde, quòd, si quid ab eo, qui dedit, peccatum sit; liberè increpare haudquaquam valeas; quod enim os tantū est, ut sustineat allatrare pascentem? Quod ipsum confirmans S. Philippus Nerius, ut in vita illius c. 15. n. 18. refertur, dicere solebat Operarijs suis, ut, si fructum facere vellent in animabus, à crumenis aliorum abstinerent; nec enim simul posse aliquem lucrari animas, & res earundem. Hinc & S. Bernardus animarum Curatores l. 4 de consid. c. 4. tales vult esse, *qui missi post aurum non eant, sed Christum sequantur. Qui quæstum negationum non æstiment, nec requirant datum, sed fructum.* Aliam verò adhuc causam affert S. Basilius in reg. brev. resp. 304. dum ait: *Existimo magis consultum iri multitudinis offensioni, & ædificationem fidei fore probabiliùs, si repudientur huiusmodi munera; siquidem ex illorum susceptione primùm illud incommodum nascitur, quòd sæpenumerò ob eam rem malè audit Fratrum Respublica.* Plures quidem adhuc fines, ob quos Amicos vel Benefactores visitari conveniat assignari possunt, v. g. si in aliquo morbo vel gravi afflictione constituti sint, sed quia hi ad alios subsequentes titulos pertinent, non est, quòd de ijs hoc loco amplius quid tractetur.

§. II.

Quæ Personæ visitandæ sint.

I. TRiplicis generis Personæ hac in materia in considerationem venire possunt, scilicet Ecclesiasticæ Personæ, Principes sive Magnates, mediocris Statûs Personæ; nam infimi Statûs Personas, puta Artifices, Rusticos, Mendicos amicitiæ causâ visitare non convenit, cùm triplex ille finis, qui in priori §. assignatus est, locum non habeat.

II. Primò ergo Ecclesiasticas Personas quod attinet, omnino suadendum videtur Operario, ut easdem non rarò visitet, maximè si Religioso Ordini sint adscriptæ, & magnâ Sapientia

Digitized by Google

tia ac virtute præditæ; sic S. Carolus Borromæus l. 3. Instit. c. 1. suasit, dum dixit: *Vitent diligentissimè, ne quemquam diligant singulari præ cæteris amoris affectu, qui ut plurimùm inordinatus esse solet. sed æquali omnes pro singulorum statu & ratione, charitate prosequantur; illorum tamen familiari potiùs ac sæpius utentes consuetudine, ex quibus cumulatiorem percipere spiritualem utilitatem possint.* Triplex autem est utilitas, quam sperare potest ex tali conversatione. Nempe 1. *Eruditio*; cùm videlicet vel in dubijs casibus salutaria responsa, vel ad imitationem in virtute atque perfectione illustria exempla accipit. 2. *Excitatio*; ad fervorem scilicet, quando aliorum Zelum & alacritatem in DEI gloria, salutéque sua ac Proximi procuranda advertit; sicut enim carbo frigidus ex conjunctione cum ignitis carbonibus accenditur; ita tepida corda ex conversatione cum Zelosis Personis incalescunt; & sicut annulus annulo magnetis vim; ita Socius bonus Socio secum conversanti virtutem affricat. 3. *Testificatio*; nam, ut S. Ambrosius l. 1. Offic. c. 45. dixit: *ad institutionem jungi bonis plurimùm proficit, & ad probitatis testimonium. Ostendunt enim Adolescentes* (& alij, qui cum bonis conversantur) *se imitatores esse eorum, quibus adhæserint, & ea convalescit opinio, quòd ab his videndi acceperint similitudinem, cum quibus conversandi nauseârint cupiditatem.*

III. Circa Magnates verò & Principes ea regula in conversatione & Visitatione observanda est, quæ in communi Proverbio circumfertur: *Ad Principes & ignem nec propè nimis accedas, nec longè nimis recedas*; quibus verbis significatur, nec nimiam familiaritatem cum Principibus quæri debere, ne quis ex eorum favore & gratia efferatur, &, ut plerumque fieri solet, omnino insolescat: neque tamen, ubi ratio aut necessitas exigit, omnino subterfugiendam, eò quòd eorum favor & benevolentia plurimùm conducat ad functiones Operarij cum magno fructu peragendas, uti S. Ignatius p. 7. constit. c. 2. sequenti discursu egregiè ostendit: *Quia bonum, quò universalius, eò divinius est, illi Homines & loca, quæ, cùm profecerint, in causa erùt, ut bonum ad multos alios, qui eorum authoritatem sequuntur, vel per eos reguntur, perveniat, debent præferri. Sic spirituale auxilium, quod Hominibus magnis & publicis, sive sæculares, ut Principes, Domini, Magistratus,*

Digitized by Google

tus, vel Iustitiæ Ministri ; sive Ecclesiastici illi sint, ut Prælati) quodque viris doctrina & authoritate eminentioribus conferatur, majoris esse momenti propter eandem rationem boni universalioris existimandum est.

IV. Denique in mediocris Fortunæ & Dignitatis Personis visitandis illud universim observandum est, quod S. Franciscus Xaverius sapienter notavit, ut in vita illius l. 6. c. 17. videre est, viros impensiùs plerùq; excolendos, atq; adeò etiam, si causa exigat, visitandos esse, quàm mulieres; eo quòd, cùm naturâ constantiores sint viri, & ab eis domestica pendeat disciplina, rectiùs apud eos, & utiliùs opera collocetur; & simul multæ offensiones, sermonésque, qui oriri solent ex Feminarum familiaritate, vitentur; quia tamen modus agendi Operariorum, accepta beneficia, & declinatio rusticitatis cujusdam non permittunt, ut hoc officium Visitationis omnino omittatur, ideo ea moderatio, cautióque ab Operario in tali visitatione adhibenda est, quàm Societas nostra Confessariis suis in 3. Instruct. n. 9. præscribit sequentibus verbis : *Hanc* (moderationem) *nos commodissimam hoc quidem tempore arbitrati sumus, ut habeatur ratio tum Personarum, quæ invisuntur ; tum nostrorum, qui invisunt. Itaq; tria concurrere debent, ut aliqua digna existimetur, quæ à nostris Officij causa invisatur. Primùm, ut sit Persona nobilis & primaria ; neq; enim omnibus devotis cujuscunq; gradus id officij par est præstare, cùm satis possint in nostris Ecclesiis, & confessionibus, & pijs colloquiis instrui, & juvari. Secundò, ut sit benemerita non vulgariter de Societate. Tertiò, ut in domo illa, Marito, Cognatis, vel hujusmodi, id officium gratum potiùs, quàm odiosum esse cognoscatur.* Aliam verò adhuc cautelam S. Franciscus Xaverius l. 3. præscripsit, dum P. Casparem Barzæum Vicarium sic hortatus est. Cùm mulieribus cujusvis conditionis non nisi luce palàm & in publico, hoc est, in æde sacra colloqueris. Nec unquam domum ad eas ibis, nisi fortè graviore aliquo casu urgente, veluti ægræ cujuspiam confessionem excepturus, ac tum curandum erit sedulò, ut illius Maritus adsit, aut Cognatus aliquis, aut certè Vicinus idoneus. Si fortè Virginem aut Viduam conveniri oporteat, ad ejus domum accedes viris spectatæ virtutis comitantibus, quorum scilicet comitatus non solùm offensio-

Digitized by Google

nem, verùm etiam suspicionem Hominum excludat. Talia verò officia convenientiarum mulierum, & rara sint, & necessaria; quippe lubricum negotium est, ubi minimum lucri sit maximo periculo. Quem Spiritum scilicet hic sanctus à S. suo Patre Ignatio hauserat, ut qui, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 11. dixerat, omnium mulierum familiaritatem, etiam earum, quæ Spirituales aut sunt, aut videri volunt, vitandam esse, sed earum maximè, quæ ætate, statu, conditione periculosiores sunt, quarum ex consuetudine plerumque aut fumus sequitur, aut flamma, de vestimentis enim procedit tinea, & à Muliere iniquitas Viri. Hinc, ut Orlandinus l. 14. hist. Soc. n. 7. testatur, sedulò excubans in Filiorum suorum tum Sanctitate tuenda tot inter animarum juvandarum diversa munera, tum famâ præmunienda, edixit tota Societate, non modò, ut Feminarum, quamvis nobilium aut decumbentium, domos incomitatus nemo adiret, sed omnino ea esset in alloquendis observatio atque provisio, tametsi exciperetur confessio, ut aures quidem Comitis, sed oculi nunquam excluderentur. Ita sanè cautissimè, exactissimèque hanc legem P. Balthasarus Alvarez observavit, ut, qui, cùm aliquam Mulierem visitabat, nunquam priùs sedebat, quàm etiam socio Sedes adferretur. Et quoniam ipse cum multis Spiritualibus Feminis agebat, cum iis dicebat, majorem cautelam esse adhibendam, eò quòd spiritualis amor soleat transgredi limites suos, & fieri carnalis, & optimum vinum converti in fortissimum acetum, quod tamen non ita advertitur, donec mutuæ voluntates ita conjunctæ & agglutinatæ sint, ut quamvis illibenter & cum aliquo sensu doloris, potiùs à DEO, quàm à se invicem discedant, & separentur, ne se contristent, judicantes, non decere, sibi in illo amore, teneróque affectu deesse, & tunc Dæmon accedit, & ignem accendens illos excæcat, & illaqueat. Qua de materia plura in Instruct. Pastorum. fol. 118. videri possunt.

§. III.

Quid circa Tempus hujus Visitationis observandum sit.

1. TRes potissimùm conditiones Tempus circa ejusmodi Visitationes præscribit, nempe ut rarissima, brevissima, &

Digitized by Google

ma, & opportunissima sit, harum enim conditionum si vel unica deficiat, non modò insipida, sed etiam parùm fructuosa efficietur Conversatio & Visitatio.

II. Et primò quidem *Rarissima* sit oportet, uti Samuel exemplo docuit. de quo S. Gregorius Papa in 1. Reg. c. 9. sic loquitur: *Rarò Samuel videbatur in civitate, videlicet tardò veniens, citò recedens. Quo nimirum Magisterio S. Ecclesiæ Doctor instruitur, ut videlicet rarò sit in publico, frequens in secreto, ut, quò tardiùs aspicitur, devotiùs veneretur; quia, quò amplius in Secreto contemplationis latuit, Verbi DEI thesauros ad eos, qui se exspectant, ditiores trahit.* Præterea ad authoritatem etiam conservandam, ut suprà dictum est, non parùm conducit rarior hæc conversatio; quia, ut prudenter pius Asceta l. 1. de imit. c. 8. advertit, quandoque accidit, ut Persona ignota ex bona fama luceat, cujus tamen præsentia oculos intuentium offuscat. Hinc juxta sapientis Romani c. 15. de tranquill. monitum, *miscenda ista & alternanda sunt, solitudo & frequentia; illa nobis faciat Hominum desiderium, hæc nostri, & erit alter alterius remedium.*

III. Deinde verò *brevissima* sit etiam necesse est, uti præclarè suo exemplo S. Antonius docuit, qui, ut S. Athanasius in vita illius refert, rogatus à quodam, ut largiùs suam præsentiam indulgeret, respondit, non posse se diutiùs ibidem commorari, quòd, sicut pisces ab aqua extracti mox in arenti terra morerentur, ita & Monachi cum Sæcularibus retardantes, humanis statim consolationibus resolvantur; nam, ut verè S. Gregorius l. 1. Dial. in Proœm. pronunciavit, *Animus, cùm se pro condescensione multorum ad exteriora sparserit, etiam, cùm interiora appetit, ad hæc procul dubio minor redit.* Id, quod S. Albertus Magnus de seipso fatebatur, dicere solitus, prodeundo foras nunquam se referre mores, quos extulerat, sempérque adeò illud Philosophi cujusdam usurpare posse: *Quoties inter Homines fui, minor Homo redij. Laquei enim & pedicæ sunt,* juxta S. Antiochum hom. 102. *aspirantibus ad salutem, sæcularium congressus & prolixa eorum confabulationes, mentémque prorsus avocant à DEI glorificatione & spirituali lætitia.* Hinc meritò exclamavit S. Laurentius Justinian. de monast. disc. c. 22. dicens: *O quot temporibus nostris fuerunt, qui tanquam lampades & mundi*

Digitized by Google

mundi luminaria lucebant coram Hominibus, paulatim verò ex conversatione jocularium & confabulatione tepefacti, ad pristina opera secularis vitæ miserabiliter ceciderunt! Quare quoties Operarius ad ejusmodi Visitationes exit, toties persuadere deberet, sibi in aure illa Cant. 6. verba à DEO insusurrari: Revertere, Salamitis, revertere, ut intueamur te.

IV. Denique *Opportunissimam* quoque decet esse Visitationem, juxta illud Salominis proverbium c. 25. *Mala aurea in lectis argenteis verbum in tempore suo*, id est, sicut mala aurea supra columnas posita singularem loco, in quo consistunt, decorem; gratiámque conciliant; ita sermo quoque opportuno tempore prolatus ipsi, qui eum profert, æstimationem aliorum & benevolentiam promeretur. Ut autem opportunus sit, tria tempora maximè cavenda sunt, ne in illis talis Visitatio suscipiatur. Primò. Cùm in gravi perturbatione aut recenti luctu sunt constituti; tunc enim, ut Musica in luctu, importuna est narratio & visitatio, eò quòd dolorem & sensum suum, quem pauci comprimere possunt, aliis revellari erubescant. Secundò. Cùm festiva gaudia & ludos domi suæ cum Amicis instituere decreverunt; tunc enim, cùm hilariores esse cupiant, exosos habent, procúlque abesse cupiunt ejusmodi severiores aut graviores arbitros. Tertiò. Cùm negotijs variis implicati ac gravati sunt: tum enim, cùm plerumque toti immersi sint talibus negotiis, non nisi cum magna violentia, ac indignatione à talibus curis abstrahuntur. Quo sanè in genere illustre iterum exemplum S. Ignatius reliquit, de quo Ribadeneira testatur, eum, cùm ad Principem virum aliquando adire vellet, ejúsque conveniendi copia non fieret, quatuordecim horas jejunium exspectasse, ut bene gerendæ rei occasionem commodam, & opportunum allocutioni tempus obtineret.

§. IV.

Quis modus in Visitatione Amicorum Apostolica observandus sit.

I. Cùm Visitatio, de qua hoc loco agitur, per mutuum colloquium potissimùm tanquam potissimum instrumentum perficiatur, meritò eadem ferè conditiones, quæ

Digitized by Google

aliàs

aliàs in similibus collocutionibus observandæ præscribuntur, implere decet.

II. Et primò quidem *Apostolica seu sancta* sit hæc collocutio, quod fiet, si tota ad animas DEO lucrandas ordinetur, atque adeò sermones, vel de rebus spiritualibus instituantur, vel certè si adiaphoris vel indifferentibus de materijs habeantur, per bonam & sanctam intentionem ad DEI gloriam & animarum lucrum ordinentur. Nam, ut sapienter S. Carolus Borromæus l. 4. Epit Instit. monuit, plurimùm refert ad Clericalem dignitatem conservandam, omni tempore, omníque loco de spiritualibus rebus sermonem inferre; quia, ut beata Virgo S. Brigittæ l. 3. revel. c. 15 revelavit, *quando bonus loquitur malis, efficiuntur boni ex auditu, & propter Spiritum DEI bonum, & propter bonitatem docentis.* Cujus doctrinæ alium etiam fructum P. Petrus Faber, ut Orlandinus l. 3 hist. Soc. n. 29. testatur assignabat, quando dicebat, ad præmuniendum castimoniæ thesaurum, obstruendósque aditus insidiatori nequissimo plurimùm conducere, si mox ab initio congressus pios quis de DEO & divinis rebus sermones inferat, aut certè alijs pietatis officiis Religionem suam palàm ac publicè profiteatur; sic enim, dum suæ famæ servit, cæterósq; à flagitio suæ probitatis opinione coërcet, unâ, eâdemque opera & pudori suo consulet, & alieno. De ipso certè Fabro Raderus in vita P. Canisij l. 1. c. 2. hoc memorati P. Canisij testimonium refert: Nullum ex illius ore verbum, sive in usu. familiarique congressione, sive, dum mensæ accumbit, prodire audio, nisi quod DEI honorem & pietatem sonet; neque tamen ob facundiam audientibus gravis & molestus est. Idem de S. Antonio testatus est S. Athanasius in vita, dum dixit: Sermo ejus Sale conditus, consolabatur mœstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadebat, nihil amori Christi anteponendum, proponebátque ante oculos, bonorum magnitudinem futurorum, & DEI clementiam, & beneficia retexebat. Hinc ulteriùs hujus exercitii, conversationísque fructum explicans, quis, inquit, non tristitiam apud Antonium mutâvit in gaudiũ? quis non iram vertit in pacẽ? quis orbitatis luctum non ad ejus temperavit aspectum? quis non mœrore paupertatis, quo premebatur, abjecto statim, & divitum despexit opulentiam, & in sua lætatus est paupertate?

Digitized by Google

quis post lassitudinem Monachus non ejus est adjutus hortatu! quis adolescentis ætatis accensus ardoribus non ex ejus admonitu pudicitiæ amator fuit? quis vexatus à Diabolo fine medela rediit? quis inimici cogitationibus distractus, cæcâ tempestate sopitâ, sereno non regressus est animo.

III. Secundò *prudens* quoque sit eadem collocutio, oportet; quæ prudentia in tribus maximè capitibus consistit. Primò. Ut quemadmodum S. Ignatium P. Maffeus l. 3. c. 11. fecisse testatur, sermonis initia aliis concedat, extrema sibi reservet, cavétq; ne de rebus etiam divinis ineptè, vel ad satietatem, ac fastidium tractet; quod ipsum etiam S. Franciscus Xaverius, teste Turselino l. 6. c. 11. faciebat, ut qui salubres sermones, ne satietatem afferrent, mirâ solertiâ, varietatéq; miscere consueverat. Secundò. Ut sermonem iis, quibuscum loquitur, prudenter accommoder; sic iterum Ribadeneira l. 3. c. 16. S. Ignatium fecisse testatur sequentibus verbis: *Ad omnium ingenia facilè aptare, sermonémque temperare novit. Cum pietate deditis de rebus sacris; cum eruditis docta colloquia miscere; cum milite de re militari; cum fabris de re fabrili agere, ut mox tandem de DEO sermo subjiceretur.* Tertiò. Ut quemadmodum idem S. Ignatius iterum faciebat in omni sermone, maximéque in pacificandis hominum animis, in controversis rebus definiendis, tractandísque divinis rebus eam moderationem, cautionémque adhibeat, ut nihil imprudenter excidat, sed verbum quodcunque nostrum cogitet ad multorum aures perventurum.

IV. Tertiò *Amabilis, gratáque* esse debet eadem collocutio; qualis erit, si primò diligenter attendat, de qua re ille, cum quo conversatur, libèter loquatur, & aliquamdiu in illa hæreat. Secundò. Si ostendat, se magnam de ipso, & illius rebus æstimationem fovere. Tertiò, Si dicta, factáque illius, præsertim indifferentia, aut non manifestè mala in meliorem partem interpretetur, docendo, quomodo id bene dici aut fieri possit sine peccato, cum tali videlicet, vel tali circumstantia, quam illum adhibuisse, se non dubitare ostendet. Sic enim ille animum colloquentis summopere probabit; ac licet fortè tunc temporis debitam cautionem in verbo vel opere non adhibuerit, tamen jam sine ulla læsione, quomodo id rectè fieri debeat, edoctus in posterum debito modo id faciet.

Quar-

Digitized by Google

Quartò. Si illi spatium loquendi & occasionem præbeat, interrogando, vel dicta per suavem jocum illi accommodando, præsertim si in spiritualibus non sit rudis, vel saltem alioqui doctus; modò non det ullum indicium, se illum ex professo instruere velle.

V. Quartò *Innocua*, vel maximè etiã debet esse collocutio, id est, ut nemini vel detrahendo, vel murmurando, vel aliâ quâvis ratione offendendo noceat, cùm enim is, qui audit, meritò cogitari possit, Operarium, qui de alijs coram se sic loquitur, etiam coram alijs de se audiente pariter locuturum, hoc ipso suspectam & exosam illius charitatem habere incipiet, atque adeò minùs benevolè sermones ipsius excipiet. Unde si uspiam alibi, hîc regula à S. Bonaventura in spec. disciipl. p. 3. c. 3. assignata observari debet: *Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso.* Imò & regula ipsius Spiritus Sancti Eccl. 19. dicentis: *Audisti verbum adversus Proximum tuum? commoriatur in te fides, quoniam non te disrumpet.* Quo in genere singulariter iterum S. Ignatius excellebat, de quo sic scribit Ribadeneira l. 5. c. 6. In laudando parcus fuit, in vituperando parcissimus. Superlativis (ut vocant) vix utebatur nominibus. De alijs nunquam detraxit, detrahentibus aures nunquam patefecit. Alienorum vitia etiam publica, & quæ in ore omnium versarentur, in sermone quotidiano ipse nunquam usurpabat, & in illa, ne alij incurrerent, cavebat. Si quid tamen alijs excidisset, ipse vel elevabat, vel etiam excusabat factum, aut animam certè & voluntatem. Quod si rei atrocitas excusandi, minuendique omnes aditus præcluderet, eò perfugiebat: Nolite ante tempus judicare, DEUS solus intuetur cor. Domino quisque suo stat, aut cadit. Cùm autem gravissimè judicabat, id unum dicere solebat: Ego quidem hoc non fecissem. De erratis Domesticorum mirum silentium: neque, si quid minùs decenter ab aliquo admissum esset, cuiquam aperiebat, nisi fortè ut emendaret, & tunc quidem tam modestè ac mansuetè, ram existimationi illius, qui peccaverat, amicè, ut, si unus testis satis esset ad remedium, duos non adhiberet, nudámque culpam poneret ante oculos, nullâ adhibitâ contentione, aut reprehensione verborum.

VI. Quintò denique *gravis* seu *seria* etiam collocutio

Digitized by Google

esse debet, ita ut Operarius ubi de verbis & sermonibus suis dictum existimet, quod S. Augustinus in Regula suis Religiosis de moribus scripsit dicens: *In omnibus moribus vestris* (& sermonibus) *nihil fiat, quod cujusquam offendat aspectum* (& auditum) *sed quod vestram deceat sanctitatem.* Unde ab omnibus jocis & facetijs risum cientibus sedulò abstinere debet, eúmque in finem memorabilis sententiæ à S. Bernardo in consid. mor. c. 13. prolatæ meminisse: *inter sæculares nugæ nugæ sunt; in ore Sacerdotis blasphemia. Consecrásti os tuum Evangelio; talibus jam aperire illicitum: assuefacere sacrilegum est. Labia Sacerdotis, ait Malachias c. 10. custodiunt scientiam & legem ex ore ejus requirent, non nugas profectò & fabulas.* Cujus ulteriorem rationem assignant Clemens Alexandrinus l. de pæd. S. Basilius, S. Bernardus, & alij SS. Patres, quòd scilicet, cùm verba omnia à cogitatione & moribus emanent, fieri non possit, ut verba aliqua proferantur ridicula, quæ non à moribus ridiculis oriri, atque adeò Sacerdotem, qui nihil nisi sanctum & honestum in pectore continere creditur, meritò dedecere credantur. De S. Chrysostomo certè testatur Metaphrastes, non modò ipsum ab ejusmodi ludicris & ridiculis sermonibus abstinuisse, sed neque aliis, ut de similibus loquerentur, permisisse. Præsertim verò hoc in genere S. Ignatius iterum excellebat, de quo Ribadeneira l. 5. c. 6. sic scribit: Ejus sermo sententiarum erat gravitate plenus, non verborum copia, simpéxque potius & aperta videbatur narratio, quàm aut amplificatio, aut confirmatio rerum, & contentio. Atque hunc in modum magnam habebat ad persuadendum vim eius Oratio, & tamen propensionem Animi sui neutram in partem aperiebat. Illud erat in sermone prudentiæ, quòd, quæ gravia essent, & aliquid ponderis haberent, in iis multùm hærebat, eáque levibus prætermissis narratione ipsa ponderabat. Tanta ejus erat in sermone gravitas, atque efficacitas, ut non tam humana videretur, quàm divina: quocunque enim volebat, impellebat homines non verborum ullâ vel copiâ, vel elegantiâ, sed vi sententiarum ac pondere. Pervicaces ac farreos etiam emolliebat, flexibiles so; ad omnia reddebat ac tractabiles, suóque imperio sic obedientes, ut se ipsi, suámque mutationem sæpe mirarentur.

§. IV.

Digitized by Google

§. V.

Quæ industriæ in hac Visitatione adhibendæ sint.

I. UT harum industriarum necessitatem tantò facilius apprehendat Operarius, ante omnia præclarum illud S. Gregorij hom. 17. in Evang. monitum considerare debet: *Considerandum nobis est, fratres charissimi, ut qui unâ eâdemque voce exhortationis non sufficit simul cunctos admonere studeat singulos, in quantùm valet, instruere, & privatis locutionibus ædificare. Debemus námque pensare, quòd à Domino sanctis Apostolis dicitur, per Apostolos nobis. Vos estis sal terræ. Si igitur sal sumus, condire mentes Fidelium debemus Vos igitur, qui Pastores estis, pensate, quia animalia DEI pascitis, de quibus profectò animalibus DEO per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea. Et sæpe videmus, quòd petra salis brutis animalibus anteponitur, ut ex eadem salis petra lambere debeant, & meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis; debet esse Sacerdos in populis. Curare námque Sacerdoti necesse est, qua singulis dicat, qualiter unumquemque admoneat, ut, quisquis Sacerdoti jungitur, quasi è salis tactu æterna vitæ sapore condiatur. Sal etenim non sumus, si corda audientium non condiamus.* Ex qua sententia facilè apparet, quantam diligentiam & conatum adhibere debeat Operarius, ut in privatis allocutionibus suo muneri & obligationi satisfaciat, atque ex ijsdem debitum fructum reportare studeat; quem in finem sequentes industriæ ipsi non parùm servient.

II. Prima ergo industria est, ut saluberrimum illud monitum à Rege Abimelech olim Saræ uxori Abraham datum gen. 2. sibi applicet, atq; in recenti semper memoria habeat: *quocunque perrexeris, memento te deprehensum*; à DEO scilicet, Christo, & S. Angelo Custode tuo; quare, ut S. Bernardus in Ps. 90. salubriter monet, in omni angulo Angelo tuo (& ipsi Deo ac Christo in medio ipsius, & eorum, quibus cum loquitur, consistentibus, & quærentibus: quos sermones confertis ad invicem?) reverentiam habeat, neque audeat illis præsentibus, quod quovis alio homine præsente facere vel dicere non auderet. Certè si, teste Seneca, magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat; dubitari non debet,

bet, Operarium, si tales & tam potentes testes sibi assistentes habeat, multò magis ab omni lapsu in peccatum præservatum iri, sicque cum veritate dicturum cum Davide Ps. 15. *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear.*

III. Altera industria est, ut pariter memoriæ suæ bene imprimat verissimam illam, & saluberrimam Guidonis de tranquillitate animi sententiam: *Quidquid dixeris; memento te morum tuorum chirographum exhibere.* Cùm ergo juxta S. Augustinum de doctr. Christ. sic Doctor bonam vitam eligere debeat, ut etiam famam bonam non negligat; & ut idem l. de viduit. bono sit, nobis necessaria sit vita nostra, aliis fama nostra; eò quòd, ut S. Hieronymus in c. 4. Matt. sapienter advertit, Opera salutis sine fama boni odoris non reluceant; meritò attendere summopere debet Operarius, ut nihil loquatur, per quod vel minimam instrumenti tam necessarij imminutionem pati queat, sed potiùs juxta D. Petri epist. 1. c 3. monitum, Dominum Christum sanctificet in corde (& lingua) suo paratus semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ in ipsa est, spe, cum timore & modestia conscientiam habens bonam, ut in eo, quod detrahunt ipsi, confundantur, qui calumniantur bonam ipsius in Christo conversationem.

IV. Tertia industria est, ut certò sibi persuadeat, de sua conversatione perinde dici posse, quod S. Hieronymus in ep. ad Heliod. de conversatione Episcopi dixit: *domus Episcopi & conversatio quasi in speculo posita, Magistra est publicæ disciplinæ. Quidquid fecerit* (vel dixerit) *id sibi omnes imitandum putant.* Hinc enim non parùm excitabitur, ut caveat, ne quemquam facto vel verbo scandalizet, & per hoc terribilem illam Christi Servatoris comminationem incurrat: *Væ homini, per quem scandalum venit. Expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus*, & demergatur in profundum. Matt. 18. aut illam S. Bernardi in quad. serm. *Non tibi videntur graviorem ab eo Christus sustinere persecutionem, qui suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione pervertit animos, quàm à Iudæo, qui sanguinem sinum fudit?*

V. Quarta tandem industria est, ut cautionem à S. Francisco Xaverio, testè Tursellino l. 6. c. 12 ejusmodi Operarij præseri-

Digitized by Google

præscriptam sedulò observet: *Apud eos, quibuscum versaris, quosvis Amicos & Familiares ita semper tegeras, ut si aliquando futuri sint inimici. Hæc cogitatio lascivientem licentiâ vitam facilè cohibebit, ut ne quid familiaritate & amicitia provectus offendas: simúlque talis cautio illos in verecundiam adducet, sine ulla causa tibi amicitiam renunciandi.* Quæ doctrina ut tantò efficaeior sit, proderit alteram quoque cautionem suprà ex vita S. Ignatij allatam jungere, quâ dicebat, eâ consideratione verbum quodvis esse proferendum, ac si certò ad multorum aures esset perventurum.

§. IV.

Quæ pericula in Visitatione Apostolica declinanda sint.

I. QUàm periculosa sit hæc Visitationis Apostolicæ functio, sapienter S. Ignatius advertit, qui, ut in vita l. 5. c. 11. Ribadeneira testatur, dicere solebat, pulcherrimum quidem esse munus, & Operariorum proprium, versandi cum hominibus familiariter, & agendi; sed illud, quò plùs habet utilitatis, si rectè fiat; eò etiam plùs periculi habere, si ineptè peragatur. Nam, ut moratus sermo, & modesti, prudentísque hominis assiduus alios ad Christum maximè allectat, & invitat, ita præcipitis atque inconsiderati usus à sancto plerumque proposito avertit, & offensio contrahitur, ex quo quærebatur utilitas. Multas proinde cautiones censebat adhibendas, ut illud munus officij utiliter exerceretur, quas quidem ipse exemplo magis tradebat, quàm verbo. Ego tamen triplicem potissimùm adhibendam existimo, in triplici scilicet periculo declinando.

II. Quorum primum est, ne in familiari ejusmodi visitatione paulatim siniſtra intentio & affectus carnalis subintret, sicque illud Thomæ Kempensis l. 1. c. 15. verificetur: *Sæpe videtur esse charitas, & est magis carnalitas.* Et ut S. Thomas Aquinas opusc. 61. c. 31. loquitur, *nonnunquam Amicitia, quæ sine vitio naturaliter, vel spiritualiter inchoatur, subintrante vitio carnaliter terminatur.* Sicut enim in pestilentibus locis sensim attractus aër latentem corporis morbum injicit; sic in prava consuetudine ac conversatione, maxima nobis

Digitized by Google

nobis mala hauriuntur, etiamsi incommodum statim non sentiatur. Qualia verò sint hæc damna, quæ ex tali carnali affectu, & sensuali amore nascuntur, S. Theresia in itin. perfect. c. 4 sequentibus verbis patheticè describit: *videtur quidem excessus in charitate nullum inter nos damnum adferre posse, tantùm tamen damni & imperfectionis secum trahit, ut neminem id credere mihi persuadeam, nisi qui suis id oculis perspexerit. Hic namq; Diabolus intricatissimas excitat tricas, quæ in conscientia eorum, qui non nisi rudi quodammodo DEO placere, & servire student, parum aut vix sentiuntur adeò ut hoc etiam virtutem esse putent; at qui perfectioni comparandæ intendunt, id optimè intelligunt. Hoc namque voluntati suum paulatim robur eripit, ne illa se DEO amando totum impendat, communicati verò quàm evidentissima damna creat.* Certè quantopere alienus debeat esse hic carnalis affectus à Viro Apostolico, Christus ipse satis ostendit, dum suam Apostolis humanitatem per ascensionē subtraxit, quia ipsum non tantùm spiritualiter, sed etiam carnaliter diligebant, & sic corporalis ejus præsentia ipsis nociva esse poterat, ut S. Thomas in p. 3. d. 22. q. 3. a 1. ad 3. advertit. Unde rectè S. Bernardus S. 6 de Asc. concludit: *Si Apostoli carni Dominica inhærentes, quæ sola sancta erat, Spiritu Sancto repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis, tu carni tuæ* (aut Proximi tui) *astrictus & conglutinatus, illius meracissimum Spiritum te putas posse suscipere, nisi carneis istis consolationibus funditus renunciare tentaveris?* Porro indicia hujus carnalis amoris pulchrè indicavit S. Laurentius Justin. ac discipl. perfect. Monast. c. 22. dum ait: *Hic amor cùm in carne imprudentis exortus, radices mittere, ac pullulare cœperit, corporalem quærit dilecti præsentiam: cum eodem cohabitare, cum eodem loqui desiderat. Sicut autem ex ipsius gaudet aspectu, ita absentia contristatur: solus vult cum eo, quem sensualiter diligit, loqui, solus cum eo conversari, quia in illius mente habitare jam cœpit. Livore quippe invidiæ accenditur, si quempiam ab eodem diligi, & cùm eodem conversari prospexerit. Absentiam etiam ipsius magnam sibi delectationis jacturam æstimat, sicut enim singulariter amat, ita & amari vult, atq; caco seductus errore, ignorat se vesano amore percussum.* Quare si Operarius talia in se indicia advertit, illa sibi Theresiæ verba l. c. applicet: si voluntas

Digitized by Google

nostra

nostra magis in hanc, quàm illam Personam propendeat, nostrum est, acriter ei resistere, & nullatenus permittere, ut hæc nobis affectio dominetur. Sed amemus virtutes, & bonum internum, & semper omni, quâ possumus, cura & studio caveamus, ne externum hoc aliquo in pretio habeamus. Non patiamur, ut voluntas nostra alicujus sit mancipium, nisi illius duntaxat, qui illam pretioso suo sanguine sibi emit.

III. Secundum periculum est, ne occasione talium Visitationum in gulæ vitium degeneret Zelus, & vanæ consolatiunculæ ex esculentis & poculentis apud eos, qui visitantur, hauriendæ quærantur; licet enim Christus, teste S. Hieronymo l. 1. in c. 9. Matt. iverit ad convivia Peccatorum, ut occasionem haberet docendi, & Spirituales suis Invitatoribus præberet cibos; idémque alij etiam sanctissimi viri, præcipuè SS. Ignatius & Franciscus Xaverius præstiterint; de quorum priore Maffeus l. 1. c. 8. sic loquitur: Non solùm venientes ad se benigno excipiebat alloquio, sed etiam invitatus interdum ab alijs ad prandium, minimè recusabat accedere, nimirum eo consilio, ut ex re & tempore, sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri paviſſent cibo, eosdé ipse spiritualibus epulis, & opportuna quâdam adhortatione reficeret. Atque hunc in modum, adjuvante Domino, per multos ad arctam salutis semitam à via lata & spatiosa perduxit. De posteriore verò scilicet S. Xaverio Turſellinus l. 6. vit. c. 10. testatur, eum prandendo apud externos multas concubinas ab iisdem abstuliſſe; quia tamen ex una parte pauci, ut S. Vincentius tr. de vit. Spir. c. 8. ad gulæ dominium pertingunt; ex altera verò parte sæculares, teste S. Basilio in constit. Monast. c. 7. si quempiam ex Clericis vel Religiosis adverterint, qui non usquequaque inclementer corpus tractet, ac vel tantillum necessitati illius subveniat, hunc conviciis, calumniisque proscindunt, derivatáq; ab uno in cunctos protervià, petulantiáque universos pariter lurcones, helluonésque appellant; & præterea, ut S. Hieronymus in epist. ad Nepot. ait, *facilè contemnitur Clericus qui ad prandium sæpe vocatus ire non recusat*; ideò rectiùs ferè facit Operarius, si consilium & monitum Concilij Aquileensis can. de vit. & honest. Cleric. sic loquentis sequatur: *Convivia, & nimiam Laicorum familiaritatem, multarum offensarum, & scanda-*

Digitized by Google

scandalorum originem Clerici in quocunq; statu constituti fugere debent, ut, quemadmodum S. Hieronymus ho. ait, *Consolatores non potiùs Laici in mœroribus suis, quàm Convivas in prosperis noverint* Si tamen aliquando ratio & utilitas evidens non declinari permittat ejusmodi convivia, aut compotationes, saltem duas cautiones adhibere statuat, quarū primā S. Chrysostomus tradidit, & S. Gregorius Naz. exemplo suo confirmavit, ut scilicet se non tam sponte, quàm altiori motivo tractum esse, & ejusmodi convivia pro supplicio potiùs, quàm recreatione se habere ostendat; sic enim & veneretionem sibi conciliabit, & efficiet, ut verecunda commiseratione permoti, deinceps à frequentiori invitatione abstineant Alteram S. Franciscus Xaverius sequentibus verbis suggessit, ut in vitæ l. 6. c. 12. videre est: *Si quando te in peccatorum cœno hærentes ad cœnā aut prandium invitent, donisve colant, videas, ne tua libertas deliniatur muneribus, quò minùs acriter peccantes admoneat, Itaque ad prandium invitatus, non recusabis tu quidem venire, sed invicem illos ad S. Confessionem invitabis.* Ob quam ipsam causam nec ludus etiam honestus, si occasionem lucri spiritualis spondeat, recusandus est; si enim S. Ignatium fecisse, Ribadeneira l. 5. c. 10. testatur, quando cum Doctore quodam Parisiensi, quem multis mediis tentatis, frustra cupiebat Christo lucrifacere, tandem globulorum super mensam jactorum ludum eā conditione suscepit, ut victus per triginta dies in victoris potestate foret; sicque obtenta mirabiliter (nam ludi illius nec artem, nec consuetudiem habebat) victor à Doctorem ad exercitia, ipsamque postea etiam emendationem vitæ perduxit.

IV. Tertium periculum, nec minùs grave est, ne in lingua labatur, & grande sibi, aut aliis damnum creet; *in multiloquio enim*, teste Salomone Prov. 10. *non deerit peccatum.* Certè si unquam aliàs, in ejusmodi Visitationibus & longioribus confabulationibus menti ac memoriæ Operarij observari debet illa S. Hieronymi sententia: *Lapis emissus, sermo prolatus; ideo diu antè, quàm proferatur, cogitandus.* Verè enim *difficile res est*, teste Cassiodoro super illud Ps. *Dixi, custodiam, in lubrico fauciam constituam veritatis rigida tenere mensuram, cui si incautè frena laxentur, frequenter contra se loquitur; facilius unius culpa tacendo vefugitur, quàm loquendo.* Cer-

Digitized by Google

no. Certè Theophrastus apud Laërtium, effreni potiùs equo, quàm verbo incomposito fidendum dicebat, eò quòd plùs periculi ab hoc, quàm illo immineret. Etsi igitur in omnibus verbis hanc considerationem adhibere debeat Operarius, specialiter tamen in duobus cavendis sermonibus singularem industriam & cautelam usurpare debet, nimirum 1. ne, ut Ecclesiasticus c. 10. monet, in cogitatione tua (& multò magis verbo) Regi detrahat, & in secreto cubiculi tui non maledicat diviti, quia & aves portabunt vocem, & qui habet pennas, annunciabit sententiam. Id quod clarius S. Gregorius Nazianz. orat. 53. n. 10. sequentibus verbis ostendit: *Convenit, nullum molestum verbum in Principes & Proceres proijcere. Periculum est enim, ne id etiam, quod occultè remotis arbitris dictum fuerit, in lucem fortè veniat. Etenim Soli & Regi magno nuncij celeres & pennati omnia perferunt.* Uti jam olim Juvenalis Sat. 9. agnovit, dum cecinit:

Secretum divitis ullum
Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora.

Omnis enim sermo ad forensem famam à domesticis manat Authoribus, ut Cicero in epist. de petit. Consul. ait. 2. Ut secretum nullum revelet, sed semper salubertimi moniti à Salomone Prov. 24. dati sit memor: *Secretum extraneo ne reveles, ne fortè insultet tibi, cùm audierit, & exprobrare non cesset.* Certè hîc vel maximè ante oculos habeti debet communè axioma: *Nulli committe secretum, quod prodi non cupis.* Id quod pius Author damno suo se expertum fatetur l. 3. de invit. c. 45. *& utinam aut cautelam majorem*, ait, *& non ad insipientiam mihi* (& multorum aliorum) *Cautus esto* (*ait quidam*) *cautus esto. servus apud te, quod dico. Et dum ego sileo, & absconditum credo, nec ille silere potest, quod silendum petiit, sed statim prodit & me, & se. & abijt. O quàm bonum* ergo, *& pacificum de alijs silere, nec indifferenter omnia credere, neque de facili ulteriùs effari, paucis seipsum revelare.*

Caput II.

DE INSTRUCTIONE APOSTOLICA.

Hæc instructio eò potissimùm tendit, ut Homines in doctrinis ad Christianam fidè pertinentibus rectè, solidéque

Digitized by Google

que instituantur. Quia verò duplicis generis Personæ reperiuntur, quæ ejusmodi instructione indigent, nempe Infideles, id est, ij, quibus lumen veræ Fidei necdum illuxit; & Fideles, qui veram & Orthodoxam quidem fidem profitentur, sed in ijs, quæ ad vocationem suam ritè adimplendam pertinent, adhuc cæcutiunt, ideo ut utrique huic Personarum generi oportunè succurrere possit Operarius, salutaria ipsi hoc capite præcepta, monitáque suggerentur, ita ut priùs, quid circa Hæreticos (cum his enim hoc tempore potissimum est Operariis negotium) postea, quid circa Catholicos variis in statibus instruendos, & perficiendos sit observandum, explicetur; nam, ut S. Maria Magdalena de Pazzis dicere solebat, non satis est desiderare salutem & virtutem animæ aliis, sed etiam curandum est, ut habeant merita multa, & ut fiant alter DEUS per participationem.

§. I.

Quid circa Hæreticorum Instructionem sit observandum.

I. NOn est hic animus ostendere, quâ ratione pertinaces, Zelosi, aut Frigidi Hæretici sive per disputationes, concionésq; publicas; sive per privatas collocutiones ab errore suo abducendi, atque ad veram Catholicam fidem revocandi sint; hoc enim ad Controversistas ex instituto spectat; sed illud hoc loco unicè propositum est, ut discat Operarius, quâ ratione vel nutantes in suâ Hæresi Hæreticos juvare; vel, ubi manus dederint, atque Catholicam fidem amplecti decreverint, instruere debeat.

II. Primò itaq; si quem nactus est in sua hæresi vacillantem, sequentes circa eum industrias observet à Zelosissimo illo Germaniæ Apostolo P. Petro Fabro, ut in 1. p. hist. Soc. l. 4 n. 92. videre est, aliisque Operariis præscriptas, utilissiméque usurpatas. 1. Ante omnia sinceram ad illos charitatem ostendat, depulsis ex animo universis cogitationibus, quæ quomodolibet illorũ apud ipsum existimationem minuere possunt. 2. Eorum vicissim benevolentiam sic conciliare studeat, ut vicissim ipsum ament, benéque de ipso sentiant. Quod obtinebit, si comiter eos alloquatur: si in familiari sermone de iis duntaxat rebus agat, de quibus inter utrosq; conve-

Digitized by Google

convenit, omni altercatione sublata; si abstineat ab omni convitio & verbo contumelioso, neque illum facilè vocet Hæreticum, sed Augustanæ Confessionis, aut putatum Evangelicum: si aliquibus misericordiæ & charitatis operibus, maximè quibus juncta sit humilitas, subveniat, si pro ratione status debito eum honore prosequatur; si de ipso, & illius affectis, quantùm ratio permittit, honorificè loquatur. 3. Omni studio conetur, ut eum à vitijs avocet; sic enim sponte sua ipsos etiam errores tandem deponet, uti sat crebrâ experientiâ compertum est; cùm verè in ejusmodi Hominibus priùs plerumque rectè agendi pietas, quàm recta fides extinguatur. 4. Cùm ejusmodi Personæ plerumque in uno vel altero scopulo adhuc hæreant, diligenter indagandũ est, in quo fidei nostræ articulo credendo adhuc difficultatẽ vel repugnantiam sentiant, & quibus rationibus ad talẽ articulum negandum persuadeantur, & tunc omni studio laborandum erit, ut talis persuasio ipsis eripiatur, quod duplici modo fieri potest, nempe vel in genere ostendendo, quàm multi sanctissimi & sapientissimi, doctissimíque viri talem articulum non modò firmissimè crediderint, docuerintque, sed etiam proprio sanguine per gravissima tormenta effuso confirmârint; imò & ipse DEUS non rarò manifestis miraculis approbârit. Quàm multi item, qui olim eidem errori pertinacissimè adhæserant, nunc cælitus illustrati, eundem cum magno suo solatio detestati, & Catholicam Religionem sint amplexi, & etiamnum constantissimè profiteantur. Vel in particulari demonstrando, quàm vanæ, futiléque sint tales rationes, quibus in talem errorem à suis Doctoribus fuerunt inducti, ut ex unius talis erroris cogniti absurditate colligere meritò debeant, quid circa alios ipsorum errores sit sentiendum. 5. Non parùm etiam proderit ad eosdem ab errore suo, hæresíque abducendos, si interdum unum vel alterum (nec enim multis argumentis eosdem onerari aut obrui cum tœdio expedit) motivum credibilitatis à Doctoribus pro nostræ Fidei confirmatione afferri solitis proponat, qualia exempli gratia esse possunt conformitas, sanctitas, & universalitas Catholicæ doctrinæ, ac maximè, quòd illa etiamnum miraculis velut proprio DEI sigillo confirmetur. Unde si is, qui instruendus est, paulò capacioris sit ingenij, pote-

Digitized by Google

runt illi hæc motiva hoc vel simili syllogismo proponi: Illa fides meritò præferenda est, quæ ad ultimũ finẽ certiùs & rectiùs ducit (nam ideo nobis datur hoc lumen, ut per illud viam ad Deum, qui est suprema nostra felicitas ac beatitudo, cognoscendum & amandum cognoscamus) & quæ efficaciora habet media ad sui dilationem (nam Deus juxta S. Pauli 1. Tim. 2. testimonium, vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire) & conservationem (non enim vult accendi duntaxat, sed etiam conservari hoc lumen Deus in sua Ecclesia) habet; atqui hæc tria in nostra fide unicè reperiuntur; utpote quæ sola suggerit tot media ad Deum non tantùm simpliciter, sed perfectissimè etiam cognoscendum & amandum (uti in tot Religiosis, aliisque ad perfectionem amoris singulari studio connitentibus Personis videre est) quæque sola adhuc miraculis tanquam efficacissimo, sempérq; à Christo, Apostolis, aliisq; Doctoribus in prima fidei prædicatione usitato medio floret, & sola pro sui conservatione Romanum Pontificem S. Petri Successorẽ, & ob promissam Spiritûs sancti assistentiam, infallibilem controversiarum exorientium Judicem habet. 6. Nonnunquam etiam poterunt directè ea proponi, quæ hæresin illam, quam is, cum quo agitur, profitetur, vel absurdã, vel rationi parùm consentaneam esse ostendunt; qualia sunt v.g. quòd Authores illius plerumque Homines flagitiosissimi fuerint; atque adeò credibile non sit, Deum illis tanquam instrumento ad propagandam fidem tam sanctam uti voluisse: quòd per eãdem hæresin bona opera velut inutilia contemnantur, sícq; stimulus ad vitam sanctè; atque honestè traducendam tollatur, è contrario verò janua ad omnem morum licentiam, turpitudinémq; reseretur: quòd in eadem secta nullum verum Sacrificium admittatur, cùm tamẽ constet, quantopere Deus tam in lege Naturæ, quàm scripta sollicitus fuerit, uẽ per Sacrificia debito modo coleretur; quis ergo credat, eum in sola lege gratiæ longè perfectiore per Sacrificia, quæ sunt potissimum Religionis exercitium, coli non voluisse? 7. Interdum si doctior, magísque in sua hæresi radicatus videatur, ab ipso exigi potest, ut per aliquam legitimam illationem probet suam hæresin, quâ illatione non eodẽ modo uti queant illi ipsi, quos ipse ob falsam fidẽ damnatos rejicit; unde si pro-

Digitized by Google

& probet v. g. se habere veram fidem; eò quòd habeat verbum DEI, eidem demonstrari debebit, hoc ipso argumento etiam alios ab ipso rejectos & damnatos suam hæresin probare. 8. Quia ex una parte, ut dictum est, non expedit eos una vice multis argumentis aut doctrinis obrui; ex altera verò parte etiam non statim omnia capiantur, consultum videtur, ut, si quidem legere sciat is, cum quo agitur, libellus ei quidam breviter & solidè nostras doctrinas proponens & probans offeratur, qualis esse potest Clypeus Fidei Catholicæ Colloquia P. Christophori Pflaumeri, Examen Lutheranorum P. Jodoci Kedd, aliique ipsius tractatus, aliquot opuscula P. Laurentij Forerij, & ex parvis libellis germanicis **der Weegweiser / Morgenstern / Außzug auß der H. Schrifft** (qui libellus valde succinctè & nervosè pleraque controversias proponit, ideóque valde utilis est pro ejusmodi Personis) **Wo stehts geschriben?** & similes. 9. Assiduè per Orationem DEO commendetur; sic enim fortè perindè victas manus dabit, sicut olim Amalecitæ orante Moyse dederunt. 10. Etiam ipse ad Orationem frequentandam stimuletur; cùm enim Fides sit donum Dei desursum descendens à Patre luminum, meritò à DEO per Orationem supplicitèr peti, & impetrari debet.

III. Quòd si verò quis jam persuasus ad Catholicam fidem amplectendam veniat ad Operarium, ab eóque instrui petat, cum eodem sequentes doctrinæ observandæ erunt. 1. Ostendat, se magnopere gaudere, & ex animo gratulari, quòd hæc ei gratia à Deo concessa sit, ut & veram Catholicam fidem, sine qua salvari nemo potest, amplecti, & in gremium sanctissimæ Matris Ecclesiæ recipi possit. 2. Cùm jucundum plerumque cuivis sit, sua beneficia, favorésque concessos narrare, quærat amicè ex eodem, quomodo ei hæc gratia obtigerit, & qua de causa fidem suam deserere, nostrámque amplecti decreverit. 3. Si aliquod naturale motivum v. g. paupertatem, aut suorum persecutionem latere suspicetur, sedulò caveat, ne suam operã ipsi offerat, vel ad largam eleemosynam impetrandam, vel ad munus aliquod aut occasionem se sustentandi obtinendum; constat quippe, quã plurimas hac ratione fraudes non sine risu & sarcasmo Adversariorum contigisse. Potiùs ergo illi apertè dicat, se quidem

Digitized by Google

omnem ipsi operam polliceri in ijs, quæ ad instructionem in Catholica Fide pertinent; de reliquo verò alimenta ipsi aut media deinceps se sustentandi suppeditare non posse; quāvis sperare ipsum jubeat, DEUM, qui Regnum DEI & justitiam quærentibus omnia necessaria se adjecturū promisit, & sperantes in se non deserit, etiam ipsum, si amplectendo Catholicam fidem inter veros ipsius servos & amicos numerari meruerit, suo auxilio non defuturum. 3. Ubi, non obstante hāc denunciatione, firmiter in suo proposito perstiterit, instruíque petierit, ante omnia cum hortetur, ut negotium hoc, in quo cardo salutis vertitur, crebrò ac sedulò per Orationem DEO commendet, gratiámque ac lumen ad doctrinas Catholicæ nostræ Fidei rectè apprehendendas impetrare conetur. 4. Quando inchoare vult ipsam instructionem, ante omnia illi Catechismum parvum P. Petri Canisij, vel alium similem libellum doctrinas Catholicas succinctè continentem (si quidem legere scit) offerat, atque ut Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Apostolorum discere studeat, hortetur. Sed & sacram Ceram, quam de collo suspendat, & Rosarium eidem donet, simúlq; usum & fructum utriusque breviter ostendat. 5. Eundem Catechismum per partes eidem explicare studeat, ita tamen ut nunquā multas simul doctrinas eidem proponat, ne multitudine præceptorū obrutus tædiū instructionis concipiat. In ipsis autem doctrinis explicandis hunc servet Ordinē, ut priùs ei ostendat ea, quæ necessitate medij credenda sunt, & in quibus plerumque Catholici cum Hæreticis conveniunt, qualia v. g. sunt, quòd DEUS existat, & sit unus in natura, trinus in Personis; quòd sit Judex & Remunerator bonorum & malorum: quòd Christus pro nobis natus, passus, & mortuus sit &c. Postea ad ea, quæ nos Catholici necessitate præcepti credere tenemur, & ab Adversarijs plerumque negantur, progrediatur, qualia ferè sunt numerus Sacramentorū, cultus Sanctorum, & imaginum, necessitas & fructus bonorum operum, Purgatorij veritas, Sacramentalium, aliarúmque rerum benedictarum utilitas &c. quem in finem etiam illi offerri potest imago aliqua, vel aliud quodpiam donum benedictum. 6. Ut tantò meliùs apprehendat doctrinas explicatas, firmiúsque retineat, hortetur eundem, ut

Digitized by Google

absque

absque omni timore ac respectu, aut quærat, quod satis non percepit; aut proponat, quod ipsi contra propositam doctrinam objiciendum, & fortè necdum satis solutum videtur.

7. Ubi paulatim satis instructus videbitur, eundem de confessione & professione fidei faciendis admoneat. Ad ipsam quidem confessionem quod attinet, quia plerumque eam summopere horrent, ejusdem difficultatem, quantum potest, extenuet, simúlq; modum facilem se per præcepta Decalogi & Ecclesiæ examinandi ostendat; imò se ipsum varias quæstiones proponendo, fidelem operam præstiturum promittat. Pro fidei verò Professione ipsi, si legere scit, Professionis formulam à Concilio Tridentino præscriptam prælegendam, & considerandam offerat, hortetúrque, ut, si quid adhuc credatu difficile in ea invenerit, intrepidè proponat. Quòd si autem ipse legere nesciret, eandem ab Operario eidem prælegi expedit, ne sub ipsa Professione ob doctrinarum & articulorum ibi contentorum multitudinem, & varietatem turbetur.

8. Postquam lectâ Professione, se ad illam faciendam paratum ostenderit, tempus eidem congruum & opportunum pro confessione ipsa facienda constituat, quærátque, an malit publicè in Ecclesia coram præsentibus, an verò privatim in aliquo Sacello coram aliquot testibus dictam Professionem facere; etsi enim tum ad publicam ædificationem, tum ad ipsius etiam instructi confirmationem majorem magis conducere videatur, ut eam publicè faciat, si tamen hoc illi difficile accidat, malítque eam in secreto absque arbitris coram solo suo Instructore facere, omnino id ei concedendum videtur; & tum quidem, si legere novit, ipse coram aliquo Altari vel imagine eandē legere jubeatur; si verò legere nescit, Instructor ipse eam tardè & distinctè legere, &, ubi ad verba juramenti pervenerit, eidē, ut binos digitos dextræ manus super verba Evangelij ponat, & verba illa: *Ego idem spondeo &c.* ipse quoque proferat, hortari debebit. Quòd si verò publicè sub Sacro Professionem facere vellet, tum instruendus erit, ut ante Communionem post recitatam à Ministro Confessionem, celebrante ad latus Evangelij pariter genuflexo professionem suam recitet, vel ab alio recitatam audiat, & post illam Sacrosanctum Christi Corpus accipiat. Ubi tamen diligenter attendere debet Instructor, ut, si paulò

majori cum solemnitate ejusmodi Professionem instituere velit, id magna cum consideratione faciat, & nonnisi cum aliorum consilio, & bene explorata constantiâ professentis; ne alioqui, si is cum fraude resiliat, tanto major oriatur Adversariorum risus & jubilus, quanto majori cum apparatu fraus ipsa peracta est. 9. Facta professione, gratuletur illi beneficium a Deo acceptum, atque ad constantiam hortetur, eúmque in finem illi quotidianam Symboli Apostolici recitationem suadeat, aliáque media suggerat, & si videatur, etiam pium aliquod munusculum, maximè libellum precatorium, si quem habet, donet, aut, si pauper est, modicam eleemosynam largiatur. Quod si etiam convivio ipsum excipere possit, aut certè, ut ab alio id fiat, efficere, non modicè ipsum hac charitate devinciet; quoad hoc tamen ratio Personæ, & aliarum circumstantiarum habenda est, ne cuiquam scandalum, offensio, aut gravamen oriatur. 10. Denique & ipse DEO privatim pro hac Ovicula inventa gratias devotè persolvat, & etiam deinceps, ut DEUS gratiam perseverantiæ illi concedere dignetur, sedulò precetur.

§. II.

Quid circa Instructionem Catholicorum, & inprimis totius Communitatis, sit observandum.

1. PEr Communitatem hoc loco nihil aliud intelligitur, quàm tota Incolarum in urbe aliqua vel Pago habitantium collectio; in qua proinde instruenda tanto majorem conatum adhibere debet Operarius, quanto majorem fructū & solatium, imò & præmium à DEO sperare potest, si talem Communitatem bene constitutam, suóque muneri & vocationi satisfacientem intueri liceat. Ut autem hanc instructionem ritè peragere valeat, ante omnia illam S. Pauli ad Rom. c. 12. sententiam ob oculos habere debet: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eũdem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alterius membra.* Quod ipsum iterum in 1. Epist. ad Corinth. c 12. confirmat dicens: *Etenim in uno Spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus.* Ex hac enim similitudine facilè

Digitized by Google

facilè intelliget, quid potissimùm circa Institutionem Communitatis observare debeat.

II. Et primò quidem, sicut ante omnia cavetur in corpore, ne illud maligni humores, & periculosi morbi occupent, & corrumpant; ita & in Communitate vel maximè cavendum est, ne gravia vitia, & noxiæ consuetudines in ea vigeant; hinc sedulò vigilandum est Operario Apostolico, ut, si quæ gliscant hæreticæ pravitates, blasphemandi, defraudandi, luxuriandi, helluandi &c. consuetudines, non solùm efficaciter tollantur, sed etiam capita obstruantur, v. g. concubinæ respectu luxuriosorum, usuræ respectu avarorum &c. tollantur.

III. Deinde sicut non minore cura satagitur, ut corpus per debita alimenta, aliáque ad sustentationem necessaria media in suo vigore & robore conservetur, & augeatur; ita Operarius quoque curare debet, ut ea exercitia pietatis & Religionis in communitate vigeant, sine quibus non potest facilè salva consistere, & à quibus omnis quodammodo illius benedictio, incolumitásque promanare debet, qualia sunt timor DEI cum filiali fiducia, orandi fervor ac studium, juventutis recta institutio, & præcipuè Sacramentorum creber usus ac frequentatio; cùm enim, ut sapienter S. Carolus Borromæus advertit, animus noster rerum sensibus subjectarum aspectu primùm moveatur; ex his autem ad eorum, quæ sensus effugiunt, supernaturaliáque dicuntur, considerationem, & amorem excitetur, ac traducatur, facilè appareat, quantopere curari debeat, ut commemoratus Sacramentorum usus in Republica Christiana vigeat.

IV. Sicut præterea in corpore nihil ferè magis cavetur, quàm membrorum inter se unitorum dissociatio, eò quòd vel minima etiam luxatio sine gravissimo dolore accidere non soleat; ita in communitate quoque vel maximè laborandum est, ut concordia & pax inter Cives vel Incolas vigeat, cùm verè juxta commune proverbium concordiâ res parvæ crescant, discordiâ maximæ dilabantur.

V. Sicut in corpore præ reliquis membris caput semper custoditur ac defenditur, utpote à quo tota reliquorũ membrorum incolumitas dependet; ita & Operarius curare debet, ut sua semper Magistratui Authoritas, reverentia, & Civium

Digitized by Google

subjecto constet. Sed & ipse eundem revereatur pro viribus, cujusque sibi benevolentiam & amorem conciliare studeat; hoc enim benevolo omnia poterit efficere; habebit, qui eum defendat; pauciores erunt, qui oppugnent, vel impediant, vigórque ab hoc tanquam à Capite in cætera membra derivabitur.

VI. Sicut ita caput curandum ac protegendum est, ut tamen cætera etiam membra non negligantur; ita Operarius quoque sic Magistratus authoritatem tueatur, ut reliquorum quoque membrorum Communitatis non exiguam curam se habere ostendat. Hinc sedulò allaboret, ut mutua inter Magistratum & Cives consensio ac amor vigeat; ut Magistratus subditos humaniter tractet, non nimis premat exactionibus, aut oneribus gravet. Sed & ipse Operarius cum eisdē humaniter agat, amicè salutet, & subinde visitet, maximè si in aliqua gravi tribulatione constituti sunt.

§. III.

Quid circa Instructionem Senatorum & Judicum observandum sit.

I. Cum ad incolumitatem Communitatis conservandam nihil æquè conducat, ac justitiæ studium ac vigor, (nam teste Salomone Prov. 14. *Justitia elevat gentes, & Justitiâ firmatur solium*; & S. Augustinus l. 2. de civit ait, *solâ justitiâ Respublica sustentatur*) ideò omnem operam dare debet Operarius, ut Senatores & Judices velut Justitiæ Ministri officio suo probè satisfaciant; quem in finem pro exemplari ipsis viginti quatuor Seniores, quos S. Joannes Apocalipsis c. 4. vidisse se scribit, ob oculos ponendi erunt; ut qui meritò ob apparatum ibi conspectum omnes ad verum Senatorem & Judicem requisitas dotes clarissimè repræsentare judicantur.

II. Primò itaque, sicut illi *Senes*, id est moribus graves, & multâ rerum experientiâ prædíti erant, ut tantò faciliùs ex præteritis de præsentibus judicare possent; ita ut idipsum in Senatoribus & Judicibus eligendis observetur, suadet; ne dum cum Roboam Juniorum consilia præferuntur, exitium Reipublicæ perinde ut ipsius regno accersatur. Verè enim

Digitized by Google

Plu-

Plutarchus dixit, Reipublicæ salutem esse, cùm senum consilia, & juvenum arma obtinent.

III. Secundò sicut senes illi in Apocalyptici vestimentis albis amicti erant; ita & Senatores & Judices bonam conscientiam habere, & Deum timere oportet; sic enim jam olim Josaphat, 2. Paralip. 19. suos Senatores & Judices hortatus est dicens: *Videte, quid faciatis; non enim hominis exercetis judicium, sed Domini; & quodcunque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.* Certè nihil est in S. Scriptura, quod tam gravibus verbis corripiat, quàm judicij corruptionem, sic enim loquitur Sap. 6. *Audite Reges, & intelligite, discite Iudices finium terræ. Prabete aures vos, qui continetis multitudinem, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cùm essetis Ministri regni illius, non rectè judicâstis, nec custodistis legem justitia, neque secundùm voluntatem Dei ambulâstis. Horrendè & citò apparebit vobis Deus, quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet; exiguo enim misericordia conceditur, potentes autem potenter tormenta patientur.*

IV. Sicut Senes illi coronas aureas in capite habebant; ita Senatoribus quoque Judicibúsque omni conatu enitendum est, ut libertatem auream, cujus symbolum corona est Regiam potestatem & independentiam significans, inviolatam retineant, atque adeò nec pollicitationibus & muneribus se recto Justitiæ tramite abduci, atque terreri patiantur; uti jam pridem Deus Exod. 23. prohibuit dicens: *Non accipies munera, quæ excæcant prudentes, & subvertunt verba Iustorum.* Certè Cassiodorus in epist. quadam ait, acceptationem munerum esse tineam regiminis, imò S. Gregorius in moral. Judæ Christum vendenti similes dicere ausus est; sic enim loquitur: *Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis, ut tibi justitiam vendam? nónne simile est, ac si dicatur; quid mihi stultis dare, ut abnegem Christum, officium perdam, & Deum vendam?*

V. Sicut illi Seniores habebant ante se sedentem in throno, qui in dextra gerebat librum intus & foris scriptum, & septem signaculis signatum; ita Senatores quoque & Judices

Digitized by Google

causas & lites ad se delatas à subditis celeriter expedire, fidelitérque annotare, & sic librum scriptum ante se habere debent; ex altera tamen parte, quæ secretum postulant, arcanissima retinere, & sic clausum quoque & sigillis septem, nempe titulo Justitiæ, Fidelitatis, Prudentiæ, Religionis, Temperantiæ (quâ curiositatem & appetitum revelandi supprimant) Fortitudinis (quâ metum impellentem ad arcana revelanda superent) & charitatis (quâ commoda & incolumitatem Reipublicæ promovere tenentur) munitum, certè Valerius Maximus optimum & tutissimum rerum administrandarum vinculum taciturnitatem putat esse. Hino Curtius l. 4. de Persis ait: *Arcana Regum mira celant fide, non metus, non spes elicit vocem, quâ prodantur occulta. Vetus disciplina Regum vita periculo silentium sanxerat. Nec rem magnam sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.*

VI. Denique sicut Seniores illi in genua procidérunt, & coronas ad pedes DEI in throno sedentis posuerunt, ita Senatores quoque, tum pro consilijs capiendis ad Deum recurrere exemplo Salomonis, cap. 9. dicentis *Deus Patrum meorum, & Dominus misericordiæ, da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te*; tum in ijsdem consilijs dandis non ad proprium commodum, sed ad honorem DEI respicere debent; hic enim est scopus ultimus, ad quem omnia referenda sunt, uti pius Author in Persona DEI sapienter indicavit, dum l. 3. c. 9. sic loquitur: *Fili, ego debeo esse finis tuus supremus & ultimatus, si verè desideras esse beatus: ex hac intentione purificabitur affectus tuus sæpius ad seipsum, & ad creaturas malè incurvatus.*

§. IV.

Quid circa Instructionem Illustrium & Nobilium Personarum observandum sit.

I. ETsi cum ejusmodi Personis familiarius conservandi rarior se offerat Operario occasio, quia tamen & hæ præ cæteris sæpe Instructione indigent, quâ statu ac fortunâ suâ moderatè uti doceantur, ideò pro his quoque breviter aliquot doctrinas eidem suggerere placet.

II. Pri-

Digitized by Google

II. Primò ergò ante omnia illos hortetur, ut ob Nobilitatem & Prosapiam suam non se meliores æstiment non nobilibus, ac propterea eosdem despiciant, & sua conversatione aut alloquio indignos putent; sed potiùs memorabilem illam S. Hieronymi epist. 14. sententiam sibi applicent: *Nulli te unquam de generis nobilitate præponas, nec obscuras quasque & humiliori loco natas* (Personas) *te inferiores putes. Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos respicit singulorum, servum & nobilem de moribus pronunciat. Summa apud Deum libertas est, non servire peccatis; summa apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus.* Et paulò post: *Nihil video in nobilitate appetendum, nisi quòd nobiles quâdam necessitate adstringantur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur nobili Patri palma, sed cursui: & plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.* Certè juxta eundem Sanctum, *ille apud Deum est potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas sæculi, sed quem devotio fidei, & vita sancta commendat. Quid* enim *prodest ei* (inquit S. Chrysostomus in Matt.) *quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet ei generatio vilis, quem mores adornant?*

III. Secundò eis inculcet, non modò nihil prodesse illis generis nobilitatem sine virtutibus, sed potiùs nocere, uti sapienter S. Chrysostomus ho. 20. in Matt. sequentibus verbis indicavit: *Licet longam Progenitorum seriem, & quidem clarissimam numeremus, in his gloriandum non est, nisi eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum opera nihil nobis in judicio profutura, verùm graviter nos condemnatura, cùm optimorum parentum filij, & domestici exemplis eruditi nihil profecerimus.* Certè Diogenes, teste Laërtio dicere ausus est, nobilitatem, aliáque fortunæ bona nihil aliud esse, quàm velamina malitiæ; cùm enim nobiles nihilo sint alijs meliores, tamen alijs licentiùs peccant; unde Socrates ibidem cit. omne malum ex nobilitate oriri dicebat.

IV. Tertiò eosdem hortetur, ut sicut genere & dignitate alios antecedunt, ita & virtutibus superare & præcellere conentur, cùm verè cecinerit Juvenalis Sat. 8.

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Digitized by Google

Etsi

Etsi autem omnibus virtutibus præcellere deberent, tres tamen præcipuè illis suadendas S. Franciscus Salesius c. 2. Reg. p. 2. censuit, eas videlicet, quas S. Paulus in epist. ad Titum c. 2. indicavit dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri, omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria; sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo.* Quibus verbis tres præcipuè virtutes commendat, scilicet 1. Temperantiam, seu mundanarum Cupiditatum refrænationem, ut qui utuntur hoc mundo, sint quasi non utantur; quæ virtus Nobilibus præcipuè convenit, cùm, teste S. Salesio l. c. nihil in hoc mundo invenire sit, quod nobili sanguinis generosi animo magis deboneſtamento sit, quàm à corporis sui cupiditatibus velut vile mancipium fœdè cõstrictum subjugatúmque teneri, quæ aliò nõ collineant, nisi ut omnes generosæ indolis fibras elidant, funditúsque pessumdent, ut experientia quotidiana, & tot familiarum nobilissimarum interitus & pernicies satis comprobant. 2. Justitiam commendat idem Apostolus, quæ tanto magis à Nobilibus amanda & servanda est, quantò ampliorem ad quidvis agendum licentiam sunt nacti. Ad hanc autem Justitiam juxta S. Salesium l. c. pertinent, suum cuique relinquere, & attribuere; neminem sive domesticum, sive necessarium, sive subditum, sive extraneum injustè gravare, & onere indebito opprimere; nihil à subditis exigere, quod æquissimum non sit, injusta tributa non imponere: manus ab Ecclesiasticis bonis abstinere, quin potiùs Ecclesias, & Ecclesiasticos omni cultu & veneratione prosequi; sed & erga alios ita se in agẽdo benevolum, in loquendo affabilem, in conversatione suavem exhibere, uti par est facere eum, in quem omnes omniũ oculi sunt conjecti, quique domum suam ac familiam totam magna cum prudentia, sinceritate, suavitatéque gubernet, pacem, amicitiámque cum omnibus colat, ac tam præclaro ordine universa dirigat, ut facẽ omnibus exemplo suo præferat. 3. Tandem præ alijs pietatem exigit, quâ se Dei timentem, virtutíque debitum demonstret; sed & Dei cultui, honoríque & obsequio promovendo magno cum Zelo studeat. Quem quidem Zelum S. Salesius sequentibus verbis summopere commendat: *In hoc præcipuam sollicitudinem, in hoc finem, in hoc perfectam status sui felicitatem collocatam existimet, huc*

Digitized by Google

omnem

omnem conatum, consilia, & labores destinet. Huc ut tantò facilíusque pertingat, principium tum diei, tum negotiorum omnium per Orationem à DEO auspicetur. In auscultando Sacro Missæ Sacrificio, in decurrendo Sanctissimæ Virginis Rosario, ejúsque Officio, nec non cæteris precibus ab Ecclesia ordinatis, Psalmísque evolvendis assiduus sit. Sanctissimæ Communionis Sacramento minimùm se quot mensibus reficiat, pios, salutarésque libros lectitet, concionibus creber adsit, frequenter devotarum Congregationum cœtus, eorúmque in album nomen suum referri faciat, ut tantò sanctiùs, destinatos divino cultui dies exigat. Nunquam patiatur se præsente à quoquam divinam Majestatem dehonorari & offendi. Utque diei feliciſſimè coronidem imponat, DEO Cælitibúsque acceptissimam, ad vesperum concessurus cubitum, priùs semper in rationes conscientiæ inquiret. His sanctis exercitijs, brevi ad eximiam integritatem, perfectionémque evadet: his obsequijs gratum, acceptúmque se DEO præstabit, his amori, venerationíque alijs erit, eósque exemplo & conversatione tam sancta ad optima quæque provocabit.

§. V.

Quid circa Instructionem Divitum observandum sit?

I. IN hac Instructione Magnus Gentium Doctor Paulus facem præferet Operario, doctrínásque suggeret, quas jam olim per Timotheum in 1. epist. c. 6. Divitibus inculcari voluerat dicens: *Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat omnia abundè ad fruendum) bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Quibus quidem verbis succinctè comprehendit, quidquid à Divitibus specialiter observari oportet.

II. Primò ergo horretur, ne efferantur, aliósque despiciant ob divitias, cùm nullam ob hunc titulum superbiendi causam habeant; quis enim Oeconomus aut Quæstor ex eo capite, quòd plures pecunias distribuendas à Principe acceperit, & difficiliores rationes reddendas habeat, meliorem se alijs,

Digitized by Google

aliis, feliciorémque putat? atqui tales Quæstores & Oeconomi sunt Divites, quibus sicut multùm datum est, ita multùm quoque repetétur ab illis. Aut quis feliciorem se putat aliis, si plures peccandi occasiones habeat, pluribúsque curis & sollicitudinibus oneratus sit? atqui *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes, & laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem*, ut S. Paulus 1. Tim. 6. ait: Et, ut Siracides Eccl. 11. confirmat, *si dives fueris, non eris innocens.* Aut quis propterea efferatur, quòd difficiliorem ad Cælos viam sit nactus? atqui, ipso Christo teste Matth. 19. difficilè dives intrabit in regnum cælorum; imò faciliùs est Camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.

III. Secundò hortetur eosdem, ne in incerto divitiarum sperent, sed potiùs consilium Salomonis Prov 23. sequantur: *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient sibi pennas quasi aquila, & volabunt in cælum.* Aut certè consilium Christi dicentis Matt. 6. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi fures effodiunt, & furantur, ubi ærugo & tinea demolitur.* Certè veniet tempus, cùm verificabitur illud Job. 27. *Dives, cùm dormierit, nil secum auferet: aperiet oculos, & nihil invenier. Apprehendet eum quasi aqua inopia, & nocte eum opprimet egestas.* Hinc meritò exclamat Baruch Propheta c. 3. *Ubi sunt, qui thesaurizant argentum & aurum, in quo confidunt homines? ad inferos descenderunt, & alij loco eorum surrexerunt.*

IV. Tertiò suadeat, ut divites in bonis operibus fieri studeant; nam, ut S. Bernardus sapienter advertit, veræ divitiæ non opes sunt, sed virtutes, quas conscientia portat, ut in perpetuum dives fiat, ad has enim ipse etiam Christus hortatus est Matt 6. dicens: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi Fures non effodiunt, nec furantur.* Hinc meritò S. Hieronymus S. 12. de verb. Dom. *quid prodest*, inquit, *arca plena pecuniis, si inanis sit conscientia? bona vis habere, & tu bonus esse non vis? erubescere debes de bonis tuis, si domus plena bonis te malum habet Dominum. Quid prodest diviti, quod habet, si DEUM, qui omnia dedit, non habet?*

V. Quæ-

Digitized by Google

V. Quartò hortetur, ut, si quidem fructum ex suis divitijs referre velint, eas liberaliter pauperibus distribuant; nam, ut S. Augustinus s. 25. de verb. Dom. verè dixit, *Fecundus est nger Pauperum. citò reddit donantibus fructum*; illum scilicet, de quo S. Paulus 2. Cor. 9. dixit: *Qui parcè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & meter.*

VI. Quintò admoneat, ut ijs divitijs, quibus ad suas necessitates utantur, cor non apponant, sed sic utantur, quasi non utantur, uti Apostolus suasit; verè enim *ad subsidium vitæ* duntaxat, *non ad malorum incitamentum opes datæ sunt; pecunia animæ redemptio est, non exitij occasio*; uti S. Basilius dixit, &, ut S Bernardus s. 4. loquitur, *aurum & argentum, & cætera hujusmodi, quantùm ad animi bonum spectat, nec bona, nec mala sunt; usus tamen horum bonus, abusio mala; sollicitudo pejor, quæstus turpior.* Hunc ergo usum bonum ante omnia procurare studeant; ut hâc ratione sibi fundamentum bonum in futurum thesaurizent, juxta Apostoli supra cit. monitum.

VII. Sextò denique, cùm divitiæ perinde, ut res aliæ terrenæ, varijs casibus, amissionis putà, & corruptionis subjectæ sint, ideo proderit monere etiam Divites, ut adversus hos casus animum maturè præparent, ut, ubi aliquis acciderit, inconcusso, atque in DEI voluntatem resignato animo eum excipiant, imò ad primorum Christianorum exemplum rapinam bonorum suorum cum gaudio sustineant, scientes se meliorem in cælis habere repositam substantiam.

Caput VI.

Quid circa Instructionem Patrumfamilias observandum sit.

IIs ante omnia suadet, ut, cùm à bonâ educatione Liberorum tota salus & incolumitas Reipublicæ, imò & domus suæ pendeat, hanc præcipuè cordi habeant, ideóque Liberos suos à teneris annis ad Dei cultum condocefaciant; eáq; principia instillent, quæ huic fini attingendo opportuna videntur; sed & idoneis modis ad hoc suaviter pellicianti atq; cum ijs agant, sicut boni Angeli suis cũ Clientibus, sine coactione res salutares eorum animis objiciendo, quæ cùm ijsdem

Digitized by Google

ijsdem excrescant, & optatos DEO, ipsisque Parentibus fructus producant. Deinde verò ubi capaces effecti fuerint, maturè artibus liberalibus instrui caveant, neque ullis ad hunc finem impensis aut sumptibus parcant, quandoquidem Parentum honor & gloria sunt Liberi, præsertim in pietate & literis bene instructi; si ergo in alijs rebus, quæ ad honorem proprium augendum vel conservandum conducunt, nullis sumptibus parcitur, quantò magis in Liberos velut præcipuam Parentum gloriam ejusmodi impensæ libenter & liberaliter sunt faciendæ.

II. Præterea verò hortandi & instruendi sunt ejusmodi Patresfamilias, ut totius etiam Familiæ bene instituendæ accuratam sollicitudinem suscipiant, & ideo 1. curam habeant institutionis Christianæ, Liberos suos & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismū, reduces examinent, & eos, qui meriti sunt, remunerentur aliquo præmiolo, ut alij quoq; excitentur. 2. Ut suos servos, ancillas, Liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant, & ex redeuntibus quærant, quid notaverint; puniant subtracto uno ferculo vel potu, alióve modo negligentiores. 3. Ut otium domo eliminent, suósque bene occupent, ita tamen, ut tempus pro facto, precibúsque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potiùs certò sibi persuadeant, multùm ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè si pietas, teste D. Paulo 1. Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam? 4. Emendent & tollant ludos inhonestos, ebrietatē, lasciviā, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes & cōtentiones, & similia peccata, decretâ certâ pœnâ pecuniariâ, vel abstinentiâ modicâ ijs, qui sæpiùs horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt. 5. Ut curæ habeant lectionem libellorum piorum; recitationem Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; pauperū amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè; prostent submotis inhonestis Imagines piæ Christi passi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum &c. Hæ lectricis etiam sint affixæ, ut occasio sit ante cubitum eas venerandi. Curent; ut non desit

aqua

Digitized by Google

aqua benedicta, eáque reverenter ac pie tum ipsi utantur, tum etiam ad eundem usum Domesticos hortentur Dent operam etiam, ut singuli è familia agnis cereis de collo pendulis, rosarijs, libellis precatoriis sint instructi.

III. Suadeat insuper Patribus familias, ut non ipsi modò uni, alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non possunt) dent nomina, sed Authores etiam sint domesticis ad idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus mittant: ad Confessionem & Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur, atque ut tantò majorem ipsis animum ad hæc SS. Mysteria frequentanda concilient, liberaliùs nonnihil in mensa eos illo die tractent: tandem verò etiam mane, noctúque illis tempus ad preces ex præscripto Congregationis peragendas concedant, suóque exemplo eos ad hoc Religionis opus excitare studeant.

IV. Summopere illis concordiam mutuam non modò cum Uxoribus servandam, sed inter ipsos etiam Domesticos procurandam commendet, atq; ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam Sancti Spiritûs sententiam, Prov. 17. *Melior est Buccella sicca cum gaudio* (& pace) *quàm Domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud Proverbiũ: Concordiâ res parvæ crescunt, discordiâ etiam maximæ dilabuntur. Eundem in finem proderit etiam narrâsse sapientissimum illud Sciluri Scytharum Regis factum, qui è vita discessurus septuaginta, quos habebat, filios convocavit, singulísque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit, frangeréque jussit, quod cùm nequirent, singulos singulas sagittas accipere, & confringere jussit, quòd cùm sine labore præstitissent, subjecit: Ita & vestra potentia, si conjuncti per concordiam manseritis, à nemine frangetur, aut superabitur, secus, si per discordiam à vobis ipsis divisi fueritis. Media quoque ad concordiã hanc tantopere illis necessariam conservandam accommodata suppeditet; maximè verò radices discordiarum prudenter indaget, modúmque easdem evellendi cum charitate ostendat.

Digitized by Google

§. VII.

Quid circa Instructionem mulierum conjugatarum observandum sit.

1. HÆc conversatio duas continet partes: Prior est, ut ad virtutes statui ipsarum convenientes eas hortetur, posterior est, ut contra tentationes ipsis proprias apta quædam remedia præscribat. Virtutes ergo Uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionẽ, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere sibi deberet, obtinere laborent; Is autem finis est, ut Marito sint adjumento in filijs generandis, nutriendis, & educandis, & per hoc debitum amorem & obsequium DEO exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Prov. c. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæsivit lanam & linum, &c.* per lanam enim externa bona & corruptibilia, per linum verò interna, & incorruptibilia seu æterna indicantur. 2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem & verecundiam, hæ enim virtutes sunt vestis illa, quam sapiens mulier l. c. sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit: *Byssus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byssum propter candorem intelligunt Interpretes Innocentiam vitæ, per purpuram verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè si sic quærant regnum DEI & justitiam, omnia reliqua, quæ ad se ac familiam sustentandam sunt necessaria, copiosè adjicientur. 3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari studeant jam sæpius commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit semitas domûs suæ, & panem otiosa non comêdit. Ad hujus ergo exemplũ otium diligentissimè fugiant, eúmque in finem sæpius considerent, quæ tum interiori suæ domui, animæ scilicet, tum exteriori, videlicet familiæ desint, eáq; omnia sollicitè, & optimo, quo possunt, modo, procurare studeant. 4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ita mulieres viris suis in omnibus*, Hortetur itaque illas, ut; sicut Ecclesia triplici potissimùm obsequio suum erga Christum amorem probat, scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ; ita his ipsis tribus officiis ipsæ quoq; suos sibi Maritos demereri

Digitized by Google

reri studeant. 5. Singulariter illis commendet Domesticorum, & Liberorum maximè curam, hortetúrque, ut ad exemplum mulieris sapientis omnes suos domesticos duplicibus vestiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium aut munerum, quibus alere quondam sese debebunt, studio eos perficiant. 6. Non minùs illis commendet Imitationem illius virtutis, quam in muliere sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus*, Prov. ult. Horretur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quàm imperijs duris atque verberibus ad officium perducere studeant; nam mitibus promisit Christus, quòd terram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint. 7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine lumbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonii jugum secum ex omni parte affert, toleranda; alioquì enim & in hoc, & futuro seculo miserrimas futuras. 8. Denique misericordiam erga pauperes speciáliter etiam commendet, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum: *Date, & dabitur vobis: Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Luc. 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores, verificabitur de illis, quòd Salomon de muliere sapiente narrat: *Surrexerunt filij ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam: date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera ejus.* Proverb. ult.

II. Tentationes Uxorum ad tria ferè genera revocantur. Primum & gravissimum ferè est, quod ex Maritorum vel severitate, vel violentia, vel negligentia, aliísque vitiis nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & 1. suadeat, ut pro Maritis suis assiduè DEUM, in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitatæ prudentem Abigail, quæ Mariti suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequiis valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v. g. cibos valde bonos præparent, dicántque, se ex speciali affectu erga

Digitized by Google

Maritum illos præparâsse, omnia verò mandata promptissimè exequantur &c. sic enim amor Maritorum erga ipsas crescet, & suo tempore occasio dabitur, id, quod volent, impetrandi, uti in Estheris exemplo patet. 3. Suadeat, ut, dum Maritus ebrius aut iratus est, taceant; imò etiam postero die ab ipso veniam precentur, non aliter, ac si ipsæ illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem Mariti devinciet. Certè in plerisque conjugijs causa potissima discordiarum est Uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui Uxori, quam Maritus quotidie verberabat, medium petenti, vasculum naturali aqua plenum obtulit, jubens, ut Marito irato os hâc aquâ impleret, & tamdiu retineret, donec Marito ira defervuisset, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad Uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causámque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen prius obstruxisset, & sanâsset. 4. Suadeat, ut, dum Mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem capient, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferat suos (Uxorum) errores. Ie quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, ne unquam Maritos aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omnino manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborabunt, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. 5. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum vel Virum religiosum adeant, eúmque rogent, ut cum Marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò interea negotium hoc DEO commendent, próque felici ejus successu Communiones aliquot, vel Eleemosynas, aliáque opera offerant. 6. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeátque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cælo ingentiũ extrahere studeant, ne alioqui & illis objici possit, quod S. Job suæ uxori objecit, & dicit: Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu DEI suscepisti, mala quare non suscipias? Profectò enim stultè

Digitized by Google

agunt

gunt Uxores, quæ impatienter ferunt tales miserias, quia sic & gravius ferunt Crucem, & in altera vita nil nisi gravissimas pœnas exspectare ex ea possunt, cùm tamen per patientiam potuissent Crucem hanc leviorem reddere, & simul ingens in cœlis præmium mereri.

III. Secundùm genus tentationes provenit ex Liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores Subditorum & Liberorum, sed potiùs considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulet, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam DEI misericordiam, quam erga ipsas ostendit, & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filiæ DEI? & tamen quàm parùm impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minùs à liberis vestris ratione destitutis, hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs, quàm severitate eos corrigant, nam, ut S. Prosper l. 1. de vita Contempl. ait; *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti; asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Gregor. in Past. c. 33. ait; *plerumque, quos cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus levia condimenta compescunt.* Jubeat ergo eas in correctione cœlum imitari, quòd primò faciem serenam exporrigit, tum nubilosum efficitur, subinde tonat, mox fulgurat, & tandem fulminat; sic itaque & ipsæ primò faciem hilarem & serenam exhibentes blandis verbis ad emendationem alliciant; ubi hoc medium nihil profecerit, obnubilent faciem & displicentiam circa errorem ostendant; si neque hoc sufficiat, tonare incipiant, verbisque increpent delinquentes; quando etiam hoc non proficit, fulgura minarum emittant, & terreant; & tandem, ubi neq; hoc medium efficax fuisse senserint, fulmine virgarum vel alterius instrumenti percutiant. 4. Ostendat ijs errorem & stultitiam, quam

committunt, dum errantes liberos aut subditos ignominiosis verbis compellunt, aut durissima quæque mala imprecantur. Nam 1. contra charitatis ordinem faciunt, quia, dum emendare volunt parvum errorem, in majorem præcipitant, quatenus videlicet exemplo suo malo blasphemare & imprecari docent; atq; adeò similes sunt illi homini, qui, ut unam fenestræ rotulam reficeret, viginti alias frangeret, aut parenti, qui ut parum filij vulnus curaret, lethale ipsi infligeret. 2. Etiam stultè faciunt, perinde scilicet, ut parens ille, qui, ut filium curaret, medio uteretur, ob quod omnibus bonis spoliari & morti adjudicari ipse parens mereretur, aut qui seipsum occideret præ indignatione, quod filium leviter seipsum vulnerâsse videret. Meminerint sententiæ illius à Christo Matt. c. 16. prolatæ: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* 3. Admoneat illas, ut si post frequentem correptionem videant, se nihil proficere, rem totam DEO commendent, & hanc filiorum inobedientiam & pertinaciam, tanquam tribulationem à DEO missam cum patientia & æquanimitate recipiant, & portent, non cessantes interea salutem & animas liberorum aut subditorum DEO commendare.

IV. Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine, quam de filijs tum alendis, tum necessaria dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat. 1. Hortetur illas, ut filios in timore domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant timere Deum; hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessariorum ad vitam mediorum defectum sint passuri; eâ enim si liberos instruerint, audacter cum S. Thobia ad illos dicere ipsas posse. Dilecta proles, *pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut enim DEUS ipse per Psalmistam dixit; *non est inopia timentibus* eum. Isa. 33. 2. Jubeat illa considerare, quam liberaliter DEUS aves in aëre, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat; quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius sanguine redemptis necessarium victum non negabit? 3. Jubeat item meminisse, quòd non tam ipsarum, quàm etiam DEI Filij sint liberi earum; imò magis DEI, ut qui

Digitized by Google

ut qui corpus & animam dederit; si ergo ipsæ tantopere sollicitæ sunt pro liberis, neq; illos unquam fame perire sinerent, quantò major de talibus liberis cura ab ipso DEO exspectanda erit ? 4. Ostendat illis, quantum periculum & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum interea salutem suam negligunt, & cælestes divitias comparare omittunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potiùs efficient, ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent, quò citiùs parata hæreditate fruantur; post mortem verò convivia instituant, & turpem per concoctionem hæreditatis notam parentibus mortuis inurant, Unde patet, quantùm in periculum ipsi etiam liberi per tales hæreditates conjiciantur, dum scilicet laqueus illis, quo animam suam æternùm perituram suffocent, offertur, atque materia ad ignem vitiorum, & qui ex hoc oritur, etiam infernalem accendendum subministratur.

§. VIII.

Quid circa Viduarum Institutionem observandum sit.

I. VIduas ipse DEUS honorat, atque ut honorentur per S. Paulum præcepit dicentem *1. Tim. 5.* Viduas honora, quæ verè Viduæ sunt; sed & alibi se ijsdem benedicturum, defensurum, ac Judicem futurum promisit. Quare omnem operam dare debent, ut ita comparatæ sint, ut pro verè Viduis haberi commemoratisque DEI promissionibus dignæ videri queant. Quem in finem quatuor præcipuè virtutes ijsdem commendet Operarius, scilicet 1. Insignem vitæ honestatem & integritatem; cùm enim jam Christum pro Sponso habeant, meritò quærere debent illa ornamenta, per quæ ipsi magis placeant, ejúsque amorem faciliùs sibi concilient. 2. Insigne studium orationis; decet enim, ut Sponso suo familiares sint, & ab eo frequenter necessaria petant. 3. Patientiam, quâ miserias, quibus Viduarum status refertus est, æquo animo ferant, & hoc velut aptissimo medio miserias suas leviores sibi faciant. 4. Prudentem charitatem erga liberos & domesticos, quâ tum necessaria illis provideant; tum in pietate ac timore Domini educare studeant.

Digitized by Google

II. Cæterùm etiam hæ suis tentationibus non carent, contra quas proinde armari eas oportet. Prima tentatio oritur ex mariti morte, contra quam sic eas munias: Operarius, 1. Ostendat, meritò sperari posse, maritum inter Electos annumeratum esse; proinde si verè illum dilexerit, gaudere magis ipsas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam omni deliciarum genere affluentem fuerit. 2. Declaret etiam illis, melius sic provisum iri à marito; si enim, cùm in terris viveret, tantâ curâ uxori & liberis necessaria providebat, quantò magis in cœlis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta est, & major ad quævis impetranda facultas adest? 3. Revocet in memoriam, quoties vivente adhuc marito in longinquas regiones negotiorum causa abeuntem sine dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram DEO & cum æternitate comparati sunt sicut dies hesterna, quæ præterijt) æquo animo ferant, ut suo tempore tanto cum majori gaudio in cælis iterum videant? maximè cùm sperare possint, in eum locum abijsse maritum, in quo negotia sua & liberorum commoda optimè procuraturus credatur? 4. Ostendat illis, quòd loco Mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, sanctiorem, & præterea etiam Immortalem, summéque sponsæ suæ amantem Sponsum ipsum videlicet Christum habere possint; ei proinde se despondeant, & cum audacter cum S. Davide Ps. 22. dicturas, *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

III. Altera tentatio ex ipso viduitatis statu & sollitudine plerisq; Viduis perquam sanè molesta oritur, contra quam sic illas muniat. 1. Declaret quantam curam se de Viduis habiturum promiserit Deus, nam Exodi 22. c. dicit: *Viduæ & pupillo non nocebitis; si læseritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiámque vos gladio.* Jerem. 22. præcipit: *Viduam nolite contristare.* Matt. 22. c. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui domos Viduarum comeditis.* Psalmista Ps. 145. de eo dicit: *Pupillum & Viduam suscipiet.* Ps. 67. *Pater Orphanorum, & Iudex Viduarum* vocatur, ut innuat, se speciali ratione Viduas defensurum. 2. Illis ostendat, quàm fideliter

Digitized by Google

DEUS

DEUS promissis steterit,& quantam jam olim curam de illis habuerit;in cúmque finem ob oculos illis ponat Viduam Sareptanam 3. Reg. 17. ab Elia adjutam, Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvenit, Noëmi Viduam singulari benedictione impertitam. Ruth.c.1. Viduam,cujus filium Dominus a morte suscitavit Luc.7. Annam hanc Phanuelis,quam prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit, Viduam, quæ duos obolos in Gazophylacium misit, præ aliis omnibus laudatam. Marc. 12.c. 3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ,cùm possent,nubere noluerunt;quales sunt Paula Romana,Blesilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licet ætate florida,& divitiis affluens, & ab ipso etiam imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias,constanter abnuit, & in Thebaidem se contulit; Elisabeta Regis Ungariæ filia,quæ totam se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana Vidua, quæ,cùm per annum & dimidium duntaxat virum habuisset,& ab Imperatore Theodosio monaretur,alium accipere,respondit: Si Dominus voluisset,me viro nuptam esse,nõ tam citò me illo orbasset;quia ergo agnovit, nõ ampliùs expedire mihi conjugium, conjugem abstulit. 4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonij,& durum vinculum,ob quod ablatum gaudere debent potiùs, quàm tristari;meminisse quoq; jubeat illius dilemmatis, quo Vidua quædam Romana usa est, dum dixit: Aut futurus mihi maritus bonus, vel malus est:si bonus,vexabit me semper timor mortis illius; si verò malus,expedit mihi magis, malum hoc non experiri.

IV. Tertia tentatio provenit ex sollicitudine de victu sibi & filijs procurando; contra hanc muniat eas, partim ijs medijs,quæ supra pro simili tentatione conjugatarum attuli, partim verò etiam ijs, quæ infra contra pauperum tentationes afferentur; specialiter verò hîc proderit in memoriam revocâsse illam historiam de Vidua,quæ duas filias,quas alere jam non poterat,ad aram B. V. duxit, eíque omne in illas jus maternum transcripsit. Quo facto vix egressæ templo sunt,cùm obvius illis juvenis factus plenum pecuniâ marsupium offert,séque patri eorum mortuo has pecunias debere asserit,

Digitized by Google

asserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filiabus honestam confici curat; cùm autem vicini ita vestitas viderent, & talem pecuniam ex questu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad templum properat, & B. V. hanc necessitatem commendat, & sanè iterum auditæ sunt preces. Nam die quodam festo, dum filiæ ante domum sedent, adest de cœlo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum cœlesti matre in testimonium illæsæ virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum monasterium ædificavit, & utrique has virgines præesse voluit, V. Specul. Exempl. d. 9. ex. 117. fol. 638.

§. IX.

Quid circa Institutionem Monialium sit observandum.

I. His ante omnia conetur persuadere Operarius, ut illam S. Bernardi sententiam; *Ad quid venisti*; ob oculos semper habeant, ideóque generosè mundo valedicentes, solum Christum pro sponso eligant, certóque sibi persuadeant, quidquid sponsa in sponso suo vel exoptare posset, id omne illas in Christo infinities perfectiùs reperire, ideóque meminisse eas jubeat sententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. c. 7. prolatæ: *Quæ nupta est, cogitat, quæ mundi sunt, quomodo placeat viro, & mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu.* Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio Viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait; *Currite ad illum, placete illi ex illo, vivite cum illo, in illo, de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animíq; integritatem, ad Orationis studium, ad obedientiam, modestiam & patientiam; hæ enim virtutes maximè sponsam Christi decent.

II. Porro tentationes ipsarum ad quatuor ferè species revocari possunt. Prima oritur ex solitudinis religiosæ tædio; contra hanc sic illas muniat. 1. proponat illis exemplum avicularum incluſarum, quæ ab initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed paulò post solitudini assuetæ, adeò delectantur illâ, ut neque aperto etiam

Digitized by Google

etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior est gratia divina, quam consuetudo. 2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque uxores in sæculo solitariæ domi resideant, & interea mille crucibus & curis oneratæ gemant, & felices Virgines DEO consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obtigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt. 3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quòd DEUS ita illas incluserit; ut enim Venatores Accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam insectatus nobiliorem dimittat; Ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne videant & desiderent vanitatem mundi, & sic DEUM concupiscere & amare omittant, Sicut item Imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant; Ita Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tantò pulchrior ipsarũ anima, puriórque remaneat, aptáque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum. 4. Meminisse jubeat, quid sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine JESUS est, & esse cum JESU Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis l. 1. c. 20. sic loquentem; Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentijs. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te JESUM dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.

III. Secunda tentatio oritur ex defectu temporis ad Orationem; quandoque verò ex consolationum, quas sub precibus sentire cupiunt, carentia, Contra hanc sic illas muniat, & inprimis ostendat illis meliorem esse & gratiorem DEO obedientiam, quàm victimas Orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequiũ ipsi præstaret; ita nec hominis grata DEO Oratio esse potest eo tempore, quo DEUS aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiæ Orationem esse; sic enim S. Augustinus super Ps. 150. Cùm

Digitized by Google

quæsijsset, quomodo res ratione carentes à S. Davide ad laudandum DEUM invitatæ laudare ipsum possint? respondit in eo, quòd ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subjicit S. Doctor, *Vis semper laudare Deum? bene fac omnia, & laudâsti Deum.* Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quæ in Oratione sentiuntur, si propter obedientiam relinquantur, per obedientiam meliùs recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo; quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus DEI voluntatem se impleviſſe advertit? Nimirũ talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cùm Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quò obedientia vocaverat, abijsset. Suadeat ergo illis, ut in mensura Orationes S. Thobiæ consilijs sequantur, ad filium suum, in alia licet materia, dicentis: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertire stude.* Tob. 4. Quod ipsum etiam Christus S. Catharinæ Senensi indicavit dicens; *Sanctum desiderium animæ* (seu bona voluntas) *continua Oratio est, quia habet virtutem Orationis. Et quidquid homo in DEI, proximiq; charitate facit, potest vocari Oratio, cùm charitatis effectus pro Oratione reputetur.* Blosius in Monil. spir. c. 3. Secundò illis, quæ desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus DEI: multóque graviores DEO, chariorésq; esse animas, quæ desolationes patiuntur & aridităates, quàm quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando DEUS Personæ cuidam desideranti scire, quænam animæ Deo charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in spec. exempl. V. Tribulatio ex 6. videre est. Viderat illa persona Christum ad Altare stantem, & infra tres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus est, & postea SS. Corpus suum tradidit. Sub inde ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, simúlque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantùm, sed etiam verberibus eam pluri-

Digitized by Google

mis

mis afflixit, & tum demum SS. Corpus suum præbuit. Cùm autem Persona illa hujus visi explicationē peteret, respondit Christus; Primam quidem Monialem sibi charam esse, sed quia non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam sibi, ac secundā, ut quæ etiam duriùs ab ipso tractata ab ejus servitijs non desinat; veruntamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideo tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversis rebus sese ab ejus amore, & servitio permittat absterreri. Idem etiam alteri Religioso indicavit DEUS, uti ex fide digna relatione habetur; dum ostendit ei duos Religiosos orantes, quorum alter coronam proximè capiti imminentem habebat, ab alterius verò vertice similis corona plurimùm adhuc distabat. Cùm ergo Religiosus ille utrumq; ad se vocâsset & interrogâsset, quinam illis oratio successisset, respondit prior, pessimè eam sibi succesisse, & se aridissimū fuisse; posterior verò dixit, nūquam se copiosiores consolationes sensisse. Quo audito intellexit Religiosus, qui hæc viderat, priorem multò plus suâ oratione aridâ meruisse, quam posteriorem. Poterit etiam ad hanc rem meliùs declarandam uti similitudine canū venaticorū, qui utique gratiores sunt suis dominis, quàm Melitæi cateli, licet his cibos longè meliores offerant, & manibus palpent. Ita se res habet cum ijs, qui abundant, & qui carent consolationibus. Hinc aliquando Dominus ad S. Gertrudem dixit: Blosio teste in Mon. Spir. c. 3. Vellem electis meis persuasum esse, quòd eorum bona Exercitia & opera omnino mihi placeant, quando ipsi serviunt expensis suis. Illi autē expensis suis mihi servitium præstant, qui, licet saporem devotionis minimè sentiant, fideliter tamen, ut possunt, orationes, & alia exercitia pia peragunt, confidentes de pietate mea, quòd ego illa libenter & gratè suscipiam. Plerique sunt, quibus si sapor & consolatio interna concederetur, non eis prodesset ad salutem, & meritum ipsorum valde minueretur. Aliàs docuit DEUS eandem Virginem, ut in insinuatione ejus legitur, quòd, cùm quispiam orando vel meditando dirigit mentem ad DEUM, tunc ante thronum gloriæ præsentet DEO quasi speculum miri splendoris, in quo Dominus bonorum omnium immissor imaginem suam jucundissimè speculatur; & quando homo propter impedi-

Digitized by Google

mente

menta, cordisq; instabilitatem majori difficultate hoc facit, quantò gravius & patientius laborat, tantò speculum illud venerandæ Trinitatis, omniúmque Sanctorum venustius atque ornatius apparet. Denique ad hunc finem non modicè proderit Historia illa, quam tit. Ludovicus Blosius in Monili Spirituali narrat sequentibus verbis: DEUS cuidam amico suo mira per internam illuminationem revelabat; sed is orabat Dominum, ut, si ei placeret, auferret ab ipso hujusmodi gratiam. Itaque Dominus subtractâ illâ gratia per quinquennium dereliquit eum absque consolatione in magnis tentationibus, angustiis atque calamitatibus. Et cùm aliquando vehementer fleret, & duo Angeli cum consolari vellent, dixit ille, se nullam consolationem petere, sed abunde sibi sufficere, si gratissima DEI voluntas in se perficeretur, & ipse coram DEO purus intrinsecus esse, eique placere posset.

IV. Tertiâ tentatio oritur ex eo, quòd à Superioribus non videantur amari, ideóque non applicentur ad honorifica officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem sic eas muniat. 1. Proponat exemplum Christi, qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus erat parentibus suis. 2. Jubeat meminisse, ad quem finem venerit in Religionem: nonne ut eligerent abjectæ esse in domo DEI sui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? gaudeant ergo sibi occasionem offerri finis sui obtinendi, & eâ sedulò utantur. 3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate DEI, illúmque à DEO copiosiùs honorandum, qui officium ab eo impositum perfectius impleverit; perinde ac in comœdia non attenditur, quam personam egerit Actor, sed quàm bene. 4. Ostendat illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam minùs periculi in illis reperitur vanæ gloriæ & præmii per eam perdendi: purior est intentio, & hoc ipso major à DEO benedictio: minoribus talentis ad ea opus est, curas minores requirunt: consolationes divinæ in iis sunt frequentiores: Proximus magis inde ædificatur: Charitas fraterna mirè per ea augetur, & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant: Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent;

Digitized by Google

dum timent, ne imponendo vilia officia subditos offendant; Securiùs possidentur, quia pauci sunt, qui ambiant illa. 5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magnificiendam & appetendam, quàm cum DEO; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in hac tentatione constitutæ imitentur Rachelem Monialem, quæ, cùm à Judaismo ad veram fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur, ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrientibus, ad altare cubituli sui accessit, & B. Virginem aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quàm si ad portam cum aliis fuisset locuta, uti in Spec. Exempl. V. MARIA ex. 10. videre est. 6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis, quæ, ut leviùs ferret vexationes Parentum & Domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

V. Quarta tentatio oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat. 1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysij, quo dicere solebat, nimium de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis; qui enim se nôrit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suâpte naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: En mi Domine, quàm fragilis sum, & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum peccem, & tum quiescebat. 2. Persuadet illis, quòd, quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamsi sæpiùs ex infirmitate caderet, certò tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret, ita & animam, quæ tendit ad cælum, certò eò perventuram, licèt quandoque per peccata venialia labatur, modò resurgere citò conetur. 3. Pari modo persuadeat illis, quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potiùs condolet, quàm indignatur; ita DEUM quoq; animæ ex infirmitate cadenti non modò graviter non indignaturum, sed potiùs condoliturum, mediáq; ad infirmitatem curandam suppeditaturum. Imò DEUS singulariter hono-

Digitized by Google

honorem accipiet ex talibus erratis, uti ipsemet quondam S. Gertrudi dixit; cùm enim hæc propter minutum errorem multùm angeretur, rogaretque Christum, ut ab eo ipsam liberaret, respondit blandè Christus: Et quare velles, ut & ego magno honore privaret & tu ingenti præmio cæteros? nam grande nimis præmium lucraris, quotiescunque illum vel similem defectum recognoscens proponis de cætero eum vitare; & quandocunque quis studet pro amore meo defectus suos vincere, tantùm mihi honoris & fidelitatis exhibet, quantùm miles exhiberet domino suo, si strenuè seipsum in bello inimicis opponeret, eósque viriliter expugnaret, atque prosterneret. Blos. c. 4. Mon. Spir.

§. X.

Quid circa Instructionem illorum, qui Statum Matrimonialem suscipere volunt, sit observandum.

I. Quanti faciendus sit Status Matrimonialis, S. Franciscus Salesius p. 2. Regul. c. 4. sequentibus verbis demonstrat: *Honorabilis res prorsus Matrimonium est, idque quoad partes omnes, quas in se complectitur, sive species ejus finem, sive principium, sive modum contrahendi, sive Personas eò spectantes consideres; sive etiam expendas ingentia, quæ ex eo proveniunt, emolumenta; per illud enim orbis repletur incolis, & cælum restauratur Electis.* Quare meritò magna adhibenda est diligentia, ut non modò cum debita consideratione & maturitate talis Status suscipiatur; verùm etiam cum magna integritate & cautelâ continuetur; &, ubi sic DEO visum fuerit, pari cum laude ac commendatione finiatur. Quæ omnia, quâ ratione docere debeat Operarius, hoc §. ostendetur.

II. Et 1. quidem ipsam hujus Statûs electionem quod attinet, ante omnia curandum est, ut non nisi in & cum Christo eligatur; ideo enim Christus Nuptijs in Cana Galilææ interesse voluit, ut significaret infaustum fore Matrimonium, nisi ipso per gratiam suam & benedictionem præsente suscipiatur. Porro ut tali modo eligatur, sequentia tria bene inculcare Sponsis futuris debet Operarius. Primum est, ut bene

Digitized by Google

bene considerent, an ad istum Statum vocati sint, ideóque, ut S. Salesius l. c §. 2. monet, providentissimum, benignissimúmque Deum ante omnia pro divini Spiritus assistente gratia humillimis precibus sollicitent, sed & animæ suæ Directorem Confessarium sincerè consulant, & cum pluribus etiam aliis expertis Personis rem tanti momenti communicent. Dicant proinde assiduò, & præcipuè tempore Communionis cum S. Paulo: *Domine, quid me vis facere.* Alterum est, ut, ubi se ad hunc Statū vocatos adverterint, ipsam etiā electionem Consortis cum Christo faciant, ideóque pari modo ad Orationem iterum confugiant, & cum servo Abrahami Gen. 24 dicant: *Domine Deus, occurre, obsecro, mihi hodie* (alij legunt, fac, mihi occurrat) *& fac misericordiam cum Domino meo* (servo vel ancilla tua.) Vel cum Apostolis Act. 1. *Tu, Domine, qui corda nôsti omnium, ostende, quem elegeris*; nam teste Salomone Prov. 19. *Domus & divitiæ à Parentibus, à Domino autem propriè uxor prudens*; hinc & commune proverbium dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Matt. 19. Undè sicut ij, qui equum emere volunt, ante omnia attendunt, an non habeat unum ex vitijs quatuor capitalibus; ita & qui consortem in Matrimonio eligere cupit, indagare debet, an non careat unâ ex præcipuis dotibus ad bonū Conjugem requisitis, scilicet Pietate, Mansuetudine, Sobrietate, Sedulitate, ac Prudentia, seu quod idem est, an nō sit Impius, Furiosus, Ebriosus, Prodigus, ac Insipiens; his enim defectibus, si alteruter Conjux sit præditus, satius est non eligere illum, quàm per electionē illius in mille sē fastidia, pericula, ac damna præcipitare. Tertium est, ut bono fine & intentione suscipiant Matrimonium, ut dicere possint cum Tobia juniore c. 8. *Tu, Domine, scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam Conjugem sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula.* Sic enim meritò sperare poterunt, Christum has nuptias benedicturum, & aquam tribulationum carnis, quas, teste Apostolo 1. Cor. 2. secum affert hic Status, in vinum gaudij conversurum.

III. Jam verò ipsam Matrimonij actualem continuationem quod attinet, ut hæc quoque cum Christo peragatur, aliqua præcepta utrique Conjugi communia, & aliqua Marito vel Uxori propria suggerere debet Operarius. Et utriquo

Digitized by Google

quidem communia hæc ferè suppeditat S. Franciscus Salesius Reg. p. 2. c. 5. 1. Ut mutua se dilectione complectantur, non naturali duntaxat, quâ turtures consuescunt; nec humanâ tantùm, quâ Gentiles se mutuò diligunt, sed cælesti illa ac divina, quam Apostolus ad Eph. c. 5. commendat dicens: *Viri, diligite Uxores vestras, sicut Christus Ecclesiam.* Et vicissim *sicut Ecclesia subjecta est Christo* (diligens illum sanctissimo & finceriſſimo affectu) *ita & mulieres viris suis in omnibus.* 2. Ut non tantùm corpore, sed animo etiam & voluntate unum esse studeant, atque adeò omnem discordiam, & divisionem cane pejus & angue detestentur. 3. Ut solidæ pietati se uterque addicat; nam, ut sapienter S. Salesius l. c. advertit, Uxor devotione destituta imbecillis & inconstans est, & ad omnem casum inclinata; Maritus verò absque devotione durus, agrestis, efferus, & intractabilis est. Felices profectò sunt Conjuges illi, qui vera devotione præditi se mutuò in timore DEI sanctificant, nam & jugum Matrimonij leviùs efficient, liberalissimam è cælo depluentem benignitatem experientur.

IV. Propria verò ipsi Marito præcepta ex illis Dei verbis Gen. 2. *Faiamus ei Adjutorium simile sibi:* desumet Operarius; per illa enim indicare voluit Deus Marito, quòd Uxorem non ut ancillam, sed ut sociam per omnia similem tractare, & diligere debeat, præcipuè tamen in tribus, nempe 1. Ut similem patiatur esse in victu, vestitu, habitatione, thoro &c. cùm enim Uxore juxta monitū Apostoli Eph. 5. ut carnem propriā diligere debeat, meritò etiā victu, vestitu, & lecto simili dignari debet. 2. Ut similem quoq; in honore faciat, quemadmodum S. Petrus 1. Petr. 3. monuit dicens: *Viri similiter cohabitantes secundùm scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem tanquam cohæredibus gratiæ.* Hinc etiam ex latere creavit, ut ad latus suum velut honoris sociam secum inedere patiatur Maritus. 3. Ut similem quoque in defensione efficiat, atque adeò, sicut seipsum & honorem suum totis viribus propugnat, ita eodem Zelo ac fervore Uxoris suæ famam & honorem tueatur; multò minùs verò apud seipsum Zelotypiam ullam, aut violati thori suspicionem admittat, sed potiùs memorabilem illam S. Hieronymi sententiam l. 1. contra Jovin.

Digitized by Google

cordi

cordi habeat : *Quid tibi profuerit Zelus, & nimia diligentia in servanda uxore tua ? si enim inhonesta fuerit, vix illam servare poteris (elabitur enim è manibus tuis ut lubricus anguis) si casta & honesta, custodiâ opus non habet.*

V. Uxoribus verò propria monita ex eadem sententia, & verbo *Adjutorium* maximè desumet ; ex hoc enim verbo Uxoribus suum officium explicare poterit, diceréque, quòd totum illarum munus consistat in triplici adjutorio, nempe quòd 1 debeant Maritis esse adjutorium in generando, juxta illud Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini.* Hinc S. Paulus 1. Cor. 7. dixit : *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir.* 2. In Liberis educandis ; hoc enim proprium est uxorum, ut, sicut lac corporale præbent Liberis, ita & spirituale porrigant ; unde & Salomon Prov. 29. dixit : *Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundit Matrem suam*, eò quòd huic potissimùm adscribatur mala educatio. 3. In re domestica procuranda : cum quippe in finem etiam assumitur Uxor, ut, dum Maritus foris laborat, & alimenta procurat, ipsa interea domestica curet negotia. Hinc olim novis Sponsis duo boves offerebantur, ut per eos indicaretur, ipsos non tantùm debere esse matrimoniali vinculo invicem alligatos, sed etiam communi laboris jugo domesticarum & externarum rerum onus trahere. Qua in re pulchrum exemplum à Salomone Prov. 8. affertur, ubi Mulierem fortem, id est perfectam describens inter alia præconia etiam hoc posuit : *Confidit in ea cor Viri sui.* Sed quare ? *quia quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.* Propter quam dotem velut illi propriam, *Surrexerunt Filij ejus, & beatissimam prædicaverunt, vir ejus, & laudavit eam*, dicentes : *Multæ Filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* Hinc meritò subditur : *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera illius.*

VI. Denique efficere quoque debet Operarius sua institutione, ut Matrimonium cum Christo etiam ritè concludant Conjuges, quod facient, si sequentes tres doctrinas observaverint. Et 1. quidem in morbo & alijs calamitatibus ad mortem disponentibus se non deserant, sed tunc maximè amorem suum declarent, ut dici de illis queat, quod S. Joannes c. 13.

de Christo scripsit: *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Hoc enim annulus rotundus, & finem non habens, quem sibi mutuò offerunt, indicat, quòd scilicet amor illorum mutuus finiri nunquam debeat, sed quivis de altero Consorte diceret: *Quis me separabit à charitate tua?* Et cum Ruth c. 1. *Populus tuus Populus meus, & DEUS tuus DEUS meus. Qua te terra morientem exceperit, in ea moriar, ibique accipiam locum sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat; si non solâ mors me & te seperaverit.* 2. In ipsa quoque morte sic te ad bonam mortem juvent, ut in cælo iterum convenire, Deúmque simul laudare possint. Hinc maturè vocandi Confessarij & Parochi, qui Sacramenta ministrent, & moriturum animent. Cavendum autem, ne fletibus & ejulatibus turbent moribundum, & illud Regis Agaë: *Siccine separat amara mors?* dicere cogant, sed potiùs ad exemplum S. Francisci Borgiæ precibus vacent, rogéntque, ut, si quidem ad gloriam Dei, & utriusque Conjugis salutem expedire videbitur, relinquat Consortem Deus; sin minùs; pro beneplacito auferat. 3. Ne post mortem inordinatè tristentur; vel enim Consors defunctus est in cælo, & sic congratulandum potiùs, & congaudendum est, quàm condolendum; vel est in inferno, & sic tristitia nec illi, nec ipsi tristanti quidquam prodest. Vel est in medio statu, id est, purgatorio, & tunc precibus potiùs, sacrificijs, Communionibus menstruis, & operibus alijs pro ipso oblatis, quàm lacrymis & ejulatibus juvandus est, ne, ut olim in simili P. Laynes Generalis noster scripsit, imperfectam Conjugis charitatem fuisse queratur; ut qui Consortem in ea necessitate, in qua se ipsum juvare nequiens, vel maximè ipsius auxilio indigebat, reliquisset. De reliquo verò Melaniam Marcelli Consulis Filiam imitentur, quæ, cùm Marito nondum humato, binos etiam Filios amisisset, ab omni immoderato dolore sibi temperans in hæc verba erupit: Jam magis expeditè tibi serviturâ sum, Domine, quia tanto me onere liberâsti.

Digitized by Google

§. VIII.

§. VIII.

Quid circa Instructionem eorum, qui Ecclesiasticum, vel Religiosum Statum amplecti cupiunt, sit observandum.

I. HÆc Instructio duas præcipuè partes complectitur, scilicet, ut Operarius juvet ad statum hunc ritè eligendum, & maturè amplectendum; quæ quidem duo officia tantò accuratiùs eruut ab Operario præsta. da, quantò pluribus ex una parte hæc res est obnoxia periculis; & quantò plura ex altera parte, majoráque bona sperari possunt, si geminus iste status & ritè eligatur, & animo bene disposito arripiatur.

II. Ipsam ergo electionem quod attinet, sequentes ab ipso Operario velut Directore industriæ sunt adhibendæ. 1. Negotium istud, à quo totius vitæ bene vel malè agendæ ratio, ipsáque adeò animæ salus dependet, DEO velut Fonti gratiarum & Patri luminum sedulò commendet, atque ut id ipsum etiam is, qui electionem facere desiderat, ferventer faciat, & præter varia opera misericordiæ & pœnitentiæ eundem in finem oblata, etiam B. Virginis, S. Angeli Custodis, aliorúmque SS. Patronorum suffragia crebrò imploret, seriò allaboret. 2. Fundamenta quædam bene apprehendat, quibus velut regulis certissimis tota electio inniti debet. Tales autem sunt. 1. Electionem rei tantæ non debere ulli inductioni humanæ, sed soli DEI voluntati inniti, ut dicere possit eligens: *Dominus solus dux meus fuit.* 2. DEUM, sicut non omnes ad eundem statum vocat, ita nec eodem modo vocare; dives enim est in consiliis super filios hominum, & sive pro providentiæ suæ ratione, sive pro diversis hominum ingeniis, animorúmque varietatibus aliter aliis illabitur. Quosdam potenter rapit, quosdam leniter ducit. Quosdam peculiaribus motionibus instigat, atque impellit, quosdam suâ sponte magis ferri, & seipsos agere permittit. Sunt, quos à teneris annis ad certum vitæ genus quasi manu ducit, non aliter, quàm Paterfamilias nonnunquam à puero liberos suos, alios ad alia destinat, eósque jam tum de mente sua facit certiores, ut eodem ipsi sua studia dirigant, & in ijs cogita-

Digitized by Google

tionibus adolescant. Sunt, quibus primis annis nullam, quæ huc faciat, cogitationem injicit. Alios ad unum ita dirigit, ut dubitare multùm non sinat; alios pluscultùm agitari permittit, & in ancipiti hærere. Cæterùm uti sunt duæ animi partes, Intellectus & voluntas, ita duplex est vocationis ratio: altera, ubi voluntatis: altera, ubi intellectus præcipuæ sunt partes. Voluntas ad certum vitæ genus sic interdum movetur, ut eodem intellectum rapiat, ut ejus approbationem quasi extorqueat. Aliquando lenius quidem impellitur, impellitur tamen, & in alio præ aliis instituto sibi complacet, magis tamen ex tacito quodam instinctu & affectu, quàm ob rationum eò trahentium momenta. Aliàs nisi ratio lumen præferat, alterúmque præ altero amplectendum suadeat, sic est suspensa, ut ex se nusquam magnopere feratur. 3. Regula est, tres diversos motus in electione Religiosi status solere intervenire, nempe in primis generale desiderium Statûs Religiosum amplectendi, Deinde speciale desiderium, unam potiùs, quàm alteram Religionem intrandi, Mendicantium scilicet, vel non mendicantium. Et tandem singulare desiderium exequendi suam Vocationem in hoc potiùs, quàm alio loco; hoc & non alio tempore. 4. Regula est, cùm electio sit opus morale, non esse expetendas revelationes & miracula, quibus voluntas DEI significetur: neque teneros affectus in voluntate, (cùm vocatio per intellectum sit plerûque tutior, efficacior, firmior, & majoris meriti) nec methaphysicam certitudinem, & quasi convictionem intellectus, sed sufficere, si id in hoc genere fiat, quod fert communis usus, ac mos DEI cum hominibus agendi. 5. Regula est, in Religionis electione non esse spectandam Ordinis antiquitatem, aut claritatem ob res gestas, sed potiùs, quæ rectâ æstimatione videbitur ad naturam deliberantis aptior, ad perseverantiam certior, & ad gloriam DEI uberior; unde indagandum potiùs, in quo Ordine vota perfectiùs serventur, quæ Superiorum in suos potestas, quæ membrorum inter se conjunctio; ubi procul sint scandala, ambitio, dissidia; ubi magis vigeat humilitas, regularum ac disciplinæ observatio, Zelus animarum; & ubi denique plures vigeant occupationes, moderatæ tamen, ne per eas Spiritus obruatur. His regulis observatis non erit difficile Operatio, deliberantem in electio-

Digitized by Google

electione adjuvare. 3. Itaque ubi cum ipso eligente agere cæperit, inquirat inprimis, quo fine & motivo Statum Ecclesiasticum aut Religiosum amplecti cupiat; si enim hic oculus intentionis tenebrosus fuerit, totum electionis corpus obtenebrari, & irritari necesse est. Deinde pariter indagat, an vires corporis animi sufficientes habeat ad amplectendum talem statum, ejúsque onera, quæ ad hunc finem ipsi proponenda erunt, perferenda. An insuper in talis Status considerationè ante oculos Domini, non item alterius conquiescat, viréscque sibi ad constantiam polliceatur, rationibus verò, exemplis, aut impugnationibus Amicorum aliò ferentibus non moveatur. An denique imminente mortis articulo supremo speret, se faciliùs Deo rationem redditurum, si in tali Statu vitam claudat. Quæ omnia si concurrant, securum reddere potest de electione ritè facta, atque adeò ad executionem disponere, & animare.

III. Pro qua quidem executione sequentes doctrinas observare debet Operarius. 1. Ante omnia hortetur eligentem, ut magni æstimet vocationis acceptæ beneficium, & humillimas pro eodem gratias persolvat, simúlque impensè roget, ut, sicut vellè misericorditer concessit, ita perficiendi quoque gratiam ac facultatem benignè largiatur. 2. Quoniam nulla magis DEO accepta est gratiarum actio, quàm festina executio vocationis, sedulò excitet eligentē, ut ad hanc totis viribus se applicet, ideóque inprimis spiritualia vocationis suæ impedimenta sedulò indaget, fortitérque removeat. Deinde animum, corpúsque paulatim ad exercitia illius Religionis, quam elegit, præparet, abjiciendo consuetudines malas, & vanitates, quas olim deserere debebit; è contrario orationi, aliísque spiritualibus exercitijs quondam assumendis impensiùs vacando. 3. Quoniam Siracidesc. 2. sapienter monuit: *Fili, accedens ad servitutem DEI, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationem*: hoc consilium diligenter sequatur, atque adeò non tantùm tentationes & fraudes, quibus ejusmodi Tirones circum venire & oppugnare solet fraudulentus veterator, fideliter aperiat, sed etiam modum & rationem, quâ eidem occurrere debeat, luculentè ostendat, ut tantò minùs ejusmodi tela feriant, quantò clariùs fuerint prævisa. 4. Non parùm etiam ad stabilitatem vo-

Digitized by Google

cationis, & perfectiorem illius executionem proderit, si regulas quasdam & axiomata illi suggesserit, juxta quæ in ipso vitæ Religiosæ decursu sese dirigere & stabilire possit. Qualia v. g. esse possunt? Si quis non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Tantum proficies, quantùm tibi vim intuleris. Tantùm ad virtutem adjicies, quantùm ex voluptate detraxeris. Prima virtus Monachi est, hominum judicia contemnere. Sicut abundant Passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò aptus est regno Dei. 5. Eundem ob finem poterit eidem etiam libellus aliquis spiritualis de bono Religionis vel Status Ecclesiastici tractans ad legendum offerri, maximè Hieronymus Platus, aut Lucas Pinellus de perfectione Religiosa. Plura pro hac instructione reperiri possunt in libello, qui Methodus practica certi vitæ Status deligendi inscribitur; ubi omnia, quæ hanc materiam pertinent, clarè, methodicè, & solidè pertractantur.

§. IX.

Quid circa Instructionem devotarum Personarum observandum sit.

I. PEr has Personas illæ præcipuè intelliguntur, quæ in quocunque statu constitutæ, non contentæ sunt, DEI & Ecclesiæ præcepta servare, sed insuper etiam ad perfectionem Christianam suo statui convenientem aspirant, & ideò, quia Dei se servitio impensiùs devovent, devotæ meritò nuncupantur. In quibus sanè dirigendis major, quàm in ullis alijs, prudentia, dexteritásque requiritur; quæ quidem in sequentibus ferè præceptis & industriis consistere videtur.

II. Inprimis ante omnia efficere conetur, ut bene intelligant, in quo vera devotio consistat, nam, ut bene S. Franciscus Salesius p. 1. introd. advertit, permulti actionibus & operibus quibusdam externis ad sanctam devotionem spectantibus se induunt, & palliant, & credunt homines illos devotos & spirituales esse, cùm à parte rei revera non nisi simulacra quædam & inania phantasmata devotionis sint, sicut milites Saulis Davidem in lecto se deprehensuros sperabant; sed illius loco statuam duntaxat vestibus Davidis vesti-

Digitized by Google

vestitam repererunt. Vera itaque vivâque devotio nihil aliud est, quàm amor, non quidem qualiscunque, sed fervens & accensus; nam in quantum amor divinus animam nostram cohonestat, & ornat, gratia dicitur, divinæque majestati acceptos nos reddit; in quantùm verò vires ad benefaciendum nobis confert, vocatur charitas: verùm cùm jam ad eum perfectionis gradum pertingit, ut nos non solùm benefacere, sed etiam sollicitè, diligenter, frequenter, promptéque Operari faciat, tum demum devotionis appellatur nomine. Quod ipsum S. Salesius apta similitudine declarat, dum ait, eandem ferè diversitatem inter homines reperiri, quæ inter aves cernitur; sicut enim inter aves aliquæ nunquam subvolant, ut Struthiones: aliæ nonnisi graviter, & demissè, & rarissimè, ut gallinæ & anseres; aliæ denique sæpe, celeriter, & sublimè evolant, ut Aquilæ, Columbæ, Hirundines; ita & inter homines aliqui reperiuntur, qui nunquam ad Deum subvolant, sed omnis eorum libratio & studium in terra, circa terram, & propter terram suscipitur, ut peccatores faciunt: alij per opera sua quidem interdum ad DEUM subvolant, sed graviter, & tardè, & tales sunt probi homines, qui nondum ad veram devotionem pervenerunt, Alij denique frequenter & expeditè ad Deum evolant, quales sunt ij, qui veræ devotionis donum à DEO sunt consecuti. Ex quibus omnibus colligitur, devotionem nihil aliud esse, quàm agilitatem quandam & vivacitatem spiritualem, cujus adminiculo charitas suas in nobis actiones, aut potiùs nos per illam, promptè, affectuosèque exequitur, & operatur. Unde meritò hæc devotio à Patribus spiritualibus saccarum spirituale vocatur; ut enim saccarum immaturos fructus dulcorat, maturorum verè cruditatem & malignitatem corrigit; sic devotio à mortificationibus amaritiem, & à consolationibus damna aufert; in hyeme ignis vicem supplet, in æstate roris; novit abundare, & penuriam pati: facit, ut æquè prosit honor & contemptus: voluptatem simul ac dolorem pari vultu accipit, & mirabili nos suavitate & gaudio replet.

III. Hâc devotionis naturâ in genere cognita allaboret, ut etiam, quid in specie ad eandem requiratur, cognosce-

Digitized by Google

re, & implere studeant. Qua in re facem iterum S. Franciscus Salesius præferet, qui in p. 3. Reg. c. 4. §. 5. duos assignat gradus huius devotionis, quorum prior in eo consistit, ut præcepta Dei & Ecclesiæ, quæ cuivis Christiano communia sunt, cum omni sollicitudine observentur; sine his enim nulla devotio speranda est. Posterior gradus est, ut præter præcepta illa omnibus communia, particulares etiam status, vocationisque suæ obligationes accuratè ac promptè quisque impleat; quod si facere omittat, etsi mortuos in vitam resuscitet (inquit rectè S. Salesius) exper a devotionis est, imò & gratiæ Dei, & in statu, periculoque cernæ damnationis, si sic eum mori contingat.

IV. Ut hos gradus tantò perfectiùs assequantur, hortetur illos, ut devotionem velut scalam à Jacobo Patriarcha olim conspectam, per quam Angeli ascendebant ad Deum in apice scalæ subsistentem, & eodem iterum in terram descendebant, sibi imaginetur, indéque discat, sibi quoque actiones suas ita distribuendas esse, ut per easdem modò ad Deum ascendat) certa videlicet Orationis, Missæ audiendæ, Conscientiæ excutiendæ, Lectioni spirituali &c. tempora constituendo (modò iterum ad terram descendat, nempe vel propriæ necessitati corporali per refectionem, relaxationem, somnum serviendo, vel proximo per varia opera charitatis juxta vocationem suam inserviendo. Atque in hac distributione, operúmque quotidianorum accurata, & hilari transactione totam suam perfectionem sitam esse existimet, nam ut sapienter illuminatissimus quidam Asceta dixit: *Summa Religiosi* (imò & cuivis Christiani) *perfectio est, communia quæque Religionis* (aut alterius status) *opera perfectè obire.*

V. Præterea illos hortetur, ut, si veram devotionem conservare velint, omne id studiosè, fortitérque eliminent, quod eidem obstaculo esse potest, qualia præcipuè sunt animi levitas & inconstantia, quæ non rarò in causa est, ut, quæ bene, prudentérque proposita sunt, executioni non mandentur, vel mutentur, & alia atque alia eo prætextu, quasi meliora appareant, suscipiantur; vel tam multa, támque diversa simul arripiantur, quæ simul consistere non possunt; ex quo fit ut pleni duntaxat bonorum desideriorum semper existant, & tandem, dum omnes ad perfectionem tendendi vias aut curiosè

Digitized by Google

riosè rimantur, aut temerè ingredi parant, multis prægravati desiderijs & propositis tum difficilibus, tum permolestis, vel succumbant penitus, vel plurimùm retardentur; illa enim animum nostrum perplexum admodum, inquietúmque efficiunt, ut bene cœptum opus aut propter occurrentes difficultates, aut propter multitudinem curarum imperfectum, aut penitus infectum relinquatur.

VI. Denique & illud ejusmodi devotæ Personæ admonendæ sunt, ut rectè iterum S. Franciscus Salesius insinuat p. 3. reg. c. 7. §. 4. ut sancta cum libertate in suis exercitiis devotionis procedant, ita ut neque ad sensibilia solatiola, neque ad similia pietatis opera adeò affixi sint, ut, si vel infirmitate, vel casu improviso, vel honestis, legitimísque de causis, vel Proximo indulgendi, serviendíque studio ab ijs avocentur, & impediantur, mox inquietudine, animíque morositate, & impatientiâ conturbentur, sed in continua mentis tranquillitate perseverent, consuetámque illis charitatem, suavitatémque exhibeant, qui ab exercitijs omissis impediverunt; nam neque sensibiles nimiùm in suis actionibus, nec molles nimis in propositis eos esse convenit, eò quòd hæc vitia inquietudinem & anxietates conscientiæ inducant, superstitionísque periculo exponant. Satis ergo illis sit, arborem devotionis & bonæ voluntatis, actis profundè radicibus firmiter consistere, nec curandum magnopere, si à ventis aut folia, aut fructus, aut rami etiam agitentur, altè radicato & inconcusso, & firmiter consistente arboris trunco. Unde rectè pius Asceta l. 3. c. 16. *devotus homo*, inquit, *ubique secum fert Consolatorem suum IESUM, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine IESV, in omni loco & tempore, Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & justa probatio pro summo solatio; non enim in perpetuum irasceris, neque in æternum comminaberis.*

§. X.

Quid circa Instructionem Juventutis & Pueritiæ observandum sit.

1. HÆc instructio, si ulla alia, cordi vel maximè debet esse Operario Apostolico, cùm experientiâ quotidianâ con-

Digitized by Google

constet, primam instructionem, quam velut liquorem optimum recentes quodammodo testæ imbiberunt, & servari diutiùs, & si quidem constanter in eadem perseveretur, rectissimo tramite, sine magnis ambagibus, periculorúmque anfractibus, inoffenso pede ad cælestem Paradisum perducere. Unde meritò S. Franciscus Salesius p 2. Reg. c. 8. concludit, magna industria, labore, & sollicitudine opus esse ad tenellos Pueritiæ & Juventutis animos efformandos, nihilq; omittendum, quod ad illius profectum promovendum conducere queat. Quem in finem sequentes ab Operario industriæ adhiberi possunt.

II. Primò itaque ante omnia det operam, ut elementa sermonum Dei, id est, prima Fidei Christianæ mysteria edoceantur, nôsse scilicet Deum Conditorem, Remuneratorem, & Servatorem; nôsse mandata Dei & Ecclesiæ: nôsse peccatorum & bonorum operum diversitatem, & alia, quæ in Catechismorum compendiis continentur; ad quem finem ipsemet inprimis ejusmodi pueros & puellas, ubi potest, sive, in Ecclesia, sive in domo propria instruat, sive in paternis ædibus dum parentes quocunque ex titulo visitaverit, examinet, & simplicissima instructione tales doctrinas Catecheticas instillare conetur. Quod ne difficile aut dignitati suæ minùs decorum videatur, saluberrimam S. Augustini l. de Catech rudibus doctrinam altè menti suæ insculpat: *Æternus Pater*, inquit, *ut Verbum suum captui nostro aptaret, & usibus hominum addiceret, adeò demisit, ut carne & corpore vestiret; cur pigeat Doctorem & Magistrum verba & conceptus mentis suæ deprimere, & abjectis, vulgaribúsq; vocibus subjicere, ut Auditorum rudium captum non superent?* Certè Elias & Elisæus, ut spiritum communicarent puero, non veriti sunt instar pueri membra contrahere, & os super os, manus super manus, pedes super pedes coarctando se apponere; quidni ergo & Operarius Apostolicus, ut Spiritum gratiæ Juventuti & pueritiæ infundat, omni modo se ad eorum captum se demittat?

III. Jacto hoc fidei & instructionis Catholicæ fundamento, Tobiæ senioris exemplum imitetur, & ab infantia eos timere Deum, & abstinere à peccato doceat, gravitatem illius & turpitudinem ex pœnis maximè & suppliciis tum in hac, tum in altera vita infligendis (hoc enim motivo præci-

Digitized by Google

puè

puè absterrentur) dilucidè, appositèque ad captum explicando. Præcipuè autem fugam eorum peccatorum, quæ juventutem specialiter dedecent, eíque magis periculosa censentur (qualia sunt mendacium, furtum, inobedientia, lococordia, verba obscœna & similia) frequenter & seriò commendet, ac inculcet.

IV. Ut verò efficaciùs tam grande peccati malum ab illis removeat, non ipsorum duntaxat peccatorum, sed occasionū etiam ad peccata allicientium fugam seriò illis persuadere conetur, quales præcipuè sunt familiaritates tum inanes & vanæ, tum periculosæ & pernicioſæ, quæ inter diversi sexus Adolescentes, Virginésque contrahuntur, & plerumque in carnales amores desinunt. Item Saltus, Spectacula, Ludi, similiáque inania oblectamenta, & boni temporis dilapidationes. Nunquam enim, ut rectè advertit S. Franciscus Salesius l. c. illa sine detrimento animæ adeuntur, peccatíque discrimine, sivè altercando, sive invidendo, sive contemnendo, sivè procaciori salacis amoris levitati indulgendo. Prò quantum innocentis sanguinis (pergit S. Salesius) in ætate teneriori ab his incitamentis vitiatum, depravatúmque est, atque in millena pericula præcipitatum, dum nimiùm formæ, opibus, affabilitatíq; tribuentes, audaciores sunt facti, & plùs æquo sibi confisi, animæ & innocentiæ fragilem cimbam ad libidinis scopulos non sine honoris naufragio turpiter allisérunt, & exterioris pompæ, cultúsque corporis nimis studiosi, interioris animæ suæ nitoris oblíti sunt. Unde meritò S. Ambrosij l. 3 de Virg. saluberrima doctrina ob oculos habenda: *Debet bona conscientia mentis esse lætitia, non incunditis commessationibus, non nuptialibus excitata symphoniis; ibi enim intuta verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes delitiarum est extrema saltatio, quid enim verecundiæ ibi potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepatur?* Hinc teste S. Ephrem, tr. de ludicris Christi fug. ubi Citharæ ac Chori, ac plausus manuum audiuntur, ibi Virorum tenebræ, Mulierum perditio, Angelorum tristitia, & Diaboli festum repetitur.

V. Posthæc paulatim ad Virtutum, & devotionis exercitia eosdem inducat, ita tamen, ut caveat, ne aut eorum multitudine, aut diuturniori continuatione fastidiū illis accersat. Satis ergò erit, si ab initio matutinas, vespertinásq; preces,

Digitized by Google

tes, exacta cum devotione persolvere; easdemque cibi sumptioni præmittere, & subjungere; Sacrum Missæ Sacrificium piè auscultare; Corollam & Litanias Matri Virgini devotè recitare; libellos pios studiosè & cum fructu evolvere; conscientiâ utiliter examinare, & SS. Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta crebrò & reverenter frequentare doceantur.

VI. Quia verò omnem malitiam docet otiositas, teste Sirachide c. 33; & ideo juxta Salomonem Prov. 10. *Qui congregat in messe, Filius sapiens est: qui autem sterilis in æstate, Filius confusionis*: propterea omni studio ac conatu procuret, ut Liberi à Parentibus otiari non sinantur, sed maturè ijs laboribus, & artibus addiscendis applicentur, quas per totam reliquam vitam velut præcipuum vitæ suæ tum corporalis, tum spiritualis conservandæ instrumentum usurpaturi sunt. Certè de Juventute non minùs verè, quam de Republica dici potest, quod olim, teste Seneca l. 7. Sapient. dict. 1. Appius Claudius pronunciavit, nimirùm negotium illi melius, quàm otium committi, eò quòd animadversum esset, nimia quietè Imperia in desidiam resolvi; & negotium, nomine quidem horrendum; Civitatis mores in statu suo continuisse, blandæ appellationis quietem verò plurimis vitijs respersisse. Sicut enim cognata sunt vitia mentiri & furari, ita & proxima sunt nihil & malè agere: tempus perdere, & castitatè nõ retinere: otiari, & luxuriari, inquit rectè Drexelius in Nicet. c. 3.

VII. Denique cùm ipsè ad hæc omnia efficienda non sufficiat, Parentum, Ludimagistrorum, aliorumque, quorum curæ commissa, aut Societati adjuncta est Juventus, excitet industriam, ut in ijs, quæ antè dicta sunt, Juventuti instillandis sedulò quà potuit, quà præmijs propositis collaborent. Imò & libellos parvos similia capita breviter & ad captum explicantes interdum distribuat; ut, quæ ex ipsa vocali instructione non satis perceperunt; ex ipsis libellis repetere, meliùsque addiscere queant.

CAPUT III.

DE CONSOLATIONE APOSTOLICA.

ETiam hanc functionem propriam esse Operarij Apostolici, vel ex eo satis colligitur, quòd ipsius officium sit in animarum salute cooperari Deo, qui, teste S. Paulo 1. Cor. 1. est

Digitized by Google

Pater

Pater totius consolationis, & Deus patientiæ & solatij, ut idem ad Rom. ait, quique per Isaiam Prophetam c. 66. promisit: *Ad ubera mea portabimini, & super genua blandientur vobis: quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.* Unde meritò S. Bernardus ser. 10. in Cant. negat eos, qui sunt, ut ipse loquitur, de patrimonio Christi (id est, imitatores illius) dici posse Matres, nisi ubera duo ostendant, quæ Sponsus laudavit in Sponsa, dixitque meliora esse vino, & fragrantia unguentis optimis; neque enim cessare eos debere, exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortationis, de ubere verò compassionis lac consolationis, ut qui juxta monitum D. Pauli nôrint flere cum flentibus, & cum gaudentibus gaudere, ita ut veritate illud Jerem. 31. usurpare queant: *Convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo.* Quâ ratione autem hoc officium Consolatoris fructuosè obiri possit Operarius, hoc capite fusiùs ostendetur.

§. I.

Quid circa Consolationem in genere observandum sit.

I. QUinque potissimum conditiones habere debet Consolatio, ut Apostolica dici queat; quarum prima est, ut *pia* seu *spiritualis* sit, id est, ad animæ spiritualem utilitatem ordinata, ut scilicet is, qui consolationem accipit, mœrore vel tribulatione oppressus in peccatum impatientiæ aut desperationis non cadat, sed potius afflictiones suas cum magna æquanimitate, patientia, & constantia sustinentes; pœnæ relaxationem in altera vitâ, aut præmij certè augmentum mereantur. Et per hoc consolatio ista hæc à Consolationibus sæcularium distinguitur, utpotè quæ aut inutiles plerúmque sunt, & præposteræ, aut certè è malo fonte, vanarum videlicet delectationum petitæ; quam ob causam S. Job meritò ejusmodi Consolatoribus c. 16. dixit: *Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.*

II. Altera conditio Consolationis Apostolicæ est, ut *ordinata* sit; quam quidem conditionem S. Gregorius in moral. indicavit, dum dixit: *Cum volumus afflictum quempiam à mœrore*

Digitized by Google

mœrore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus prius mœrendo ejus luctui concordare. Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso, quòd à mœrentis affectione discrepat, minùs ab illo recipitur, cui mentis qualitate separatur. Hinc Apostolus Rom. 12. monet: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus; idipsum invicem sentientes.*

III. Tertia conditio est, ut *mitis & suavis* sit: ita S. Ambrosius in l. de Joseph. monet: *Consolatio mitis debet esse, non aspera, quæ magis dolorem leniat, favorem mitiget, quàm commotionem excitet.* Hinc Sponsus Oseæ 2. dicit: *Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem & loquar ad cor ejus.* Sed & Siracides Eccl 4. monet: *Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum, & respondet illi pacificè in mansuetudine*; *nihil enim* teste S. Chrysostomo hom. de mans. *ita conciliat Domino Familiares, quàm si videant, illum tranquillum se offerre, & mansuetudine jucundum.*

IV. Quarta conditio est, ut sit *opportuna*, id est, tempore conimodo oblata; sicut enim Medici vetant admoveri pharmaca, cùm morbus in accessu est, & sævit; ita ad primos iræ ac doloris motus non est adhibenda consolatio, sed ubi post tempus cœperint esse leviores, ut sapienter Seneca apud Jos. Lang. V. Consol. advertit. E contrario verò sicut pluvia siccitatis maximè tempore gratissima est, ita consolatio tunc præcipuè suavis & jucunda est, cùm animus in luctu diuturniore constitutus solatium desiderat.

V. Quinta denique conditio est, ut *prudens & discreta* sit consolatio; quæ quidem prudentia in duobus capitibus consistit, scilicet ut & ad aculeũ mœstitiæ eripiendũ consolatio sit accomodata (id quod ex SS. Patrum, aliorúmq; Authorum Scriptis, maximè ex arte semper gaudendi P. Saraffa, Pedagogi Christiani p. 2. P. Philippi de Doutreman, Consolatione Pusillanimium, Ludovici Blosii, & Lib. de remediis Fortunæ à Francisco Petrarcha scripto discendum est) & non perpetuò, sed cũ debita moderatione & interruptione applicetur; nam ut anima saturata etiã ipsum favũ calcat, ita & consolatio fastiditur, si immodicè, & ad satietatẽ usque obtrudatur. Quæ omnia tamen magis suo tempore, per ipsam experientiam, quàm per multa præcepta addiscet Operarius.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Quomodo tribulati in genere sint consolandi:

I. ANte omnia Operarius laboret, ut his sequentia tria capita bene inculcet. Primum est. Nihil sine DEI voluntate fieri juxta illud Eccl. c. 17. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à DEO sunt: Et, non est malum in Civitate, quod non fecit Dominus.* Amos c. 3. Hinc etiam Christus dixit: *Non haberes potestatem in me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* Joan. 19. Secundum est, quòd non modò omnia proveniant à Deo tanquam potentissimo Rege, sed etiam tanquam à benignissimo Patre, atq; ad commodum, utilitatémque nostram ordinentur. Hinc Deus Ps. 28. vocatur *dilectus, quemadmodum filius unicornium*, quia, ut unicornis, quæ habet cornu infra oculos, videt, quò tendat per cornu immissæ afflictionis, non autem, sicut taurus habens cornua supra oculos cæco modo percutit. Atque hæc causa est, cur omnes tribulationes considerandæ & accipiendæ sint, ut Pædagogus, ut virga, ut ignis respectu auri, ut medicina, ut instrumentum chirurgi &c. Tertium est, quòd DEUS etiam robur & vires tribuat ad ferendas tribulationes; nam, ut S. Paulus ait 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis.* Et per Psalmistam ipse dicit: *Cum ipso sum in tribulatione; eripiam eum, & glorificabo eum*, Psal. 90. Id se expertum esse S. Paulus 2. ad Corinth. 12. testatur, dicens: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo; cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Imò etiam solatur peculiari modo, uti iterum expertus est S. Paulus, qui de seipso 2. ad Corinth. c. 11. ait: *Repletus sum consolatione; superabundò gaudio in omni tribulatione nostra.* Et S. David Ps. 93. *Secundùm multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Experti etiam tres Pueri in fornace Babylonica, qui senserunt ventum quasi roris flantem. Nimirum ad medicorum motem post amaram medicinam mox, ut minùs amarities sentiatur, saccarum porrigit consolationum. Hinc quædam Virgo cuidam percontanti, quomodo ad perfectionem pervenisset, respondit: Omnem adversitatem æquanimis

Digitized by Google

nimiter de manu DEI susceptum, & quisquis me aliquâ injuriâ, molestiâve affecit, huic ego speciale beneficium rependere curavi, quod minimè fecissem, nisi ab eo læsa fuissem. Nulli nisi DEO gravamina mea questa sum; unde è vestigio consolationem, corroborationémque ab eo accepi.

II. Revocet tribulato in memoriam, quod Dominus quondam ad S. Catharinam Senensem dixit: ut Blosius c. 9. Monil. Spir. refert. *Volo te nôsse, quòd omnes pœnæ, quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt; quia si voluntas esset ordinata & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœnâ. Quamvis enim is, qui hac sancta ordinataque voluntate praditus est, sentiat laborem ac dolorem, quidquid tamen amore mei patitur, quasi sine pœna portat; libentissimè enim illud sustinet, considerans & sciens esse meam voluntatem ac permissionem, ut patiatur.* In confirmationem hujus doctrinæ narrare poterit notam illam historiam ex Taulero de mendico, qui Theologo bonum diem & fortunatum precanti asseruit, se bonos semper fortunatósque dies habuisse, atque in tantis etiam miserijs lætissimum vixisse, eò quòd nihil aliud, quàm quod DEVS ordinavit, voluerit; hoc autem optimum sibi esse certò persuaserit.

III. Ostendat, tribulationes esse signum filiorum DEI & prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente: *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* 2. Ex testimonio S. Raphaëlis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Ex praxi amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apoc. 3. ait: *Ego, quos amo, arguo, & castigo.* 4. Ex revelatione DEI, quâ quondam revelavit S. Gertrudi, quòd, quando Dominus nihil inveniens in homine, propter quod placita dignatione ipsi adesse deceat, tribulationes vel molestias tam corporales, quàm spirituales eidem immittat, ut inde habeat opportunitatem manendi cum illo, quia S. Scriptura dicit: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, Blosio teste in consolat. Pusill. quòd, quemadmodum annulus est signum desponsationis, ita adversitas humiliter propter DEVM tolerata, sit verissimum signum divinæ elé-

ctionis.

Digitized by Google

ctionis, & quasi desponsatio Animæ cum DEO in tantum, ut gravatus quisque confidenter dicere possit: Annulo suo subarrhavit me Dominus meus JESUS CHRISTUS. Quodsi inter ipsa adversa potest dono DEI etiam laudare DEUM, & ei ex animo gratias agere, jam tanquam Sponsa amabilis coronam obtinet à Domino; quia gratitudo animi in adversis est ornatissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex testimonio DEI, quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur, esse arrham thesauri cælestis, qui ipsi olim offerendus esset; uti in Spec. Exempl. V. cæl. gloria ex. 8. refertur. 6. Ex Omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrij! Certè quò sanctiores fuêre, tantò magis tribulationibus vexati sùt. 7. Ex figurisvarijs: nam Electi DEI sunt lapides, qui superædificandi suo tempore super lapidem angularem Christum crescent in templum DEI, ergo in hac vita poliri malleo tribulationis debent. Illi sunt triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo priùs flagellari & excuti debent. Illi sunt uvæ ex Christo tanquam vera vite prognatæ, ergo oportet torculari eos subijcere, ut gratissimum virtutis succum porrigant. Illi sunt holocaustum & victima Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur. Josue c. 2. Tandem est similis signo Tau, per quod olim, Ezech. c. 9. notati ab exitio servabantur.

IV. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi Exemplum & SS. Passionem ob oculos ponat sibi; hinc enim mirum robur & solatium oriri, colligitur 1. Ex ipsâ Christi revelatione; cùm enim quædam persona vehementer afflicta esset, hanc audivit vocem; surge, & cogita vulnera mea. Fecit & mox se consolatam invenit, uti in Fasciculo Myrrhæ P. Caraff. refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce. ibid. unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro

Digitized by Google

pani similem, qui, ut facilè per patientiam concoqui possit in SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 2. Colligitur ex testimonio S. Pauli ad Hebr. c. 12. dum ait: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in Authorem fidei & Consummatorem JESUM. Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.* 3. Colligitur ex testimonio SS. PP. nam S. Gregorius in Epist. ait: *nihil est adeò grave, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam revocetur.* S. Augustin. s. 32. ad FF. in in erem. ait: *In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax remedium, quàm vulnera Christi; in illis dormio securus, & requiesco intrepidus. Christus mortuus est pro nobis, nihil tam ad mortem amarum, quod morte Christi non sanetur* S. Bernardus ait: *Voluit Christus oculos in sua sustolli vulnera, ut exemplo suo reddat ad tolerandum fortiores. Non enim sentit sua vulnera miles, qui sui Ducis vulnera intuetur.* 4. Colligitur ex figuris; nam sicut Exod. 15. lignum in aquas missum, eas dulces fecit. Et sicut 4. Reg. 4. farina in ollam missa amaritiem sustulit, ita Crux & Passio Christi aquas tribulationum dulces facit. Et sicut serpentis aspectus ænei in deserto sanavit ictus serpentum; ita Christi passi consideratio vulnera animæ. Num. 21. c. 5. Colligitur ex natura Societatis, si enim Societas hominis leviores facit miserias, quantò magis afflicto solatium erit Deum habere in Passione socium? 6. Ex æquitate: non enim est major servus domino, neq; discipulus supra Magistrum, neque membrum pedis melius est capite; si ergo Christum oportuit pati, & intrare in gloriam suam; quantò magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cælum tendere debebunt? Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret, respondit: *Arca DEI & Israël & Juda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Joab, & servi Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multò magis Christianus simili modo se alloquatur? Dominus meus in toro corpore passus est talia ac tanta; & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam? Et ego quidem justè, ipse verò quid fecit?

Digitized by Google

cit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo? 7. experientia colligitur hujus medii efficacia. S. Elzearius Comes, cùm uxor illius patientiam miraretur, respondit illi: Noveris me interdum sentire aliquam in animo adversus infestantes me indignationem, sed illicò me converto ad cogitandas injurias Christo illatas, dicóque mihi ipsi eum imitari cupiens; etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ Dominus tuus & plura & majora perpessus est, certóque habeas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè fit tranquillus. Surius 27. Sept. 8. Colligitur ex simili: sicut enim amaræ pilulæ, dum hostiâ involvuntur, facilius sumuntur; ita & tribulationes, si eas memoriâ Passionis Christi velut hostiâ involvamus. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit; ita anima Christiani in SS. Vulneribus quærere deberet.

V. Hortetur, ut sæpe ad præmia tribulationibus promissa animum afflictus convertat, revocétque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 18. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si ergo urinatores in aquas se promptè conjiciunt, & gladiatores verbera contemnunt, & milites pericula alacri animo subeunt, bajuli onera læti portant, ut vilem mercedem & præmium consequantur; si Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris multitudine erga Rachelem, quidni multò magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amore & spe tanti præmij, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit? Sic Christus propositio sibi gaudio sustinuit Crucem; Sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos: sic Christus Apostolos excitavit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Matt. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit: Francisce, si tota terra esset aurum, & mare ac flumina & fontes essent balsamum, & omnes montes, colles que ac lapides essent gemmæ, & tibi alius thesaurus longè his pretiosior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce hic thesaurus est vitæ æternæ, quem tibi reposui: & ex nunc

Digitized by Google

te investio, & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri. Spec. Ex. V. glor. cæl. ex 8. Diabolus quoque aliquando fassus est, se libenter omnia tormenta damnatorum usque ad extremum Judicij diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret, quid non tolerandum, ut æternùm videatur? Sicut ergo vadentes flumen sursum oculos erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tribulationes labamur, consultum est ut ad cœlum oculos mentis erigamus, nam, ut S. Isidorus ait, qui futuræ vitæ præmia diligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.

VI Moneat afflictum, quòd nemo sit in hoc mundo sine afflictione, nam, uti Job c. 14. ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis;* ergò satiùs est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, levius feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucem majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, jacturámque summæ marcedis faciamus. Quàm doctrinam Antiqui pulchro hoc apologo explicabant. Hinnulus, inquiebant, sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat, quas cùm videret in pace degere, ait: hîc deinceps vitam meam pacificè transigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt, Quos cùm hinnulus ad immolandum trahi audîsset, cum suspirio exclamavit. Heu mihi! ut video, nullus locus à persecutione immunis est; sed tamen omnibus perspectis, meliùs est hîc manere, & in obsequium DEI pati, quàm in escam cedere luporum. Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus iste significat.

VII. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel purgatorium meruerit, sic enim omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, si tota pœna in hunc converteretur, & præterea ingens pro eo fortiter exantlato præmiū offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possunt, & tamen erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset, maximè cùm in præmium ipsa beatitudo promittatur? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat, quia

Digitized by Google

cogni-

cognitionem sui & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus ad omnes tribulationes, & omnes perquam leves efficiet.

VIII. Demonstret frustraneum esse mœrorem ad malum leniendum. Nam ut eleganter S. Chrysostomus ait homil. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum quasi morbi illius remedium; sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias agritudines; v. g. pecuniâ quis mulctatus est, doluit, non emendavit; filium amisit, doluit, non resuscitavit mortuum; contumeliis affectus est, doluit, non revocavit contumeliam; infirmatur, dolet, morbum non aufert, sed auget; sed peccat quis, tristatus est, peccata delevit; ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum: à quo nata est, ideo ut tinea ipsum corrodit, & absumit.* Imò non tantùm frustraneum esse mœrorem ad malum pellendum, sed etiam illud gravius efficere, clarissimè docet S. Augustinus l. de pæt. c. 2. dum ait: *Impatientes, dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut à malis eruantur, sed ut mala graviora patiantur. Patientes autem, qui mala malunt non committendo ferre, quàm non ferendo committere, & leviora faciunt, qua per patientiam patiuntur, & pejora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur.* Porrò ut tristitiam hanc tantò faciliùs fuget, jubeat afflictum sic discurrere: vel malum est futurum, vel præteritum, vel præsens: si futurum; cur miser es ante tempus? si præteritum, cur doles, quod infectum facere non potes? si præsens, ergo id solùm curandũ est, ut media, quæ leviorem faciant mali tolerantiam, procures, inter hæc autem potissimum est, si propter Deum patienter id feras; sic enim 1. Deus citiùs auferet malum, sicut Pater citiùs cessat à verberibus, si Filium sese subjicere, & agnoscere culpam advertat. 2. Spes præmij, & honor inde resultans roborabit. 3. Societas Christi animos addet &c.

IX. Suadeat, ut consilium illud S. Bernardi sequatur: *Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca MARIAM; In periculis, in angustijs, in rebus dubijs MARIAM invoca, MARIAM cogita, non recedat ab ore, non discedat à corde.* Hom. 2. *in* Missus est.

Digitized by Google

X. Ex quibus omnibus hactenus allatis motivis unicum & præ cæteris efficax eruere potest, ut scilicet hortetur tribulatũ ut omnia adversa, quæ ipsi evenire possunt, sibi imaginetur imaginibus illis similia, quæ ob varias plicas duplicem Personam repræsentant, & si quidem à dextris aspiciantur, Christi imaginem exhibent, & ad affectum amoris ac reverentiæ excitant, animúmq; gaudio spirituali replent; si verò à sinistris cernantur, Dæmonis turpissimam formam objiciunt, atque ad odium, & indignationem movent, amaritudinéque complent; sic enim revera etiam adversitates, si à sinistra parte, id est, secundùm id duntaxat, quòd cruciat, & affligit, considerentur, impatientiæ & pusillanimitatis affectus concitant; secus verò si à dextris, id est, secundùm utilitatem variam, quàm afferunt, spectentur, sic enim desiderium, amorẽ, gaudium ingenerant, id quod Concionator quidam appositò discursu confirmabat, dum in die Parasceves sic suos Auditores alloquebatur: Scitis, Auditores, in atrio quodam varias hodie cruces ligneas, graviores & leviores, majores & minores, diversis scilicet Personis accommodatas expositas esse, Quid si ego nunc vos omnes invitarem, ut mecum ad atrium illud iretis, & crucem aliquam mecum tol eretis, & per urbem ad certum templi portaretis, & quam paucos putatis futuros, qui me secuturi essent, & quàm exiguâ alacritate; Quòd si autem mox subjungerem: Verumtamen sciendum est vobis, unã ex istis crucibus intus totãliter excavatã, & aureis nummis refertã esse, quam qui primus ex vobis deprehenderit, atque humeris suis in domum suam portaverit, is omne illud aurum in ea inclusum pro præmio accipiet, an non hoc audito omnes è templo excurreretis, & màgna cum aviditate in atrio illo unam crucem post alterã librar etis, & gravissimam eligeretis, lætíq; in humeros susciperetis, & si quidem illa gravaret, vos ipsos his vel similibus verbis solaremini. Animæquior esto, tolera modum & brevem dolorẽ, brevi in domo eris & ibi fructus longævus ex auro obtento referendus omnem hanc molestiam abunde compensabit. Cur, quæso, nunc tam hilares gravissimam crucem eligeretis, quam tamen priùs aut omnino non, aut cum tristitia portavissetis? nimirum quia priùs solam crucis gravitatem, postea verò aurum & lucrum intus inclusum considerâssetis; sic er-

Digitized by Google

sic ergo in vestris etiam tribulationibus non id, quod brevi tempore cruciat, sed quòd æternùm delectabit, spectate, & cum S. Paulo dicetis: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra* 2. Cor. 11.

§. III.

Quomodo Pauperes sint consolandi.

1. HI geminâ præcipuè consolatione indigent, quia duplici plerumque afflictione & tristitia cruciantur, quarum prima oritur ex ipsa Statûs sui vilitate & abjectione; pro qua lenienda sic eos consoletur Operarius. & 1. proponat illis exemplum Christi, qui, ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cùm esset dives;* si ergo solatium est miseris socios habere, quantum erit solatiũ pauperi, paupertatis socium habere ipsum Deum? 2. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorũ sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiores Filio DEI; quid ni ergo & ipsi gaudeant, ultro à DEO oblatam hanc gratiam, quàm alii per magnas difficultates & certamina quæsierunt? 3. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse Comœdiæ; ut ergo Actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret, se Regi aulicísque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; ita & ipsi libenter vilem suam personam per unicum vitæ diem sustineant, ut Deo, Cœlitibúsque magis placeant, & merita sua multiplicent. 4. Ostendat talem & tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeò illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere cùm in ipsorum sit potestate, cur doleant, se falsa gloria, honoribúsque carere? 5. Demonstret, quòd DEUS divitias illis non dederit, specialis favoris loco habendum; indicium enim est, Deum hîc velle curam eorum habere, atq; eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit; etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de Fabro illo ferrario, quem cùm Vicinus dives toto die cantantem audiisset, quondam marsupium pecuniâ plenum in officinam con-

Digitized by Google

conjecit; quo ille invento mox curis obrutus de pecunia servanda & augenda, à cantu abstinuit, neque eum resumpsit, donec vicinus detecto consilio suam pecuniam repetijt. 5. Revocet illis in memoriam Christi promissionem, quâ Matt. 5. dixit: *Beati pauperes spiritu* (id est, qui libenter paupertatem tolerant amore DEI) *quoniam ipsorum est regnum cœlorum*; & ex hoc jubebat felicitatem ac dignitatem suam æstimare. Verè enim, ut S. Augustinus S. 15. de verb. Apost. loquitur. *magna felicitatis est conditio Christianorum, quibus claritudo regni in paupertate posita est, & quibus datum est, ut paupertatem faciunt pretium regni cœlorum.* Non ergo *tibi*, ait idem Sanctus S. 28. *displiceat paupertas tua, nihil eâ potes ditiùs invenire, vis nôsse, quàm locuples sit? cœlum emit; quibus thesauris conferri possit, quod pauperibus videmus indultum? ut ad Regnum cœlorum veniret dives, possessione sua obtinere non potuit, nunc obtinet, ut contemptu preveniat.*

II. Altera tentatio, eáque gravior oritur ex timore de victu & vestitu quotidiano parando; contra quam sic muniat eos: 1. Declaret illis, quantam Deus semper curam se habiturum pauperũ promiserit, & actu habuerit, ut meritò S. Psalmista Ps. 10. dixerit, quòd oculi ejus in pauperem respiciant, diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei desit, *nam illi derelictus est pauper*, eodem teste ps. 9. unde jam olim etiam apud Ethnicos, teste Menandro Epist. 28. pauperes æstimabantur Deorũ esse. Quàm verò fideliter steterit Deus promissis, id unum indicio satis esse potest, quòd S. David dicat Ps. 36. *Junior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Divites eguerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* 2. Declaret illis, quantopere Deo placeat fiducia in illum; nam Blosius scribit in monili c. 11. quòd Christus quondam S. Gertrudi dixerit: *Fiducia illa, quam homo in me solo collocat, credendo, posse, scire, & velle me ipsum fiducialiter juvare in omnibus, cor mihi transfigit, tantámq; pietati meæ violentiam facit, ut non possim non ei gratificari, & manus porrigere ob gustum, quem ex eo, quod totus à me pendeat, capio.* S. Mechtildi verò quondam dixit: *Impossibile est, ut, quod quis sanctè de me credidit, & consequi speravit, non obtineat, cùm ipsum hoc ego promiserim. Mihi igitur fidat, qui grãdia à me exspectat,* quis

Digitized by Google

ergo

ergo ad eum non fugiat, si tantoperè hæc fiducia ei placet? Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm si cives, quotiescunque re aliquâ indigerent, ad eum confugerent; eámq; audacter peterent, quis civium foret qui non sæpissimè, imò assiduò ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tū propter limitatas divitias fallere posset; cùm ergò Deus sumè verax & potens simile decretū promulgari jusserit, imò ipse promulgaverit, dum dixit; *Petite & accipietis*, &c. Joan. 16. an non maximâ cum fiduciâ ad eum confugiendum erit? 3. Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda. Primus est, quòd *homo* sit; si enim Deus lilia agri & volucres cœli tam sollicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit? Secundus titulus est, quòd *redemptus* sit; quis enim ovem aut equū, aliúdve animal, quod magno pretio emit, fame perire sinit? quantò minùs ergò Deus hominem pretioso sanguine suo emptū & redemptum necessariis ad vitam subsidijs destituet? Tertius est, quod sit *Christianus*; quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit? quâ charitate & sollicitudine illis manna de cœlo tot annis, coturnices, aquam de petra providerit? & Christianis, qui veri Israëlitæ sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianū negabit? aut certè populo se sequenti per tantū miraculum panem datum credemus, & Christianis non corpore, sed animo: non pede, sed affectu; non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus necessaria alimenta negaturum existimabimus? Quartus titulus est, quod *servus* sit; quis nescit, quantâ curâ victū subministremus etiā brutis servientibus nobis? si verò servum nacti sumus fidelem & utilem, quàm ægrè dimittimus? an igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servū suum David protexerit, & conservârit? quàm sollicitè Eliam per corvū aluerit? quàm liberaliter Jobo, cui similis in terra tū temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit? Quintus titulus est, quod sit *Amicus* Dei; quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit, Amicorum omnia esse communia? si ergò Deus hanc consuetudinem adeò servare decrevit, ut etiam seipsum amicis suis dare statuerit, an in

Digitized by Google

quo

quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus crederetur? Certè ad fiduciam orationis adhortaturus, Amici pacem iteratò petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facilè quid negari posset petenti. Sextus titulus est, quod sit *filius*; Si enim ipsa etiam bruta tam solicitè pullos suos alunt; an DEO hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset & educatura? & quisquam dubitabit, num Deus filios gratiæ sustentaturus sit, quibus per Isaiam dixit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quod si illa oblita fuerit, ego non oblivisear tui*, Isaiæ c. 49. Septimus titulus est, quòd sit *Sponsa* DEI; quis unquam audivit, sponsam regiam à Sponso desertam esse, si illa bene se gessit? Certè Assuerus Estheri dimidium regni obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victum tantùm petiisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpèdere pauperes jubeat Operarius, certóque promittat, iis non modicè fiduciam auctum iri; si enim, qui litteras septem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Rex promissis staturus esset; quantò minùs de Deo, qui septem hos titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari cura curent pauperes, ut mandata Dei servent, orationem frequenter, patientiam in adversis non deserant, de cætero omnem solicitudinem in DEUM conjiciant, & tam ipsi in ore ac mente assiduò habeant, quàm etiam filios suos doceant versiculum illum, quem S. Franciscus discipulis suis pro viatico obtulit: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Meminerint quoq; illius dicti, quod Christus S. Catharinæ Senensi dixit: *cogita tu de me, & ego cogitabo de te.*

§. IV.

Quomodo consolandi sint, qui bonorum temporalium jacturam sunt passi.

1. ANte omnia talibus Personis persuadendum est, eos non Dominos esse, sed Administratores duntaxat, atque adeò, sicut hi, cùm Dominus de bonis, quæ illorum administrationi commisit, ipsemet disponit, eáq; eripit illis, non mur-

Digitized by Google

murmurant, nec queruntur, quia, cùm Dominus sit, plenam de bonis suis pro libitu suo disponendi facultatem ac libertatẽ habet; ita nec ipsos ablationem talium bonorum ægrè ferre debere, cùm DEUS velut supremus & plenissimus Dominus illa abstulerit. Quem in finem proderit bina illis exempla ob oculos ponere, alterum ex veteri, ex novo Testamento alterum. Quorum primum S. Job reliquit, qui, licet una vice septem millia ovium, tria millia camelorum, quingenta juga boum, quingentas asinas, & præterea septem Filios, & tres Filias ruinâ domûs oppressos amisisset, non ullũ tamen tristitiæ aut impatientiæ signum dedit; sed tonso capite in terrã corruens Deum adoravit, & dixit c. 1. *Nudus egressus sum de utero Matris meæ, & nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contrà Deum locutus est. Alterum exemplum celeberrimus Angliæ Cancellarius Thomas Morus præbuit, uti Drexelius in Cymn. Pat. p. 3. c. 6. §. 7. refert; qui sic ad Conjugem suam scripsit: Salus plurima, Domina Aloysia. Intelligo horrea nostra, & vicinorum aliquot cum omni frumento periisse incendio. Dolenda quidem (salvâ DEI voluntate) frumenti tam copiosi jactura; quia tamen DEO ita visum est, debemus omnino nõ solùm patienter, sed & libenter hanc DEI manum in nos extentam ferre. Quidquid amisimus, Dominus dedit, Sed quia id iterum nobis ademit, Domini voluntas fiat. Nunquam super hac re murmuremus, sed æqui, bonique consulamus, & DEO magnas gratias agamus, tam in adversis, quàm prosperis: atque si rectè calculum ponamus, majus DEI beneficium est hoc damnum, quàm ingens lucrum. Quid enim saluti nostræ faciat, DEO magis; quàm nobis perspectum est. Rogo igitur, bono sis animo, & omnem tecum Familiam duc ad templum; Deóque gratias age tam de his, quæ nobis donavit, quàm quæ nunc abstulit, & quæ etiamnum reliquit. Facilè DEO est, si sic visum fuerit, augere nondum ablata. Quòd si plura velit auferre, sicut Domino placuerit, ita fiat. Inquiratur etiam, quantam jacturam fecerint vicini, moneantúrque, ne ob eam rem contristentur; non enim committã, ut vicini mei cladibus meis domesticis lædantur, etiamsi omnis mea suppellex ad unicum usque cochlear

Digitized by Google

chlear diripiatur. Obsecro, me Aloysia, unà cum Liberis nostris, totaque Familia sis læta in Domino. Hæc omnia; nósque omnes in manu DEI sumus. A Dei voluntate pendeamus toti, nec ullum unquam damnum nocere nobis poterit. Vale. Ex aula Wodstochij. 13. Sept. 1529.

II. Ostendat, hanc jacturam esse signum dilectionis divinæ & prædestinationis ad gloriam; nam ut vinitor putat vites, quas diligit; & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei amputat; & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum lædat; & Dominus ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur; ita Deus ijs, quos amat, temporalia subtrahit bona.

III. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat Deus per hanc jacturam puniendo; quæ enim adultera non clementer secum agi existimat, si maritus tantùm adulterum auferat, & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc ablationem, non modò in gratiam eam recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit Deus, divitias ab anima, cum quibus spirituale adulterium commiserat, auferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehensa dicere audet marito: relinque mihi adulterum, ut pergam cum eo jus tuum lædere; quomodo anima divitias ablatas repetere à DEO audebit?

IV. Demonstret ingens illis beneficium esse collatum per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ suffocantes semen verbi divini: si sunt laqueus diaboli trahens in sempiternâ mortem: si sunt cancer ad vitalia animæ serpens, & mortem accersens spiritualem; si sunt lapis animam pondere curarum & peccati opprimens, quidni magnum sibi beneficium collatum existimabit, à quo hi laquei, & spinæ ablatæ sunt; cui cancer iste fine scissione ademptus est?

V. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitas, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cælestia gaudia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, uti nec ipse DEUS; sic certè leviter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus Hebr. c. 10. scribit: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.* Quis non libenter agrum suum grandine destrui sineret, si grando aurea esset? talis autem grando est tribulatio, quia per illam regnum

exito.

Digitized by Google

cælorum emimus. Jubeat ergo meminisse illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua* (offerentes pecunias, quæ ipsis vel à magistratu, vel ab hoste auferebantur) *venientes autem venient exultatione portantes manipulos suos.* Ps. 125.

VI. Denique jubeat sperare, quòd, sicuti Dominus Jobo duplicia restituit, ita & ipsis possit, & verò etiam velit (si ita ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; certè necessaria non negabit; neque enim ad solos Apostolos & Religiosos, sed omnes alios, qui cum patientia & charitate dimiserint bona sua, pertinet illa Domini promissio: *Omnis, qui reliquerit domum aut agrum &c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Matth. 19. Audiant ergo S. Augustinum dicentem in Psalmum 34. *Illum quære, qui deesse non potest. Subtrahuntur, quæ dedit; nunquid subtrahitur, qui dedit?*

§. V.

Quomodo consolandi sint, qui detrimentum Famæ vel Honoris passi sunt.

I. Si ullæ aliæ, ejusmodi Personæ consolatione indigent; cùm enim, teste Salomone Prov. 22. melius sit nomen bonum, quàm divitiæ multæ; imò quàm mille thesauri pretiosi & magni, ut Eccl. 41. ait, facilè credi potest, jacturam quoque famæ & honoris gravius, quàm ullum aliud detrimentum sentiendum esse, atque adeò præ aliis afflictionibus consolationem exigere. Hanc ergo ut offerat Operarius, in primis hortetur ejusmodi afflictos, ut Christi exemplum sibi diligenter ante oculos proponant, & quasi dicentem audiant: *Si Dominum Beelzebub vocaverunt, quantò magis domesticos eius?* Matth. 10. dicant itaque: *Ego quidem justè hæc patior; Dominus autem quid fecit?* Lucæ 23. Imò considerare jubeat, quàm multi ipsum etiam DEUM blasphement, debitúmque ei honorem negent; sicuti ergo DEUS nihil propterea turbatur & dolet, ita nec ipsi, qui injuriam passi sunt, tristari debent.

II. Hortetur, ut meminerint illam injuriam aut verba contumeliosa à DEO exisse, & permissa esse; dicant ergo animæ

Digitized by Google

nimę suæ vindictã spiranti: *Dominus præcepit eisvt maledicerem mihi, & quis est, qui contradicat? obmutui, quia tu fecisti.*

III. Persuadeat illis, tantum & talem esse quemque, qualis & quantus est in oculis DEI; parum ergo curandum esse, quidquid de illis sentiant homines; neq; enim propterea æger esse quis incipit, si alij ægrum dicant; neque sol splendorem suum amittit, si aliqui obscurum eum esse asserunt; neq; propterea, quòd aliqui asinum, leonem, capram vocent, talis erit. Verbo: si cuncta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitiosissimè possent, quid ipsi noceret, si omnino tranire permitteret, nec plus, quam festucam perpenderet? nunquid vel vnum capillum extrahere possent? vti rectè Thomas Kempensis l. 3. c. 46. discurrit. Sequantur ergo tales ejusdem pij Authoris consilium l. 2. c. 6. dicentis: Bonorum gloria in conscientiis eorum; & non in ore hominum. Justorum lætitia de DEO, & in DEO est, & gaudium eorum de veritate. Qui veram & æternam gloriam desiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo contemnit, minus amare convincitur cælestem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia. Facilè erit pacatus & contentus, cujus conscientia munda est. Non es sanctior, si laudaris: nec vilior, si vituperaris. Quod es, hoc es; nec major dici vales, quàm DEO teste sis. Si attendis, quid apud te sis intus, non curabis, quid de te loquantur homines foris; nam, ut rectè dixit S. Ambrosius de offic. *Bene sibi conscius falsis non debet moveri, nec æstimare plus ponderis in alieno esse convitio, quàm in suo testimonio.* Certè *nemo aliorum sensu miser est* (ut appositè S. Salvianus l. 1. de provid. dixit) *sed suo, & ideo non possunt cujusquam falsò judicio esse miseri, qui sunt verè suâ conscientiâ beati.*

IV. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata sua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum se agnoscat; sic enim haud difficulter contemni & infirmari se sinet; quis enim ægrè ferat, si in nihilum verba contumeliosa jaciantur? quis indignatur, si de sterquilinio, de stulto parum honorificè homines loquantur?

V. Ostendat illi tantam esse dignitatem, si quis injurietur, & contemnatur, ut erubescere potius deberet, quòd DEUS ad talem dignitatem eum evehat; quid enim dignius? quid magis

Digitized by Google

magis majestate plenum, quàm ipsi Christo orbis Servatori similem fieri? quantopere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proprij filij sui dono mitteret, eámque induere juberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet DEUS illi, quem contemni & injurijs affici finit.

VI. Ostendat, quàm nihil proficiat, mutuas injurias & convitia reponendo. Id profectò eleganter hac similitudine declaravit S. Chrysostomus c. 5. in Epist. ad Thessal. *Convitiatus est quisquam? vituperavit? tu clande os tuum; si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc: non vides in adibus, quòd, quando è regione directè duæ januæ oppositæ sunt & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil efficiat flatus, sed plurimùm de illius robore præcidatur? Ita & hîc duæ sunt januæ, os tuum & os illius, qui te vituperat, & probro afficit: Si tuum occluseris, & spirationem non dederis, omnem istum flatum extingues; si verò aperueris, effrænis redditur.* Dicat ergo, quisquis injuriam passus est: *posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quod sic magis se vindicet de lædente; nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Si taceas, si dissimules, solet dicere* (convitiator) *quid taces? loquere, si audes? sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur, victum se reputat, illusum, posthabitum, ac irrisum. Si respondeas, superiorem se factum arbitratur, quia pacem invenit.* Secundum est; quod ipsa taciturnitate famam sibi hominis virtuosi comparet, quâ famâ non potest esse præstantior; sicut enim, si dolium percussum sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus; si verò non resonet, plenum esse dicimus; ita plenos gratiâ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.*

VII. Non parùm etiam proderit, eos, qui injuriâ inferunt, considerare quasi infantes, phrænéticos, insanos &c. quod medium S. Basilius hom. 10 de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus Puer te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potius ridendi daret. Quòd si phrenesi captus, & saliva excidens verba*

Digitized by Google

vita incomposita & stulta miniméque vera dicat, misericordiæ potiùs, quàm odio dignus erit. Hoc medio usus est Christus, dum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Luc. 23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dixit: Moveret, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se. Præterea linguâ alienâ loquenti (juxta commune adagium) obsurdescendum est; atqui lingua convitians non est Christiana, sed diabolica (nam ut bene advertit S. Hieronymus ad S. Eustocium: *Irasci hominis est, frenum iracundiæ imponere Christiani*) ergo tacendum est potiùs, quàm loquendum.

VIII. Declaret, si famam recuperare velit, Patronum optimum eligendum esse, qui hoc officium præstet; neminem autem esse meliorem, & peritiorem DEO, utpote cui mille juvandi artes suppetant, quique plurimis documentis suam in hoc negotio dexteritatem probârit, suadeat ergo, ut illi afflictus cum silentio causam suam committat, audiatque S. Davidem monentem: *Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.* Ps. 36.

IX. Interdum etiam proderit exempla eorum ob oculos ponere, qui ultro honores, vel jâ adeptos dimiserunt, vel oblatos recusârunt. Quales sunt inprimis ipse DEI Filius, qui, teste Apostolo Philipp. 2. cùm in forma Dei esset, non rapinâ arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens. Cujus exemplum secuti sunt ex Pontificibus summis S. Cælestinus, qui ultro ad eremum rediit, relicto Papatu. Pius V. verò, etsi non omnino reliquerit, tamen cum tanto tremore susceperit, & sustinuit, ut dixerit: Quamdiu inter Monachos fui, erat salutis meæ spes bona: factus autē Cardinalis cœpi nutare de illa: nunc verò creato Pontifici vix spei aliquid videtur reliquū. Quod idem etiam Leo II. sensisse dicitur, ut qui & ipse dixisse auditus est: Utinam infimi Monasterij potiùs, quàm Regni Cælorum claves tenere licuisset! Quibus etiam Adrianus VI. adjungi potest, ut, qui sibi ipsi hoc Epitaphium composuit: Hadrianus VI. hîc situs est, qui nihil sibi infeliciùs in vita, quàm quod imperaret, duxit. Ex Episcopis verò B. Petrus Damiani, S. Gregorius Nazianz. S. Adalbertus, Justus, Arnulphus Caroli Magni Avus Episcopatu cesserunt, S. Thomas verò, S. Bernardus, &

S. Bernar-

Digitized by Google

S. Bernardinus & alij innumeri, etiam oblatam recusârunt. Ex Imperatoribus, Imperatricibus, Regibus & Reginis multi ab Hieronymo Platoli, l. c. 26. & 27. recensiti ultro illum honorem abdicârunt. B. Carolomannus Caroli Marcelli Regis Filius etiam porcos custodivit, uti & B. Alexander Davidis Scotiæ Regis Filius vaccas mulsit.

X. Denique non parùm etiam proderit ad ejusmodi infamiam & contumeliam æquo animo patiendam, si is, qui eam patitur, imaginari sibi jubeatur, se nunc specimen suæ doctrinæ in virtutum & humilitatis maximè, studio hauſtæ præbendi optimam occasionem habere, quem in finem ij, qui contumelias & injurias inferunt, quasi argumentantium vices obeunt, quibus proinde non melius respondebit, eorúmque argumenta eludet, quàm si silentio & patientiâ ad Christi exemplum ea excipiat; sic enim cum eodem Christo insignem sibi apud cælestes Spectatores & Auditores laudem, & nomen super omne nomen comparabit.

§. VI.

Quomodo consolandi sint, quibus Amicus, vel Parentes, vel Liberi sunt mortui.

I. His potissimùm Operarius persuadere conetur nullam ipsos causam tristitiæ habere, sive Deum, sive defunctum, sive seipsos attendant. Nam 1. Si ad Deum attendant, ille repetijt, quod suum erat: si ergo, dum Depositarius repetit depositum suum, volentes reddimus, cur, si Pater cælestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus, & queramur? Præterea si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus; si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo ad Paulam de obitu Blesillæ. *Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur, plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est filius; durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui ederat.* 2. Si ipse defunctus attendatur, vel bonus is fuit, & bene defunctus est; vel malus fuit; & malè obijt? Si benè, lætandum potiùs est, quàm tristandum: nam ut S. Chrysostomus Hom. 23. in Matth. ait. *Illum abijsse in prata flo-*

Digitized by Google

rentia cùm putes, ingentes cur adversum te suscitas fluctus tempestatis? Hic autem fluctus præsentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandúmq; hoc caduco, mortaliq; regno Filius tuus abijsset, nolles eum inde redire, ut ipsum videres. Nunc verò cùm ad meliora, majoráq; regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare, reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat. Præterea si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses, & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis delicijs frueretur, an tu doleres, velléque eum in carcere retinere? minimè profectò, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cælestia, & tu eum ab his impedire velles? si verò malus est, dolendum iterum non est, quia pejor evasisset, si diutiùs vixisset, atq; adeò majorem pœnã incurrisset, quo Deus prævidens rapuit illum; unde Tertullianus c. 9. de patientia: *Christum ladimus*, inquit, *cùm evocatos quosque ab illo quasi miserandos non aquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minùs amant amicum tuum, quàm tu; & tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt, neque tu etiam, si aliquando veneris eò, aliter facies; cur ergo non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi quondam facturus es? 3. Si seipsos afflicti attendant, nec dum habent causas dolendi, nam loco amici hujus filij ipsum Deum habent, qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illi dici potest, quod 1. Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non comedis? & quamobrem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij?* Nimirum vanum auxilium & solatium illis subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio non acquiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit defunctus, quantum impedimentum in divino servitio; hoc certè agnovit Melania Junior, de qua S. Hieronymus scribit, quòd calente adhuc Mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdiderit filios, quo tamen in casu lacrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi pedes devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: Expeditius tibi nunc servitura sum, Domine, qui tanto me onere liberâsti.

Digitized by Google

Tan-

Tandem ostendat, cùm spes sit, defunctum talem in cœlestē aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quòd ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimum ipsorum commoda promovere.

II. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre, quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, Matris Machabæorū, S. Felicitatis, & S. Symphorosæ, quæ septem Filios martyrio affici coram spectavit; Mauritij, qui ad singulos ictus, quibus Filij interimebantur, exclamavit: Justus es Domine, & rectum Judicium tuum. Præreliquis tamen exemplis, Francisci Borgiæ Gandiæ ducis, & Elisabethæ Andreæ Regis Ungariæ filiæ ad hunc finem servient; quorum ille audita Conjugis dilectissimæ morte, nihil motus dixit: DEVS eam nobis commodârat, eandem jam repetijt; reddamus ergo eam illi promptè & alacriter, quin & gratias agamus, quòd tam diu eâ nobis frui sit concessum. Elisabetha verò pariter auditâ optimi Conjugis Ludovici Turingiæ Ducis & Landgravij morte animo ad DEVM converso dixit: Nôsti, Domine, quàm ego Maritum meum amârim, quòd & amaret te, & datus mihi esset à te; eundem à me modò hinc ad te evocatum repetijsti; nec invita reddo, sed nec, si vel uno capitis mei capillo ad vitam revocare possem, id vellem, si tu nolles. Hoc unum rogo, ut anima illius æterna in pace quiescat, & ego in obsequio tuo magis, magisque tuâ gratiâ convalescam.

III. Revoceț in memoriam, quòd talibus amicis caruerint sine dolore, antequam ij nati essent, cur ergo non etiam nunc carere possint, cùm ij amplius non existunt? imò in cœlis magno gaudio exspectant ipsos, & ipsorum patrocinium inscipiunt? Simili modo etiam Seneca de consolatione c. 19. quendam solabatur dicens: *Absentes absturósq; dum viverent, non fleamus, quamvis omnis usus illorum nobis & conspectus ereptus esset. Opinio est ergo, qua nos cruciat; & tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus. In nostra potestate remedium habemus.*

IV. Præterea hortetur, ut spem & solatium in Deo unicè constituant; sic enim facilè jacturam omnium aliorum hominum sustinebunt, uti bene S. Augustinus l. 4. confess. c. 9. indicavit, dum dixit: *Beatus, qui amat te, & Amicum in te,*

Digitized by Google

& Inimicum propter te. Solus enim nullum charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur.

V. Denique prudentissimum S. Prophetæ Davidis factum & dictum ad imitationem proponat, qui ut 2. Reg. 12. legitur, cùm famuli sui mirarentur, quòd ægrotante filio se tristem ostendisset, & variis modis afflixisset, eo mortuo autem ad pristinam mentis hilaritatem rediisset, cibúmque sumpsisset, hoc responsum dedit: *Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi & flevi, dicebam enim; quis scit, si fortè det eum mihi Dominus, & vivat Infans? Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem; numquid potero revocare eum amplius.*

§. VII.

Quomodo consolandi sint, qui graves persecutiones patiuntur.

I. His ante omnia proponat Operarius ipsius Christi exemplum, qui Apostolos suos ad similes persecutiones præparaturus Jo. 15. dixit: *Si mundus vos odit scitote, quia me priorē vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Memento te sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est servus major Domino suo, si me persecuti sunt, & vos persequentur.*

II. Hortetur illos, ut exemplo S. Davidis non tam oculos ad ipsum persequentem, quàm ad Deum id permittentem reflectant, dicántq; adeò cum illo: *Dimittite eum, ut maledicat. Dominus præcepit ei, ut malediceret David, & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Ita S. Lupus Episcopus fecit, qui cùm ab Attila Troiam Galliæ urbem occupare volente quæsiisset, quis es tu? & ille respondisset, se esse flagellum DEI, mox aperiri portas jussit dicens. Salve flagellum DEI. Jubeat ergo & ipsos, qui persecutiones patiuntur, aperire portas & sinum pectoris sui, & Persecutorem cum maximo charitatis, gaudijque affectu excipere. Hunc certè ob finem Christus olim S. Gertrudi dixit, se præ cæteris creaturis, quæ ipsi ad commoda corporalia deservierunt (uti sūt vasa, quibus in infantia balneatus est) multò majorem honorem spineæ coronæ, lan-

Digitized by Google

xæ, lanceæ, &c. contulisse, ut & ipsi Dilecti Adversarijs majorem amorem, quàm Benefactoribus impendere studeant.

III. Considerare jubeat utilitates & commoda, quæ ex talibus persecutionibus oriuntur; quorum primum est amor & inclinatio DEI erga eum, qui patitur persecutiones; sic enim ipse Christus S. Gertrudi l. 4. in fin. c. 60. indicavit dicens: *Singula verba detrahentium sume tibi loco virtutum, quibus exornata pervenies ad me, & ego compassiva pietate mea compulsus benignè suscipiam te. Et quantò plùs conservatio tua sine culpa reprobatur, eò amplius cor meum amatoria blanditate tibi condescendit, quia per hoc efficieris mihi simillima, qui in oneribus meis semper habui Perversores.* Secundum commodum est Familiaritas & unio hominis major cum Deo: uti iterum Christus eidem S. Gertrudi, cùm ob persecutionem astiorum turbata esset, l. 3. in fin. indicavit, dicens: *Ne contristaxe, delectior enim tua cohabitatione, ideò ut mecum maneas mitto tibi amicos contrarios, ut, dum nulla creatura fidelitatem reperis, ad me plenius recurras.* Hinc in vitis Patrum l. 7. c. 7. n. 4. legitur de patre quodam, qui, quantò plùs aliquis ipsum persequebatur, & injurijs afficiebat, tantò magis ad eum recurrebat, dicens: isti sunt, qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram: qui autem beatificant nos, ipsi decipiunt nos, & semitam pedum nostrorum subvertunt. Tertium commodum est ornatus animæ; sicut enim spinæ coronam Christi, & cuspites aurei pretiosam vestem mirè exornant, ita & ejusmodi persecutiones patienter ac fortiter toleratæ singularem animæ decorem conciliant. Quartum est salutis securitas, quâ P. Balthasar Alvarez Societatis nostræ Presbyter se ipsum animabat, dicens: Erras, si cogitas te integrum, & non bene contusum, perventurum ad cœlum; cœlorum enim regnum est detruncatorum, tentatorum, afflictorum, contemptorum regnum. Quomodo igitur auderes inter tot adeò celebres & decantatos Duces & Capitaneos comparere adeò timidus; vit. c. 40. Quintum denique est Proximi ædificatio: ut enim inter spinas rosæ bene olentes nascuntur ita inter persecutiones generantur pulchra exempla, quæ suo quasi odore aspicientes non parùm recreant.

IV. Revocet illis in memoriam, quod Christus eidem P. Balthasari ob persecutiones valde afflicto dixit: Conquiesce, &

Digitized by Google

ce, & in hoc solare, quòd hæc tua pressura geratur, videnti te, & cognoscente me, qui, & si possem, non tamen removeo, etiamsi plùs te diligam, quam te ipsum.

V. Hortetur illos, ut hoc ipso, quòd tam graves persecutiones habeant, magis se per orationem, & fiduciam, aliásque virtutes Deo conjungere studeant, ut dicere possint cum S. Paulo Rom 8. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Ita suasit pissimus Author l. 3 c. 36. dicens: *Quis es tu, ut timeas à mortali homine? hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominum terrores non expaveseces. Quid potest aliquis in te verbis aut injurijs? sibi potiùs nocet, quàm tibi, nec poterit judicium Dei effugere, quicunque est ille.* Sic S. Antonius Dæmonibus in diversa bestiarum forma apparentibus intrepidè dixit: Si quam Deus vobis dedit potestatem in me, exercete in me, irruite in me. Si autem nullam in me accepistis potestatem, cur frustra laboratis:

VI. Jubeat illos considerare præmij magnitudinem, quæ persecutiones consequitur; hâc enim & Christus Apostolos suos consolatus est Matt. 5. dum dixit: *Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.*

VII. Denique meminisse jubeat, quod dictum sit à S. Paulo 2. Tim. 3. *Omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Unde S. Gregorius l. 6. epist. 27. ait: *Ego fidenter dico, quia minùs piè vivis, si minùs persecutionem pateris.* Hinc & S. Stephanus dicebat Act. 7. *Quem Prophetarum Patres vestri non sunt persecuti?* cur ergo si piè vivere cupiunt cum Sanctis & pijs hominibus, cum ijsdem etiam persecutionem non libenter patiantur?

§. VIII.

Quomodo consolandi sint, qui angorem & tristitiam animi patiuntur.

I. ETiam his inprimis exemplum Christi ob oculos ponat, qui cœpit pavere, tædere, & mœstus esse, dixitq; Matt. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Sed & ad Patrem cœlestem clamavit Marc. 14. *Deus, Deus meus, ut quid reli-*

Digitized by Google

veliquisti me? quis enim tali exemplo non moveatur ad angorem suum æquo animo ferendum?

II. Proponat item exemplum illius Amici Christi, de quo Rodriquez p. 1. h. §. c. 29. refert, quòd, cùm per quingennium gravissimis animi angoribus & desolationibus fuisset oppressus, & duo Angeli cum consolari vellent, ipse id respuerit dicens, abunde sibi ad consolationem sufficere, quòd DEI in se voluntas perficeretur.

III. Considerare ipsos juheat, quod præclarè Taulerus sequentibus verbis notavit. *Postquam homo ab omnibus abstractus jam puer esse desijt, & abunde revocatione divina dulcedine roboratus est, tum Deus panem cibarium ei porrigit, utpote jam viriles annos in spirituali vita assecuto. Expedit prorsus, ut ille solido duróque cibo pascatur, nec decet eum deinceps lacte foveri. Necesse est, ut ipse jam puerilibus ludis relictis, negotiari, & victum suo labore conquirere, cœlique sævitiam ac tempestates perferre discat. Deus igitur vastam, tenebrosam, desolatámque viam illi proponit, per quam eum deducens aufert sive occultat ab eo dona omnia, qua illi unquam largitus fuerat. Hic jam homo totus sibi ipsi relinquitur, ita ut nullam Dei notitiam in se remansisse putet. Omnia exercitia sua, & quacunque facit, aut dimittit, prorsus insipida sunt, unde & anima illius pra tadio in illis dormitat. Tu, quisquis hac experiris, non declines ad vana solatia, sed esto fidelis cœlesti Sponso, viriliter age, probè te gere, nam certissimè Deus tibi proximus adest. Tantùm viva fidei stipiti firmiter innitere, indubitanter melius habebis, omnia prosperè cadent.*

IV. Saluberrimam illis Ludovici Blosij doctrinam c. 9. Spec. Spirit. proponat, dum sic loquitur: *Quando videris tibi magna obscuritate, aviditateque contabescere, & gravibus angustijs premeris, si tunc conformis divina voluntati, miseriæ & afflictionem illam cum benigna tranquillitate propter Deum toleras, multò gravior Deo es, quàm si divino lumine multum irradiareris, & intus florerent omnia. In pressura & afflictione homo non ita facilè seipsum quarere potest, sicut in sensibilis dulcedinis, consolationisque affluentia; in hac enim plerumq; natura se admiscet, & anima, si incautior fuerit per inordinatam delectationem citò maculam contrahit. Sanè fieri non potest, ut aliquis resignato corde quidpiam sustineat pro gloria Dei, quin se-*

Digitized by Google

porem

porem quendam divinitatis percipiat. Licet enim illi nihil fortassis sentire, id est, sensibiliter gustare contingat (DEO ad tempus occultante) hoc ipso tamen ei, quod patitur, bene sapit, quòd se illud ad æternam Dei gloriam ferre velle cognoscit.

V. Etiam doctrinam à S. Henrico Susone apud Blosium in consolat. pusill. traditam interdum in memoriam revocare non omittat, quæ sic habet: Considerare libet, quàm suaviter & amorosè æterna Sapientia cuncta disponat, dum quod plurimùm sibi nocere plerique angustijs, tentationibúsq; gravissimis pressi arbitrantur, ipsâ ad summam eorum utilitatem inflectit. Magnam siquidem purgatorij partem illa afflictio tollit, & cam patientibus impendio prodest, atq; ingens præmium adducit. Quamvis enim multorum criminum se reos arbitrentur, sed coràm Deo veri, magnique Martyres sunt, cùm nulli dubium sit, longè acerbiorem hujusmodi perpetuam afflictionem dolorem infligere quàm unius carnificis ictus collo exceptus. Unde & Taulerus ibidem hortatur: Amaritudinem, quam sentis, pro inferno & purgatorio suffer patienter. Verè námq; pura, resignata & patiens anima, nuda ac mundè volans ad regna cælestis Patris (ubi mille anni die uno breviores sunt) conscendit.

VI. Singulariter tamen aliam doctrinam ibidem allatam commendet: Sciendum est, fidelitérq; retinendum, quod in homine Deum purè intendente sæpe gravis quædam pressura & angustia oboriatur, quâ oppressus videtur sibi, Deum non purè intendisse, & ita omnium laborum suorum fecisse jacturam, omnémq; perdidisse operam. Hinc jam pacem pectoris amittit, animiq; mœrorem & perturbationem incurrit. Hac autem pressura nonnumquam ex gravitate naturali seu indispositione, vel complexionis malitia nonnunquam ex influentia cœli, vel aeris inæqualitate, nonnunquam verò ex maligni spiritûs operatione, qui per hujus modi gravissimas immissiones suas bonum hominem istum perrurbare molitur, accidere solet. Sed hæc suaviter declinanda sunt, cum benigna, tranquillâq; mansuetudine, ita enim facilius vincitur. Unde non satis rectè faciunt quidam, qui pressurâ hanc violenter & impetuosè à se excutere, eandémq; perrumpere volunt, destruentes ac debilitantes per hoc capita sua, quique nimis inordinatè Doctores & Dei amicos pio consilio & auxilio accedunt, eripere se inde, & evadere cupientes, unde sæpius magis implicantur, cùm nemo facilè eos extrahere, & expedire queat.

Digitized by Google

ra queat. Quamobrem ubi ista pressura & tempestas in homine exurgunt, haut secus faciat quàm solent homines facere, ubi tempestas oritur, & pluvia vel grandines cadunt. Tunc enim fugiunt omnes sub tectum, donec tempestas sopiatur, & pluvia cessent; ita & ipse, ubi intra se simpliciter sentit, ac deprehendit, quòd nihil velit, neq; desideret nisi Deum, dum hâc pressurâ corripitur, modestè subtiliterque fugiat, donec integrè sibi ipsi restituatur, simúlq; in vera resignatione, ac patienti abstractione humiliter sustinens, tranquillo ac benigno animo in hac afflictione Deum prastoletur.

VII. Quoniam hi angores non modicè augentur ex eo capite, quòd quis ex propria sua culpa ortos credat, ideò in tali casu Operarius consilium S. Laurentij Justiniani de discipl. & perfect. mon. c. 18. col. 6. datum suggerat. *Humani generis adversator Diabolus*, ait *consuevit deprecantis animum memoriâ perpetrata culpa percutere, quatenus ex hoc amittat fiduciam, & ex impedimento concepta pusillanimitatis non valeat devotionis exercitia secundùm consuetudinem peragere. Huic autem fallaci suasioni nequaquam fides accommodanda est. Proinde Christi miles egregius caveat, ne confundatur, sed cùm se peccâsse cognoverit, humiliter in spiritu ante pedes Domini se prosternat, confiteatur delictum suum Domino, blandisq; verbis offensum mulceat dilectum, & statim gratia intelliget adesse praesentiâ, per quam resumptis animæ viribus & conceptâ fiduciâ, de cætero Domino quieto animo vacare valebit.* In eundem sensum Taulerus apud Blosiū l. c. sic loquitur: *Plerique aliquâ molestiâ gravati ita mihi dicere consueverunt: Pater, malè mecum agitur, diversis enim afflictionibus, multóque merore perturbor. Et ego rectè cum illis agi pronuntio. Tum illi: non, aiunt; Domine, sed meâ culpâ id actum. Ad quod rursus ego: Sive tuâ culpa id actum sit, sive non, crede, ipsam afflictionis Crucem à Deo tibi impositam, eidémq; gratias agens justine, & resigna teipsum. Rursum illi: Sed magnâ intus aviditate, ob scuritatéq; contabesco. Quibus ego; Feras, aio, dilecte Fili, patienter, & melius tecum agetur, quàm si in magna, multáque sensibili devotione versareris.*

VIII. Denique non modicam consolationem percipient ejusmodi afflicti, si ipsis rationes, ob quas DEUS ejusmodi angores & desolationes immittit, proponantur, quarum septendecim

Digitized by Google

tendecim enumerat Gerson Cancellarius consid. 6. de myst. Theol. nimirum 1. Ad superbiam retundendam vel cavendam. 2. Ad desiderium vehementius inflammandum. 3. Ad cognitionem propriæ vilitatis, ut homo sibi vilescat. 4. Ut induat viscera pietatis super aliorum desolatione. 5. Ad satisfactionem per dolorem illum sensibilem, quem patitur. 6. Ut, qui possunt alios juvare, non ita se dedant internis consolationibus, ut à charitatis negotijs & alijs juvandis retrahantur. 7. Ut experientiâ per hanc tentationem edoctus, virtutes cæteras & meliùs discat, & efficaciter doceat. 8. Ne deserat pro hac dulcedine DEI jussa. 9. Ad punitionem venialium, tanquam si Pater tristiorem filio faciem ostendat, ut in omni modestia & custodia reddatur diligentior. 10. Ut intelligat, non haberi hoc per propriam industriam, neque volentis aut currentis esse DEI miserentis. 11. Ad purgationem maris spiritualis, quod ex nimia quiete sordes contrahere solet, quas exagitatio, commotióque depellit. 12. Ut innotescat, an gratis timeat Deum, & paratus sit absque stipendio consolationum & suavitatum suo Imperatori deservire. 13. Ne incipiat, dona Dei pro ipso diligere ipsis inhærens, iisque se oblectans, cùm tamen Pater indulgentissimus hæc dispensatoriè subtrahat, ut cibum aut pomum, parans interim hæreditatem & regnum. 14. Interdum ad conservationem corporis & virium, ne in lacrymis, gemitibus, & dulcedine sensibili tabescat, & deficiat. 15. Ut provocet DEUS, sicut Aquila pullos ad volandum, ut Mater filium ad horam relinquit, quò instantiùs ille clamet, accuratiùs quærat, arctiùs stringat, & illa vicissim blandiatur suaviùs. 16. Ad exercendam patientiam, quia sic affici non est sine tribulatione magna & anxietate. 17. Et postrema, ut vel hinc conijciat anima, quantæ futura esset amaritudinis perpetua separatio, si tantilla subtractio sic afficit. Quæ omnes utilitates non modicè sane excitare poterunt ad omnem angorem animi magna cum alacritate tolerandum.

§. IX.

Digitized by Google

§. IX.

Quomodo consolandi sint, qui graves tentationes patiuntur.

I. INprimis his quoque exemplum Christi ob oculos ponatur; nam, ut rectè S. Hieronymus in c. 6. epist. ad Gal. discurrit: *Si Salvator noster tentatus est, quis potest esse securus, intentatum se vitæ hujus maria transire?*

II. Conditionem vitæ humanæ in memoriam illis revocet, quæ, teste Jobo c. 7. est militia super terram; unde rectè pius Asceta l. 1. c. 13. ait: Non est homo securus in tentatione, quamdiu vixerit, quia in nobis est, unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. Quam ob causam Christus non jussit nos orare, ut non habeamus tentationes, sed ut non inducamur, id est vincamur ab illis.

III. Considerare illos jubeat, quòd, teste S. Jacobo, fidelis sit Deus, atque adeò non passurus sit, ut ultra vires tententur; si enim, ut rectè discurrit S. Ephrem. s. de patient. Homines, cùm tam parùm sciunt, sciunt tamen discernere, quantùm oneris singula jumenta ferre valeant, tantúmque imponunt, quantùm eorum vires tolerant: Si etiam Figulus vasa efformans novit, quantò ea tempore in igne relinqui oporteat, ne, si diutiùs relinquat, adurantur; si minùs, dissolvantur; quantò magis DEUS, cujus est infinita potentia & sapientia, novit, quibus tentationibus & probationibus indigeant animæ ipsi placere volentes, neque majores permittet, quàm ipsarum utilitati conducat. Hinc meritò S. Augustinus in Ps. 61. hortatur? *Noli timere, permissum facere aliquid Tentatorem; habes enim misericordissimum Salvatorem. Tantùm permittitur ille tentare, quantùm tibi prodest, ut exercearis, & proberis, ut, qui te nesciebas, à te ipso inveniaris.*

IV. Ostendat illis, quàm parùm illis Tentator nocere possit, nisi ipsi velint. Eum in finem pulcherrimam illam S. Augustini s. 197. de temp. sententiam illis in memoriã revocet, dum sic loquitur: *Sed dicit aliquis: Si alligatus est* (Diabolus) *quare adhuc tantùm prævalet? Verum est, Fratres charissimi, quia multùm prævalet, sed tepidis & negligentibus, & Deum in veritatem non timentibus. Alligatus est enim catenis,*

& ne-

Digitized by Google

& neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate conjunxerit. Iam videte, Fratres, quàm stultus est Homo, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates saculi noli conjungere, & ille ad te non præsumit accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem; non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit.

V. Demonstret illis, quam paratum habeat ad tentationes suas vincendas auxilium. Nam inprimis, sicut olim Abbas Moyses Isidoro Monacho ob tentationes Monasterio exire volenti, immensam quidem ab initio multitudinem Dæmonum ex parte Occidentis ostendit, mox verò ad Orientem respicere jussit, ibidemque majorem longè SS. Angelorum ad auxiliandum illi paratorum copiam monstravit; ita idem ipsi quoque sperare possunt. Præterquam quòd ipse etiam DEUS pro ipsis stet, atque adeò meritò dicere queant: Si DEUS pro nobis, quis contra nos?

VI. Jubeat illos præmium, quod ex victoria tentationum sperare possunt, ob oculos ponere; de quo præclarè S. Bernardus c. 19 de domo int. ait: *Molesta est lucta, sed fructuosa, quia; si habet pœnam, habebit & coronam; non nocet sensus, ubi non est consensus, imò quod resistentem fatigat, vincentem coronat.*

VII. Ostendat illis, quantopere DEO placere, ejusque amorem sibi conciliare possint, tentationes fortiter sustinendo; sicut enim probata amicitia magnam hominibus delectationem afferre solet, sic quoque DEO comperta Justi fidelitas in tentatione summopere placet & per quam illi gratâ efficit. Unde cùm S. Gertrudis, ut Blosius c. 4. monil spir. refert, propter minutiorem defectum sese multùm arguens petiisset à Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret, Dominus blandè illi respondit: Et quare vellès, ut ego magno honore, & tu ingenti præmio careres? nam quandocunque homo studet pro amore meo defectus vincere, tantùm mihi honoris ac fidelitatis exhibet, quantùm miles strenuus Duci suo exhiberet, si strenuè seipsum in bello inimicis opponeret, eósque viriliter prosterneret.

VIII. Proponat ijsdem ob oculos solatium & gaudium, quod victoriam talem sequetur; si enim tantopere gaudent,

Digitized by Google

dent, ubi victoriam aliquam insignem de capitali hoste Patriæ reportatam audiunt; quantò majus percipient gaudiũ ac solatium, si Dœmonem velut animæ suæ capitalissimum Hostem ipsi vicerint. Hinc meritò pius Author l. 2. de imit. Christi c. 9. ait: *Solet sequentis consolationis præcedens tentatio esse signum; nam tentationibus probatis cœlestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno vitæ.* Et iterum: *Vincenti dabo manna absconditum.* Apoc. 2. Nimirum sicut Angeli Christo post superatam tentationem cibos cœlestes ministrabant; ita DEUS ijs, qui simili modo vicerint, cœlestes suas consolationes submittet.

IX. Aliàs quoque utilitates tentationum ijsdem enarrabit: nam, ut verè iterum Thomas de Kempis l. 1. c. 13. pronunciavit, sunt tentationes sæpe valde utiles, licèt molestæ sint & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, & eruditur, imò & probatur juxtà illud Deut. 13. *Tentat vos Dominus DEUS vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, vel non, in toto corde, & in tota anima vestrâ.*

X. Denique non parvum etiam solatium creare poterit, si ipsis narretur, quod olim Christus S. Brigittæ quærenti, quod tam gravibus tentationibus, & inutilibus cogitationibus vexaretur, respondit: *Hæc vera est Justitia*, inquiebat, *ut, sicut prius delectabaris in vanitatibus mundi contra voluntatem meam, ita modò tibi molesta sint varia, perversæ cogitationes contra voluntatem tuam. Verumtamen time judicium meum moderatè & cum discretione, firmiter semper confidens in me DEO tuo: certissimè enim scire debes, malas cogitationes, quibus mens reluctatur, & quas detestatur, esse purgationem atque coronam.* Rodriq. p. 1. tr. 8. c. 29. Unde meritò S. Jacobus c. 1. dixit: *Omne gaudium existimate Fratres, cùm in varias tentationes incideritis, scientes, quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habet.* Quod bene agnoscens Abbatissa Sara tredecim annis à fornicationis Spiritu tentata, nunquam oravit, ut recederet ab ea hujusmodi pugna, sed hoc solùm dixit: Da mihi fortitudinem DEUS, uti in

vitis PP. l. 6. refertur.

Digitized by Google

CAPUT IV.

DE CURATIONE APOSTOLICA PECCATORUM.

PEr Curationem istam aliud hoc loco non intelligitur, quàm Peccatorum ad statum gratiæ reductio, quæ quantopere conveniat Operario Apostolico, vel ex eo facilè colligi potest, quòd sicut ex vocatione sua Christum ubi per curam animarum imitandum suscepit, ita singularem quoque juxta ipsius exemplum sollicitudinem pro conversione peccatorum obtinenda gerere debeat; ita ut ipse quoque dicere cum Christo quodammodo possit: *Non veni vocare Justos, sed Peccatores ad pœnitentiam.* Luc. 5. Ipse quoque de se dicere debet posse cum eodem: *Ego sum Pastor bonus*; atque adeò, ubi perditam advertit oviculam, non quiescere quærendo, donec inveniat eam. Ipse denique dicere debet cum S. Chrysostomo hom. ad popul. *Sum communis Pater omnium, eóque necesse est curam agere non tantùm eorum, qui stant, sed eorum quoque, qui collapsi sunt: non eorum modò, qui secundis navigant ventis, sed & illorum, qui tempestate jactantur; non eorum modò, qui in tuto sunt, sed & illorum, qui periclitantur. Unde & eos, qui jam demergi cœperant, in portum tranquillum porrecta manu deducere studeo.* Etsi verò hoc officium magis propriè ad Confessarios spectet, atque adeò in Instructione quinta Confessariorum ex instituto de hac materia agendum sit; quia tamen frequens satis, etiam extra confessionem, Operario offertur occasio cum Peccatoribus agendi, etiam hoc loco pro integritate materiæ breviter indicare placet. quâ ratione hoc munus Apostolicæ Curationis ab eo suscipiendum, & peragendum sit.

§. I.

Quæ industriæ in genere circa Curationem Apostolicam sint observandæ.

1. PRimam in hoc munere industriam S. Franciscus Xaverius peritissimus ille Animarum Medicus obtulit; qui, ut vitæ l. 4. c. 22. videre est, hortabatur, ut, si quis Curator animarum in oppidum ignotum venerit, ante omnia studeat, ex probatæ Virtutis ac Fidei Viris cognoscere, quæ vitia aut hego-

Digitized by Google

negotia iniquè contracta in eo vigeant. Caput quippe dicebat esse ad homines juvandos, gentis universæ ingenium ac mores nôsse; & quoad licet, singulorum morbos, qui dissideant inter se, qui inimicitias gerant, quæ fraudes, quæ judiciorum iniquitas, quæ perfidia Testium, quæ Judicum corruptelæ. Itaque ex viris prudentibus ac peritis hæc percontanda sunt, & simul exquirendum, quâ tandè insistere oporteat viâ ad illorum mores, mentésq; sanandas. Quod ipsum monitum etiam erga privatum quemvis Peccatorem observandum P. Caspari Barzæo suadebat dicens; Jam pravos cujuspiam mores emendaturus non prius manum admovebis, quàm intimos ejus perspexeris sensus. Itaque magnopere tibi suadeo, ut primùm odoreris, atque investiges, an is vitio aliquo aut perturbatione occupatus ab animi sui salute abhorreat. Undè prudenter monet S. Isidorus Pelusiota l. 3. c. 8. epist. eos, qui calamitates & morbos suos spirituales comemorare cupiunt, blandè ac suaviter admittendos esse, ac posteaquam illi per hujusmodi sermonē dolore levati fuerint, tum demum eam, quam par est, medicinam adhibendam; nam si confestim ipsis ora obstruantur, inhumani hominis æstimationem colligi, & remedium imbecillum atque invalidum reddi, ipsâ doloris flamma illud repellente.

II Alteram industriam S. Ignatius, ut l. 5 vit. c. 11. legitur, suggessit, quando dicere solebat, in vocandis hominibus ad virtutem suis armis petendum Sathanam, issdémque utendum artibus ad salutem, quibus ille ad perniciem abutitur. Quippe eum viros justos non continuò apertis consuevisse fraudibus & insidijs, sed rectis & quasi quibusdā cuniculis oppugnare; ac primò quidem nihil rectis ejus actionibus adversari, quin potius callidā omnia dissimulatione probare, multa etiā, quæ speciē præbent honesti, astutè suggerere, arq; ita sensim in ejus familiaritatem sese insinuare, dum ad extremū simplicem hominem, & veteratoriæ fraudis ignarum, laqueis suis irretiat, implicatúmque teneat. Idem ergo in alliciendis ad salutem animis faciendum. Laudandā prudenter initio, quæ sunt in hominibus recta, vitijs parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrumpendum. Quâ conciliatâ demum admovendam morbis animi medicinam, ut, cùm ingressus eorum quodammodo fuerit,

Digitized by Google

exitus nostri sint. Ita sanè S. Franciscus Xaverius facere solebat, de quo sic scribit Tursellinus: Si quem vesano irretitum amore teneri comperiret, qui alicujus authoritatis esset ac pretij, hâc potissimùm arte illum adoriebatur. Blandè primùm ac familiariter Hominem affatus, si minùs invitaretur, comiter se illi offerebat ipse convivam, jucundóque sermone convivium celebrabat, aditum saulbri admonitioni præparans. Inde ubi in ejus se familiaritatem bene penitus dederat, ingressus orationem de vitiorum turpitudine, sensim ad libidinis fœditatem delabebatur, ejusdémque incommoda, & simul cælestes adijciebat minas; ad ultimum, ut permotum eum senserat, manu familiariter prehensum ad Peccatorum inducebat Confessionem.

III. Tertia industria est, ut in curatione tali ipsam morborum spiritualium radicem evellere studeat; hic enim *mos est Medicorum*, teste S. Chrysostomo serm. in paralyt. demissum, *ut non priùs morbos abigant, quàm eorum fontes occludant*; frustra enim cicatricem curaveris, si serpant interiora contagia: imò acerbatur vulnus, si foris clauditur, cùm interiùs vulnus exæstuat, ut rectè S. Ambrosius in Ps. 37. advertit. Hinc S. Franciscus Xaverius levandæ molestiæ, itæve sedandæ unicum remedium dicebat esse, angoris, iracundiæve causam extenuare, verbísque elevare.

IV. Quartam industriam idem S. Franciscus sequentibus verbis suggessit suprà memorato Barzæo: Jam omni ope efficere nitêris, ut, quos erudis ad pietatem, suas tibi tentationes, incursantésque animum motus aperiant; hoc quippe ad virtutis absolutionem præcipuum præsidium est rudibus in hoc genere pugnæ, aut non satis petitis, exercitatísque.

V. Quintam industriam S. Isidorus Peluśiota obtulit dicens: *Quemadmodum optimus Medicus ad ægrotantis naturæ subsidium artè instructus & armatus, cùm variis morborum generibus corpus obsidetur, adversùs eum, qui acriùs urget, in procinctu stans, eos, qui dilationem admittunt, in posterius servat tempus; eodem modo tu quoque medendarum animarum scientiam prudentiâ temperans, ad id, quod amplius urget, oculorum aciem intende; nam eò sanato spes est, fore, ut reliqua etiam sanentur.* Cujus doctrinæ pulchrum exemplum S. Gregorius in epist. ad Augustin.

Digitized by Google

gustin. Monach. suppeditat; cùm enim hic Augustinum Mo-nachum sanctitate & doctrina clarum in Britanniam misis-set, & ille peracto feliciter negotio, quæreret, num reliquias quasdam gentilissimi & veteris nequitiæ, quas adhuc adver-teret, relinquere deberet? rescripsit Sanctus, monuítque, ut quædam Britannorum imbecillitati permitteret, quia, in-quit, S. Mater Ecclesia quædam per favorem corrigit, quæ-dam per mansuetudinem tolerat, quædam per confusionem dissimulat; atque portat, ut sæpe malum, quod aversatur, por-tando & dissimulando compescat.

VI. Sexta industria est, ut, sicut Medici; teste S. Ambro-sio in Ps. 93. non statim adhibent medicamenta languori; sed si dolor fervet, fomenta adhibet; si febris exæstuat, reme-dij tempus exspectant, ita & ipse certa curationis tempora prudenter exspectet; ne, ut S. Chrysostomus l. 7. epist. 112. lo-quitur, si immaturè medicamentum obtulerit, fiat causa pe-riculi res salutis. Ita de S. Francisco Xaverio Tursellinus l. 2. c. 22. testatur; quòd mirè occasioni imminens, temporis ac loci captârit opportunitatem, ne fortè, ut plerumque fit, sau-ciam mentem exulcéraret magis admonitio, quàm sanaret.

VII. Septimam industriam iterum Medici docent, dum; quamdiu necessitas aliud non exigit, suaviora potius, quàm acerba præscribunt, & adhibent media; id quod in spirituali curatione præcipuè observandum est, uti præclarè S. Fran-ciscus Xaverius advertit, qui, ut Tursellinus l. 2. vit. c. 17. refert; inter præcepta, quæ ad animarum conversionem suis præscripsit; etiam hoc ponebat, ut Christianæ magis humili-tatis; quàm potestatis memores, paternum in omnes impe-rium exercerent, amorem sibi magis conciliando, quàm ti-morem; quia nullâ re magis, quàm amore in omnes partes animus flecti potest, uti ipse non semel expertus est, dū quo-rundam animos adeò perditos, ut nè scelera sentirent, nec remedia ferrent; hac arte adjuvit. Hinc monebat, ut omnis truculentia vultûs, orationisque acerbitas removeretur, & tempestivi potius complexus (si Personæ ratio id ferret) crè-bráque demissionis indicia interponerentur; ut hisce rebus delinitus peccator æquiore animo admittat monitionis me-dicamentum. Si namque ad reprehensionis acerbitatem accesserit ipsius etiam reprehendentis amarities, profectò

Digitized by Google

ingenti Spiritu Homines rei insolentiâ stomachâtes, verborum salubritatem aspernabuntur, & amore in odium verso, omnem erga eum, qui reprehendit, observantiam abijcient.

VIII. Octava industria est, ut non tantùm Medicinam moderatè applicet (eò quòd juxta S. Bernardum ep. 25. *censura nunquam quidem remissa, sed prudenter tamen intermissa plerumque plùs proficiat*) sed, ut sapienter monuit S. Franciscus Xaverius, etiam pertinaces animos, atque in flagitiorum cœno hæsitantes ita cælestibus minis urgeat, ut tamen nunquàm illis divinæ clementiæ spes intercidatur, sed ejus interdum commemoratione pectora eorundem mulceantur.

IX. Nona industria est, ut, quando aliquem à vitijs abstrahere desiderat, certò sibi persuadeat, id multò efficacius apertè fieri (maximè postquàm ab illo amari se existimat) quàm argutijs quibusdam & dicterijs sive aculeatis verbis; quæ animum occultè verberare solent, & cujusdam occulti Censoris suspicionem ingenerare, quæ opinio liberæ conversationi & amoris affectui plurimùm detrahit.

X. Denique etiam illud nonnullorum monitum non negligendum est, quo hortantur, ut salutis ac virtutis viam non tanquam rem arduam atque difficilem, sed facillimam, jucundissimam, hominéque libero dignissimam proponat; ita ut, etsi nullis ad eam vitæ rationem præceptis adstringeremur, ipsa tamen virtutis pulchritudo, & honesti species, sicut olim multos Philosophos, trahere deberet. Atque sic fiet, ut generoso quodam animi impulsu, quod optimum & homine dignissimum esse cognoverit, sine magna difficultate aggrediatur.

§. II.

Quibus medijs uti debeat Operarius ad Apostolicam Peccatorum curationem.

I. MUlta sunt quidem media, quæ Viri Apostolici, dictante Spiritu Sancto, & proprio Zelo impellente adhibuerunt ad conversionem Peccatorũ. Quia tamen in hac Instructione animus duntaxat est, ordinarios modos curandi Proximum, & à quovis facilè practicabiles Operario nondũ satis exercitato suggerere, ideo omissis rarioribus & exoticis medijs, sequentia duntaxat propono. Inprimis ergo magnam

Digitized by Google

gnam cum peccatoribus, & longaninem patientiam habere conetur Operarius, nec spem conversionis obtinendæ abjiciat, cùm & DEVS horum conversionem patienter exspectet; præterea maximi etiam momenti sit unicum peccatum impediviſſe.

II. Potiſſimùm ferè medium ad horum animos emolliendos ducat orationem ferventem, & crebram pro ijs fuſam; per hanc enim graviſſimos quoſque peccatores ad frugem converſos eſſe paſſim hiſtoriæ produnt.

III. Summopere etiam ſtudeat, in hujuſmodi hominum amicitiam ſe inſinuare, eóſque varijs obſequijs, præſertim verò blanda, ſuavique converſatione demereri; hâc enim viâ non paucos à S. Franciſco Xaverio emollitos eſſe in ejus vita legitur.

IV. Si legere nôrunt, ſuadeat illis, ut ſingulis diebus tardè & attentè unum alterúmve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor noviſſimis ſcribat. Hi enim Concionatores muti multò efficaciùs pleruinque perſuadent emendationem, quàm ij, qui in cathedris cum ſtrepitu detonant.

V. Specialiter illis commendet affectum & fiduciam ad SS. Domini Paſſionem, hortetúrque, ut ſingulis diebus ſemel vel ſæpiùs ad honorem illius orationem Dominicam vel ſalutationem Angelicam recitent: eum in finem juverit illis indicare, quod Chriſtus quondam S. Gertrudi dixit. *Quilibet poterit reſpirare in ſpem veniæ offerendo Deo Patri meam innocentiſſimam Paſſionem & mortem. Credat igitur peccator, ſe per hoc obtinere ſaluberrimum fructum indulgentiæ; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, ſicut devota memoria mea Paſſionis cum fide recta & vera pœnitentia.* l. 4. Inſin. div. piet.

VI. Simili modo conetur eos ad ſingularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Quare proderit narrare ijs, quod olim Deus Pater S. Catharinæ Senenſi dixit: uti apud Blosium c. 1. Monil. Spirit. videre eſt. *Mariæ unigeniti Filij meæ gloriosæ Genitrici à bonitate meâ conceſſum eſt propter Incarnati Verbi reverentiam, ut quicunque etiam peccator ad eam cum devota veneratione recurrit, nullo modo, diripiatur à dæmone infernali. Hæc eſt enim à me electa, parata & poſita*

Digitized by Google

tanquam esca dulcissima ad capiendos homines & præcipuè animas peccatorum. Item quòd B. Virgo eodem Blosio teste l. c. ipsa S. Brigittæ revelavit dicens: *Quantumcunq; homo peccet si toto corde, cum vera emendatione & charitate ad me confugerit, statim parata sum recipere venientem. Nec attendo, quãtùm quis peccaverit, sed quali intentione & voluntate redit ad me. Nam peccator quamlibet vilis & sordidus sit, non dedignor ejus plagas ungere & sanare; quia vocor, & verè sum Mater misericordiæ.* Hinc S. Gertrudis, ut ibidem refertur, aliquando vidit accurrere sub chlamydem dulcissimæ hujus DEI Genitricis veluti bestiales quasdam diversi generis, per quas significabantur peccatores specialem devotionem ad illam habentes. Has omnes illa benignè recipiens, & quasi sub pallio protegens, delicata manu sua singulas contrectabat, deliniebátque, & ipsis amicabiliter blandiebatur, quẽadmodum quis blandiri solet catulo suo. Saudeat ergo Operarius, ut hanc S. Virginem peccator, cum quo agit, varijs obsequijs demereri sibi studeat, maximè singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus festis confitendo, per diem integrum, maximè verò Sabbati, abstinendo ab illo vitio, quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historiâ ostendere, quàm salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, v. g. illi militi, cui diabolus servi specie assumptâ per quatuordecim annos servierat, occisurus illũ, si vel semel salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen postea B. V. patrocinio, & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis detectâ, egregiè resipuit. Uti fusiùs in spec. Exempl. V. Salut. Angel. ex. 5. refertur. Alius verò, qui Sabbato Virginis Mariæ nomen habentis pudori amore Beatissimæ DEI Matris pepercerat, in torneamento occisus, contritionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit, Ibid. V. Horæ Canonicæ ex. 4.

VII. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit omnibus modis persuadeat; ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, qui tribulant peccatorem, vitiorum habitus: ibi humanus sanguis latet, qui, si hauriatur à peccatore, à morbo caduco ad peccati lapsum impellente eum liberabit: Expertus hanc efficaciam est miles ille, qui concubinæ amore mplicitus, cùm S. Bernardi suasu in agone constiturus SS.

Eucha-

Digitized by Google

Eucharistiam recepisset, adeò mox mutatus est, ut summè jã detestatus sit, quam summè priùs deperierat, uti fusiùs in spec. exempl. V. attritio videre est.

VIII. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit, dum illi suasit, ut triduò tantum ad honorem SS. TRINITATIS à familiari sibi vitio abstineret; quod cùm ille fecisset, suasit S. Bernardus, ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret; quo consilio observato ita ille immutatus est, ut etiam sine pacto ullo deinceps abstinere statueret.

IX. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Natan Prophetæ, Parabolæ, vel etiam historiæ propositione ipsi Status sui periculum, vitæque scelleratæ turpidinem ostendere, quod tamen ab initio dissimulanter admodum faciendum est, ne fraudem mox advertens difficulter capiatur. Parabolæ autem vel Historiæ tales possunt esse. 1. Narret ex Açroamatis Jacobi Bidermanni Historiam de filio, qui in vineam ire jussus, Patrem in itinere invadens dejecit in terram, & cultro interemit. Inferat subinde hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eodem libro Historiam de muliere illa, quæ captivum maritum testudinis suæ auxilio ex turcica captivitate liberavit, fingátque, eam postea domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: & inferat hoc peccatores, respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties caculis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali Parabolâ propositâ exspectet, quid peccator judicet, & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus Sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpiùs à Rege monitum, jámque excludendum ab aula, amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, Amicorum ope, gratiam apud Regem, necdũ tamen respere, sed in antiqua peccata frequentiùs labi; an hic ulteriori Amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde peccatorem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam cum Deo reductus, necdum tamen respiscat. 5. Fingat hominem aliquem eò insaniæ redactum esse, ut ultro vestes exúes porco-

Digitized by Google

porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitârit, & aliquas & fæces comederit, in luto, ú quod vidit, se volutârit, vomitum resorbuerit &c. Inferátque, peccatorem esse talem, bestiísque se assimulare. 6. Fingat esse aliquem, qui Testamentum, quo ingens hæreditas ei transscribebatur, vili pretio vendiderit, & ostendat, talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat. 7. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commissa sit, eáque insuperabilis, vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem animæ diabolo tradit. 8. Fingat, comicum fuisse, qui, cùm pollicitus fuisset comœdiam exhibere, atque ideo Regem cum tota Aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auspicatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

X. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium cieare possit DEO & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eum in finem prodorit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè conversis exhibuit DEUS, maximè S. Magdalenæ, Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

XI. Proderit etiam declarare minas, quas proposuit DEUS in S. Scriptura adversus eos, qui vocantem DEUM audire distulerunt, maximè illam Prov. c. 1. ubi ait DEUS ad tales: *Quia vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret, ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis, evenerit.* Ad quarum minarum confirmationem adducat unum alterúmve exemplum Tragicum, in quibus minæ tales impletæ sunt, maximè illius rustici, pro quo, cùm post mortem ejus ex Psalmo De profundis ille versiculus: *Fiant aures tuæ intendentes &c.* cantaretur, imago Crucifixi feretro insistens manus de lignore solvit, iisque aures obturavit.

§. III.

Quomodo agendum sit cum illis, qui Inimicitias deponere nolunt.

I. GRavis hæc & superatu difficilis tentatio est, unde diversa quoque media adhibere convenit, ut, si unum non proficiat, alterum sortiatur suum effectum. 1. Inprimis ergo propo-

Digitized by Google

proponat talibus personis exemplum Dei, ut Christus Matt. 5. fecit, dum dixit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus vos, ut sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.*

II. Proponat exemplum Christi, qui in cruce exclamavit; *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt*, Luc. 23. Inferas ergò: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu servus illius minoribus non ignoscis? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cùm enim rogaretur, ut veniam ijs, qui ipsum offenderant, daret, respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cùm Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit? Meritò ergò S. Bernardus in tr. de Pass. c. 8. ait: *Reconde in thesauro cordis tui hoc verbum* (nempe Pater ignosce illis,) *ut, quotiescunque saviunt inimici, memoriam abundantiæ suavitatis IESV valeas eructare, hunc clypeum contra inimicorum insultus opponens.*

III. Ostendat, quàm necessarium sit, ignoscere inimicis, eò quòd alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterúmve exemplum paulò terribiliùs adferre, v. g. de Sapritio Sacerdote, qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutata mente Dijs immolavit, uti apud Surium 9. Februarii videre est. Aut de muliere, quæ, cùm in turba hominum ab adolescente leviter impulsa & humi prostrata, veniâ flexo poplite, & junctis manibus petenti negâsset, à dæmone inspectantibus omnibus abrepta, & in puteum dejecta est, uti S. Bernardinus Senensis s. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ, quia dimittere noluit, in morbo, dum ei SS. Eucharistia pro viatico offertur, vultum avertit, & dixit; sicut ego averti vultum ab alijs, nolens eis dimittere, ita DEUS avertet nunc vultum suum à me. Hæc dicens, obijt. Spec. Exempl. V. Dimittere ex. 6. Aut de illo, qui cùm esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur, Crucifici imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: Nec pepercit, neque parcam. ib. ex. 4. Quòd si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret, posset terribilem illam historiam

Digitized by Google

de Nobili illo Cordubensi narrare, qui, quia fictè tantùm veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus Sepulchrum deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre, quo facto deturbatum cadaver in fossam videri desijt, uti fusiùs legere est in Pædagog. Christi. p. 2. c. 15. §. 2.

IV. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit ijs, qui inimicis ignoverunt; nam S. Gualberto & alteri cuidam Nobili Anglo, post condonatam hostibus, ab illo quidem Fratris, ab hoc autem Patris cædem, ad Christi effigiem orantibus visus est Christus viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, uti Baron. to. 11. Anno 1051. testatur. Mulieri verò cuidam, quæ occisorem filij in domum susceperat, ita DEUS rependit hanc gratiam, ut & filium ejus ex purgatorio eriperet, ipsi vitam æternam promitteret, ut Faber in Festo S. Steph. conc. 3. nâ 3. refert.

V. Declaret, quàm præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter ignoscat Inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum, juxta illud Christi Matt. 6. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur?* ib. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret, ut aliquot milliones debitorum sibi remitterentur? 2. Ingens præmium in cœlo sperare potest, si enim majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium respondsurum, sicut maxima in eo difficultas reperitur. Certè S. Chrysostomus ho. 3. de Saule & David dicere ausus est: *Ea res pro Martyrio tibi computabitur, si insidias molientem, & ad tantam provectum malevolentiam, inter bene meritos numeraris, non desinens orare pro illo, Deum obsecrando, ut illi fiat propitius.* Hinc & S. Agnes aliquando D. Brigittæ l. 4. rev. c. 124. dixit: *Nihil est pulchriùs, aut acceptiùs Deo, quàm ladentem se diligere, & pro persequentibus exorare.* 3. Etiam majorem sibi honorē & famam comparare potest ignoscendo, si enim magnam sibi obvenisse gloriam crederet, si exercitū multis militibus constantem superâsset; an non majorem obtigisse dicet, si victoriam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est? Unde S. Gregorius Nyssenus l. de orat. dicere ausus est, talem homi-

Digitized by Google

nem

nem non videri ampliùs intra terminos humanæ naturæ consistici, sed ipsi DEO per virtutem assimilari, dum facit ea, quæ solius DEI est facere; debitorum enim remissio, proprium ac peculiare DEI munus & officium est.

VI. Ostendat illi, quòd Inimicus sibi potiùs, quàm ipsi nocuerit; similes enim sunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samsonis; quæ, dum segetes Philisthæorum accendebant, seipsas etiam peremerunt; similes sunt unicorni, quæ, dum alium cornu appetit, seipsam ita arbori affigit, ut extrahere illud non possit; similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferienti, qui se potiùs destruit, quàm lapidem, similes sunt apibus, quæ, dum alijs aculeum infigunt, se perimunt; similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potiùs suos consumunt, quàm lapidi noceant; similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clarius facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde & S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non, qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

VII. Ostendat, quàm multorum bonorum occasio illi sit inimicus, illorum nimirum omnium, quæ n. 5. indicavi; si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmij obtinendi; si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus sese opponunt, atque adeò occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ, an non tantò magis diligamus Inimicos, quantò majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem Inimicorum obtinentur, quàm materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè quæruntur.

VIII. Hortetur, ut Inimicum tanquam manum & instrumentum, aut legatum DEI intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum; an non enim ut sic exosculabitur potius manum, aut legatum DEI tam paternè castigantis? Aut certè hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulsum, aut morbo suo, an non ut sic potiùs condolebit ipsi, quàm irascetur?

IX. Ostendat, quòd si velit vindictam de hoste capere, non possit id meliùs facere, quàm si totam suam causam Deo committat, sic enim ipse Deus petijt: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* ad Rom. 12. suadeat ergo, ut sequatur exemplum

Digitized by Google

S. Ie-

S. Jeremiæ dicentis c. 11. *Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas juste, & probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam.* Profectò qui tali modo vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, uti sapiens Eccl. 28. c. ait: unde S. Augustin. in Ps. 102. hortatur omnes: *Ferto injurias, securus esto, faciet enim misericordias DEVS, & judicium omnibus injuriam accipientibus.*

X. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quod nulla re magis se vindicare ab inimico possit, quam si nihili faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epistolam ad Hebræos, dum ait: *Nihil ita confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

XI. Suadeat illi, ut justitiam Dei consideret, illique totam vindictam committat, ut qui ipse Rom. 12. dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Unde rectè S. Chrysostomus ho. 53. ad Pop. *Cùm nos ipsos, inquit, ulciscimur, DEVS non defendit: cùm autem ipsi concedimus vindictam, plùs quàm exspectamus, efficimus*, Ita S. Ignatius expertus est, uti Ribadeneira l. 5. vit. c. 2. testatur, contra quem cùm pater quidam impetu animi abreptus acerbior extitisset, & S. Ignatius pro ipso in Missa magnam vim lacrymarum profundens dixisset: Ignosce Domine, parce Domine: respondit Dominus: Sine me, ego enim pro te vindictam sumam: ego, nisi resipiscat, ultor existam. Quod & factum, nam dum Pater ille in templo quodam Sanctorum reliquias intuebatur, inter ossa etiam hominis vultum vidit truci aspectu intentantem flagellum, nisi Ignatio pareret. Eo viso, quamquam ille timorem nonnihil represserit, multis tamen, magnisque molestijs affectus est.

CAPUT V.

DE CAPTIVORUM APOSTOLICA CONFORTATIONE.

DE Confortatione inscribitur hoc caput, quia, licet plura sint officia, quæ Operariũ erga captivos præstare oportet, ipsa tamen confortatio meritò præcipuum, & velut scopus cæterorum æstimatur, uti ex ijs, quæ in toto hoc capite dicentur, apparebit. Ut verò meliòs, faciliúsque, quæ hoc loco dicenda sunt, intelligantur, notandum est, duplicis genéris esse ca-

Digitized by Google

se captivos; nempe aliquos, qui ob leviora delicta captivi detinentur, ideóq; meritò spem liberationis concipere possunt; alios verò, qui ob capitalia crimina in carcerem sunt conjecti, ideóque spem redemptionis nullam habent, aut exiguam certè. De utrisque hoc capite agetur, ita tamen, ut prius ea explicentur, quæ ambobus communia sunt, & postea ea, quæ solis captivis posterioris generis; seu damnatis ad mortem propria sunt, subjungantur.

§. I.

Cur & quomodo Operarius Captivorum specialem curam suscipere debeat.

I. TRia præcipuè sunt motiva, quæ meritò non leviter impellere debent Operarium, ut singulari cum charitate ac fervore Captivorum curam suscipiat. Primum ipse Deus offert, qui, cùm Matt. 25. dixerit: *Quamdiu fecistis uni ex his Fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et iterum ibidem: *In carcere eram, & venistis ad me*: haud dubiè magnum sibi quoque obsequium præstitum ab Operario censebit, si eo, quo par est, zelo Captivos visitabit, atque ad ærumnas fortiter & Christianè tolerandas suis adhortationibus confortabit. Quis autem, si Christum in carcere detentum videret, non summa cum alacritate visitaret, & omnia, quæ posset, quantumcunque dura & difficilia obsequia exhiberet?

II. Alterum motivum ex ipsorum Captivorum misero statu, seu ipsa captivitate desumitur; cùm enim hi non modò ipsas carceris molestias & incommoda, puta fœtorem, duritiē, obscuritatem, & victûs tenuitatem, omniúmque delectationum carentiam, sed etiam libertatis ac famæ, quæ duo inter naturalia hominis talenta meritò præcipua numerantur, privationē pati cogantur; & præterea, quia otiosi & solitarij plerumq; esse coguntur, mille tentationibus & periculis sint obnoxij, meritò fido aliquo amico opus habere creduntur, qui in tanta necessitate ipsis solatio suo succurrat, piisq; cōsilijs & monitis à tot tantisq; periculis eripiat, atq; defendat, ne ut alibi dixi, ejusmodi Captivi causā habeāt, querēdi cōtra Operariū, ejúsque charitatē imperfectam criminandi; ut, qui in minoribus necessitatibus tā promptè ac ferventer adsti-

Digitized by Google

adstiterit, in extrema verò miseria constitutis, opem, auxilium quæ præstare neglexerit.

III. Tertium motivum ex ipsius Operarij mercede ac præmio, quod ob talem misericordiam charitatémq; præstitam jure meritò sperare potest; desumitur; cùm enim Deus Luc. 6. promiserit, quâ mensurâ mensus misericordiâ ac charitatem quis fuerit, eâdem remensum iri, imò mensuram bonam, confertam, coagitatam, & supereffluentem in sinum datum iri omnibus illis, qui misericordiâ erga alios liberaliter exercuerint; facilè apparet, quàm grande præmium olim acceptûrus sit Operarius, qui tàm præstantis charitatis & misericordiæ obsequia Captivis exhibuerit; quámq; meritò sperare queat, se quoque, ubi similem fortè in necessitatem post vitam hanc mortalem in Purgatorio inciderit, similem misericordiam ac solatium experturum.

IV. Porrò ut hoc in genere muneri suo plenè atque perfectè satisfaciat, quatuor potissimùm officia Captivis præstanda existimabit; quorum primum est, ut ad captivitatis pœnam cum debito fructu, meritóque sustinendam præparentur. Alterum est, ut piæ, utilésve occupationes, quibus à pernicioso otio, Diabolíque insidijs sese defendant, illis præscribantur. Tertium est, ut contra varias tentationes, quæ hoc tempore eosdem præcipuè infestare solent, potèter muniantur. Quartum est, ut, si fortè omnino ad mortis supplicium condemnentur, ad illud Christiana patientia atq; constantia subeundum efficaciter disponantur. Quæ omnia, quâ ratione solidè, magnóque suo & Captivi solatio, commodè que præstare queat, in sequentibus §§. demonstrabitur.

§. II.

Quomodo Captivi ad captivitatis pœnam fructuosè sustinendam præparandi sint.

I. Quamprimum intellexerit Operarius, Captivum aliquem carceri, in quo diutiùs detinendus creditur, mancipatum esse, eundem primo quoque tempore visitare studeat, &, ubi carcerē ingressus fuerit, humaniter & amicè salutet, atque ad solatium illi afferendum se venisse significet. Aliqui etiam, quam ob causam in carcerem conjectus sit, interro-

Digitized by Google

terrogandum putant, sed quia hâc ratione ad delictum suũ proprium commemorandum impelleretur, quod ob naturalem verecundiam, vel, si in judicio de crimine nondum convictus, ob timorem revelationis non libenter faciet, ideo præstat ejusmodi causam ex ipso carceris Custode ante ingressum investigare.

II. Post benevolentiam amica salutatione comparatam, poterit per varias quæstiunculas eundem paulatim ad officium suum præstandum præparare. Quare poterit in primis quærere, quomodo valeat? quamdiu jam detineatur in hoc carcere? an non tempus illi satis longum videatur? quomodo fallat, & transfigat tempus? an nocte possit dormire? an interdiu etiam quandoque somnum capere modicum consueverit? qui cibus & potus ipsi porrigatur? an nihil ei desit de rebus ad naturam, vitamque sustinendam necessarijs? an non gravis admodum & molestus hic carcer sit? ex quibus quæstionibus & responsis datis si advertat, aliquid ipsi deesse, quod ipse Operarius illi vel proprijs, vel aliunde comparatis sumptibus procurare possit, atque id se facturum promittat, enimverò non modicum comparatæ benevolentiæ augmentum adijciet.

III. Ubi ejusmodi quæstiones præmiserit, non erit ipsi difficile, occasionem captare, ad ipsam præparationem Captivi inchoandã, quæ quidem in tribus præcipuè capitibus generatim loquendo consistit. 1. Ut Justitiam & providentiã DEI cum debita reverentia agnoscat, & veneretur. 2. Ut eidem Justitiæ se cum profunda demissione subijciat, atque adeò tam ipsam carceris pœnam, quàm ea, quæ ipsam comitabuntur, vel sequentur, magna cum æquitate, animíque resignatione, ac patientia excipiat. 3. Ut, quò majori cum Dei beneplacito, propriòque merito pœnam hanc, & miserias carceris sustineat, sese in statu gratiæ per veram contritionem, aut, si delictum capitale non sit, etiam per confessionem constituere studeat; quæ quidem capita, ut tantò facilius, certiúsque obtineat, sequentes industrias usurpare poterit.

III. Et primò quidem certò ipsi persuadeat, nihil in hoc mundo accidere, quod non à sapientissima Dei providentia ordinatum, aut permissum sit; uti jam pridem Spiritus Sanctus prædixit Eccl. 11. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & bone-*

Digitized by Google

honestas à Deo sunt. Et non est malum in civitate (imò nec in toto orbe) *quod non fecit Dominus.* Secundò pariter eidem persuadere conetur, eundem Deum justissimum quoque esse; nam ita Danielis 9 c. tres Pueri in fornace Babylonica constituti confitebantur dicentes: *Benedictus es, Domine DEUS Patrum nostrorum; & laudabile, & glorioſum nomen tuum in ſecula, qui juſtus es in omnibus, quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.* Quem in finem proderit exemplum S. Ephrem ex Alphabeto Christi f. 130 vel Viridario P. Raderi p. 1. Febr. t. recensere; qui, cùm in carcerem propterea conjectus esset, quòd Ovium Prædonibus de nocte viam ad gregem ovium monstrâsset; eâque de causa graviter ipse lamentaretur, & se ab ea culpâ immunem diceret, post quadraginta dies Angelus ei apparens meminisse jussit culpæ, quam ante duos menses contraxerat, dū pauperculi hominis vaccā prægnantē tam diu lapidibus exagitavit, donec vitulum per abortū enixa, mortua conciderit, & præterea ipsum etiam Pauperculum de Authore inquirentem; contumeliosis à se verbis graviter saucium dimisit. Sed & idem duobus Carceris ſocijs evenisse, ut qui quidem homicidium & adulterium, ob cujus ſuſpicionē in carcerem fuerant conjecti, non admiserint, ſed tamē alia delicta patrârint (dum ſcilicet alter videns duos inter ſe litigantes; & unum eorum de ponte dejectum; & auxilij implorantē; cùm potuisset, ab interitu non eripuit: alter verò falſo juramento teſtatus est, ſororem duorum Fratrum adulterium commisisse, sicque effecit, ut à communi hæreditate excluderetur) ob quæ juſto Dei judicio in carcerem includi ſint permiſſi. 3. Denique perſuadeat, etiam benignissimum simul & optimum esse Deum; uti præclarè S. Basilius hom. 8. ex variis indicavit, dum dixit: *Unum in mentibus noſtris præſumptum oportet, quòd nihil eorum, quæ nobis accidunt, malum ſit, aut ſæle. ut melius illo excogitare queamus.* Et idipsum confirmans S. Damascen. *omnia*, inquit, *quæ Dei providentiâ fiunt, pulcherrimè ac diviniſſimè fieri neceſſe eſt, atque ita denique, ut meliori modo exiſtere prorſus nequeant.* Ex quibus omnibus facilè ēxit Captivo, Providentiam & Juſtitiam DEI agnoscere, & exclamare cum Regio Pſalte Pſ. 118. *Juſtus es, Domine, & recta ju-*

Digitized by Google

cta judicia tua. Tribulatio & angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est.

IV. Porro ut non agnoscat duntaxat hanc justitiam, sed eidem etiam perfectissimè subjiciat se, atque adeò captivitatem, & omnes ei annexas miserias æquo ac patienti animo sustineat, doceat illum Operarius, tanti mali causam (uti & omnium aliorum) potissimam peccatum esse; uti enim è terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percutientia generantur; ita in cælos quoq; homines materiam Iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysost. *auferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat; sic enim & DEUM ad parcendum citiùs permovebit, & suam ipse pœnam leviùs tolerabit; nam, ut S. Gregorius lib. 10. mor. c. 5. ait; *Quasi aquâ ignis extinguitur, cùm surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Et: *Dolor flagelli temperatur, cùm culpa cognoscitur, quia tantò quisq; ferramentum Medici patientiùs tolerat, quantò magis putridum esse conspicit, quod secat.* Certè facilis erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta, quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Alloquatur quoque ipsum illis D. Pauli ad Hebr. 12. verbis: *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini; neq; fatigeris, dum ab eo arguevis. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Jubeat proin ipsum cum S. Psalmista dicere. Ps. 12. *Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.* Aut cum pio Ascera l. 3. de imit. Christi. c. 52. *Quid dicam reus & omni confusione plenus? non habeo os loquendi, nisi hoc tantum verbum: Peccavi. Domine, peccavi, miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululùm, ut plangam dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Quid tam maximè à reo & misero Peccatore requiris, nisi ut conteratur, & humiliet se pro peccatis suis? in vera contritione, & cordis humiliatione nascitur spes veniæ, reconciliatur perturbata conscientia, reparatur gratia perdita, tuetur homo à futura ira, & occurrunt sibi omnia in osculo sancto DEUS, & pœnitens anima.*

V. Denique ut non audire debeat illam D. Pauli im-

Digitized by Google

properationem Gal. 3. *Tanta passi estis sine causa?* id est, frustra, & sine ullo fructu, hortetur eum, ut se ante omnia in statu gratiæ constituat, vel per ipsam confessionem, vel contritionem certè, quem in finem mox præire poterit formulam contritionis recitando, aliósque actus huc pertinentes eliciendo, ut mox dicetur; vel ipsam confessionem, si sponte confiteri voluerit, excipere, nisi fortè tempus aliquod illi ad præparationem concedendum videatur. Subinde hortetur, ut bonam intentionem eliciat, quâ protestetur, se omnes captivitatis molestias non tantùm pro satisfactione peccatorum suorum, sed etiam ex amore DEI libenter, fortitérque sustinere velle, ita ut, etiamsi suâ culpâ meritus eas non fuisset, tamen ex hoc solo titulo, quòd DEUS si permisisset, æquissimo animo suscipere paratus foret; sic enim eas ipsas pœnas in Martyrij palmam conversurum, sicut olim S. Ludgardis, teste Ribadeneira in eius vit. 6 Junij, cùm optâsset pro fide & justitia perinde, ut S. Agnes fecerat, mortem appetere, audivit à Christo, ob hoc desiderium ipsam habituram in cælo coronam S. Agnetis gloriæ similem, eò quòd DEUS coronet voluntatem, ubi non invenit facultatem.

VI. Quia verò rarò ejusmodi Captivi sufficientes sunt, ut per seipsos possint tales actus & intentiones elicere, ideo poterit Operarius ipse sequentem orationem, in qua omnes actus ad hanc præparationem pertinentes succinctè continentur, aut aliam similem prælegere.

O justissime, & misericordissime DEUS, ego indignus Famulus tuus, & maximus Peccator, firmissimè credo, nihil sine tua voluntate ac providentia nobis accidere; &, quidquid evenire permittis, per summam tuam sapientiam & bonitatem ad tuam gloriam & nostram salutem ordinari. Agnosco proinde hanc captivitatem pro singulari beneficio, atque ampliss imas pro eadem tibi gratias persolvo, optans ex animo, ut tam pro hoc, quàm pro innumeris alijs beneficijs æternùm gratum exhibere me valeam.

O mi-

Digitized by Google

O mitissime DEUS, confiteor humili & contrito corde, quòd te summum bonum meum super omnia dilectum sæpe, gravitérque hactenus offenderim, atque adeò pœnam istam justissimè promeritus fuerim. Doleo proinde ex corde; quòd iram tuam justissimam peccatis meis provocârim, iterúmque summas ago gratias, quòd tam paternè me corripias, paratúsque sum, hanc pœnam à te mihi decretam cum summa patientia & obedientia sustinere, ut justitiæ tuæ satisfaciam, & omnia mea peccata condignè expiem.

Quia verò, O benignissime DEUS, nos ipse hortatus es, ut in tempore tribulationis ad te confugiamus, & auxilium petamus, ideo & ego afflictus peccator ad te recurro, & cum dilecto Filio tuo humillimè precor: *Pater, si possibile est, transeat calix iste à me, verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Si ergo, ô pijssime Pater, ad honorem tuum & salutem meam expedire cognoveris, ut captivitatem hanc diutiùs patiar, fiat voluntas tua. Id unum rogo, ut, quoniam ex me nihil sum, & possum, efficacem tuam gratiam largiri digneris, quâ omne id, quòd de me disposueris, de manu tua promptissimè suscipere, & cum debita patientia ex purissimo tui amore sufferre queam.

Ego quidem, ô dilectissime DEUS, omnem spem meam in infinita tua bonitate colloco, certóq; confido, te non passurum, ut ultra vires meas excrucier, sed in omni mea tribulatione fideliter adstiturum. Hâc certè fiduciâ animatus jam nunc omnes has afflictiones meas tibi in unione passionis Christi Filij tui, B. Virginis, & omnium Sanctorum ad tuam & eorundem Sanctorum tuorum gloriam humillimè of-

Digitized by Google

fero, devotissimèque precor, ut easdem in debitam satisfactionem clementer suscipere, &, sicut passionis Filij tui consortem me esse voluisti, ita & gloriæ quondam consortem efficere digneris. Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

O Sanctissima Mater mea MARIA, O S. Angele Custos, O Sancte, cujus nomen indignus gero, O SS. Pauline, & Leonarde Captivorum misericordissimi Patroni, O omnes Sancti, quotquot olim captivi propter DEUM extitistis, cæteríque Patroni mei, intercedite, quæso, pro me, gratiámque à DEO impetrate, ut juxta exemplum vestrum captivitatem hanc meam, aliásque tribulationes cum debita patientia & charitate, quamdiu DEO visum fuerit, supportare, & tandem in æterna gloria vobis associari merear, Amẽ.

Fidelium animæ per misericordiam DEI requiescant in pace, & pro me, aliísque Peccatoribus intercedant.

§. III.

Quomodo utiliter occupandi sint Captivi.

I. Cùm sapienter suaserit S. Hieronymus epist. 4. *Facito aliquid operis, ut te semper Diabolus inveniat occupatum;* nec minùs veraciter dixerit Cassianus l. 10. instit. c. 23. hanc ab antiquis Ægypti Patribus sancitam esse sententiam, operantem hominem dæmone uno pulsari, otiosum verò ab innumeris spiritibus impugnari: meritò ex primarijs Operarij circa Captivum curis ea etiam esse debet, ut, quantùm per personæ, locíque circumstantias licuerit, utiliter semper occupatum teneat, & hac ratione plurimis tentationibus, periculísque eripiat. Triplicis autem potissimùm generis occupationes reperio, quæ ejusmodi Captivis præscribi possunt, eas videlicet ipsas, quas olim Angelus S. Antonio eremi fastidium concipienti ostenderat, dum interdum manibus laborare, interdum orare, interdum legere, aut cibum capere con-

Digitized by Google

conſpectus eſt, quæ ipſæ etiam captivis commendari videntur poſſe.

II. Primò ergò, ſi fieri poſſit, ei laborem manualem commendet, maximè, ſi artem aliquam nôſſet, quæ nullo inſtrumentorum apparatu indigeret, & ex qua lucellum aliquod pro ſolatio, ſubſidióque captare poſſet. Quòd ſi verò talem artem non norit, poſſit autem familiam Cuſtodis carceris in rebus ad domeſticum obſequium & victum pertinentibus, ſalvâ carceris clauſurâ, juvare, utiliter omnino ei ſuadeb.tur, ut, ſi quidem perſonæ dignitas non obſtet, ejusmodi laborem fallendi otij, & charitatis, humilitatísq; exercendæ gratiâ interdum ſuſcipiat. Quia tamen rarior ejusmodi occaſio ſe apud Captivos offert, ideò

III. Secundò eidem, ſi legere didicerit, lectionem libri cujusdam ſpiritualis ſuadere poterit, & talis maximè, qui ipſum ſolatio afficere, atque ad patientiæ, conſtantiæq; imitationem excitare poſſit. Quales eſſe exempli gratia poſſunt, Vita Chriſti ab Adamo Walaſſer conſcripta, Vitæ Sanctorum à Surio & aliis collectæ, Liber Genealogiæ Chriſti vel B Virginis (germaniè das Stammenbuch) Ars ſemper gaudendi ab Alphonſo Antonio de Saraſa compoſita, Heliotropium, Gymnaſium patientiæ, Æternitas, cœlum, aut Rogus damnatorum P. Hieremiæ Drexelii, Pædagogus Chriſtianus in ſecunda præcipuè parte, Troſtbrunn P Georgii Vogleri, Hauß-Apotec D. Georgij Pictorii, & ſimiles. Ad eundem finem etiam ſervire poſſunt libri aliqui varias Sanctorum Martyrum effigies, eorúmque Martyria repræſentantes; quales quidem libros expediret ſumptibus Magiſtratus, vel certè privatarum quarundam perſonarum eleemoſynâ coëmptos in publica cuſtodia aſſervari, aut ſaltem ab ipſo Operario domi ſuæ in hunc uſum paratos haberi, & tantò libentiùs Captivis commodari, quantò majus illi ex tali lectione ſolatium, fructúmque ſperare meritò poſſunt.

IV. Quia verò multi omninò legere non ſciunt, aut certè ob carceris obſcuritatem non poſſunt, ideò tertia, eáque omnibus communis occupatio ſupereſt, ipſa ſcilicet oratio, quæ tantò efficaciùs Captivis commendari debet, quantò majorem habent cauſam, divinam ſibi Clementiam propitiandi, auxiliúmq; ad fortiter perferendas captivitatis calamitates

Digitized by Google

mitates implorandi. Porro etsi non ignorem, varios modos & exercitia orandi à varijs Authoribus præscribi, universim tamen in iis usurpandis sequentes tres regulas observandas censeo. 1. Ut certæ aliquæ preces, aliáque pietatis exercitia ad præsentem statum magis accommodata eligantur, quæ quotidie singulari cum diligentia ac devotione persolvantur. 2. Ut illæ preces præ alijs assumantur, & frequententur, quæ ab Ecclesia approbatæ, atque ab eadem constanter usurpatæ sunt, quales sunt Oratio Dominica, Salutatio Angelica, Symbolum Apostolorum, aut Nicænum, aut S. Athanasij, Psalmodia Sacra, Antiphonæ B. Virginis, Cantica Sacra, Litaniæ, Corollæ precatoriæ &c. 3. Ut doceantur Captivi, quâ ratione etiam ipsi mentem per jaculatorias preces & suspiria elevare, & tum se adversus diabolicas suggestiones tueri, tum ad exemplum Davidis os suum aperire, spiritúmque solatij & confortationis attrahere possint. In quibus tamen omnibus suadendis magnopere cavere debet Operarius, ne discretionis limites transgrediens plùs æquo oneret Captivum, & fastidium creans efficiat, ut anima ipsius saturata calcare incipiat favum suavissimum spiritualium horum exercitiorum.

V. Cæterùm ut sciat Operarius, quæ præcipuè exercitia pietatis suadere debeat, ego sequentia potissimùm suadenda censerem. 1. Ut, ubi manè evigilaverit, mox principium diei à devota oratione auspicetur, & primarios tres virtutum actus eliciat, gratitudinis scilicet pro nocturna custodia, aliisque beneficijs: contritionis ob peccata tum illâ nocte, tum aliàs commissa: & intentionis bonæ, quâ opera illius diei Deo ac SS. Patronis suis consecret. Etsi verò praxis matutinæ hujus precationis cuivis sit libera, hæc tamen, quæ sequitur, simplicioribus, & in oratione frequentanda minùs exercitatis hominibus accommodatissima, ideóque maximè commendanda videtur, ut scilicet, ubi è lecto surrexerint, genibus flexis Crucem majorem formet, dicántque.

Benedictio DEI omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

Benedictio Domini mei JESU CHRISTI, Sanctissimæ Matris ejus, & S. Josephi.

Digitized by Google

Bene-

Benedictio SS. Patronorum meorum, Sanctorum hujus diei, & omnium Electorum suorum descendat super me, & maneat semper.

Postea verò, ubi vestes induerit, hæc suspiria subjungat supra dictos tres actus continentia.

Benedicta sit sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, quibus summas ago gratias pro omnibus beneficijs hâc nocte, & aliàs exhibitis.

Benedicta sit Sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, quorũ amore doleo ex cordę de omnibus peccatis hac nocte & aliàs commissis, firmissimèque statuo, deinceps ea diligentissimè cavere.

Benedicta sit Sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, ad quorum honorem offero omnes cogitationes, verba, & opera hodie perficienda, ut defunctis prosint ad requiem, mihi autem & viventibus ad gratiam ac vitam sempiternam, Amen.

Quòd si hæc suspiria (quæ non est necesse formalibus his verbis concipi) servare vel elicere non possit, saltem ter Pater & Ave ad eundem finem recitet. 2. His precibus peractis utiliter valde Litaniæ Omnium Sanctorum jungerentur, ut desideratam propitiationis divinæ gratiam multiplicatis Intercessoribus tantò faciliùs, efficaciúsque obtineat. Post quas Litanias lectioni spirituali, vel labori manuali vacere posset. 3. Etsi SS. Missæ sacrificio adesse præsens corporaliter non possit; ut tamen eidem spiritualiter interfit, omnino suadendum est; unde docendus erit, quâ ratione audito ad Missam pulsu se gerere, & fructus tam copiosi ipse quoque participem se facere possit. Quem in finem libelli quidam precatorij pro singulis Missæ partibus aptas orationes & affectus suggerentes non parùm servient. 4. Valde etiam consultum est, ut pro felici morte obtinenda singulis horis Salutationem Angelicam recitare assuescat, quibus non incongruè sequentem aspirationem subjungeret:

Digitized by Google

O Domine JESU CHRISTE, propitius esto mihi maximo peccatori, nunc & in hora mortis meæ, & da mihi patientiam in tribulatione mea, pro qua & pro omnibus beneficijs hâc horâ & per totam vitam acceptis gratias tibi, quàm possum, maximas ago.

Aliqui suadent, ut ad refricandam sanctissimæ Passionis Christi memoriã singulis horis mysteriũ illud, quod eâ horâ peractum creditur, inferatur dicendo v. g. horâ quartâ matutinâ: *Ave MARIA &c. IESUS pro me ter à proprio discipulo negatus, in cujus honorem & unionem offerre digneris omnia opera mea hâc horâ facienda*; & tum simili modo ad alias horas aliud mysteriũ inferendo v. g. pro hora quintâ ESUS pro nobis apud Pilatum falsò accusatus. Pro sexta ad Herodem missus. Pro septima Barrabæ postpositus. Pro octava pro nobis flagellatus. Pro nona spinis coronatus. Pro decima ad mortem damnatus. Pro undecima crucem bajulans. Pro duodecima crucifixus. Pro primâ te Joanni, & Joannem tibi commendans. Pro secunda felle & aceto potatus. Pro tertia mortuus. Pro quarta de cruce depositus. Pro quinta sepultus. Pro sexta discipulis pedes lavans. Pro septima Sacrosanctum Corpus & Sanguinem discipulis distribuens. Pro octava agoniam passus. Pro nona à Juda traditus. Pro decima à Judæis captus. Pro undecima à Discipulis derelictus. Pro duodecima ad Annam ductus. Pro prima apud Caipham colaphizatus. Pro secunda durissima per noctem perpessus. Pro tertia vigilans & orans. Circa quas tamen horas notant, non esse tam anxiè curandum, ut suo quodq; mysterium tempore recolatur (id enim per noctẽ moraliter fieri vix posset) sed sufficere, si illâ horâ, quæ auditur, mysteriũ illi conveniens recolatur, reliqua autẽ quæ omissa sunt, vel omittẽda prævideantur, simul ea horâ, quæ proxima est omissis, cum mysterio tunc recolendo recolantur. Hunc, inquam, modum aliqui non modicum solatium Captivis allaturum putant, eò quòd *nihil adeòdurum sit*, teste S. Gregorio in Ep. *quod non æquanimiter toleret ur, si Christi Passio ad memoriã re vocetur*. Verumtamen quia ob mysteriorum multitudinem non tam facilè ab omnibus capi potest, non nisi cum magna confide-

Digitized by Google

consideratione proponendus, & ut facilius capiatur, etiam scripto tradendus est. 5. Post meridiem Litanias de SS. Patronis Captivorum non incommodè recitaret, eò quòd horum Sanctorum Patrocinium tantò ferventiùs implorandum videatur, quantò illi ex concepta erga captivos misercordia proniores sunt ad illis succurrendum. Sic autem se habeat illæ Litaniæ.

KYrie eleison, Christe eleison,
Kyrie eleison,
Christe audi nos, Christe exaudi nos.
Pater de cœlis DEUS. Miserere nobis.
Fili Redemptor Mundi DEUS.
Spiritus Sancte DEUS.
Sancta Trinitas unus DEUS.
JESU pro nobis à Judæis comprehense.
Miserere nobis.
JESU vinculis constricte.
JESU in carcerem conjecte.
JESU ad mortem damnate.
JESU ad montem Calvariæ educte.
JESU pro nobis crucifixe.
S. MARIA Consolatrix Captivorum.
Ora pro nobis.
Omnes SS. Angeli Captivorum Custodes.
Orate pro nobis.
S. Petre è carcere liberate. Ora pro nobis.
S. Paule carceribus abundantius detente.
S. Pauline.
S. Leonarde.
S. Petre Nolasce.
S. Raymunde Nonnate.
Omnes Sancti, qui unquam in carcere fuistis.
Omnes Sancti ad mortem damnati.
Omnes Sancti Martyrio affecti.

Digitized by Google

Propitius esto. Parce nobis Domine.
Propitus esto. Exaudi nos Domine.
Ab omni pusillanimitate. Libera nos Domine.
Ab omni impatientia.
Ab omni tristitia.
A morte perpetua.
Per captivitatem tuam.
Per accusationem tuam.
Per flagellationem tuam.
Per coronationem tuam.
Per damnationem tuam.
Per crucem & passionem tuam.
Per ignominiosam mortem tuam.
Per SS. Vulnera tua.
Peccatores. Te rogamus, audi nos.
Ut nobis parcas.
Ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris.
Ut veram omnibus Captivis patientiam largiri digneneris.
Ut omnes Captivos consolari & confortare digneris.
Ut omnes Captivos in libertatem asserere digneris.
Ut omnes Captivos à mortis sententia liberare digneris.
Ut omnes animas Defunctorum è Purgatorij carcere educere digneris.
Ut nos exaudire digneris
Agnus DEI, qui tollis peccata mundi. Parce nos, Exaudi nos, Domine. Miserere nobis.

℣. Orate pro nobis Sancti Patroni.
℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus.

Omnipotens sempiterne DEUS, qui sanctos Patronos

Digitized by Google

troños nostros mirabili in Captivos charitate ac misericordia decorâsti; te supplices exoramus, ut eorum meritis & precibus à vinculis & captivitate nostra liberati, liberis tibi mentibus servire valeamus. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

6. Etiam Psalmi Pœnitentiales ut quotidie à Captivis recitentur, summopere suadendum est, S Augustini exemplo, qui sub extremi morbi tempus, quando in lecto suo captivus quasi tenebatur, eosdē grandioribus literis descriptos ad lecti parietes affigi jusserat, ut eorum quotidiana recitatione tantò faciliùs divinam Justitiam sibi conciliaret, atq; ad beatam mortem disponeret. 7. Corona quoque B. Virginis tantò religiosiùs & ferventiùs quotidie percurrēda est, quantò majorem ex hac recitatione consolationem, opémq; sperare potest. 8. Antequam somnum capere velit, ejusdem Sanctissimæ Virginis Litanias Laurentanas pro felici morte à fidelibus dici solitas & ipse devotè recitet, eique consuetā conscientiæ suæ discussionē subjungens, consuetis precibus sese ad somnum capiendum accingat.

VI. Atque hæ videlicet preces ordinariè recitandæ vidētur; quibus tamen non obstantibus, poterunt Captivis alij adhuc libelli precatorij (quales præcipuè esse possunt der Trostbrunn P. Vogleri, Paradisus animæ, Liber precatorius S. Gertrudis, Thesaurus Precum) offerri, ex quibus pro libitu suo varias preces seligere, & pro solatio suo recitare queant.

VII. Quòd si verò Captivus legere non posset, tum suadendum illi erit, ut rosarij recitatione crebriore defectum hunc suppleat, eúmque in finem integrum quotidie Psalterium in tres partes distinctum tribus diversis temporibus devotè recitet. Sed & alium Dominicæ Orationis & Salutationis Angelicæ numerū ad honorem SS. Vulnerum, SS. Patronorum, quatuordecim Auxiliatorum (nempe SS. Georgij, Viti, Blasij, Dionysij, Erasmi, Panthaleonis, Cyriaci, Christophori, Achatij, Eustachij, Ægidii, Catharinæ, Margarethæ, Barbaræ, quos proinde post nomen MARIÆ in salutatione Angelica nominare potest) aut septem Asylorum, quæ sunt SS. Trinitas, Christus in SS. Euchristia existens, Christus in cruce passus, beatissima Virgo, omnes Angelici Spiritus, omnes reliqui San-

Digitized by Google

&i, Animæ in Purgatorio detentæ (nam & hæ probabiliter pro nobis orant) aut alios similes ob fines pro sua devotione percurrendum sibi seligere poterit.

VIII. Denique pro jaculatorijs tesseris & suspiriis, quibus interdum seipsum excitet, mentémque ad Deum elevet, sequentes ei versiculi servire possunt.

Pater mi, si possibile est, transeat Calix iste à me: veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Ego quidem justè hæc patior, Dominus autem quid fecit.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, sed citò anticipent me misericordiæ tuæ.

Adjuva nos DEUS salutaris noster, & propter gloriam nominis tui libera nos, propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Miserere mei DEUS secundùm magnam misericordiam tuam.

Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum speravimus in te.

Tribulatio & angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est.

Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.

Absit mihi gloria, nisi in cruce Domini mei JESU CHRISTI.

Domine, in flagella tua paratus sum, & dolor meus in conspectu tuo semper.

Mihi autem adhærere DEO bonum est, & ponere in Domino DEO spem meam.

Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se.

Sub tuum præsidium confugimus, Sancta DEI Genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessi-

Digitized by Google

tati-

ratibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta.

Miseremini mei, miseremini mei saltem vos Patroni mei, quia manus Domini tetigit me.

O S. Angele Custos, defende me tuo Patrocinio, ne succumbam in rigoroso judicio.

§. IV.

Quomodo contra tentationes muniendi sint Captivi.

I. Duplicis generis tentationes occurrere possunt Captivis, quarum priores sunt ipsis cum ægris & aliis afflictis communes (quales sunt tentationes contra fidem, diffidentiæ & desperationis, timoris vitæ amittendæ, aut possessorum bonorum, sollicitudinis de Uxore & Liberis, impatientiæ, & metus Purgatorij, de quibus sequenti in capite fusiùs agetur) posteriores solis ipsis Captivis propriæ sunt, de quibus hoc loco breviter ostendetur, quâ ratione Operarius eosdem adversus ejusmodi tentationes munire debeat.

II. Prima itaque tentatio ex solitudinis & inclusionis molestia oritur, quæ ijs præcipuè gravis admodum accidit, qui majori priùs libertate, licentiâq; sunt usi. Contra quam sic muniat. 1. Revocet illis in memoriam commune illud proverbium, quo dici solet: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat:* hortetur proinde, ut in Paradisum cælestem mente se conferant, & sic carceris molestias non sentiant, prout olim SS. Martyres fecerant, de quibus dicebatur: *Crus in nervo, animus in cælo.* 2. Hortetur, ut in invocatione Sanctorum per varias preces, & lectione librorum spiritualium se instanter exerceant; sic enim fore, ut cum veritate dicere possint: Nunquam minùs solus fui, quàm cùm solus fui. 3. Considerare eos jubeat, quàm multi Sancti, se ultro in angustas cellulas propter DEUM, & animæ salutem incluserint, totámque propemodum vitam ibidem transegerint. Quot etiam hodie nobilissimæ, ditissimæ, tenerrimæ Virgines se ultro in perpetua claustra includi sinant, & pro summo DEI favore ac beneficio agnoscant. Dicat proin ad Captivos: *Potuerunt isti, & istæ, & vos non poteritis?* 4. Ostendat illis, quàm

Digitized by Google

quàm multorum bonorum causa hæc illis sit solitudo; eorū nempe, quæ multis Exercitiis spiritualia ultro susceptа non sine summo animi solatio, fructúq; attulerunt, aut scilicet seipsos agnoscere, sibíq; displicere, ac DEO placere, cumq; eo in gratiam redire, ac vitā suam deinceps emendare, sanctéq; instituere possint, ut adeò verè dixerit S. Romualdus; *O beata solitudo! O sola beatitudo!* & S. Hieronymus: *Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus est.* Sed & S. Antonio vox cælo delapsa acclamārit: Si quiescere cupis, Antoni, vade ad interius desertum. Cùm ergo DEUS aliquo modo ad bonum Captivorum respiciens illa Oseæ c. 2. verba quodammodo usurpārit: *Ducam eam* (se nunc nominari putet quivis Captivus) *in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* meritò pro singulari beneficio hanc solitudinem agnoscere debent.

III. Altera tentatio ex ipsius carceris pœdore, fœtore, vinculorum duritie, Custodum inhumanitate, Judicū inclementia, tormentorum crudelitate, aliísq; similibus molestiis carcerem comitantibus oritur. Contra quam sic muniat eos Operarius. 1. Exemplum Christi, & Sanctorum millies graviora patientium eos considerare jubeat, illáq; sibi à pio Authore in Christi Persona prolata verba l. 1. de imit. c. 19. applicare: *Quid est, quod loqueris, Fili? Cessa conqueri, consideratâ meâ & aliorum Sanctorum passione. Nondum usque ad sanguinem restitisti. Parum est, quod tu pateris in comparatione eorum, qui tam multa passi sunt. Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut levius feras tua minima. Et si tibi minima non videntur, vide, ne & hoc tua faciat impatientia.* 2. Exemplum aliorum sæcularium multò pariter graviora patientium maximè ægrorum, qui calculi, colicum, podagræ, dentium &c. doloribus vexantur, proponat. Quo modo se Thomas Morus, teste Sandero p. 1. schis. Angl. solabatur, ut qui fingebat mundum hunc esse magnum carcerem, in quem omnes homines conjecti, unus post alterum ad mortem educatur. Eundem ob finem poterunt etiam molestiores quidam carceres à Christianis tolerati illis depingi, ut illorum Catholicorum, qui in Vandalorum Arrianorum persecutione, præter alia tormenta mille quadringēti quadraginta tres numero in unum acervum compressi cogebantur eo, quo stabant, loco, naturæ necessitatibus servire, unde intolerabilis

Digitized by Google

rabilis fœtor exortus est, uti Victor Uticensis l. 2. persec. Vandal. scribit. Item P. Caroli Spinolæ & Sociorum, qui quatuor annis in carcere omnibus aëris injurijs exposito, & tam angusto, ut cuivis non nisi spatium duorum palmorum & trientis concederetur, semi nudi, stantes, necessitati satisfacientes, tanta patiebãtur, ut P. Carolus scripserit, neminem illorum non malle vivum concremari, quàm illum carcerem sustinere. Et tamen is ipse scripsit cuipiam in hæc verba: O Pater, quàm suave est pro JESU aliquid pati! id ab ipso in hunc carcerem ingressu luculenter & abunde sum expertus, Paradisũ in carcere habeo. 3. Suadeat illis, ut S. Francisci Borgiæ exemplo præmittant duos Nuntios, scilicet cognitionẽ peccatorum suorum, & inferni, qui propter ea illis debebatur; sic enim certò futurum, ut carcerem optimè præparati hospitij loco habeant. Ita sanè S. Chrysostomus suasit: *si terribile aliquid videris* (aut passus fueris) *cogita gehennam, & deridebis. De duobus malis*, inquit Thomas Kemp. l. 3. c. 12. *minus est semper eligendum; ut ergo æterna supplicia futura possis evadere, mala præsentia studeas pro DEO æquanimiter tolerare.* 4. Meminisse jubeat, quid Apostolus Rom. 8. pronunciárit, nimirum *quòd non sint condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Hortetur ergo, ut solatio pleniſſimam Tertulliani apud Lyræum in apophr. S. Ign. sententiam sibi applicet: *O beati Servi Christi! O Christiani, membra vestra ligata sunt catenis, sed spiritus vester est liberrimus. Iacent corpora in carcere, in æquuleis, in tenebris, sed mentes vestras nihil potest perturbare. Hoc tantùm agite, conscendite cogitationibus vestris in palmam, considerate pulchritudinem & suavitatem cælestis gloriæ, vagamini per pulcherrimas mansiones, quas Christus ait esse in cælis. Quoties eas spiritu deambulaveritis, toties in carcere non eritis; nihil crus sentit in nervo, cujus animus est in cælo.*

IV. Tertia tentatio ex infamiæ, quam incurrisse se putant, gravitate oritur, tantóque gravius cruciat, quantò pluris plerumque fama ab ejusmodi hominibus priùs amata & defensa fuit. Contra quam tamen sic eos munire poterit Operarius. 1. Christi iterum exemplum proponat, & considerare jubeat, quàm exigua sit infamia eorum cum Christi infamia & contemptu comparata. 2. Innumerorum quoque martyrum exem-

Digitized by Google

exemplum ob oculos ponere jubeat, qui omnes similem & graviorem longè infamiam sunt passi, & tamen nullam inde tristitiam conceperunt, memores sermonis à Christo Matt. 5. prolati: *Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adversum vos: Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* 3. Ostendat eis, quòd sit ipsorum in potestate, bonam æstimationem sui apud DEUM acquirere, ipsiúsq; amicos fieri, qui summus est honor: non esse proinde curandum, quid homines de ipsis sentiant, sed potiùs ante oculos ponendum DEUM, qui illa Elcanæ ad Annam Uxorem prolata verba proferat: *Numquid ego melior tibi sum, quàm decem Filij*: aut potiùs omnes homines optimè vel pessimè de te sentientes? 4. Insinuet illis, quòd etiam apud homines hanc infamiam facilè obliterare possit per sanctiorē vitam institutam; quid enim S. Mariæ Magdalenæ, S. Augustino, S. Pelagiæ & similibus obfuit, aut etiamnum obest, quòd aliquando per gravia peccata publicam infamiā contraxerint? Certè major etiam apud homines est admiratio & æstimatio unius Peccatoris seriam pœnitentiam agentis, quàm mille aliorum, qui nunquam similē infamiam incurrerunt; sicut & magis æstimatur, & laudatur miles, qui post fugam redit ad pugnam, atque insignem victoriam reportat, quàm qui nunquam fugit, sed nec egregium quodpiam facinus in bello patravit. 5. Meminisse jubeat, quàm multi in Comœdiis ad modicum tempus irrideri se, & pro stultis haberi patiantur, ut diuturam apud Spectatores gloriam, laudémque consequantur; quidni ergo & ipsi infamiam brevi tempore duraturam libenter patiantur, ut tantò majorem olim per totam æternitatem gloriam, famámque apud DEUM, & universos Cœlites consequantur?

V. Quarta tentatio ex odio eorum, quos causam captivitatis fuisse suspicantur, proficiscitur, contra quam sic munire eos Operarius poterit. Et 1. quidem exemplum iterum Christi proponat, qui, etsi sciret, Judæos fuisse causā acerbissimæ suæ passionis, non modò tamen nullum erga eos odium concepit, sed potiùs Patrem pro ijs precatus est, dicens: *Pater, dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Luc. 23. 2. Ostendat, illos instrumenta fuisse divinæ justitiæ & castigationis, atq; adeò perinde ut Filij morigeri manum & virgas, quibus cæduntur,

Digitized by Google

duntur, osculari solent, omni veneratione & amore complectendos esse. 3. Etsi malam illi habuissent intentionem, Deo tamen non deesse media, per infinitam Sapientiam & Potentiam malum hoc convertendi in bonum, ut adeò æquali jure ad illos cum Josepho Patriarcha c. 50. dicere possint: *Num DEI possumus resistere voluntati? vos cogitâstis de me malum; sed DEUS vertit illud in bonum.* 4. Demonstret, non esse nunc tempus irascendi & vindicandi sese, sed ignoscendi, ut, *quâ mensurâ mensi fuerint, eâdem remetiatur ipsis Deus*; quâ ratione enim propediem coram supremo Judice comparituri favorabilem sententiam sperare poterunt, qui adeò se difficiles in remittendis Proximo minoribus culpis, imò omnino fortè nullis ostenderint?

VI. Quinta tandem tentatio oritur ex ipsius damnationis & supplicij extremi timore; contra quam sic eos munire poterit Operarius. 1. Ostendat illis, quàm inutilis & imprudens sit hic timor; vel enim sequetur damnatio, quâ timent, vel non sequetur; si non sequatur, frustra se cruciant timore illius mali, quod nunquam eveniet; si autem sequutura sit damnatio, tùm saltem ante tempus imprudenter se affligunt illius imaginatione, sicque duplo graviùs, diuturniúsq; sibi reddunt supplicium. 2. Ostendat, quàm longè aliter Christus se gesserit, utpote qui timorem illum non priùs admittere voluit, quàm cùm proximè jam imminebat damnatio, & tunc ad montem Oliveti confugit dicens: *Pater mi, si possibile est, transeat calix iste à me, verumtamen non mea sed tua voluntas fiat.* Horretur ergo illos, ut & ipsi tam salubre hoc exemplum sequantur, & nunc se Deo penitus resignantes dicãt cum Heli; *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, hoc faciat.* Ubi verò propinquius periculum damnationis advertent, juxta exemplum Christi ad montem Oliveti, id est, misericordiæ divinæ confugiant, & supradictam cum ipso Christo orationẽ repetentes, simile cum ipso robur, solatiúmque exspectent. 3. Persuadeat, Magistratum nihil decreturũ, nisi quòd jam ab ipsa usque æternitate in divino, justissimóque cæli consistorio cõclusum est; quæ proinde sententia cùm ex una parte immutabilis, ex altera parte autem summa cum sapientia ac bonitate concepta sit, decet, ut summa cum reverentia, animíque tranquillitate excipiatur. 4. Firmissimè

Digitized by Google

ipsos credere jubeat, Deum, qui fidelis est, & neminem tentari, aut onerari supra vires patitur, ipsis perinde, ac olim SS. Martyribus adstiturũ auxilio suo, effecturúmque, ut magna cũ animi æquitate, cõstantiáq; id omne, quod per Magistratũ decreturus est, sustinere possint, id quod ipsi haud dubiè in pluribus, extremo supplicio affectis nõ semel factũ viderint. 5. Meminisse quoq; ipsos jubeat, quodcunq; suppliciũ decernendũ sit, brevissimo tempore absolvi, atq; adeò æquissimo, imò & hilari animo tolerãdũ esse, si cũ æterno & inexplicabili supplicio cõparetur, quod propter peccata sua in Inferno sustinere debuissent, si Deus ipsos perinde, ut alios ejusmodi Peccatores, vel statim post peccatũ ex hac vita avocasset, vel in statu peccati obduratos discedere permisisset. Certè si illis, qui nunc ob minora peccata in inferno cruciãtur, hæc gratia fieret, ut in hãc vitã redire, suáq; delicta cõmeritis supplicijs expiare possent, promptissimis, lætissimisque animis universa, quæ ullus unquam reus sustinuisset, supplicia tolerarent.

§. X.

Quomodo ad extremum supplicium disponendi & animandi sint Captivi.

Quantopere conniti debeat Operarius, ut hoc in negotio munus suum accuratè impleat, tam ex ijs, quæ sequenti capite §. 1 dicentur, colligi potest; tum verò etiam ex eo patet, quòd, cùm ingens plerumque Populi multitudo ad talia Reorum supplicia cõcurrat, tot Arbitros ac Testes suæ in hoc officio peritiæ, charitatísque sit habiturus, quot Spectatores & Auditores numeraverit. Porro cùm aliqua sint, quæ circa ejusmodi Reos ante sententiam mortis, aliqua post illam, aliqua demum post ipsam Rei mortem observanda sunt, placet illa majoris claritatis & ordinis gratia sub distinctis titulis proponere, ita tamẽ, ut priùs moneam Lectorẽ, cùm eadem ferè sit Reorum ad extremum supplicium damnatorũ, atque ægrorum in lecto morientium quoad dispositionẽ & animationem conditio, ideo pleraque, quæ sequenti capite de ægro ad Confessionem, & S. Viaticum disponendo, & pijs adhortationibus, suspiriísque excitando, atque ad ultimam denique luctam animando dicentur, etiam in hac occasione circa Captivos cum debita proportione observanda esse.

MEM-

Digitized by Google

MEMBRUM I.

Quid ante sententiam fatalem sit observandum Operario circa Captivos.

I. ANte sententiam visend orunt frequenter, cùm plerumque varijs tentationibus agitentur, & ex altera parte pluribus criminum vinculis impliciti, rudésque rerum piarum, & sæpe etiam obstinati sint. Proderit ergo priùs totum statum Rei cognoscere, & tum ad seriam pœnitentiam disponere.

II. Curet, ut ob suum Zelum, aptas datas doctrinas, exempla vitæ habeatur à Reo in magno honore, ut tantò postea faciliùs ei se aperiat; si enim ignotus accedat, timendum est, ne minùs feliciter negotium succedat & Confessarium talem Reus semper suspectum habeat.

III. Ante latam sententiam non expedit ejus audire Confessionem, ne timore supplicij peccatum reticeat. Hortetur tamen interea ad recitationem Rosarij, aut aliarum precum: subministret pios libellos: suadeat præparationem ad confessionem generalem: doceat, quâ ratione se manè & vesperi DEO commendare debeat, quomodo saltem animo adesse divino Sacrificio, quâ ratione in voluntatem DEI se resignare, quomodo Animarum purgatorij meminisse, & consideratione vel cælestium gaudiorum, vel infernorum cruciatum se solari possit.

IV. Non recipiat in se vitæ servandæ aut supplicij remittendi patrocinium, quia sic Reum non posset tam e immodè disponere ad seriam pœnitentiam, accuratámq; confessionē; semper enim Reus haberet spem vitæ á Confessario obtinendæ; quod si hac spe cadat, abalienaretur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurū, quod in illius comodum cedere possit; quia tamen Justitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationē, quam habet, scelera punieudi; tum propter maturā considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non facilè mutat sententiam; ideo suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, &, quò prævisa tela minùs feriant, ad

quamcunque sententiam de manu Judicis non aliter atquè de manu ipsius DEI accipiendam se præparet.

V. Adhortetur illum sedulò, ut hoc tempore à DEO in subsidium animæ concesso utatur seriò, sæpiùs eliciat actū contritionis (quem in finem, si rudis sit reus, proderit conceptis verbis præire, aut quærere ex ipso, num doleat de peccatis, eò quòd DEUM velut summum bonum super omnia à se dilectum tam graviter offenderit) imitetur SS. pœnitentes, ut Latronem in cruce, S. Mariam Magdalenam &c. quorum historias proderit recensere: suadeat insuper, ut incommoda, quæ justitia injungit, DEO offerat pro peccatis suis; Christi doloribus uniat, pro animabus purgantibus pœnas suas, aut certè pro propriis peccatis offerat.

MEMBRUM II.

Quid post latam sententiam sit observandum.

I. Cùm hoc in articulo versetur cardo salutis, Operarius DEUM sibi & DEO placare, omni, quo potest, modo studeat, orationibus, pœnitentijs, & subsidio spirituali ab alijs etiam expetito.

II. Ante omnia disponat Reum ad sententiam justitiæ æquo animo suscipiendam; ipse verò Reo non significet sententiam, sed per Ministros justitiæ significari curet, ex quibus ubi eam intellexerit, tum primùm conetur eum potentibus argumentis ad patientiam & resignationem excitare; inter quæ argumenta primariū jure merito locū habet Christi patientis exemplum, quod proinde assiduò ipsi ob oculos ponendum est, perque illud omnes tentationes, quæ, sive ex genere, sive causa, sive alijs circumstantijs mortis decretæ oriuntur, solvendæ. Proximum ab hoc locum habet SS. Exemplum, maximè eorum, qui simili genere mortis obierunt, aut qui imbecillitatē sexûs fortitudine sua superarunt: horum ergo velut agmen objicitendum est Rei animo, simúlque illa S. Augustino olim facta admonitio adjicienda: potuerunt isti & istæ, & tu non poteris? Vehementer etiam ad leniendum Rei dolorē prodest, si singularis Dei erga ipsum bonitas clarè demonstretur, quā ei gratiam fecit, quam Mauritius

Digitized by Google

ritius Imperator olim pro speciali beneficio habuit(dum scilicet illi optio facta est,commissum scelus in hac aut altera vita luendi) & multis millibus hominum sceleratorum Deus non concessit, utpote quos misera & improvisa morte in sceleribus obire permisit. Hortetur ergo, ut pro tanto favore non tam verbis,quàm ipso opere gratum sese exhibere conetur reus,atque ad mortem fortiter subeundam tantò accuratiùs se disponere studeat, quantò plura & efficaciora ipsi media DEUS ad hunc finem concessit, puta plenum rationis usum,carentiam dolorum corporis,præsentiam & adhortationem continuam Sacerdotis,præsentiam horæ mortis,agonis brevitatem,& similia, quæ proin paulò clariùs ei explicanda sunt. Tandem plurimùm conducet, bene explicare, quam terribilem sententiam, coram tanta multitudine audire, quàm gravia,eáque æterna tormenta sustinere debeant damnati, quæ & ipse promeritus quidem fuisset, sed nunc in mitiorem mutata sunt pœnam. Fortiter ergo sustineat illam, gratiásque DEO agat,quòd tam clementer cum illo procedat; exclamet proin cum S. Augustino: *Domine hic ure, hic seca, modò parcas in æternum.* Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad damnatorum pœnam, quæ revelata est nobis.

III. Ante omnia Confessionia & Eucharistiæ Sacramenta ritè suscipienda erunt. Pro Confessione autem hæc notanda sunt ex Laymanno lib. 8. tract. 6. c. 5. Primum. Secundùm probabiliorem sententiam reum non esse obligatum ad manifestandum crimen morte vel mutilatione dignum,si intelligat,illud planè probari non posse. Secundùm, post latam à Judice sententiam desinere in reo obligationem confitendi criminis,quod ante,quamvis injustè, negârat,quia finito judicio finitur etiam obligatio Rei. Tertium est, Reû ad vitanda gravia tormenta posse sine peccato crimen etiam capitale sibi imponere, quia vita non est data, ut tanto dolore servari debeat; imò posse etiam jurare æquivocando, docent teste Diana p. 3. tr. 5. res. 7. communiter Doctores cum Navar. hinc absolvi potest. Quartum, si notetur eum in tortura, vel aliàs detulisse innocentem, obligari ipsum debere ad restitutionem famæ,maximè si innocentibus delatis impenderet periculum vitæ. Quintum est, ipsam mor-

Digitized by Google
tem

tem Reo in pœnam scelerum commissorum solere imponi; undelevis ipsi pœnitentia à Confessario imponi potest. Sextum est, enitendum esse Sacerdoti, ut, si reus odium aliquod in Judicem aut partem adversam, aut testem habeat, id omne ex animo eiusdem evellere studeat.

IV. Si Confessarius satis manifestè intelligat, damnatum esse innocentem, ordinariè tacere debet, nec monere judicem ob tres causas. Prima est, quia communiter frustra moneb t, cùm Judex secundùm allegata procedat. Secunda est, si innotescat semel, tali modo reum esse liberatum, timendum erit, ne alij facilegè crimen in confessione celent ob similem spem mortis evadendæ. Tertia est, quia si plurium Reorum Confessiones audiens dicat, hunc vel illum esse innocentem, de reliquis verò taceat, Judex colliget, reliquos esse reos, & crimen esse confessos.

V. Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto præter Confessarium, & ejus socium non expedit plures cum eo conversari; ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de amicis, parentibus &c. præscindentes.

VI. Ultra duas horas colloquium non protrahatur, ut quies utrique detur ad respirandum; consulendum tamē hac in re ipsius Rei voluntati & necessitati, qui, si exoptet tale colloquium produci, parendum erit. Ut verò fastidium caveatur, proderit cum eodem nunc de rebus pijs loqui, nunc recitare Rosarium, aut Litanias, aut alias preces; nunc familiariter admonere, ut quiescat, se interim dicturum horas, & in suis orationibus fore ejusdem memorem; nunc reo quasi dissimulato, cum adstantibus de rebus sacris loqui, recensere accommodatas tempori historias, maximè de aliquibus rei a generosa morte defunctis.

VII. Ultima nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat, ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indispositum reddat diei sequentis necessarijs admonitionibus, & imparem doloribus exantlandis. Expedit autē dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari queat, quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

Digitized by Google

MEM.

MEMBRUM III.

Quid circa ipsam productionem & supplicium Rei sit observandum.

I. ILluscescente fatali die prima sit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis Signo, & invocato in vota DEO, eidem dies illa offeratur intentione optima; uniatur diei, quo Christus passus est; imploretur auxilium Sanctorum, præsertim Patronorum, & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterum, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur: solatio erit magno, si indicetur pro ejus felici morte jam litatum DEO, pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maximè verò Spectatores post supplicium sumptum, ut pro eo preces & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè menstruæ Communionis, ubi earum facultas est) offerre dignentur.

II. Caveat, ne quidquam ad festinandam mortem proferat; imò interrogatus à satellitibus vel alijs, an omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum reo de animæ salute agere, reliqua sui fori aut judicij non esse. Secundùm Vasquez tamen irregularitatem homicidij publici non incurrunt personæ privatæ sed tantùm ministri Justitiæ.

III. Curet, ut cùm educitur reus, ejúsque scelera publicantur; item cùm ducitur ad locum supplicij, atque ad eum pervenitur, semper habeat preces commodas, quales peti possùt ex **Trostbrunn** P. Vogleri & alijs, quamvis valde suaserim, ut orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Apostolorum frequenter recitando præcat, & subinde convenientes actus variarum virtutum immisceat. Sæpe etiam SS. Passionis mentionem faciat, atque in memoriam revocet, quomodo Christus raptus fuerit ad tribunalia, eductus, crucifixus &c. suásque actiones uniat illius actionibus.

IV. Cùm fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna de justissima DEI manu accipiat, rogétque DEUM ardentibus suspirijs & verbis

Digitized by Google
ferven-

ferventibus, ut intuitu hujus feralis sententiæ dignetur eum à sententia mortis æternæ liberare.

V. Cùm reus ad mortem pergit, summopere curandum est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutet, aut alloquatur, maximè amicos aut consanguineos, sed totis viribus in unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit prope templum vel crucem, juxabit Christum vel sacram ædem inclinato capite, aut forsitan etiam flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ expoſcere.

VI. Proderit in tam funesto itinere orare continuò: quod ut fiat suavius, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria, prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præsertim contritionis, fidei, spei, resignationis, invocationis &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non rarò magis turbatur animus reī & quodam horrore percellunt vociferationes hujusmodi. Curet, ut manibus teneat crucem, circumligatum sit rosarium, si quidem manus post tergum non sint revictæ, tum enim ipse crucem ferat, & sæpius offerat deosculandam.

VII. Cùm in conspectum loci fatalis venerit, conetur reo adimere horrorem, vel minuere certè. Proderit exemplum S. Andreæ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ ascenderit. Juvabit etiam frequenter tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra; Domine non quod ego volo, ſed quod tu. Domine, hic ure, hic ſeca: modò parcas in æternum. Etiamſi occiderit me, in eo ſperabo.*

VIII. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid crucier, vel remordeat conſcientiam? num iterum confiteri velit? an alia quapiam tentatione impugnetur? adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, in quâ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterum quærat, num omnibus ignoverit? ingeminentur actus contritionis, resignationis, virtutum Theologicarum, suadeatur osculum crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

IX. Ut majori cum alacritate vel ictum, vel laqueum recipiat, rursum polliceatur Operarius, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpe ingeminet SS. nomi-

Digitized by Google

na Je-

na JESUS, MARIA. Et, In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

X. Si fur ad suspendium damnatus, dum scalas ascendit, cupiat confiteri, censet doctus quidam Theologus, Sacerdotem vel petere posse à Judice, ut eum rursus demittat, quia Confessarius respectu animæ in reum jus habet fori interni: vel si nullus alius adsit modus, eminus eum absolvere posse propter datum signum confessionis.

XI. Quòd si Reus omnino nunquam confiteri vellet, idem Doctor censet, ipsum posse invitum, & non confessum plecti, cùm ex malitia & non tantùm ex fragilitate in tale periculum se conjiciat. Tentanda tamen prius sunt omnia cum tali obstinato, & 1. Hortandus etiam flexis genibus, si opus erit ad curam animæ, 2. Recensendæ tragicæ historiæ impœnitentium, Inferorum pœnæ. 3. Irato vultu discessus simulandus. 4. Alius Reus admonendus, ut illi meliora suadeat consilia. 5. Redeat Operarius, & excuset factum; ostendat spem sanioris mentis & consilii, paratum se sanguinem pro ipsius salute fundere, si fieri posset, & DEUS velit. Si nihil hæc proficiant, cum adstantibus pro eo orandum erit, & reus monendus, ut idem faciat. 7. Si neque his aliquid proficiat, non desistat, sed in ipso etiam fatali loco eum suæ salutis admoneat.

MEMBRUM IV.

Quid post mortem Rei sit observandum.

1. POstquam Reum vitâ excessisse judicaverit, hortetur circumstantes Spectatores, ut animam defuncti Deo secum commendent, ut, si quid expiandum adhuc illi de peccatis restiterit, id per infinitam suam misericordiam & passionem ac merita Filij sui, ac Domini nostri JESU Christi condonare dignetur Quod quidem hoc vel simili modo præstare poterit: *Perdilecti Spectatores, spectâstis agonem & luctam ultimam dilectissimi in Christo Fratris nostri N. cujus animam, etsi ob mortem tam piè & Christianè obitam meritò speremus, ab Angelis in cœlos fuisse deportatam, quia tamen occulta nobis sunt admiranda Dei judicia, ideò ut si quid fortè eidem adhuc in altera vita expiandum restabit, id per infinitam Dei misericordiam, meritáq; copiosissima Christi Filij ejus, & omnium Electorum*

suorum relaxetur, omnes illius nomine obsecro & obtestor, ut mecum animam illius omnipotenti Deo commendetis, & semel orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam recitetis. Quibus dictis genuflectens dicere poterit clara voce preces ex præscripto Ritualis Romani post egressum animæ dicendas, & circa finem sequentis capitis ponendas, vel ipse etiam cum Spectatoribus occultè Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam dicere, eáque finitâ clarè pronuntiare poterit sequentia verba: *Requiem æternam dona ei, Domine, & lux perpetua luceat ei.*

11. Postquam ab oratione surrexerit, valde expedire videtur, ut quandoquidem tum animi Spectatorum ob supplicii conspecti horrorem bene admodum disposîti creduntur, brevem ad eos exhortatiunculam instituat, quâ eosdem universim ad timorem Dei ob tam amaros peccatorum fructus, speciatim verò Parentes ad bonam Filiorum educationem, liberos verò ad obedientiam parentibus, & cultum Numini præstandum exhortetur. Id quod hac vel simili ratione præstari posset: *Perdilecti Spectatores, exhibuistis opus Christianæ pietatis, pro quo defuncti nomine debitas vobis gratias persolvo, rogóque, ut etiam deinceps eundem in precibus vestris commendatum habere non omittatis. Dereliquo, quoniam ad hoc triste spectaculum vos non curiositatis duntaxat gratiâ, sed fructus etiam spiritualis capiendi causâ confluxisse credo, omnes vos in Domino adhortor ut, quam olim Philosophus quidam sapientissimus Regi cuipiam suggesserat, doctrinam atque sententiam, hanc vos hodie à charissimo fratre vestro modò piè in Domino defuncto vobis commendatam credatis, nimirum nihil incipe, priusquam exitum consideres. O si delectus frater noster dum scelus, propter quod modò supplicio extremo affectus est, patravit, hûc tam amarum illius exitum priùs considerásset, profectò nunquam ad tam fatale facinus manus suas extendisset. Vos ergò, dilecti, alieno damno, & exemplo resipiscite; & discite, quòd, ut Deus per Prophetam Ieremiam verissimè dixit, malum & amarum illi fuerit, reliquisse Dominum Deum suum, & non fuisse timorem ejus apud ipsum. In omnibus ergo operibus vestris memoramini novissima vestra, & in æternum non peccabitis.* Aliàs fi fortè ob malam educationem, vel societatem, vel consuetudinem malam reus ad scelus tantum perpetrandum inductus est (id

quod

quod ex ipso facilè per colloquia ante mortem instituta intelligere licebit) poterit ex hac ipsa causa occasionem fructuosæ exhortationis desumere & inprimis breviter narrare historiolam de filio, qui, cùm per scalas ad furcam ascenderet, Patrem ad se, quasi ultimùm valedicturus, & secretum aliquod manifestaturus vocavit, & accedenti aurem dentibus abscidit: eò quòd per ipsius indulgentiam, huc esset adductus. Inferat proinde Operarius, idem facturum fuisse nunc defunctum, si socios aut parentes præsentes habuisset. Horretur proinde Parentes, ut correptione liberorum invigilent; liberos, ut correptionem paternam recipiant, omnes verò, ut malam societatem & consuetudinem fugiant, ne in similes culpas, infamiámque ac supplicia incidant.

III. Denique, ubi domum regressus fuerit, inprimis debitas Deo, Cœlitibúsque gratias pro felici successu tam difficilis functionis persolvat; subinde super actiones suas omnes cum captivo suo susceptas se reflectat, ut, si quid minùs dextrè à se peractum, vel certè minùs prosperè cessisse adverterit, deinceps in sin ili casu emendare queat. Quòd si verò aliunde cognoverit, aliquos in illo loco, in quo degit, sanguine vel cognatione reo conjunctos habitare, magnæ charitatis opus præstabit, si eos invisere, solari, &, quàm Christianè ac piè cognatus obierit, significare dignabitur, simúlque admonebit, ut animæ illius in precibus suis sæpiùs meminerint, sacráque legi curent, & alijs Christianæ charitatis operibus juvent.

CAPUT VI.º

DE APOSTOLICA ÆGRORVM ET MORIBUNDORUM VISITATIONE.

MOdum cum his agendi varij tradunt Authores, præcipuè P. Joannes Polancus in Methodo moribundos adjuvandi; & Georgius Voglerius in libro suo, quem Trost-Brunn seu Fontem consolationum inscripsit; P. Georgius Mentzius de arte patiendi & compatiendi; P. Philippus Servius in Amico Fideli, sive modo juvandi moribundos. R. D. Georgius Pistorius in libello, quem spiritualem Apothecam seu die Geistliche Hauß-Apotecken vocavit, & plures alij, ex quibus tamen eà duntaxat, quæ magis ad praxin quotidianã accommoda-

Digitized by Google

ta v

ta videbuntur, seligam, atque in breve compendium redacta hoc capite offeram. Quæ quidem omnia iterum ad quinque ferè capita reduci possunt, videlicet 1. Ut ægros solidè consoletur. 2. Ut eosdem fructuosè occupet. 3. Ut eos ritè ad mortem disponat. 4. Ut illos contra tentationes efficaciter muniat. 5. Ut illos in ultima lucta discretè animet, atque confortet.

§. I.

Quanti momenti sit ministerium adjuvandi ægros & moribundos.

I. MUlta quidem a varijs motiva afferuntur ad ministerij hujus gravitatem ostendendam, sed quæ ad tria ferè, nempe ad summam necessitatem, summam utilitatem, & summam denique jucunditatem, revocari possunt; hæc tria námque si Operarius sæpe ac seriò ponderaverit, dubitari non debet, quin ignis ardentissimus ad ægros ac moribundos adjuvandos desiderij in hac meditatione sit exarsurus, Quare operæ pretium videtur, ut singula ex tribus hisce motivis breviter demonstrentur.

II. Et inprimis quidem summa hujus ministerij necessitas ex quatuor argumentis colligitur 1. Quia à bona morte tota moribundi salus, & ipsa beatitudo dependet: nam, uti Salomon Eccl. 11. ait: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit*. Si bene finierit vitam, in Austro erit æternæ beatitudinis: si malè, in Aquilone æternæ miseriæ. Unde meritò Justus Lipsius, teste Drexelio in ætern. Sanctissimam Cœli Reginam in morte sic allocutus fertur: *O Mater DEI, adesto famulo tuo cum æternitate luctanti, & ne deseras me in hac hora, à qua æterna salus animæ meæ dependet* 2. Quia malæ mortis detrimentum irreparabile est; cùm enim semel duntaxat quamvis mori contingat, necessariò sequitur, errorem, qui hîc admittitur, nullo ingenio corrigi posse. Si ergo Lamachus non ignobilis apud Lacedæmones Centurio sapienter admonuit, summam in militia vigilantiam requiri, non enim perinde errari in bello, atque alijs in rebus, eò quòd error ibidem sit irreparabilis, non item in istis; quantò magis similis vigilantia & sollicitudo in hoc extremo prælio, in quo de cujusque præliantis salute agitur, ad-

Digitized by Google

tur, adhibenda erit. 3. Quia nunquam homo tantopere indiget auxilio, atque in isto transitu; tunc enim conflictus est terribilior, vires debiliores, impedimenta graviora, & rerum occurrentium multitudo major, quàm unquam fuerit; unde meritò, sicut Dæmon videns tunc brevè tempus superesse, & vel obtinendam, vel amittendam victoriam, auget furiosam ac rabidam suam diligentiam; ita Operarius quoque spiritualibus armis munitus accedere, omnémque in protegendo ac confortando moribundo industriam adhibere debet.

III. Jam verò summam quoque in hoc ministerio utilitatē reperiri, vel ex eo satis patet, quòd nec ipsi ægro major felicitas obvenire, quàm æterna beatitudo, ad quam procurandam hoc ministerium unicè dirigitur, obvenire; nec ipse Operarius ad eandem felicitatem olim obtinendam certiùs, efficatiúsque medium adhibere posse videatur. O quàm lætas (inquit Philippus Servius Operarium alloquens p. 1. §. 1.) quàm jucundas depromet voces animi memoris indices, quisquis operâ tuâ & industriâ viderit se è periculosis mundi hujus fluctibus eductū in tutissimo salutis portu conquiescere! Crede mihi, pro referenda gratia DEVM precibus sollicitare non desinet, usque dum in cælo gaudij tanti socium habuerit, cujus obtinendi tam bonum in terris nactus est Adjutorem. Quòd si beati (ut loquar cum Scriptura) fraudari nequeunt à desiderio suo, intelligis, opinor, Operarie, quàm utiliter operam locas, atque adeò, cùm moribundos adjuvas, te non magis illorum saluti, quàm tuæ velificari; nam si Apostolo Philippensibus, quos ad pietatem erudierat, dicere libuit: Gaudium & corona mea omnes vos estis; quomodo non erunt gaudium & corona tua, quos ad gaudium, coronásque cælestes quasi manu duxeris?

IV. Quòd verò summa etiam in hoc ministerio jucunditas inveniatur, iterum tum moribundi ipsi, tum Operarij fideliter illis assistentes propriâ suâ experientiâ edocti testabūtur. Quæ enim major ægro lætitia obtingere potest, quàm si in casu omnium terribilium terribilissimo, ut ait Aristoteles, amicū fidelē habeat, qui, teste Siracide c. 6. est protectio fortis, medicamentū vitæ & immortalitatis, cujus consilijs anima perinde dulcoratur, quemadmodū unguento & varijs odoribus delectatur cor? certè nihil æquè ægrum reficit, te-

ste Se-

Digitized by Google

ste Seneca ep. 79. quàm amicorum affectus. Quòd si verò etiam nullum in orbe majus est gaudium, quàm bonæ & securæ conscientiæ lætitia, hoc maximè tempore, quando propediem venturus creditur Judex Jerusalem in lucernis scrutaturus, & singulorum conscientias examinaturus, an non iterum jucundissimum dicemus moribundos juvandi ministerium, cujus primaria cura, labórq; eò potissimùm tendit, ut bonâ moribundus conscientiâ possideat, & cum illa spem certam æternæ felicitatis concipiat? Nec minor sanè ipsi quoque Operario jucunditas ex hoc ministerio orietur; quid enim jucundiùs accidere potest Apostolico alienæ salutis relatori, quàm animam, pro qua, teste S. Chrysostomo hom. 48. in Ps. unigenitus DEI Filius non mundum dedit, non hominem, non terrâ, non mare, sed pretiosum sanguinem, eripere Diabolo, & DEO lucrari? custodire à flammis perpetuis, & æternorum gaudiorum facere participem? quam lætitiam in morte sentiet, qui meminerit, se tam copiosum tot moribundis solatium creâsse, atque adeò eâdē sibi mensurâ à DEO consolationē mensuratum iri? quàm incredibilem denique voluptatem post mortem percipiet, si tot animas in cælo videat inexplicabili gloriâ fruentes, sibíq; eam gratissimo animo adscribentes? Expertus sanè hanc voluptatem est Religiosus ille, qui, cùm confessiones pauperum libenter excepisset, cælóque submississet, ab ijsdem obviâ sibi venientibus post mortem, è purgatorio liberatus, magnáque gratulatione ac pompa in cælum est deductus, uti Joannes Major in spec. Exempl. V. Confessio ex. 18. refert.

V. Ex quibus omnibus facilè nunc liquet, quàm magna de hoc ministerio æstimatio sit concipienda, quámque adeò gravis censenda sit negligentia eorum Operariorū, qui hoc in negotio socordes & languidi fuerint deprehendi, maximè si per socordiā hanc ficret, ut is, quē adire in morbo extremo neglexissent, sempiternis ignibus addiceretur, quē tamē illi duobus fortè verbis cælo asserere potuissent; Deus bone, ait iterū Servius, quo animo in te futurū putas? quas non flammas, quas non furoris faces in caput tuū ejaculaturus est? Sed nec ipse Deus impunitam talem socordiam sinet; id quod Patet quidam è nostra Societate expertus est, ut idem Servius in amico fideli p. 1. §. 3. refert, qui post mortem se cuidam alteri

Digitized by Google

Patri

Patri ex condicto spectandum dedit, asseruitque, se propterea, quòd tardior, negligentiórque in invisendis, juvandísque moribundis fuisset, tempore sat longo à conspectu divino exclusum, jussum fuisse ubivis gentium ac locorum animâ agentibus præsto esse, eósque in morem Angeli Tutelaris, quà precibus, quà monitionibus internis, salutaribúsque inspirationibus adjuvare. Addidit quoque, non se solùm, sed alios quoque bene multos diversorum Ordinum Sacerdotes ob consimilem negligentiam simili pœna castigari.

§. II.

Quibus dotibus præditum oporteat esse Operarium, qui ægris & moribundis fructuosè assistere cupit.

I. UTi ad Sacerdotem in genere, ita vel maximè etiam ad eum, qui cum ægris & moribundis fructuosè agere cupit, gemina dos, virtus scilicet & scientia requiritur; per has enim si corpus & animam ægri lucratus fuerit, cum gaudio quondam dicere poterit ad Christum: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum.

II. Porro in specie agendo de singulis, virtutes quidem sequentes requiruntur in eo, qui prædictis personis prodesse cupit. 1. Est orationis studium, per quam tum sibi necessariam ad negotium tanti momenti gratiam à Deo frequenter petat; tum ipsos etiam, cum quibus acturus est, ægros peculiari affectu Deo in Missæ præsertim Sacrificio commendet. 2. Est Zelus Animarum, qui si unquàm, hoc tempore, necessarius est; absq; hoc enim languidè obibit hoc munus, & hoc ipso minùs ab ægris amabitur, atque adeò minorem quoque in eorum animabus fructum faciet. 3. Est Patientia & fortitudo, quâ tum omnes difficultates, quæ plurimæ in hoc munere occurrunt, generosè contemnat; tum molestias ex ipso morbo aut ægri vitijs subinde exoriri solitas, religiosè, alacritérq; sustineat: in hac enim patientia possidebit animas curæ suæ commissas. 4. Est mansuetudo, cùm enim ægri plerumque amaritudinibus undequaque sint circumdati, æquum est, ut Sacerdos desideratum dulcium verborum saccarum & mel pro temperanda hac acerbitate offerat. 5. Discretio,

Digitized by Google

tio, quæ in eo potissimùm versatur, ut & in ipsa ratione proponendi, & in materia eligenda modũ servet, atque ad ipsarum personarum ægrarum qualitatem diligenter attendat. Hinc cavendum, ne uno contextu omnia dicantur; ne nimis properanter; ne eodem semper tono &c. Item ne nimis æger fatigetur, sed quandoque respirandi, & ea, quæ audivit, melius digerendi spatium relinquat; ideo Sacerdos subinde oret, atque ad idem faciendum alios etiam hortetur. Attendendum præterea, ut hominibus doctis, & exercitatis pauca, selecta, erudita & opportunè dicta proponantur, & quidem non tam instruentis phrasi, quàm in memoriam redigentis, vel quo ab ijs fieri creditur, referentis.

III. Scientiam verò quod attinet, triplex potissimùm requiritur in eo, qui cum moribundis vult agere. Prima est, ut sciat casuum ordinariorum, qui circa ejusmodi personas in tali negotio occurrere solent, resolutionem, quales maximè sunt circa Sacramentorum administrationem, & restitutionem, aut conciliationes cum inimicis, v.g. an possit absolvi, qui nullum signum dedit contritionis, neque Confessarium petivit? an si confessio scripta reperiatur hominis in amentiam lapsi, iste absolvi possit? an restitutio famæ vel conciliatio cum inimicis publicè coram Notario fieri debeat, si inimicitia publica fuit? an ad restitutionem pecuniæ sufficiat, si per modum legati alteri pecunia debita transcribatur? Secunda Scientia est, ut sciat, quomodo ægrum consolari, & ad patientiam, aliásque virtutes huic tempori convenientes excitare debeat; quomodo item contra varias tentationes eum munire; & tandem quomodo in fundendis orationibus & affectibus eliciendis eũ juvare possit, quæ omnia præmeditata, & memoriæ bene impressa habere oportet, ne accidat, ut cum exiguâ ægrorum utilitate, & astantium minore ædificatione suum officium faciat. Et sanè quàm æquum sit, ut Sacerdos se singulari studio ad hoc officiũ præparet, vel ex ipsa præparatione, quâ se ad publicas conciones præparat, colligere potest; si enim ibi tam sollicitè curat, ut doctrinas loco, tempori, & personis accommodatas, quàm optimè proponat, quantò magis ad hoc negotium tam arduũ præmeditatio & rerum, & ordinis erit necessaria? Porro quomodo hæc præparatio facienda sit, infrà docebitur. Tertia

Digitized by Google

tandem

tandem scientia est statûs ipsius ægri; hunc enim nôsse omnino oportebit, videlicet, an sit vir eruditus? an prudens? an patiens? an utatur integris sensibus & judicio? an credatur vicinus morti? an testamentum fecerit? an confessus fuerit? an communicaverit, & extremam unctionem sumpserit? an aliquid sit magni momenti, de quo moneri æger debeat? quod vitæ genus tenuerit? quæ omnia Operarius ex domesticis, vel illo, à quo vocatur, intélligere poterit, quamvis ipse etiam per conversationem tum ægro hujus mores & affectus facilè deprehensurus sit.

§. III.

Quid circa Visitationem ægrorum in genere observandum sit.

I. Quemadmodum in omni ferè alia Operarij functione tria præcipuè observanda sunt, ut functio talis ritè & fructuosè peracta dici queat, scilicet Finis, Modus, & Tempus; ita hæc ipsa in hac quoque Ægrorum Visitatione tantò impensiùs, perfectiúsque sunt attendenda, quantò plura, gravióraque esse momenta suprà ostensum est, ob quæ functio ista magno cum fervore, sedulitatéque sit obeunda.

II. Et Finem quidem quod attinet, ex ijs, quæ ad initium hujus capitis dicta sunt, facilè patet, præter triplicem illum communem, & remotum ac ultimum finem, qui est major DEI gloria, propria, & aliena salus, de quô hîc nihil speciatim dicendum restat, cùm per omnes alias functiones æquè, ac visitationem istam quærendus sit, duplicem alium, eúmque proximum & proprium huic visitationi finem præfixum esse debere, scilicet consolationem Infirmorum, & eorundem excitationem, ut infirmitatem suam, aut, si DEO ita visum fuerit, ipsam etiam mortem cum debita resignatione ac patientia suscipiant, & supportent, atque adeò vitam suam, sicut Christianè & laudabiliter traduxerunt; ita laudabili quoque & glorioso Epilogo claudant. Ad quos proinde geminos fines semper respicere Zelosus Infirmorum Visitator, omnésque suas actiones, quas cum ægro susceptur us est, dirigere debet.

III. Modus hujus functionis ante omnia suavitatem requirit; cùm enim in ipsa infirmitate nihil plerumque nisi ama-

Digitized by Google

amarum & insipidum reperiatur, meritò Operarius, ut suprà dictos fines obtineat, saccarum suavitatis miscere debet, quò amarities ista, si non omnino tollatur, non modicè saltem temperetur. Consistit autem suavitas ista in eo potissimùm, ut non tantùm sincerum commiserationis affectum erga Infirmos ostendat (nam, ut suprà ex Seneca dictum est, nihil æquè ægrum reficit, atque amicorum affectus) sed ipso etiam opere atque effectu confirmet, nihil omittendo, quod ad solatium & confortationem illius conducere queat; verè enim *magnum*, teste S. Gregorio Nazianzeno, *calamitoso remedium est, miseratio ex animo collata*? præsertim cùm nihil eorum, quæ Medicus vel Infirmarius adhibenda duxerint, negligi viderint, aut negari. Hinc S. Apostolus 1. Cor. 7. de se fatetur: *Factus sum infirmis infirmus, non mentiendo*, ait S. Augustinus ep. 18. & 19. *sed compatiendo: non simulantis astu, sed commiserantis affectu*. Sed & ipse Christus S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis inter alias regulas etiam hanc numero duodecimam tradidit: *Condescendes cum creaturis meis, sicut ego manendo in terra facere visus sum cum illis summa charitate, habendo semper in auribus meis illam sententiam Apostoli mei: Quis infirmatur, & ego non infirmor*?

IV. Ipsa denique temporis observatio tria requirit. 1. Ut celeriter visitentur (maximè ubi periculosior est morbus) certóque sibi persuadeat Operarius, omnem moram in tali casu periculosam esse, perpetuúmque se habiturum scrupulum, si vel unicam animam ob ipsius tarditatem perire contingeret, utpote necessarijs ad salutem mediis destitutam, exemplo esse potest S. Severinus Episcopus, cujus S. Gregorius l. 1. Dial. c. 12. meminit, qui, cùm vocatus esset, ut moribundo adesset, &, quia paululùm substiterat, dum vineæ suæ palmites quos casu tunc putaverat, omnino resecti fuissent, interea ægrum mortuum fuisse intellexisset, nullam priùs quietem capere potuit, quàm multis lacrymis & precibus eum à morte resuscitavit. Quare quocunque tempore vocetur Operarius, moras omnes abrumpat, negotiáque alia, quantumvis in speciem urgentia tantisper seponat, negotiũ hoc omnium negotiorum maximum existimans, certóq; sibi persuadens, nullum præstantius se facere posse lucrum, quàm Animarum; & commodum, quod propter virtutem, charitatis ma-

Digitized by Google

eis maximè despicitur, per virtutem meliùs recuperari. Sed & ita ipse itinere non se detineat, quin potiùs consilium Eliæi Puero suo dati sequatur, ut scilicet cum nullo in via loquatur, nisi salutandi fortè efficium, aliáve gravis causa id requirat. Novit namque Animarum Hostis Cacodæmon, quantæ vel momento unico conversiones fiant; novit, quantum boni moribundo afferat Pastoris vel alterius Sacerdotis præsentia, cujus verba incantamentis suis omnibus potiora imanè, quàtùm perhorrescit, ut proinde mirùm non sit, cùm undequaq; curarũ semina accersere, morarũ causas nectere, & consutis dolis quàm plurimos ex quovis ferro & ligno obices fabricare, quibus à morientiũ tabernaculis Parochi, aliíq; Sacerdotes arceantur. Discat ergo Operarius ex hac Adversarij vigilantia & sollicitudine, Infirmorum cautis non indormire, aut ad eos oscitanter accedere: quemcunq; periclitari de vita vel solo rumore acceperit, mox visitet, nec, dum advocetur, exspectet; si enim jam olim Ethnicus Democritus monebat; ad nuptias, convivia, & ludos amicum invitatum accedere debere; ad exequias verò, ad morbos, aliósque infortunatos & lugubres casus etiam non invitatum accelerare oportere, quantò magis hoc monitum in præsenti moribundorũ negotio observandum erit. Ipse certè Christus, ut exemplo præiret, mox, ut servum Centurionis infirmũ esse audiverat, respondit: *Veniam, & curabo eum.* 2. Eadem temporis observatio requirit, ut crebrò visitentur Infirmi, quemadmodum Rituale Romanum rectè monet, dum fol. 101 sic Parochos hortatur: *Parochus inprimis meminisse debet, non postremas esse sui Muneris partes, ægrotantium curam habere. Quare cùm primùm noverit, quempiam ex Fidelibus suæ curæ commissis ægrotare, non exspectabit, ut ad eum vocetur, sed ultrò ad illum accedet, idque non semel tantùm, sed sæpiùs, quatenus opus fuerit, hortetúrque Parochiales suos, ut ipsum admoneant, cùm aliquem in Parochia suæ ægrotare contigerit, præcipuè si morbus gravior fuerit.* Si enim Medici corporales ob lucrum temporale tam frequenter & sollicitè suos Infirmos visitare consueverunt; quantò magis similis sollicitudo à Medico spirituali requiretur, qui præter lucrum præstantissimum ipsarum animarum, etiam sibi incomparabile augmentum meritorum & virtutum, atque adeò ipsius etiam gloriæ in altera

Digitized by Google

vita per talem visitationem lucratur: id quod Siracides Eccl. 7. insinuavit dicens: *Non te pigeat visitare Infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis.* Et clarius S. Gregorius p. 2. past. c. 5. *Boni Rectores*, inquit, *etsi jam summa contemplando appetant, necessitatibus tamen Infirmantium compatiendo miscentur, quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cùm ad ima Proximorum se misericorditer demittit; & , cùm benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa.* 3. Tandem requirit eadem observatio temporis, ut opportunè & discretè visitentur; ut scilicet neque tum, quando ob morbi vehementiam parùm apti sunt atque dispositi ad aliorum allocutionem, visitentur; neque nimis longo tempore continuatis colloquijs & exhortationibus graviter fatigentur, uti jam suprà priori capite in simili casu dictum est.

§. IV.

Quibus industriis & cautelis Operarius uti debeat in Ægrorum Visitatione.

I. Quemadmodum periti atque seduli corporum humanorum Medici non solùm contenti sunt, ut quocunque modo suo muneri satisfaciant, sed varias industrias excogitant & adhibent, quibus majorem semper in morbis Infirmorum cognoscendis, atq; curandis dexteritatem, felicitatémque assequantur, ita idipsum Operarius tantò majori cum sollicitudine præstare debet, quantò potior est animarum, quàm corporum salus.

II. Itaque primò conetur, ægrotorum suorum, ut rectè monet Rituale Romanum, notam seu catalogum habere, ut cujusque statum atque conditionem cognoscat, eorúmque memoriam faciliùs retinere, & illis opportunè subvenire possit. 2. Pariter conetur habere in promptu argumenta, atque alia, quæ eo tempore, in quo tantum est momenti, usui esse possint; qualia sunt præcipuè exempla ac dicta Sanctorum, & eorum maximè, qui in simili necessitate olim constituti, pulchriora virtutis ac patientiæ exempla reliquerunt. 3. Cùm labilis sit hominum memoria, nec sufficiens semper ad ea, quæ ipsi credita sunt, firmiter retinenda, non parùm expediet, si semper librum aliquem spiritualem secum habeat, ex quo vel devotas aliquas preces cum aut coram ægro recita-

Digitized by Google

recitare, vel certè pias aliquas ac salutares doctrinas ægro prælegere possit. 4. Quia interdum accidere potest, ut vel ob infirmorum copiam, vel alia gravia negotia Infirmo cuipiam inservire non possit, id præstandum curabit per alios Sacerdotes (ut iterum Rituale Romanum monet) si quos habet in sua Parochia, aut saltem per laicos homines pios, & Christiana charitate præditos, quos proinde interdum ex instituto ad hoc opus charitatis instruere oportebit, imò interdum ipsos Infirmos sic instruere studebit, ut in absentia Operarij seipsos solari, atque ad varios virtutum actus, patientiæ maximè, excitare possint. 5. Eundem in finem etiam suadere poterit, ut libri spirituales ad institutionem, excitationémque ægri idonei ijsdem vel ab ipso Operario oblati, vel certè alitunde conquisiti ad lectum habeantur, & interdum vel ab ipso infirmo, si vires permittunt, vel certè ab alijs prælegantur. 6. Studebit etiam Crucifixi effigiem, numismata indulgentias habentia, aut sacras Reliquias secum habere, ut, ubi necessitas exegerit, ad solatium ipsi ægro applicari, vel deosculanda, piéque deveneranda offerri queant. 7. Denique ut tantò majori cum fructu atque dexteritate munus hoc obeat, etiam domi frequenter consideret, & examinet, quem successum media à se adhibita habuerint, aut quâ ratione melius fortè spiritualibus infirmorum suorum necessitatibus occurrere possit.

III. Jam verò cautelas quod attinet, earum aliquæ circa corpus proprium, aliæ circa animam sunt adhibendæ ab Operario. Prioris generis sunt, ut magnâ sanitatis propriæ rationem habeat memor doctrinæ à Siracide datæ c. 30. dum dixit: *Melior est pauper* (id est, Operarius cum moderato fervore aliis inserviens) *& sanis viribus, quàm dives* (id est, Operarius cum indiscreto excessu aliorum salutem procurans) *imbecillis & flagellatus malitia*, id est, corporis infirmitate, quia, ut S. Ignatius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 8. dicebat, æger rarò aliquid in utilitatem aliorum facere potest, sanus verò plurimùm. Hinc dicere quoque solebat, pluris sibi esse cujusvis Fratris salutem, quàm omnes thesauros. Id quod Operarius quoq; circa seipsum tantò accuratiùs observare debet, quantò plures sunt, quibus sanitas ipsius, operáq; est necessaria. Itaque sedulò caveat, ne aut indiscretis vigilijs apud ægrum

Digitized by Google

susceptis sanitatem lædat, aut nimis propinquè facié ad eos ægri applicet, halitúmq; malignum (maximè si contagiosus sit morbus) attrahat, sed potiùs ad latus ipsi assistat; caveat item, ne lectum faciè æger aperiat, sicque venenato calore (uti non rarò cum manifesto Operariorum periculo factum est) adstantes inficiat. Nec spernendum est monitum aliquorum, qui suadent, ut, ritu sacrificium adhuc offerendi aliud ex gat, non facilè jejunus ægrum accedat, sed & balsamo aut alio simili remedio instructus sit, quo si fortè ob nimium fœtorem vel calorem corpori deliquium suboriri advertat, malum illud repellere, virésque reparare queat: aut certè si simile remedium haberi non potest, fenestras aperiri, aut ex juniperis suffitum excitari jubeat, ipse verò attractum cubiculi malignum aërem frequenti, sed modesta tamen excreatione, maximè ubi ab ægro discesserit, ejiciat. 7. Animi cautela in eo præcipuè consistit, ut, quò magis famæ suæ, innocentiæq; consulat, nunquam facilè cum ægro, præsertim cum feminis, clausâ januâ & extra conspectum aliorum loquatur, sed semper socium secum habeat, qui eo in loco consistat, ubi videre colloquentes, sed non, quæ secreta esse oportet, audire possit, quantùm loci dispositio patietur; quod si non pateretur, saltem curet, ne ostium sit clausum, vel locus obscurus; & tunc longiùs, quàm necesse sit, colloquium absque socio non protrahatur.

§. V.

Quid circa Visitationem ægrorum in specie & praxi sit observandum.

I. ANtè, quàm Operarius ad infirmum vocatus, pedem è domo moveat, prima illius cura, si tempus patiatur, esse debet, ut per devotam orationem ægris, quos adjuvandos susceperus est, divinum Numen propitiet, quod comodissimè per orationem consuetam Ecclesiæ: *Veni Sancte Spiritus, &c.* aut, *Actiones nostras quæsumus, &c.* fieri posset. Quibus breviter adjungi posset per brevis oratio, quâ B. Virginis quoque, & S. Angeli Custodis utriusque (illius scilicet, qui ægri, & qui Operarij curam gerit) uti & aliorum Patronorum suffragium imploretur. Quòd si tamen periculum in mora esset, possent hæ orationes in ipso ad ægrum itinere peragi.

II. Pro-

II. Proxima ab hac oratione cura intentionis purissima renovatio esse debet, quâ scilicet firmissimè decernat, nihil aliud, nisi solam majorem Dei gloriam, ipsiúsq; ægri, quisquis ille tandem sit, salutem quærere. Quem in finem nõ parùm proderit, si illam Servatoris sententiam Matt. 25. prolatam: *Quamdiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis:* in memoriam revocaverit Operarius, sic enim non mo ticè excitabitur, ut paupetes æquè ac divites, ignobiles æquè ac nobiles amplissimo charitatis sinu complectatur, &, ut quidam rectissimè monuit, pro lapide lydio amoris sui habeat, præsto esse ei, qui, quo amorem ejus invitet, nihil, quàm ulcera: nihil potentius, quo affectum ejus conciliet, quàm ærumnarum & miseriarum mille plaustra habeat.

III. Ubi cubiculum infirmi ingressus fuerit, Romanum Rituale monet, ut dicat *Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea.* Mox infirmum, lectum, & cubiculum aspergi aquâ benedictâ jubeat dicendo: *Asperges me, Domine &c.* Quòd si maluerit benedictionem hanc ad ipsum infirmum dirigere, tum dicere potuerit: *Dominus noster JESUS CHRISTUS te per virtutem hujus aquæ, & sanguinem ab omni peccato abluat, & ab hostium tuorum insidiis potenter defendat.*

IV. His præmissis Infirmum & Assistentes humaniter salutet, &, quomodo ipse æger valeat, ex eodem percunctetur. Quòd si ipse, ut facere plerúmq; Infirmi solent, dolores suos exaggerare incipiat, patienter audiat Operarius, & magnopere se eidem condolere ostendat, ac propterea venisse dicat, ut solatio suo aliquod saltem levamen conciliet. Proderit etiã non parùm, si plures interdum quæstiones de morbi circumstantijs proponat, non tam ut morbi naturam cognoscat, quàm ut ægrum sibi demereatur, qui plerúmque de hac materia libenter loquitur, & suos dolores exaggerari audit. Quòd si ex responsis illius colligat, patientem valde, atque in divinã voluntatẽ resignatũ esse, collaudare modestè potezit hanc ejus patientiã, diceréq; ,& se, & alios summopere per eãdem ædificari, & hinc videlicet singularem Dei ter Optimi Maximi bonitatẽ ac fidelitatem agnoscere, qui non patiatur

Digitized by Google

suos amicos tentari ac tribulari ultra id, quod possunt, sed faciat etiam cum virtute proventum. Verbo, omnem conatum adhibeat, ut benevolum sibi ægrum faciat, atque ad ea, quæ deinceps cum ipso acturus est, paratum ac promptũ habeat.

V. Quia non rarò infirmi objectiunculas quasdam proponere solent, ob quas sibi morbum præsentem permolestum esse queruntur, ideò oportet & has Operarium attentè audire, atque appositè refutare. Et prima quidem objectio hæc esse solet, quòd ab ordinarijs suis functionibus, ac bonis operibus, impediantur, cui objectioni respondeat Operarius. 1. Eandem rationem, quæ ipsos (si quidem boni Christiani esse, legi timámq; intentionem habere velint) impulerat ad priores functiones & bona opera peragenda, nunc etiam impellere debere ad morbum æquo animo tolerandũ, scilicet quia Deus ab ipsis id fieri voluit. Hinc Avila to. 2. Epist. cuidam simílem objectionem facienti respondit: Noli cogitare ægrotus, quid faceres sanus, sed contentus esto, quòd Deo placeat, ut sis infirmus. Et si tu, quod spero, facis, purè quæris DEI voluntatem, quid tuâ interest, sanúsne sis, an æger? quandoquidem ipsius voluntas totum nostrum bonum est. 2. Eisdem in memoriam revocet, quod S. Augustinus l. de catech. rud. c. 4. sapienter pronuntiavit, dicens: *Nemo melius ordinat, quid agat, nisi, qui paratior est non agere, quod divina potestate prohibetur, quàm cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur.* 3. Ostendat, plus ipsos mereri posse, si patienter hunc morbum sustineant, quàm si sani nescio quæ opera alia præstitissent. Certè S. Chrysostomus testatur, S. Jobum plus meritum esse, dum se in confertis illis calamitatibus divinæ voluntati resignavit, quàm priùs omnibus suis eleemosynis, quas dives & sanus dederat, promeruit. Idem sensit P. Balthasar Alvarez Societatis nostræ illuminatissimus & suo tempore, ut S. Theresiæ revelatum est, sanctissimus Sacerdos, qui ferventi cuidam Operario conquerenti, quòd ob morbum nec orare, nec sacrum facere, nec confessiones audire, aliáq; munera, quæ sanus obierat; præstare posset, respõdit, pluris facere Deum, si quis eum per mensẽ sustineat, quàm si in ministerijs hujusmodi per integrum annum illi serviret. 4. Demonstret, Deum operâ nostrâ & bonis operibus non indigere, milléq; alias vias ipsi suppetere, per quas illud bonum, quod

Digitized by Google

ipsi

ipsi per suas functiones obtinere desiderant, procurare possit: nunc autem id unicum ab ipsis exigere, ut morbum hunc æquo animo sustineant, reliquas curas sibi committant.

VI. Altera objectio est, quòd à lucro temporali impediantur, cui objectioni respondeat. 1. Operarius, cùm Dispensatores duntaxat bonorum temporalium tam ipsi, quàm alij homines existant, nõ magnopere sollicitos ipsos esse debere, an plus vel minùs DEUS velut supremus illorum bonorum Dominus ipsis concredere velit, atq; adeò nec tristari ob lucrum, quod obtinere tanto pere desiderabant negatum. 2. Ostendat verissimè dictum à non nemine: Lucrum quod propter virtutem despicitur, per virtutem melius recuperatur; idque hoc in casu vel maximè locum habiturum, si Deo confidere ausi fuerint. 3. Revocet illis in memoriam promissum Christi Matt. 6. *Quærite primùm regnum DEI & justitiam ejus & hæc omnia adijcientur vobis*; & ostendat, nunquam illos regnum DEI melius quærere, quàm si non in prosperis, sed in adversis etiã casibus divinæ voluntati se penitùs subjiciãt.

VII. Tertia objectio est, quòd domesticis suis, & ipsi Operario per infirmitatem suam graves molestias creent; cui objectioni respondeat Operarius 1. & tam se, quàm domesticos velut mercatores spiritualis lucri per charitatem, aliásq; virtutes circa ægrum exercendum obtinendi cupidos ægrum intueri jubeat, sicque certò sibi persuadere, eos Mercatorum more potiùs gavisuros, quàm tristaturos, si per suam infirmitatem illis occasionem faciat hujus lucri obtinendi. 2. Ostendat, etiam ipsos bonos Christianos esse, atque adeò in omne DEI beneplacitum paratos; unde cùm Dei voluntatem nunc exigere videant, ut ipsi ægro ministrent, æquali alacritate nunc ipsi infirmo servituros, quàm priùs sano & incolumi servierant. 3. Demonstret, & ipsos meritò timere posse, ne in similem calamitatem, necessitatémq; incidant, atque adeò libenter nunc alijs ministrare, ut similem olim charitatem & ipsi experiri mereantur.

VIII. Ubi explorata satis habuerit, quæ intelligi oportebat, benevolúmq; se habere ægrum adverterit, tum demum utatur religiosâ & modestâ libertate in omnibus, quæ ad officium suum pertinent, quæ quidem sequentibus §§. explicabuntur.

§. VI.

Quâ ratione æger instruendus sit, ut officio suo satisfaciat.

I. CUm plerumque homines adeò in prævidendis adversis casibus sint incuriì, ut nihil minùs tempore sanitatis cogitent, quàm quòd aliquando infirmitatem contracturi sint, ideò plerumque etiam ignorant, quâ ratione se morbi tempore gerere, debitúmq; ex eodem fructum reportare debeant. Unde meritò ad Operarium pertinere creditur, ut hãc ignorantiam tollere, &, quò potissimùm modo infirmitatem suam Christianè & fructuosè de manu Dei suscipere, & sustinere debeant, eosdem edocere studeat. Consistit ergò hic modus in eo verè, ut quædam capita erga DEUM, Christum, & Cœlites; quædam erga Medicum & Infirmarium, & eos, qui ipsos infirmos visitant; quædam erga seipsum; & quædam denique erga Dœmonem hoc maximè tempore sævientem & insidiantem observent.

II. Et 1. quidem erga DEUM tria præcipuè capita observare deberet quilibet ægrotus, nempe 1. Ut ante omnia in gratiam cum eodem redeat, & peccatorum, quibus hanc suam infirmitatẽ fortè promeruit, veniam frequenter ac demissè petat, clamando assiduè cum S. Davide Ps. 50. *Miserere mei DEUS, secundùm magnam misericordiam tuam.* 2. Ut frequenter se resignet ad morbum hunc & alios adversos casus cum magna submissione patientiáque sustinendos, ac proinde assiduò cum S. Job exclamet: *Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Pater, fiat voluntas tua sicut in cælo, ita & in terra.* 3. Ut sibi penitus diffidens, totam spem suam in DEO ponat, ideóq; frequenter gratiã ad morbũ suum patienter sufferendũ petat dicendo: *Domine, auge dolores, auge patientiam. Domine, da, quod jubes, & jube, quod vis.* Quem in finem proderit suspiria illa, quæ superiori capite circa captivos ab initio captivitatis elicienda dixi, usurpare.

III. Erga Christum itidem tria officia ab ægro sunt præstanda. 1. Ut ipsum in Magistrum patientiæ eligat, ideóq; oculos

Digitized by Google

oculos semper in ipsum tempore morbi conjiciat, clamans cum Sponsa: *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum*, id est, virtutum tuarum. 2. Ut eundem etiam in Consolatorem eligas, ideóque sæpe dicat: *Non est servus major Domino suo, nec Discipulus supra Magistrum.* Et cum S. Bernardo: *Nolo, Domine, esse sine dolore & vulnere quando te video tot doloribus & vulneribus cruciatum.* 3. Ut in protectorem etiam & Adjutorem ipsum eligat, dicendo sæpiùs: *Ecce, Domine, quem amas, infirmatur. Ah dic iterum: veniam, & curabo eum! Si Christus prome quis contra me?*

IV. Erga B. Virginem, reliquósque Cœlites pariter tria officia sunt præstanda. 1. Ut eorundem Patrocinium frequenter illis S. Job verbis imploret: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* 2. Ut se per fiduciam in ipsorum auxilio tempore tentationis foletur, dicátq; cum Elisæo: *Noli timere, plures enim pro nobis quàm contra nos.* 3. Ut se eorundem exemplo ad patientiam excitet, dicátq; : *Nónne omnes Sanctos per multas tribulationes oportuit in regnum cælorum intrare?* cur ergo ego solus sine cruce vivere volo? Potuerunt isti, & istæ centuplo graviora ferre, & tu non poteris minores longè dolores supportare:

V. Erga Medicum & Infirmarium magnam inprimis fiduciam concipiat, certóq; sibi persuadeat, nihil aliud ipsos nisi salutem illius quærere, ideóq; nihil neglecturos, quod ad hunc finem conducere posse videatur. Deinde beneficia illorum se grato animó agnoscere ostendat, imò interdum etiam verbis gratias agat, promittátq; se DEUM pro ipsis rogaturum, ut, suo loco tanta beneficia millecuplo fœnore recompenset. Denique ijsdem non aliter ac alijs Superioribus obediat, nec murmuret, si fortè quid aliter ac ipse vellet, disponant, sed potiùs se ipsos ut instrumenta & Interpretes voluntatis divinæ agnoscere, & ex animo venerari,

VI. Erga eos, qui ipsum visitare dignabuntur, tria pariter observare debet. 1. Ut illos verbis & exemplis ædificare

Digitized by Google

studeat

studeat, ostendendo, se morbum de manu DEI velut singulare beneficium suscipere, & quamdiu ipsi visum fuerit, cum magna patientia supportare velle. 2. Ut magnam erga illos benevolentiam & reverentiam ostendat, neque ullum unquam in se judicium adverti sinat, quòd ipsorum colloquia displiceant, etiamsi reipsa non admodum grata forent. 3. Ut beneficium visitationis grato animo agnoscat, & in eorum discessu reipsa pro illo gratias agat, idque, si occasio & vires permiserint, pro viribus se recompensaturum promittat.

VII. Erga seipsum singulariter etiam sequentia officia præstabit. 1. Ut omnem inordinatam tristitiam, quæ morbum non modicè graviorem reddere solet, ex animo suo penitus proscribat, illúdque Senis dictum applicet, quo ægrotantem Discipulum sic alloquebatur: Noli mœstus esse, Fili, ob infirmitatem tuam, quin potius gratias DEO pro ipsa persolve; si enim ferrum es, rubiginem amittes: si aurum, probaberis. 2. Ut, ubi media, quæ habere potuit ad morbum curandum, adhibuit, omnem sollicitudinem de illorum effectu DEO committat, juxta saluberrimum D. Petri monitum. *Humiliamini sub potenti manu DEI, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.* 3. Ut sibi ipsi fidus sit & tam præclaram occasionem pro peccatis suis satisfaciendi, præmiúmq; suum augendi, ac suum erga Deum amorem ostendendi elabi non sinat, sed potius ex necessitate virtutem faciens, generosa cum patientia, alacritatéq; potius, quàm cum tristitia & indignatione dolores, reliquásque morbi molestias supportet.

VIII. Erga Dæmonem denique itidem sequentia capita sunt observanda. 1. Ut, quoniam hoc maximè tempore, quo hominem debiliorem conspicit, oppugnare solet, diligentius etiam se infirmus præparet, armáque spiritualia procurare studeat. 2. Ut, ubi actu oppugnatus fuerit, non consternatur, nec cedat, sed in Christi Cruce & passione confidens audacter dicat: Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ. 3. Ut ad hunc finem etiam orationis & rerum benedictarum, puta aquæ, cerei, & reliquiarum præsidia non negligat, sed tantò majori devotione, constantiáque usurpet, quanto magis ea Adversario exosa atque terribilia esse cognovit.

Digitized by Google

§. VI. Quo-

§. VI.

Quomodo consolari ægrotos debeat Operarius.

Sicut Infirmi duplici plerumque desolatione & afflictione, corporali scilicet, & spirituali cruciantur, ita duplex quoque ab Operario Apostolico consolatio illis præstari potest, alia scilicet, quæ ad corporis ægri relevationem pertinet; alia, quæ ad Spiritum seu animam reficiendam ordinatur. De utraque, quomodo præstanda sit ab Operario, breviter hoc loco dicendum est.

MEMBRUM I.

De corporali solatio ægris præstando.

1. Etsi per se non pertineat ad Operarium, corporalibus eorum, quorum curam assumpsit, necessitatibus providere, ut, qui animarum duntaxat, non verò corporum sè Pastorem profiteatur; quia tamen Zelosissimorum ac Sanctissimorum Operariorum, quin & ipsius summi & optimi Pastoris Christi exempla demonstrant, illos non rarò etiam ipsorum corporum curam suscepisse, & per hoc faciliorem sibi viam ad animos curandos præparasse, non malè utique aget Operarius, si tantorum Apostolorū atq; Pastorū vestigijs insistens, ipse quoq; corporalia nonnunquā beneficia Infirmis exhibere conabitur, quemadmodū Rituale Romanū fol. 91. de visit. & cura Infirm. §. 5. etiam monet his verbis: *Eorum verò præcipuè curam geret, qui humanis auxilijs destituti, benigni ac providi Pastoris charitatem & operam requirunt. Quibus si non potest ipse succurrere de suo, & eleemosynas illis, prout debet, si facultas suppetit, erogare, quantùm fieri potest, sive per charitatis, vel alterius nominis Confraternitatem, si in ea levitate vel loco fuerit, sive per privatas, sive per publicas collectas & eleemosynas, illorum necessitatibus succurrendum putabit.* Ex quibus verbis satis patet, non tantùm alienam non censeri debere ab Operario hanc corporalium solatiorum exhibitam charitatem, sed vel maximè Apostolicum Zelum juxta ipsius etiam Ecclesiæ sensum decere; si enim, qui Dominum quemdam diligit, ac pascit, etiam equum illius.

Digitized by Google

illius pascere non omittit; eur Operarius, qui animum hominis ægri curandum atque pascendum suscepit, non corporis etiam velut jumenti curam aliquam suscipiat?

II. Porro triplex ferè est solatium corporale, quod æger ab Operario sperare potest. Primum est, ut cibum vel potum necessarium ab eodem interdum accipiat, aut certè ab aliis ipsius operâ & precibus submissum; quæ quidem charitas mirè devincit pauperculos infirmos, de quibus proin meritò Operarius illa Christi verba Marc. 8. dicere potest: *Misereor super turbam: ecce jam triduo* (aut amplius) *sustinent me* (visitantem eos, & ad patientiam exhortantem) *nec habent, quod manducent*: quidni ergo succurat, si potest: aut alios divites & misericordes ejusdem Christi verbis alloquatur Marc. 6. *Date illis vos manducare.*

III. Alterum solatium est, ut, si potest, etiam remedijs aut ad infirmitatem omnino pellendam; aut certè refocillationibus ad eandem leviùs tolerandam juvare conetur; quâ in re, uti non exigo, ut Medici officium sibi assumat Operarius, ita non possum non laudare eorum Operariorũ charitatem, qui interdum in solitarijs locis versantes, ubi nulla facilè Medici præsentia sperari potest, addiscere student ex Mediatis, vel alijs peritis, quæ pro communibus morbis, v. g. febribus, dissenteria, inflammatione linguæ (die Pręm) stomachi doloribus, ventris obstructione, morbo regio (Gelbsucht) remedia adhiberi soleant, simplicia præcipuè, & facili sumptu parabilia, eáque postea ijs, qui ægrorum curam gerunt, suggerunt. Aut etiam myrotheca, & liquores rosaceos, aut alios similes domui suæ asservant, ut ijsdem interdum pauperculos infirmos refocillare aut curare queant; modò debita semper cautela adhibeatur, ne talis fortè medicina præscribatur, quæ nocumentum grave adferre posset, si non cum debita peritia & quantitate applicaretur.

IV. Tertium denique solatium in eleemosynæ oblatione consistit, quâ cum frequenter indigeant infirmi, ij maximè, qui vel peregrinis in locis ægrotant, vel immites & avaros patresfamilias aut Heros habent, facilè apparet, singulare solatium iis allaturum Operarium, si vel ex propris opibus acceptam, vel certè aliunde corrogatam eleemosynam offerat. In qua tamen corrogatione sedulò caveat, ne importunum se ex-

Digitized by Google

se exhibeat, &, dum Infirmorum sibi amorem, benevolentiámque conciliare conatur, alios à se importunitate sua indiscretà avertat. Quod certè si periculum adverteret, rectius foret omittere ejusmodi corrogationes, &, si quidem nec ipse unum ex enumeratis tribus solatijs exhibere possit, bonam saltem voluntatem suam ostendere juxta S. Gregorij Naz. orat. de paup. amore consilium dicentis: *Summi muneris loco allacritatem dona: si nihil habes, collacrymà: magnum est infortunato remedium miseratio ex animo collata.* Quod ipsum etiàm S. Augustinus sup. Ps. 109. confirmans, *si potes dare*, inquit, *da: si non potes, affabilem te fac; coronat DEUS voluntatem, si non invenit facultatem. Nemo dicat, non habeo; charitas de sacculo non erogatur.*

MEMBRUM II.

De spirituali solatio ægris præstando.

I. INnumera quidè sunt solatia spiritualia, quæ Infirmis ab Operario præstari possunt, sed si accuratiùs ea consideretur, ad quatuor ferè revocari genera possunt. Quorum primum meritò Oratio & SS. Missæ Sacrificium existimatur; hinc Rituale Romanũ inter cætera monet: *Consoletur Infirmum, dicens, se pro eo in Missæ Sacrificio, & aliis precibus oraturum, curaturúmque, ut alij itidem pro eo faciant, idque reipsa præstabit.* Quod solatiũ ut tantò magis æstimet æger, proderit ipsi ex una parte orationis necessitatem hoc max mè tempore urgentem ex illo Christi monito Marc. 14 *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem*: ostendere; ex altera verò parte demonstrare, quantas vires habeat aliorum pro ægro facta oblatio, ex Cuonis Monachi exemplo, quem in morte quindecim millia Dæmonum oppugnabant, qui tamẽ omnes juxta propriam confessionem nihil ipsi nocere potuerunt, quia alij Monachi adstantes constanter pro ipso oraverant, uti fusiùs in Spec. Exempl. V. Mors. ex. 18. legitur. Undè meritò tam Operario, quàm alijs, quos ad orationem pro ægris fundendam adhortatus fuerit, illa S. Jacobi adhortatio in memoria hærere deberet: *Orate pro invicem, ut salvemini, multùm enim valet deprecatio justi assidua.*

II. Alterum solatium est, ut Infirmis firmissimè persuadere conetur, non modò hanc infirmitatem à benignissimâ DEI

Digitized by Google

DEI providentia ad majorem suam gloriam, ipsorúmque ægrorum salutem immissam esse, ita ut meritò de eorum infirmitate dici possit, quod Christus de infirmitate Lazari Jo. 11. dixit: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria DEI, ut glorificetur Filius DEI per eam*; sed etiam DEUM nunquã magis præsentem ipsis suo favore, auxilio, & solatio esse, quàm in infirmitatibus, aliísque tribulationibus; sic enim ipse Ps. 90. promisit dicens: *Cum ipso sum in tribulatione.* Et iterum Isaiæ 43. *Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine meo; meus es tu. Cùm transieris per aquas* (tribulationum) *tecum ero, & flumina non operient te: cùm ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus DEUS tuus Sanctus Israël Salvator tuus.* Atque ita reipsa præstitit Daniel. 3. quando sub specie Filij DEI cum Pueris in ignem Babylonicum conjectis in medio fornacis conspectus est, & flammam, ne ijsdem noceret, cohibuit. Unde meritò S. Augustinus in Ps. ait: *Magnus quidem est æstus hujus mundi* (& tribulationum, quæ comitantur Mundum) *sed magna etiam umbra sub alis DEI.* Et S. Bernardus dicere consuevit ad DEUM: *Da mihi tribulationes, ut possis mecum esse.*

III. Tertium solatium est, ut infirmis multiplices Fructus suorum morborum clarè, solidéq; demonstret, qui duodecim præcipuè numerantur, ob quos infirmitas, & quævis alia tribulatio meritò ligno vitæ duodecim fructus afferèti, & à S. Joanne Apoc. 22. in medio civitatis Jerusalem conspecto comparatur, quorum primus est, quòd à peccatis animam purget, & præservet, uti S. Gregorius ho. 19. in Evang. testatus est dicens: *Divinâ dispensatione agitur, ut prolixiora vitiâ ægritudo prolixior extirpet.* Hinc p. 3. Past. admon. 3. ulteriùs ait: *Admonendi sunt ægri, ut considerent, quanti sit muneris ægritudo corporalis, quæ & admissa peccata diluit, & ea, quæ admitti poterant, compescit.* Unde senex quidam roganti, ut cum à tertiana liberaret, respondit: *Rem tibi necessariam cupis abjicere; ut enim corpora nitro, sic animæ languoribus purificantur.* Et, ut alius dixit, *multi, cùm sentiunt pœnam, corrigunt culpam*; ut adeò meritò ægroto dici queat: *Bene pungeris, si compungeris.* Nam *Livor vulneris abstergit mala*, ut Salomon Prov. 20. pronuntiavit. Unde rectè S. Augustinus

Digitized by Google

tr. 7.

2. 7. in Joan. exclamavit: *Quam multi scelerati sani sunt, qui innocenter ægrotarent!* Secundus fructus est, quòd oculos mentis & intellectum aperiat, ut seipsum homo æger cognoscat; nam *vexatio dat intellectum* juxta Isaiam c. 28. & ut S. Gregor. ait, *nemo vires suas in pace cognoscit.* Hinc Christus Jo. 9. cæci oculos aperturus jussit eum oculos suos aquis (per quas tribulationes significantur) priùs lavare; quia, ut sapienter Salvianus l. 1. de gubern. DEI advertit, *infirmitas carnis vigorem mentis exacuit, ut affectis artubus vires corporum in virtutes transferantur animorum.* Tertius effectus est, quòd Hominem ad se redire faciat; nam juxta Siracidem c. 31. *Infirmitas gravis sobriam facit animam.* Et, ut commune proverbium testatur, infirmum corpus sanas parit cogitationes; hinc Luc 2. Zacharias Pater S. Joannis Baptistæ in suo Cantico dixit: *Ad dandam scientiam salutis plebi suæ visitavit nos Oriens ex alto.* Quartus est, quòd virtutem probet, & perficiat; nam virtus, teste S. Paulo 2. Cor. 12. *in infirmitate perficitur*; quod ipsum eleganter confirmans S. Cyprianus s. de morte: *Sit licet*, ait, *rei familiaris amissio, sit de infestantibus morbis assidua & cruenta morborum vexatio, sit de Uxore, de Liberis funebris & tristis avulsio, non sint tibi scandala ista, sed prælia; non debilitent aut frangant Christiani fidem, sed potiùs ostendant in collocatione virtutem, cùm contemnenda sit omnis injuria malorum præsentium fiduciâ bonorum futurorum. Conflictatio in adversis probatio est virtutis, sicut scriptum est, vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* Quintus est, quòd animam possidere faciat; sic enim Christus Luc. 21. testatur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Id quod clariùs explicans S. Gregorius l. 3 mor. c. 14. ait: *In patientia anima possidetur, quia per illam omnibus rebus, & sibi ipsi homo dominatur: & quò se laudabiliter frangit, eò fortiter infractum erigit. Cùm enim se superat, ad contraria invictum parat.* Sextus est, quòd electionis securitatem præbeat; uti Christus ipse S. Gertrudi, teste Blosio, indicavit dicens: *Sicut annulus in Sponsalibus est arrha fidelitatis inter Sponsum & Sponsam, ita morbus & afflictio, si propter DEUM patienter feratur, divinæ electionis & sancti DEVM inter & Hominem Matrimonij certum signum est.* Et alius quidam dixit, sicut Piscatores per hamum attrahunt

Digitized by Google

piſces, ita DEUS per tribulationes attrahit ad ſe homines; hinc Chriſtus Jo. 12. dixit: *Ego, cùm exaltatus fuero à terra* (ſcilicet in crucem) *omnia trahaam ad meipſum.* Et S. Leo ſ. 9. de quadr. ait: *Certa atq; ſecura eſt expectatio futuræ beatitudinis, ubi eſt participatio Dominicæ Paſſionis.* Septimus eſt, quòd purgatorij loco ſit; uti Beda in ſcintill. teſtatur, dum ait: *Infirmitas carnis, ſi patienter ſuſtineatur, ſit quaſi purgatorius ignis: & ſine ferro Martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in animo ſervamus.* Quis autem debitor mille talentorum non gauderet, ſi uno crucigero porrecto totum hoc debitum poſſet extinguere? Et hoc nempe eſt, quod Siracides c. 20. dixit: *Eſt, qui multum redimat parvo pretio.* Octavus eſt, quòd ſupplear Paſſionem Chriſti; uti S. Paulus ad Coloſſ. 1. de ſeipſo ſcribens confeſſus eſt: *Nunc gaudeo in Paſſionibus, & adimpleo ea, quæ deſunt Paſſioni Chriſti in carne mea.* Hinc quædam Monialis dixit: Cùm Chriſtus inæſtimabili deſiderio quærat ſalutem hominum, & in ſe tales labores ferre non poſſit, ampliùs in ſuis dilectionibus, qui ei fideli amore adhærent, ſupplere dignatur. Nonus eſt, quòd ad Deum recurrere faciat; uti S. David Pſ. 15. teſtatur dicens: *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt.* Hinc Salvianus in ep. ad ſoror. ait: *Nunquam ut puto, habitatore DEO dignior extitiſti. Quantò imbecillior corpore, tantò purior ſenſu; vincentibus carnem morbis mente viciſti.* Decimus eſt, quòd amorem infirmi erga DEUM probet; ſic enim ipſe Chriſtus Joan. 14. dixit: *Ut cognoſcat Mundus quia dilige Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite, eamus*, ſcilicet ad crucem & dolores perferendos. Undecimus eſt, quòd præmium inæſtimabile mereatur: *non enim ſunt condigna*, teſte Apoſtolo ad Rom. 8. *paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Hinc S. Auguſtinus, *quò pungeris*, inquit, *inde naſcitur roſa; ut coroneris.* Et propterea etiam S. Chryſoſtomus monet: *Noli aſpicere viam, quæ aſpera eſt; ſed quò ducat, perpende.* Duodecimus eſt, quòd conſolationum cæleſtium cauſa ſit juxta illud Pſalmiſtæ Pſ. 93. *Secundùm multitudinem dolorum conſolationes tuæ lætificaverunt animam ſervi tui.* Et idem S. Paulus eſt expertus, uti de ſeipſo 2. Cor. 7. teſtatur dicens: *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.*

Digitized by Google

IV. Quar-

IV. Quartum denique solatium est, ut spirituale Myrotheeion (*ein Balsamfläschlein*) ægris offerat, quo se identidem refocillent, & vires spirituales reparent. Tale autem myrotheeion nihil aliud est, quàm motivorum ad patientiam & alacritatem excitantium consideratio, præcipuè sex sequentium. Quorum primum est exemplum Christi; nam teste S. Bernardo, *Devotus miles non sentit sua vulnera, quando Ducis sui vulnera intuetur.* Et ut alibi loquitur s. 5. in Festo Omnium Sanct. *adj capitis corpus se non judicat pertinere membrum, quod capiti compassum non fuit.* Certè S. Clara per hoc medium effecit, ut gravissimi morbi per viginti annos tolerati gaudium ipsi potiùs, quàm dolorem creârint, teste Surio 12. Jul. Idémque experta est etiam Margareta Austriaca, quæ, ut Lyræus l. 5. apoph. 3. testatur, cùm ostensâ Christi Crucifixi effigie moneretur, ut levamen dolorum ab eo peteret, respondit: Apage, neque enim decet, Christum plagis & ærumnis confectum in cruce pendere, & me à minoribus liberari velle: ac mox oculos ad Christum convertens dixit: *Ange, Domine, dolores, & da patientiam.* Alterum motivum est Sanctorum exemplum, de quibus Ecclesia in officio SS. Martyrum canit: *Omnes Sancti, quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrij.* Unde hæc exempla considerans ægèr seipsum illis verbis, quibus olim continentia D. Augustinum correxit, alloquatur: *Potuerunt isti, & ista, & tu non poteris?* Tertium motivum est prœmij cœlestis consideratio; nam & Christus proposito sibi gaudio sustinuit crucem: *Sed & alij Sancti*, teste S. Cypriano, *mala atque adversa fortiter tolerant, dum bona futura prospectant*, memores id, quod leve & momentaneum est tribulationum, æternum gloriæ pondus operari, uti S. Paulus 2. Cor. 4. dixit. Certè ob hanc causam Christus ipse B. Susoni dixit apud Pædag. Christ. to. 2 p. 2. c. 17. morbos & quasvis ærumnas hujus vitæ esse thesaurum absconditum, cujus pretiū nemo hominum æstimare possit, & cujus partem minimam nemo etiam centum annorum demississimis precibus valeat impetrare. Quartum est Inferni vel Purgatorij memoria; sic enim S. Franciscus Borgia hanc memoriā velut prodromum ad ea loca, in quibus pati debebat, præmitteus, omnia sibi levia atque accepta efficiebat; nam, ut rectè S. Au-

Digitized by Google

gustinus dixit, s. 109. *Qua quisq; valde gravia patitur, ea comparatione æterni ignis non tantùm parva, sed nulla sunt.* Et alibi in Ps 68. *Quis non bibat poculum temporalis tribulationis, metuens ignem gehennarum? majore timore minora contemnimus.* Quintum est peccatorum propriorum consideratio; *mitigat namq; vim doloris considerata æquitas ferientis*, teste S. Gregorio, &, ut idem alibi ait, *tantò quis patientiùs ferrum Medici toleret, quantò magis putridum esse conspicit, quod secat.* Hinc dicent ægri cum Michæa c. 7. *Iram Domini portabo, quia peccavi ei.* Vel cum Jobo c. 3. *Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi* Aut cum S. Augustino: *Gravius est, quod commisi: levius est, quod tolero.* Sextum denique est consideratio divinæ providentiæ hunc morbum ex altissimo fine, scilicet vel ad paternam correptionem; vel ad honorificam virtutis & amoris probationem immittentis; cujus medij efficaciam pulchrè olim S. Clemens Pontifex ex S. Petro Apostolo didicit; cùm enim hic Sanctus à S. Barnaba conversus, & ad S. Petrum missus esset, atque ab hoc in disputatione cum Simone Mago sequenti die instituenda comparere jussus, ob eandem subito impedimento interveniente impeditam, & ad triduum dilatam vehementer doleret, audijt à S. Petro saluberrimam hanc doctrinam: *Gentiles turbantur, cùm non accidunt res ex voluntate: at nos Christiani, qui scimus DEVM sapientissimè gubernare, & per suam providentiam moderari res omnes, in quolibet rerum eventu in pace consistimus, & consolatione.* Unde & Blosius in farrag. sapienter hortatur: *Si voluntas Dei tibi dulcis est, quando ipse te sanum esse, & vivere vult; amara verò est, quando te vult infirmum esse, vel mori, nondum plenè resignatus es, nondum habes cor satis rectum. Si vis, ut ipsum cor tuum jam non sit curvum, subjunge illud in omnibus voluntati divinæ, quæ semper recta est. Vnicè opta, ut semper voluntas ejus fiat, & eadem voluntas sit summa consolatio tua.* Quare quilibet ægrotus illam sibi S. Augustini in Ps. 21. doctrinam applicet; *& intelligat, Medicum esse Deum, & tribulationem* (ac morbum) *esse medicamentum ad salutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento ureris, secaris, clamas; non audit Medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem. Melius est enim,* ut S. Bernardus alicubi ait,

frangi

Digitized by Google

frangi laboribus (& morbis) *ad salutem, quàm incolumes remanere ad damnationem.*

MEMBRUM III.

De alijs Consolatiunculis, quæ ex occasione per appositа dicta creari possunt infirmis.

I. ETsi ea, quæ hactenus dicta sunt, sufficientissima esse queant ad insignem consolationem ægro afferendam; quia tamen interdum valde recreat ægrum, si ad ipsius querelas vel doloris manifestationes appositа responsa ab Operario reddantur, ideò exempli loco placet hîc paucas ejusmodi doctrinas enumerare.

II. Inprimis ergo, si graves dolores pati Infirmum aliquem adverterit, narret eidem apparitionem, quæ, teste Surio to. 2 S. Lydwinæ facta est, dum coronam valde pretiosam, sed non omninò absolutam vidit, quam cùm absolvi à Christo peteret, mox à militе quodam pessimè tractata, & acutissimis morbis cruciata est, in quibus cùm clamaret assiduo: *O benignissime IESV, miserere mei*: Angelus et apparens solatus est illam, dixitque nunc tandem coronam absolutam esse, & dolores ac injurias, quos tam patienter tolerâsset, esse unciones & pretiosos lapides, ex quibus corona illa confecta sit.

III. Si quempiam parùm resignatum videat in morbo, suadeat illi, ut tres Episcopos ab Ecclesia coli solitos in Patronos pro hoc morbo adsciscat, nempe S. Episcopum Deusdedit. 10. Aug. S. Quodvult Deus. 26. Oct. & S. Deogratias Episcopum Carthaginensem, qui multos Christianos tempore Vandalicæ persecutionis redimebat.

VI. Si Infirmum de defectu Medicinarum querentem audiat, narret illi, quid Carolus Quintus Joachimo Electori Brandeburgico ipsum ad medicinas varias usurpandas adhortanti responderit, scilicet in morbis optimum remedium esse Patientiam. Drex. in prodr. c. 2. §. 39.

V Si de diuturnitate morbi quispiam quæratur, in memoriam illi revocet, quod S. Athanasius dicere solebat:

Digitized by Google

quando coacervabantur persecutiones, nimirum eas esse dũtaxat brevem pluviam (ein Vbergängl.)

VI. Si quis ob eundem in jacendo situm, & tergum exulceratum dolorem atque molestiam gravem se pati ostendat, pulcherrimum S. Martini dictum ei in memoriam revocet, qui, cùm in tergo & terra jacenti Discipuli mutationem loci & situs suaderent, finite me, respondit, cœlum potiùs, quàm terram aspicere, ut Spiritus meus rectè ad Deum feratur. Nov. 11.

VII. Si quis febri, aut alio simili morbo calido graviter uratur & cruciatur, hortetur eum, ut cum S. Augustino dicat: *Hic ure, hic seca, modò parcas in æternum.*

VIII. Si quis à suis derelictum se queratur, studiosi illius Daventriani de quo Speculum Exemplorum dist 10, meminit, responsum ei pro exemplo narret, qui, cùm à parentibus & Amicis penitùs derelictus moreretur, in hæc verba Psalmi 26 erupit: *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*

IX. Si quem de acerbitate & gravitate morbi conquerentem audiat, jubeat ipsum imitari P. Segulam Societatis JESU Presbyterum, qui ob gravissimos morbos & dolores condolentibus dixit: Jam diu ubera misericordiæ divinæ suxi; quidni etiam ubera Justitiæ divinæ peccata mea plectentis aliquando sugam. Aut ut cum S. Job dicat: *Si bona de manu Dei suscepimus; mala cur non suscipiamus?*

X. Si quem in manibus chiragrâ graviter cruciari advertit, dicat, hoc esse signum amoris divini erga ipsum; solere enim DEUM amantium more ad significationem amoris sui manus amati comprimere.

XI. Si gravi Siti vexetur Infirmus, narrare poterit S. Magdalenæ Ulloiæ dictum, quæ, cùm in gravi siti haustum aquæ frigidum pro relevatione sumpsisset, mox oculis in Crucifixi effigiem conjectis seipsam corrigens dixit: Ah mi Domine JESU, tu in siti tua non aquâ frigidâ, sed felle & aceto potatus es. Ah miserere mei, & propitius esto pauperi ancillulæ tuæ.

XII. Si morbum pijs exercitijs & profectui obstare querantur, dicat illis, quod Cassianus docuit sequentibus verbis: *Corporis infirmitas nullum est ad cordis puritatem habendam impedimentum, quin imò mirificè juvat, si quis illam, prout opor-*

Digitized by Google

ut oportet, novit accipere. Vide ergo, ne corporis ægritudo ad animam transeat, quod fieret si ex ea occasionem propriæ voluntatis faciendæ; aut impatientiæ occasionem sumeres.

XIII. Si dolent, se in communitate vivere non posse, narret illis, quid Christus S. Gertrudi similem querelam proponenti responderit; Num tibi sponsus videtur minùs delectari in sponsa, quando familiari ejus conversatione potitur in domo, quàm cùm gloriatur ipsam ornatam procedere ad spectaculum vulgi? ex quo intellexit animam, quando à communi conversatione corporalibus molestijs impeditur, tunc quasi in conclavi quiescere cum sponso, quia tunc delectamentis propriorum sensuum privata soli divinæ relinquitur voluntati. Et inde Dominus in homine tantò magis delectatur, quantò minùs invenit, unde vanè possit gloriari.

XIV. Si duri & insipidi cibi videntur ægris, suadeat, ut consilium sequantur adolescenti cuipiam à Christo datum, dum de vili & insipido victu querenti respondit: omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce.

§. VII.

Quomodo occupare debeat ægrotos Operarius.

I. Quatuor sunt præcipuæ occupationes, quibus ægroti, quantùm infirmitas eorum permittit, occupari, atque ab otio defendi possunt, scilicet pia cogitatio, devota oratio, consolatoria lectio, amica collocutio; nam labor aliquis corporalis, quem rarò morbi constitutio permittit, vix inter occupationes infirmorum numerari meretur, quamquam & ipse negligi non debeat, si sine gravi molestia aut periculo infirmorum assumi queat.

II. Prima igitur occupatio Ægrotorum pia occupatio est; cùm enim ex una parte Infirmi nec diu vocaliter orare possint, nec lectione longiore fatigari debeant, nec amicos habeant, quibuscum fructuosè & jucundè colloqui queant; ex altera verò parte animus humanus sine cogitationibus esse non possit, necessariò sequitur, ut infirmi, ipsâ morbi violentiâ impellente ac dictante, tristes ac melancholicas cogitationes, non sine grandi sæpe periculo, ipsorúmque dolorum, & morborum incremento concipiant, nisi alijs pijs cogitati-

gitationibus se fructuosius occupare, ac consolari doceantur. Porro pro ejusmodi piis cogitationibus variæ præscribuntur materiæ ab Authoribus. 1. Sacratissima Passio Christi; sic namque S. Paulus ad Hebr. 12. monuit dicens: *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes.* Et vero etiam exemplo suo docuit S. Bernardus S. 43. in Cant. de seipso confessus: *Et ego, fratres, ab ineunte ætate mea ac conversione pro acervo meritorum,* (& solatiorum) *quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, & inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei &c. memoriam abundantiæ suavitatis horum eructabo, quoad vixero.* Unde aliqui hortantur, ut Infirmi ibi totam Christi Passionem velut amœnissimum hortum singulis mysteriis velut florentibus areolis distinctum imaginentur, ad quem à Christo illis Sponsi Cant. c. 5. & 6. verbis invitentur: *Veni in hortum meum. Soror mea Sponsa; messui myrrham cum aromatibus; & dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum.* Ne autem crebrior hæc Passionis cogitatio fastidium pariat, possunt varietatis gratiâ diversis modis ejus mysteria percurri, scilicet interdum primaria duntaxat ejusdem mysteria ruminando, ea videlicet, quæ in Rosario dolorosо recoluntur, ut sunt agonia Christi, flagellatio, coronatio, crucis bajulatio, crucifixio: aliàs septem Sanguinis effusiones, in circumcisione, horto, flagellatione, coronatione, vestium avulsione, crucifixione, lateris apertione factas: aut cruenta Christi itinera ex cœnaculo in hortum, ex horto ad Annam, ab hoc ad Caiphan, à Caipha ad Pilatum, à Pilato ad Herodem, ab Herode iterum ad Pilatum, ex domo Pilati denique ad montem Calvariæ: aut septem verba Christi, videlicet *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt; Hodie mecum eris in Paradiso: Ecce Filius tuus, ecce mater tua; Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Sitio: consummatum est: In manus tuas commendo spiritum meum*: Interdum totam Passionem eo ordine, quo contigit, percurrendo. Quæ quidem cogitationes ut practicè, rectèque concipiantur, duo specialiter observanda sunt, nempe ut suaviter, & absque violentia fiat hoc exercitium. Deinde ut breves & pij affectus compassionis, dolo-

Digitized by Google

doloris depeccatis, gratiarum actionis, amoris, fiduciæ &c. eliciantur, uti Ecclesia exemplo docet, dum istam & similes orationes usurpat: *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per Sanctam Crucem tuam redemisti mundum,* Item: *Domine IESV Christe, Fili Dei vivi, pone passionem, crucem, & mortem tuam, inter judicium tuum, & animam meam nunc & in hora mortis meæ.* 2. SS. ejusdem Christi vulnera, de quibus S. Bernardus ait: *Voluit Christus oculos in sua sustolli vulnera, ut exemplo suo reddat ad tolerandum fortiores; non enim sentit sua vulnera miles, qui Ducis sui vulnera intuetur.* Et. S. Augustinus *Tuta & firma requies est infirmis in vulneribus Salvatoris securus illic habito. Cùm me pulsat aliqua turpis cogitatio, recurro ad Vulnera Christi: Cùm Diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordissimi Domini mei, & recedit à me. In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax remedium, quàm vulnera Christi: in illis dormio securus, & requiesco intrepidus.* Hinc sæpe ægroti illam S. Francisci Xav. aspirationem usurpare deberent, quâ dicebat ad Christum: *O IESV Christe, Deus cordis mei, obsecro te per quinq; Vulnera illa, qua tibi in cruce nostri amor infixit, famulis tuis subveni, quos pretioso sanguine tuo redemisti.* 3. B. Virgo, quæ ipsamet S. Brigittæ l. 1. revel. c. 29. revelavit, se, quamvis sublimis sedeat in cœlis, audire tamẽ amicos suos in terra existentes, eósque in morte præcipuè visitare, ut consolationem & refrigerium habeant. Unde infirmi præcipuè sibi applicare deberent illud S. Bernardi monitum: *In periculis, in angustiis* (morborum præcipuè, & ipsius mortis) *in rebus dubijs MARIAM cogita, MARIAM invoca. Non recedeat à corde, non recedat ab ore.* Possunt autem de ea considerari vel dolores illius potissimi, quorum septem sequentes numerantur, scilicet circumcisio Filij, fuga in Ægyptum, amissio Filij, valedictio euntis ad passionem, bajulatio Crucis, crucifixio, depositio, & hæc interponi suspiria: *Ejà Mater fons amoris, me sentire vim doloris fac, ut tecum lugeam. Tui Nati vulnerati, tam dignati pro me pati pœnas mecũ divide:*

Digitized by Google

vide. *Fac me verè tecum flere, Crucifixo condolere, donec ego vixero. Iuxta crucem tecum stare, te libenter sociare in planctu desidero.* Vel potiores tituli, ob quos ab ægris præcipuè invocari debet, quales sunt, quòd sit Mater Dei, & hominum, refugium peccatorum, Consolatrix afflictorum, Advocata nostra &c. ob quos meritò ad ipsam usurpari debeant verba illa Ecclesiæ; *Sub tuum præsidium confugimus, S. Dei Genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos Virgo semper gloriosa & Benedicta.* 4. Angelici Spiritus, præcipuè SS. Angeli Custodes Infirmorum, de quibus considerandum, quòd, licet sint creaturæ nobilissimæ, & Aulici Dei, sint tamen etiam administratorii Spiritus missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis; sed & Concives hominum, per quos suæ ruinæ scissuras, ut loquitur S. Augustinus, restaurari exspectant, ideóque magna cura & vigilantiæ studio adsunt nobis, omnibus horis & locis nobis succurrentes, quam ob causam meritò infirmi illa S. Bernardi super Ps. 90. verba sibi applicent: *Quid sub tantis custodibus timeamus, nec superari, nec seduci, minùs autem seduxere possunt nos, qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. Fideles sunt, prudentes sunt potentes sunt, quid trepidamus? Tanquàm sequemur eos, adhæremus eis, & in protectione Dei cœli cõmoremur. Quoties ergo gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca Custodem tuum, Ductorem tuum, Adjutorem tuum in opportunitatibus in tribulatione, inclama eum, & dic: Domine, salva nos, perimus.* aut: *Angele DEI, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, in hâc & mortis horâ illumina, custodi, rege, guberna.* Quem in finè narrare potest infirmis, quod P. Georgius Menzius p. 1. l. 2. c. 10. de arte compatiendi scribit S. Gualberto evenisse, quòd scilicet eidem agonizanti Angelus in specie Fratris sui adstiterit, rogatúsque nomen responderit, se *Benignum de monte DEI* vocari, ad demonstrandam benignitatem, amorémque, quo & DEUS missionem & custodiam hominum decrevit, & ipse suscepit. Item quòd interdum conspecti sint locis & lectis, in quibus morituri decumbebant, benedicere. Hinc P. Carolus Garnier Presbyter è Societate JESU in odium fidei

Digitized by Google

à Bar-

à Barbaris interfectus solebat eorum, quos ad mortem disponebat, Custodes Angelos invocare, unde, visus est ab ægro stipator cereis ejus Juvenis coruscus, qui ad obediendum Patri Clientem hortaretur. 5. Reliqui Cælites; ad quos tantò major fiducia concipienda, quantò magis experti sunt miserias nostras, sciúntque, in quibus periculis versemur: unde consideranda eorum multitudo, dignitas, potentia ad quidvis impetrandum, & charitas, quâ clientes suos amplectuntur, sæpéque animæ dicendum: *Noli timere, plures enim pro nobis sunt, quàm contra nos.* Sed & ad ipsos Sanctos Cælites exemplo P. Nicolai Gaudani S. I. apud Mentzium l. c. recurrendum ac dicendum: *Trajectus quidem nobis restat terribilis, sed vos, ô Apostoli Domini, Vos, ô Martyrum agmina, Vos Confessorum & Virginum candidatarum turma, potentiis vestris precibus imbecillam animam meam ex mari tam turbulento in cœlestem portum transvehere, poteritis sanè Dei clementiâ.* 6. Cælestia gaudia; in quibus præcipuè consideranda multitudo, magnitudo, perennitas, indéque cum admiratione exclamandum: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te. Ps.* 30. aut. *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* In specie verò hæc gaudia sunt, teste Hugone l. 4. de anim. *Vivere* vitâ sine fine, sine omni adversitate; *Sapere*, id est, scire omnia, quæ voluerit, præcipuè essentiam DEI, ejusdémque consilia & judicia, item causas & origines rerum. *Amare* intensissimè DEUM, Cælites, & seipsum. *Gaudere* de DEI, Sanctorum, & sua felicitate. *Laudare* DEUM sine fastidio, sine fine. Tunc nempe verificabitur illud Apoc. 21. *Et absterget omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima* (id est, miseriæ vitæ humanæ) *abierunt, & dixit, qui sedebat in throno: ecce nova facio omnia.* Verbo: *Merces Sanctorum*, teste S. Bernardo l. de consol, *tam magna est, quòd non potest mensurari: tam copiosa, quòd non potest finiri: tam pretiosa, quòd non potest æstimari.* Si ergo Diabolus olim dixit, se libenter omnia inferni tormenta usque ad diem judicij toleraturum, ut vel unico momento DEUM videre, & frui illa beatitudine posset, cur infirmi suos dolores non patienter ferant, ut DEUM per totam æternita-

Digitized by Google

tem-

tem videant, & fraudantur. 7. Inferni & Purgatorij **tormenta**; in quibus considerandæ pœna sensus, pœna damni, & duratio, quæ omnia tanta sunt, teste S. Thoma & alijs, ut minima pœna superet omnes pœnas & tormenta, quæ ab intellectu humano excogitari possunt; ut meritò dixerit Thomas Kemp. l. 1. c. 24. *Ibi eris una hora gravior in pœna, quàm hic centum anni in amarissima pœnitentia*; uti expertus est æger ille, qui optione data ab Angelo, an per tres horas in purgatorio, an verò per triennium decumbere mallet, electo purgatorio, mox pœnitentia ductus reduci petijt, & non tantùm tribus, sed trecentis annis libentiùs gravissimos morbos tormenta tolerare se velle dixit, quàm unâ adhuc horâ purgatorios ignes experiri, uti fusiùs Joannes Major in Spec. Exempl. v. Infirmitas ex. 7. refert. Meritò ergò in consideratione talium tormentorum recreabitur æger, & nihil faciens dolores suos dicet cum S. Augustino: Domine, hîc ure, hîc seca, modò parcas in æternum. 8. Infirmi & captivi in terris existentes, circa quos considerari potest, quod & plura, & graviora, & diuturniora patiantur, atque adeò tibi iterum pro solatio occinendum ab ægro: Potuerunt isti, & istæ, & tu non poteris? *Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut leviùs feras tua minima*, inquit rectè Thomas Kemp. l. 3 c. 19.

III. Secunda Infirmi occupatio Oratio meritò censetur, ut quæ condimentum miseriarum rectè appellatur, ideóque farinulæ illi comparatur, de qua sacræ Paginæ 4 Reg 4. memorant, quòd olus, in quo ob amaritudinem mors esse credebatur, ex insipido sapidissimum effecerit; hinc & ipse Christus tum in monte Oliveti, tum in cruce per eandem se consolari & animare studuit. Porro quænam orationes ab Infirmo usurpandæ sint, difficile est determinare, cùm, sicut in corporalibus cibis sumendis diversi sunt appetitus & gustus, ita & in orationibus peragendis varij sint affectus devotionis. In genere tamẽ sequentes tres regulas iterum observandas putarem, nempe ut consuetâ atque à legibus privati sui statûs præscripta exercitia matutinæ oblatiõis, nocturnæ discussionis, Missæ auditionis (spirituali saltem præsentia factæ) Canonici pensi, & morbi qualitas patiatur, nunquam omittantur: deinde ut preces, quas Ecclesia vel ipsa in Ri-

Digitized by Google

tuali,

qualibus præscripsit, vel in aliis libris approbavit, aliis arbitrariis præferantur, utpote ab ipso Spiritu Sancto approbatæ, ex quibus proinde meritò major etiam fructus & consolatio sperari potest, & tandem, ut potiùs breviores frequentiùs assumantur, quàm longiores cum fastidio continuentur. In specie verò sequentes servire possunt. 1. Oratio Dominica, Salutatio Angelica & Symbolum Apostolorum; quæ quia ab ipso Spiritu S. Christo, Ecclesia sunt facta, primum meritò locum tibi vendicant; unde Card. Bellarminus sibi præ aliis has elegit; maximè verò efficaciam singularem habere creduntur, si per secundum & tertium modum orandi recitentur, & variis affectibus intermixtis condiantur. 2. Psalmi Davidici, præcipuè Pœnitentiales, aut alij, quos ipsi sibi Infirmi eligere possunt. 3. Officia varia, præsertim parvum B. Virginis, aut de Immaculata Conceptione, aut de Cruce aut pro defunctis. 4. Litaniæ variæ, præsertim Lauretanæ, de omnibus Sanctis, de Passione Christi, & SS. nomine JESU; imò possunt facilè etiam Litaniæ pro ægris, pro variis virtutibus amoris, patientiæ, & resignationis fieri, ut suo loco ostendetur. 5. Rosaria diversa præsertim B. Virginis 63. salutationibus constans, vel Christi 33. Orationes Dominicas complectens, vel Psalterium B. V. ex 150. salutationibus & 15. Dominicis Orationibus confectum; vel SS. Trinitatis, in quo pro tribus primis granis dicitur Litaniarum initium, videlicet Pater de cælis Deus &c. pro majoribus globulis oratio Dominica, & Salutatio Angelica, pro minoribus vel *Gloria Patri &c.* vel *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus DEVS Sabaoth, plena est omnis terra gloria ejus*, quo Rosariolo à P. Nicolao Serario usurpato Cornelius de Lapide Comm. in Isaiam c. 6. v. 3. dicit, nihil sanctius, nihil DEO dignius, & gratius, nihil homini utilius ab eo orari posse Vel de SS. nomine JESU, ita ut omnes quidem orationes, prout in corona B. V. recitentur, in quavis tamen decade post salutationem Angelicam unus ex sequentibus versibus immisceatur: *Cujus nomen vocatum est ab Angelo, priusquam in utero concipereturi: Cui DEVS donavit nomen, quod est super omne nomen: In cujus nomine flectitur omne genu cœlestium: In cujus nomine flectitur omne genu terrestrium: In cujus no-*

Digitized by Google

nomine flectitur omne genu Infernorum. In cujus pretioso nomine nos oportet salvos fieri. Vel pro Defunctis, dicendo ad majores globulos Psalmum *De profundis*, ad minores *Requiem æternam dona eis, Domine, & lux perpetua luceat eis.* 6. Varij Jubili & Hymni, quales præcipuè sunt Jubilus S. Bernardi. Hymnus *Omni die dic MARIÆ*, à S. Casimiro compositus, & Hymnus *Ad perennis* vitæ fontem &c. à S. Petro Damiani collectus, Sequentia *Dies iræ, dies illa &c.* ab Ecclesia usurpari solita. 7. Preces aliæ ad DEUM & Cælites, quibus eorum auxilium & assistentia imploratur, quales, ne in hoc loco per ejusmodi preces materia interrumpatur, in calce hujus libelli assignabuntur. 8. Et præcipuè usurpari fructuosè possunt ab ægro jaculatoriæ preces, & ex, maximè, quæ varios fidei, spei, charitatis, patientiæ, contritionis, & resignationis actus continent, de quibus infra speciali paragrapho agetur; hæ enim orationes præ reliquis aptæ sunt ad finem orationibus præfixum consequendum, tum quia hoc ipso, quòd breves sint, magnam attentionem non exigunt; tum quia nullam specialem connexionem requirunt, atque adeò ab ipso ægro pro libitu formari possunt.

IV. Tertia occupatio ægrotorum, quæ Lectio spiritualis est, non modicum illis solatium afferet, si ritè instituatur; eùm enim Lectio talis sit velut Epistola à DEO, aut etiam Zelosis Apostolis, qui ejusmodi libros conscripserunt, missa, fieri vix potest, ut non insigne robur & solatium infirmi accipiant, si medium istud ritè usurpaverint, sicut suo exemplo plurimi Sancti confirmârunt. Porro ut utiliter lectio hæc instituatur, duo specialiter observanda, & duo cavēda sunt. Observanda sunt materia & modus legendi. Pro materia ijdem ferè libelli, quos suprà pro Captivis assignavi, assumi possunt, videlicet Vita & Passio Christi, & Sanctorum, eorum maximè, qui per patientiam in morbis vel cruciatibus pulchriora exempla reliquerunt, qualia Voglerus in fonte Consolationum l. 1. c. 5. & alius liber Schola sublimis Infirmorum inscriptus plurima afferunt; item Prodromus, Gymnasium Patientiæ, Heliotropium & Job P. Hieremiæ Drexelij, Manile ac Consolatio Pusillanimium R. P. Ludovici Blosij, Apotheca R. D. Georgij Pistorij & similes, præcipuè tamen Libellus de imi-

Digitized by Google

de imit. Christi l. 1. c. 23. l. 2. c. 11. & 12. l. 3. c. 6. 18. 19. 37. 47. 48. 49. 50. 52. 56. 59. Modum verò legendi idem P. Drexelius c. 20 prodr. §. 15. sequentibus verbis indicat; legendum est ægris, sicut comedendum, parùm scilicet, & per vices de Medicorum suasu. Insuper non glutiendum statim, quod editur, sed mandendum, masticandúmque priùs, ut cibus bene in ore velut primo in stomacho antè concoquatur; ita quod legitur, non oscitanter transiliendum est, sed uni, alterive sententiolæ immorandum, cum gustu quodam eam expendendo & velut digerendo; aliter enim legere penè est negligere, aut tædium, nauseámve lectionis in se provocare. Cavendum verò est, ne obvia statim etiam in his libris materia aut caput arripiatur, sed tale seligatur, quòd spectando præsentem ægrorum statum ijsdem excitandis aptissimum videatur. Præterea ut non diu continuetur, sed interdum apto colloquio interrumpatur. Quia verò sæpe in domibus Infirmorum tales libri non habentur, ideo Operarius ipse deberet tales libros domi habere, quos interdum ægris ad tempus commodare posset.

V. Quarta denique occupatio ægrorum fructuosa & consolatoria allocutio est, quæ quidem ut talis sit, sequentia observari debent ab Operario. 1. Ut sit *opportuna*, atque adeò diligenter attendatur, an non ob vehementiam dolorum fastidio potiùs sit Infirmis futura allocutio, quàm consolationi. 2. Ut sit *solida*, id est, ad instruendam (quâ ratione scilicet morbum fructuosè sustinere debeant) & consolandos Infirmos apposita. 3. Ut sit *discreta*; ipsis etiam Infirmis spatium de suis doloribus, aliisque afflictionibus loquendi concedens; item interdum ad alios adstantes se convertens, ut majori cum fructu ad ipsos Infirmos redeat. 4. Ut sit *brevis*; si enim de rebus spiritualibus instituatur, & longa sit, non modicè gravabit ægros; si autem de rebus profanis discurrat, parùm ædificabit illos. 5. Ut sit *suavis, & jucunda*, ipso scilicet loquendi modo sinceram charitatem & condolentiam, promptitudinémque juvandi ostendens. Quia verò non ipse duntaxat Operarius, sed alij etiam cum ipsis colloquuntur, ideo monere interdum proderit eos, quibus ægrorum cura commissa est, ut & ipsi, quantùm fieri potest, has conditiones observent, nec facilè aut ipsi loquantur, aut alios loqui

Digitized by Google

loqui sinant de rebus, quæ ipsorum afflictiones augere potius quàm minuere queant.

§. VIII.

Quomodo ægri ad varias virtutes exercendas sint excitandi, & adjuvandi.

Duplici modo excitari possunt Infirmi ad virtutum exercitium. 1. Ut una vice pluribus simul exercendis insistant. 2. Ut in una duntaxat per varios actus exercenda occupentur, quòd maximè suadendum est, si diutius ægrotent, & frequentius ab Operario visitentur. De utroque modo, quoniam hoc exercitium præ aliis conducit ad meritum & solatium ægrorum augendum, hoc loco breviter agendum est.

MEMBRUM I.

Quomodo ad plures simul actus virtutum excitandus sit æger.

I. Duplex ferè modus assignari potest virtutes plures exercendi. Primus est, ut quævis virtus solitariè accepta directè & formaliter exerceatur hoc vel simili modo.

Quis ego sum, ô Domine, ut contradicam supremæ veracitati & revelationi tuæ? Credo, Domine, credo, quidquid revelare dignatus es.

Quis unquam speravit in te, Domine, & confusus est? Spero itaque & ego, ô Domine, quidquid promittere dignatus es.

Quid mihi est in cælo, & à te, mi DEUS, quid volui super terram? nihil, nihil, ô DEUS, te ergo amo super omnia, & amabo in æternum.

Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontes lacrymarum, ut defleam peccata mea? doleo, mi Deus, doleo, quia te summum bonum toties offendi.

Quid retribuam tibi, Domine, pro omnibus, quæ retribuisti mihi? Laudo & benedico te, Domine, & superexaltabo in sæcula.

Digitized by Google

Quis

Quis mihi det, ut patiar pro te, Redemptor mi JESU? Patiar tecum, ô JESU? Patiar tecum, ô JESU, patiar libenter: auge dolores, auge patientiam.

Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam in te, Deus meus, & omnia. Cupio ergo, ah cupio dissolvi, & esse tecum, ô dulcissime mi JESU.

Quis ego sum, ut contradicam Domino meo? omne, quod erit ante oculos ejus bonum & optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. Fiat, ergo, ô Domine, fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.

II. Alter modus est, ut per quæstiones ægris præbeatur occasio varias virtutes exercendi hoc modo.

Age, Fili dilecte, credisne firmiter, quod DEUS velut suprema Veritas per Ecclesiam credendum proposuit? R. æger. Credo. Adauge, ô DEUS, hanc fidem meam.

Num vitam æternam speras, te non quidem ob merita tua, sed tamen per misericordiam DEI, & merita JESU Christi Redemptoris tui, & B. Virginis, aliorumque Sanctorum intercessionem obtenturum? R. Spero, ô Deus, confirma me in fiducia mea.

Num verò Deum ex toto corde, & ex totis viribus diligis, & quidem propterea solùm, quia ob supremam bonitatem super omnia diligi meretur? R. Diligo, & diligam deinceps. O Deus, conserva me in charitate tua.

An verò propterea doles ex animo, quòd tam bonum Dominum tam graviter offenderis, ideóque suppliciter veniam petis? R. Ah doleo, & peto. Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam!

Num autem & firmum habes propositum, peccata omnia pro viribus devitandi, & dignam pro præteritis peccatis satisfactionem præstandi, vitámque tuam seriò emendandi? R. Sic statuo, sic volo. Confirma, ô Deus, quod operatus es in me.

Digitized by Google

An verò ignoscis ex animo omnibus, qui te unquam offenderunt, sicut tibi ignosci cupis à DEO? Ꝛ. Ignosco ex animo. Ah Deus, & tu ignosce illis, & mihi, quia nescivimus, quid fecerimus.

Credisne, quòd Deus tanquam fidus & benignus Pater prò te solicitus sit, & ideò te totum providentiæ illius gubernãdum committis, ut statuat tecum, quodcunque illi placuerit? Ꝛ. Ah committo me, resigno me cum summa fiducia. Fiat, ô Domine, voluntas tua sicut in cœlo, ita & in terra.

Num beneficia ab illo hactenus collata agnoscis, & ideò ex animo desideras, ut pro illis gratissimum exhibere te possis? Ꝛ. Agnosco, & gratias ago, & æternùm gratus esse desidero.

An verò paratus es tantum Benefactorem non tantùm prosperitatis, sed etiam adversitatis tempore laudare, & benedicere, ideóque hunc mobum cum summa patientia & constantia, quamdiu ipsi placuerit, sufferre desideras? Ꝛ. Paratus sum; si enim bona de manu Domini suscepi, malà cur non suscipiam?

Num autem agnoscis, te dolores hos proprijs viribus sufferre non posse, atque adeò Deo, in quo te omnia posse confidis, demissè pro sua gratia supplicas? Ꝛ. Confiteor, & rogo; quantum possum. O Deus exaudi humiles preces meas.

An denique hanc intentionem, afflictionem, & dolores tuos cum affectionibus & passione Christi Redemptoris tui uniri, & per ista, quod tuis actionibus deest, suppleri desideras? Ꝛ. Ah desidero eas uniri! Suscipe, quæso illas ô DEUS, &, ut tibi acceptæ sint, respice non in me, sed in faciem Filij tui.

MEMBRUM II.

Quomodo ad quamvis virtutem separatim excitandi sint Infirmi;

I. Multæ quidem sunt virtutes, ad quas Infirmi excitari possunt, verùm earum aliquæ plerumq; in exercitio primariarũ virtutũ, de quibus mox dicetur, velut Ministræ & ancillæ, immiscere solent; unde non opus est, hoc loco specialiter de illis aliquid indicare, sed sufficiet, si ostendatur, quomodo ad primarias virtutes excitari debeant Infirmi.

Digitized by Google

Qua-

Quales sunt præcipuè Fides, Spes, Charitas, Contritio seu dolor de peccatis, & Resignatio; hæ námque virtutes sunt quasi limpidissimi illi quinque lapides, quos Infirmus velut verus David, & vir secundùm cor Dei, ex torrente infinitæ bonitatis DEI petere, illique infernalem Goliathum per illarum assiduum exercitium velut fundam superare debet.

II. Porro quatuor sunt modi præcipui, se in his virtutibus exercendi. Primus est, ut objectum seu motivum illius virtutis ægro proponatur, eâque occasione ad quinque sequentes actus circa illam eliciendos excitetur.

O mi amantissime DEUS, gaudeo ex totò cordè, quod hactenus per hujus virtutis N. exercitium tantopere fueris glorificatus & honoratus, optóque ex animo, ut honor iste & gloria quotidie magis, magísque augeatur.

O mi dilectissime DEUS, gratias tibi amplissimas ago pro omni auxilio, quod ulli unquam Angelo aut homini ad hanc virtutem exercendam contulisti, & in gratiarum actionem offero tibi omnes actus hujus virtutis, qui unquam eliciti sunt, aut eliciendi per totam æternitatem.

O mi benignissime DEUS, agnosco & confiteor negligentiam in hujus virtutis exercitio commissam: detestor illam proinde ex animo propter te summum bonum tantopere per hanc socordiam offensum, veniámque à te suppliciter per infinita Filij tui merita, & perfectissimam N. (hic nomina virtutem, de qua agitur) rogo.

O mi clementissime DEUS, ecce jam nunc corrigo errorem meum, & propter infinitam bonitatem tuam diligo te ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus meis (si alia virtus præ manibus habetur, illius actus ex formali motivo eliciendus est) ô utinam tam per-

Digitized by Google

fectè diligere possem, quàm ulla tua rationalis creatura, ipséque Filius tuus Christus te amavit.

O mi pijssime DEUS, agnosco me per proprias vires hanc virtutem exercere; & comparare non posse; sed à te omne datum optimum, & donum perfectum virtutum descendere; rogo te proinde per infinitam misericordiam tuam, ut gratiam mihi efficacem ad hanc virtutem acquirendam, conservandam & augendam largiaris. Propter quod benedicam & laudabo te in sæcula.

Simili modo hi actus circa quamvis aliam virtutem exerceri possunt, quam in finem non parum serviet libellus parvus à Ludovico Palma Clerico Regulari compositus, qui vocatur *Thesaurus indeficiens, seu Actus interni virtutum, quibus anima facilè ad perfectionem provehitur.*

III. Secundus modus per varias quæstiones fieri potest; cujus circa patientiæ virtutem tantopere ægris necessariam hoc exemplum esse potest.

Dilecte Fili, quandoquidem patientiæ virtutem ægris tantopere necessarium esse nôsti, age, in ea paululùm ferventius, abundantiúsque nos exerceamus; Dic ergo, ô Fili mi dilectissime, credisnè, quòd omnes homines oporteat per multas tribulationes intróire in regnum Dei, atque adeò per eandem crucis viam tu quoque eò tendere, & pervenire desideras? R. Ah credo, ah desidero.

Credisne, quòd Dominum DEUM tuum frequenter offenderis, atq; adeò paratus es hanc paternam correctionē æquo animo suscipere, & sustinere? R. Ah credo, & paratus sū.

Credisne, quòd Deus hanc infirmitatem etiam ad probationem tuæ virtutis obtingerē permiserit, atq; adeò statuit profectum tuum per singularem patientiam & fortitudinem demonstrare? R. Ah credo, & statuo.

Credisne, quòd Christus Servator tuus, & Caput tuum ad tuam salutem, & exemplum tot tantáque perpessus sit, atque adeò ipsius Socius in passione esse desideras, ut eidem in gloria quoque olim associari merearis? R. Ah credo, ah desidero.

Digitized by Google

Credis-

Credisne, quòd Deus per ejusmodi tribulationes patienter toleratas specialiter glorificetur, in iisque summè sibi complaceat, atque adeò & tu hoc titulo eas tam generosè perpeti conaberis? R. Ah credo, & conabor.

Credisne, quòd per ejusmodi tribulationes tibi & alijs plurimas gratias & dona promereri queas, ideóque omnes dolores, & actus quos in hoc morbo durante patieris vel elicies, cum summâ demissione DEO velut generali Remuneratori offers, ut omnibus Amicis, Inimicis, & Benefactoribus tuis, aliisque, pro quibus orare teneris, aut soles, gratiam benevivendi, sanctéque moriendi largiri dignetur? R. Ah credo, offero.

IV. Tertius modus per Litaniarum morem fieri potest, hoc vel simili modo.

Kyrie &c. Christe audi nos &c.

Pater de cœlis DEUS. Patientiam da nobis.

(vel aliam virtutem, pro qua oratur,)

S. Maria Mater DEI. Patientiam exora nobis.

S. Maria exemplum patientiæ. Patientiam exora nobis.

S. Angele Custos. Patientiam &c.

Omnes SS. Beatorum Spirituum Ordines. Patientiam exorate nobis.

Omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ.

Et sic de reliquis, Apostolis nempe, Martyribus &c, ut supra.

Propitius esto. Parce nobis Domine.

Ab omni impatientia. Libera nos Domine.

Ab insidijs Diaboli.

Per patientiam Sanctorum Omnium.

Per Crucem & Passionem tuam.

Peccatores. Te rogamus audi nos.

Ut culpam impatientiæ remittere digneris.

Ut pœnam impatientiæ debitam condonare digneris.

Digitized by Google

Ut veram patientiæ virtutem nobis largiri digneris.

Ut promissum patientibus præmium largiri nobis digneris.

Ut omnibus Fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris.

Ut nos exaudire digneris.

Agnus DEI &c.

Vers. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

DEUS Virtutum Author & Custos, te supplices exoramus, ut & veram nobis patientiæ virtutem largiaris, & promissum patientibus præmium in cœlo olim concedas. Per Christum Dominum nostrum.

Simili modo Litaniæ de alijs etiam virtutibus confici, & interdum Sancti singulares, qui in ea præcipuè excelluerunt, inseri possunt.

V. Quartus denique modus est virtutem aliquam per varias aspirationes seu preces jaculatorias eliciendi: quod quidem quâ ratione fieri possit, sequentia membra ostendent.

MEMBRUM III.

Quâ ratione Actus Fidei eliciendi sint.

I. VArijs modis elici possunt actus Fidei ab Infirmis, sed sequentibus præcipuè 1. *Profitendo*; quod fieri potest, vel recitando ipsum Symbolum, si scilicet æger satis adhuc robustus ad hoc officium videatur, vel certè respondendo præeunti Sacerdoti, & varios fidei articulos per modum interrogationis proponenti.

II. Per modum orationis, faciendo quasi Litanias ex ipsis articulis, & dicendo: Pater de cælis DEUS, miserere nobis, JESU Christe Fili DEI, Redemptor meus, miserere nobis &c.

III. Per modum Adorationis coram aliquo Crucifixo, aut

Digitized by Google

aut alia imagine, quam possit venerari, osculari, amplecti, & super caput suum, aut pectus ponere dicendo, v. g. Adoro te Christe, qui per sanctam Crucem tuam redemisti mundum; qui natus, crucifixus, sepultus es pro me, miserere mei.

IV. Per modum gratiarum actionis, dicendo: v. gr. Gratias ago tibi, ô SS. Trinitas, quòd me Christianum, & Catholicæ Ecclesiæ tuæ membrum feceris, quòd mihi fidem dederis, quâ te agnoscerem: & sic per potiores fidei articulos progrediendo.

V. Aliquando exercendi sunt proprij actus fidei dicendo: v. g. Credo Domine, quòd sis Unus in essentia & Trinus in Personis, quia tu, DEUS meus, summè verax, & prima veritas hoc revelâsti: quòd sis infinitus in tua essentia, & sapientia, bonitate &c. Credo Domine, sed adjuva incredulitatem meam, & adauge mihi fidem. Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum; & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo DEUM Salvatorem meum.

VI. Per modum ponderationis, dicendo, v. g. Ecce mi Charissime, credis in DEUM Patrem Omnipotentem; memor ergo esto, qualem Patrem nactus sis; nimirum talem, qui non corpus duntaxat, sed etiam animam dedit; qui tam paternè te usque ad hanc horam enutrivit, & conservavit; qui talem tibi hæreditatem in cœlis præparavit. Et en jam obvijs ulnis te exspectat in patria; age, propera in amplexus Patris charissimi, &, si cum prodigo filio dissipâsti bona tua, procide ad pedes ejus, & dic: Pater peccavi in cœlum, & coram te, & jam non sum dignus nominari filius tuus, Fac me unum de mercenarijs tuis.

MEMBRUM IV.

Quâ ratione actus spei eliciendi sint.

I. HÆc excitanda est circa res omnes, quæ sunt ejus materia, scilicet circa veniam peccatorum, gratiam Dei, & vir-

Digitized by Google

& virtutes, donum Perseverantiæ, & coronam gloriæ; fundari autem potest in variis titulis. 1. Eò quòd Deus sit talis, cuius gloria est, ignoscere, & salvare: Propter nomen tuum Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim. 1. Propter bonitatem & misericordiam ejus. Salvum me fecit, quia voluit me. 3. Quia promisit se daturum, quidquid ab eo peteretur; Petite, & accipietis; pulsate, & aperietur vobis. 4. Quia pignus dedit infinitum: Qui enim proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non omnia nobis cum illo donabit? 5. Quia novit imbecillitatem nostram. Quomodo enim miseretur filiorum, sic misertus est omnibus timentibus eum. Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, recordatus est, quoniam pulvis sumus. 6. Quia ipse invitat nos: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Et jam hoc ipsum actu in multis millibus peccatorum præstitit, Nemo enim in eo speravit, & confusus est. 7. Potentia & Charitas tot Advocatorum, Christi scilicet, B. Virginis, & omnium Sanctorum Patrocinorum, Dicat ergo audacter infirmus: Quare tristis es Anima mea, & quare conturbas me? Spera in DEO, quoniam adhuc confitebor ei, salutare vultus mei, & Deus, meus. In te Domine speravi, non confundar in æternum: etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Mihi adhærere Deo meo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam. Domine miserere nostri, te enim exspectavimus, esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis. Pars mea Dominus, dixit Anima mea, propterea exspectabo eum. Bonus est Dominus sperantibus in illum, animæ quærenti illum.

Ad hos & similes actus eliciendos proderit, si Operarius eum quan-

Digitized by Google

quandoque per sententiam aliquam ex S. Scriptura excitet; dicendo v g. Expecta te Dominum, viriliter agite, qui timetis Dominum, sperate in illum, & in oblectationem veniet vobis misericordia. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus: sperantem in Domino misericordia circumdabit. Qui sperat in Domino, salvabitur. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Qui fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

Præcipuè tamen monendus est, ut circa beatitudinem æternã, tanquam circa primarium spei objectum, varios actus eliciat æger. v. g. Spero Domine, mihi remissum iri peccata mea, & vitam datum iri æternam per merita tua infinita, quia verè bonus, potens, & misericors, & fidelis es in promissis. Aliquando quidem per modum desiderij ad eam aspirando v. g. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat Anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem tuam? Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit, & deficit Anima mea in atria Domini. Domine quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est. Cupio dissolvi, & esse cum Christo. O quàm sordet mihi terra, cùm cœlum (mente) aspicio &c.

Aliquando per modum petitionis spes patriæ cælestis elici potest dicendo, v g. Educ de custodia Animam meam ad confitendum nomini tuo. Domine Deus virtutum converte nos, ostende faciem tuam, & salvi erimus,

Digitized by Google

mus. Aliquando per modum gaudij spes eliçi potest, v. g. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Jerusalem.

Aliquando per modum admirationis dicendo: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum. Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.

Ut autem hoc desiderium tantò vehementiùs excitetur in ægro, proderit, si Sacerdos ei magnitudinem cælestis Beatitudinis paulò clariùs demonstret, ostendendo, quòd ibi Deus abstergat omnem lacrymam ab oculis Sanctorum, neque ullus ampliùs luctus & dolor sit reperiendus; quòd inebriandi sint ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potandi; quòd talia gaudia percepturi, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descenderunt. Quæ ipsa poterunt exemplis confirmari, v. g. illius, qui 300. annis emansit, putans se unico tantum cibo convivij cælestis per quadrantem interfuisse. Item illius, qui imaginari sibi non potens, quomodo coram Domino mille anni forent, sicut dies hesterna, quæ præterijt, seductus ab aviculæ cantu 300. annis emansit. uti Joan. Major in Spec. Exempl. V. cœl. gloria. ex. 8. & 9. narrat. Ne verò tam facilè omittat hæc desideria, proderit ex Blosio c. 13. Monil. spirit. narrâsse, quòd B. Virgo S. Brigittæ pro quodam Eremita oranti dixit, scilicet eum detineri in purgatorio desiderij, eò quòd in morte perfectum desiderium pertingendi ad præsentiam Dei, ejúsque visionem non habuerit.

MEMBRUM V.

Quâ ratione actus Charitatis exercendi sint.

I. AD hanc exercendam peculiari studio excitari ægrum conabitur, ut dicere de ipso infirmo Christus in judicio possit: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Quem in finẽ primò ei motiva aliqua amoris proponat, qualia sunt. 1. Bonitas illius; si ergo tantopere dilexit æger uxorem, vel liberos, vel alium hominem, aut creaturam, quantò magis diligere oportet Deum, qui infinities

Digitized by Google

ties perfectiùs hæc omnia continet? 2. Amor, quo prævenit nos; cujus omnia indicia exhibuit perfectissimè, nam ut esse semper velle cum alio, ei munera copiosa largiri, animam pro eo ponere, indicia sunt certissima amoris, quis non summum dicat amorem Christi, qui, ut esset semper nobiscum, SS. Eucharistiam instituit, qui se & omnia sua dedit, qui vitam pro nobis per tot cruciatus posuit? 3. Beneficia collata, maximè vocationis ad fidem, Justificationis, Redemptionis, Glorificationis; de quibus S. Augustinus quondam dixit; Domine, qui te non amat, quia creatus est, infernum meruit; sed qui te non amat, quia redemptus est, meretur, ut novus pro eo infernus fiat. Uxor Tygranis, teste Xenophonte, noluit ad alium hominem oculos convertere, quàm ad maritum, postquam audivit, quòd maritus vitam pro ejus redemptione dare paratus esset; quid faciet anima, quæ scit, Christum non obtulisse tantùm, sed posuisse vitam pro ea? An non exclamabit cum S. Davide: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, *Ps.* 15. 4. Quia Deus est finis noster, & centrum, ac solus satiare potest Animæ desiderium. Hinc S. Augustinus l. 1. Confess. ait: Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. O quàm velociter & potenter res creatæ ad centrum tendunt suum; quantò magis hoc fieri ab homine convenit? 5. Quia amor omnia levia facit. Hinc S. Jacobo 24. anni in laboribus & molestijs gravissimis consumpti videbantur dies pauci præ amoris multitudine. Sponsa quoq; Cant 8. ait: Aquæ multæ (*tribulationum*) non poterunt extinguere charitatem. 6. Exempla S. Pauli: Quis me separabit à charitate Dei? vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus, S. Franciscus assiduò dicebat: Deus meus & omnia. Et quandoque in his verbis ponderandis integras noctes consumebat. S. Augustinus dicebat, si ego essem Deus, & tu Augustinus, vellem ego fieri Augustinus, ut tu Deus esses. S. Ignatius Martyr in corde SS. Jesu

Digitized by Google

nomen

nomen insculptum habebat. Joannes Rusbrochius ita ardebat præ amore, ut arborem, sub qua sedebat, accenderet calore. Baptista Santius ex Societate Jesu dicebat, si certò sciret, se adhuc per unum diem victurum, adeóque adhuc privatum iri visione Dei, fore, ut præ nimio mœrore moreretur, uti in vita P. Balthasari Alvarez c. 17. refertur. B. Aloysius tanto Dei amore flagrabat, ut, quoties ejus mentio fiebat, ita inflammaretur, ut in vultu etiam signa emicarent. B. Stanislaus ita diligebat Deum, ut quandoque linteo frigido cor & pectus refrigerari debuerint, uti utriusque vita testatur. S. Nicolaa nata in Picardia, ut suũ erga Deum amorẽ testaretur, petivit instanter, ut posset fieri particeps Passionis Christi & SS. Martyrum, ut posset quasi fieri theatrum dolorum: unde factum, ut per 50. annos variis morbis & cruciatibus torqueretur, singulis diebus inflabatur caro, & residebat cum maximo dolore: Quandoque per octo dies vehementissimè pungebatur in capite: stomachus sæpe calores tantos sentiebat, ut ardere videretur: lectus videbatur clavis aut spinis refertus: Festis diebus augebantur miris modis dolores: præterea sæpe eosdem in corpore dolores per vicissitudinem sentiebat, quos S. Laurentius, S. Bartholomæus, & alii Martyres sentiebant. Quotidie tamen ad sacrum itabat, objicientibus autem, quòd aliquando in itinere moritura sit, respondit: Moriar, dummodo inter brachia dilectissimi Jesu.

II. Porro actus Charitatis per sequentes aspirationes elici possunt.

Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

Diligam te Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Domine tu dixisti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua

Digitized by Google

te tua, & ex totis viribus tuis. Da ergo Domine, quod jubes, & jube, quod vis.

Quis mihi tribuat, ut perfectè diligam te Bonitas infinita? quando occupabis cor meum totum? quando totus ero tuus, sicut totum me tibi debeo? Veni Sancte Spiritus, & tui in me amoris ignem accende.

Domine Jesu, qui dixisti: Ignem veni mittere in terram; & quid volo, nisi ut accendatur? accende, quæso, hunc ignem in corde meo; & illud in cinerem ac favillas redige.

Domine JESU Christe; qui perpetuâ charitate dilexisti me; quâ, cùm non essem, creâsti me; quâ, cùm perditus essem, reparâsti me; quâ ad vitæ gratiam resuscitâsti me; quâ te ipsum totum dedisti mihi; adde, quæso, hoc beneficijs tuis, ut sine modo, & purissimo amore diligam te nunc & in sempiternum: quia summum meum bonum es.

O mi amantissime Deus, utinam infinito amore possem diligere te! quia summum, & maximum meum bonum es.

O quàm gaudeo, mi Deus, quòd tu es, qui es, infinitè bonus & potens! O utinam homines accendere possem amore tui!

O mi Deus, hanc unam ob causam rogo, ne in infernum præcipites me; ne debeam ibi audire blasphemias conjectas in te.

O Domine, etsi in æternum projicere me velis à conspectu tuo, nè desinam tamen amare te.

Jesu mi bone, sentiam amoris tui copiam, da mihi per præsentiam, tuam videre gloriam.

Tua Jesu dilectio, gratâ mentis refectio, replens sine fastidio, dans famem desiderio.

Qui

Digitized by Google

Qui te gustant; esuriunt: qui bibunt, adhuc sitiunt: desiderare nesciunt, nisi Jesum quem diligunt.

Quem tuus amor ebriat, novit, quid Jesus sapiat: quàm felix est, quem satiat, non est ultra, quod cupiat.

O Jesu, desidero te millies: mi Jesu, quando venies? me lætum quando facies? me de te quando saties. Amor tuus continuus, mihi languor assiduus, mihi fructus mellifluus est, & vitæ perpetuus.

O Beatum incendium! O ardens desiderium! O dulce refrigerium, amare Dei Filium.

Bonum mihi diligere Jesum, nil ultra quærere, mihi prorsus deficere, ut illi queam vivere, &c.

MEMBRUM VI.

Quâ ratione actus Contritionis eliciendi sint.

1° AD hanc ab ægro eliciendam parata habeat Operarius motiva, quæ opportunè suggerat, qualia sunt potissimum, infinita amabilitas Dei, incomprehensibilitas amoris Dei, magnitudo beneficiorum, sanguis & passio Christi conculcata, dolores, & mors Christo accersita per peccatu, Deus & Christus vilissimæ voluptati postpositus. Potrò actus contritionis variis modis elici possunt. 1. Ipsum dolorem exercendo hoc modo. Ah mi Deus, pœnitet me ex toto corde, quòd te summum meum bonum, quod super omnia diligo, toties, & tam graviter offenderim. O Deus! tu Dominus meus, & summus Benefactor meus, quem super omnia diligo. O quàm doleo, me beneficijs tuis tam ingratum fuisse.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te, & jam non sum dignus nominari filius tuus.

Domine, peccavi; super numerum arenæ maris multi-

Digitized by Google

multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus aspicere altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum.

Deus propitius esto mihi maximo peccatori.

Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, Domine.

Domine, vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte universa delicta mea.

Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam.

Averte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Tibi soli, Domine, peccavi, & malum coram te feci.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, citò anticipet me misericordia tua, quia peccator factus sum nimis.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit? quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine.

II. Optando talem dolorem, & dicendo: Outinam mi Deus, infinitum dolorem elicere possem, quia te tam bonum Dominum, & infinitum bonum te offendi!

Outinam, mi Jesu, nunquam offendissem te tantum Benefactorem meum!

Ah Servator mi Jesu, Jesu mi Servator, quis det, ut moriar pro te, & charitate tantâ operiam multitudinem peccatorum meorum?

O Jesu, utinam vel guttulam haberem doloris illius, quem de nostris peccatis habuisti!

Digitized by Google

O utinam, mi Jesu, omnia tormenta veniant in me, ut satisfierent tam graviter læsæ Justitiæ tuæ.

Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontes lacrymarum, ut defleam tam grandia peccata mea?

III. Petendo à Deo talem dolorem, v. g. Domine convertè me, & convertar ad te. Cor mundum crea in me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.

Redde mihi, Domine, lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Ah Domine, da mihi aquam lacrymarum salientem in vitam æternam.

Domine, qui jussisti, ut revertamur ad te: da, quod jubes, & jube, quod vis.

Domine, qui invitâsti nos ad te, dicens: venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, ne repelle venientem ad te, & mandato tuo obedientem.

MEMBRUM VII.

Quâ ratione actus resignationis eliciendi sint.

I. AD hanc etiam tantò vehementius ab Operario inclinandus est æger, quantò gratius est Deo exercitiu virtutis hujus ab ipso susceptu, ipsique etiam ægro utilius est. Ergo exerceri potest per modum Obedientiæ, dicendo v. g. sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

Dominus est, quod bonum est in oculis ejus, hoc faciat.

Domine, fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.

Sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum?

Dominus præcepit morbo, ut vexaret me; & quis est [illegible] contradicat ei? Tri-

Digitized by Google

Tribulatio & angustia invenerunt me; mandata tua meditatio mea est.

Bonitatem fecisti cum servo tuo, domine, secundùm verbum tuum.

II. Per modum oblationis, v. g. dicendo: In manus tuas Domine commendo spiritum meum.

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum ad omnia, quæ tibi placent, ut agam, vel patiar.

Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.

In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam, tunc dixi: Ecce venio.

Ecce mancipium Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.

Domine descendi (in hunc lectum) non ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me.

III. Per modum Desiderij ac Petitionis, v. g. Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt: si vis, transfer calicem hunc à me, veruntamen non quod ego volo, sed quod tu.

Doce me, quæso, Domine facere voluntatem tuam.

Domine, da mihi cor, ut colam te, & faciam voluntatem corde magno, & animo volenti.

Unam petij à Domino, hanc requiram, ut videam voluntatem Domini, quoniam vita in voluntate ejus.

IV. Per modum Actus patientiæ, v. g. Pater Sancte, amarus est calix, sed tamen amore tui paratus sum ebibere illum: auge dolorem, auge patientiam.

Digitized by Google

Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos & cor meum.

Domine, hîc ure, hîc seca, modò fiat in me voluntas tua.

Domine, omnes dolores arbitratus sum, ut gaudia, ut perficiam sanctum Beneplacitum tuum.

Domine, hæc mihi sit consolatio, libenter carere velle omni solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas, & justa probatio pro summo solatio.

O JESU, mi patientissime, trahe me post te, ut curram in odorem sanctæ patientiæ tuæ.

Domine, etiamsi oportuerit me commori tibi, non te negabo, aut contradicam voluntati tuæ.

V. Per modum Gratiarum actionis, v. g. Benedicite frigus & æstus Domino, benedicite siris & æstus Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula.

Benedicant te, Domine, vita & mors, laudent & superexaltent te in sæcula.

Absit mihi gloriari, nisi in cruce tua, Domine mi Jesu Christe.

Quid retribuam Domino pro omnibus doloribus, quos tribuit mihi? calicem Salutaris accipiam.

O Domine, laudent te omnes Angeli propter cruciatus, quos misisti mihi.

VI. Per modum Humiliationis, v. g. Domine, quis ego sum; ut venias ad me, & per tribulationes visites me?

Exi à me, Domine, quia homo peccator sum, & indignus tanto favore tuo.

Domine, quid est homo, quia innotuisti ei; aut filius hominis, quia visitas eum?

Digitized by Google

Bonum

Bonum mihi, Domine, quia humiliâsti me, ut discam justificationes tuas.

Non est, O Domine, servus major Domino suo, neque discipulus supra Magistrum. Si ergo te oportuit pati, & ita intrare in gloriam tuam, quantò magis me pati conveniet? nam ego quidem justè hæc patior, tu verò, mi Domine JESU, quid fecisti?

§. IX.

Quidnam Operarius, cùm discedit ab Infirmis, observare debeat.

I. TRia sunt præcipuè, quæ Operarius ab ægris discessurus observare debet. Primum est, ut, quemadmodum Rituale Romanum & pleraque Ritualia Diœcesana monent, priùs aliquas preces in dictis Ritualibus præscriptas, & in fine libelli ponendas recitet, utpote quæ hoc ipso, quòd ab Ecclesia præscriptæ sunt, singularem meritò efficaciam habituræ creduntur. Certè dolendum est, aliquos interdùm Operarios diu apud Infirmos hærere, nec tamen aut ipsosmet pro ipsis orare, aut ipsos ad orationem peragendam incitare, cùm tamen ejusmodi orationes non parùm tum ad ædificationem adstantium, tum ad solatium & auxilium infirmorum conducere videantur.

II. Alterum est, ut, quemadmodum idem Rituale Romanum monet, consoletur Infirmos: dicens, se pro iis in Sacrificio Missæ, & aliis precibus oraturum, curaturúmque, ut alii itidem pro eis faciant, idque reipsa præstet. Deinde non modicè hoc solatium augebit, si jubeat illos bono animo esse, hortetúrque, ut doctrinas à se datas, præcipuè illam, quam illi magis necessariam esse judicaverit, diligenter observent, addátque, se eos in tutelam omnium SS. Patronorum, in sinum B. Matris Virginis, & SS. Christi vulnera commendare, qui velut sexaginta fortissimi Milites lectulum ipsorum circumstent.

III. Tertium denique est, ut sacram eis aquam, simulque etiam benedictionem largiatur, dicens, prout in memorato libello præscribitur: Benedictio Dei Omnipotentis,

Digitized by Google

Patris,& Filij, & Spiritûs Sancti,descendat super te; & maneat semper. Amen. Quòd si interdum varietatis gratia placeat aliam ex subjunctis seligere; Benedicat te Deus Pater, qui te creavit: Benedicat te Deus Filius, qui te redemit: Benedicat te Spiritus Sanctus, qui justificavit te. Aut: Benedicat te Sacrosancta Trinitas, & hîc quidem charitatem & patientiam, ibi verò vitam æternam largiatur. Amen. Vel: Benedicat te SS. Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, nunc & in hora mortis tuæ. Amen. Vel: Dominus noster JESUS Christus te per suum sacratissimum Sanguinem abluat & purificet: per dolores suos confortet: per SS. Vulnera sua protegat: & per mortem suam ab æterna morte custodiat, atque ad gaudia sempiterna perducat. Amen. Vel: Dominus noster JESUS Christus per suam sanctissimam Passionem & mortem te consoletur & roboret, ut morbum & dolores tuos ad illius exemplum patienter sustinere, & ab ijsdem feliciter liberari valeas. Amen. Aut: Tristis JESUS soletur te: Cruentus JESUS abluat te: Vulneratus JESUS sanet te: Infirmus JESUS confortet te: Crucifixus JESUS defendat te: Moriens JESUS liberet te, & ad vitam æternam perducat. Amen.

§. X.

Quomodo Infirmi inducendi sint, ut disponant domui suæ.

Cùm ex una parte nulla sit gravior necessitas aut periculum, quàm mortis subeundæ alea, uti sæpius ostendi; ex altera verò parte crebra ostendat experientia, perægrè Infirmos induci ad ea, quæ tali articulo conveniunt, præstanda; meritò laborare summopere debet Zelosus Operarius, ut, ubi primùm compererit, mortis periculũ alicui imminere (id quod ex Mo-

Digitized by Google

ex Medicis præcipuè cognosci potest) prudenter & suaviter, absque ullo respectu aut timore periculum hoc illi denunciet, aptisque verbis & motivis inducere eum conetur, ut domui suæ disponat, eúmque in finem omnia alia negotia seponat, certò sibi persuadens, nunc negotium negotiorum omnium maximum præ manibus esse, atque adeò mentem, viréque omnes eidem soli ritè perficiendo impendendas, uti pulchrè exemplo suo Pius V. Pontifex probavit, qui, cùm in supremo morbo varia negotia proponerentur, omnia rejecit dicens: *Iam gravius mihi negotium peragendum est. An fortè vos levis momenti negotium putatis, animam ad extremam horam & luctam præparare?* idem S. Franciscus Borgia fecit, qui, cùm Infirmitatem suam magis, magísque augeri adverteret, & aliquot Cardinales & Legati ipsum visitare vellent, excusari se jussit, eò quòd nunc cum illo Domino agendum sit, qui vitæ & mortis habet arbitrium. Hinc & Hugo Gratianopolitanus Episcopus non patiebatur quidquam ludicrum coram se hoc tempore dici, aut tractari, sed omnes ad opera adhortabatur, dicens, hoc tempus pœnitentiæ cum fletu, & non cum risu, & otiosis colloquijs transigendum esse. Porro quatuor sunt præcipuè capita, ad quæ Infirmi disponi debent, videlicet Confessio, Communio seu Viaticum, Extrema Unctio, & testamenti confectio, de quorum singulis ordine nunc agendum est.

MEMBRUM I.

Quomodo Infirmi ad Confessionem inducí debeant.

I. CIrca hanc duo potissimùm præstanda sunt Operario, scilicet ut persuadeat Infirmum ad eam faciendam; & ut eundem juvet ad fructuosè faciendam Confessionem. Ad primum caput obtinendum sequentes observet industrias. 1. Ante omnia ei Confessionis necessitatem, æquitatémque illis Christi verbis Matt. 5. demonstret: *Esto consentiens Adversario tuo, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te Adversarius Iudici, & Iudex tradat te Ministro, & in carcerem mittaris.* Eum in finem afferat etiam memorabilem S. Augustini sententiã, qui dicere solebat: *Nemo quamvis sanctus & perfectus hinc decedere debet, nisi sit antè de peccatis suis confessus.*

& *Dominici Corporis Viatico instructus.* Cui consentiens S. Gregorius l. 13. moral. *Electorum mentes*, ait, *quò amplius æterno Iudici appropinquare se sentiunt, eò ad discutiendos seipsos terribiliùs excitantur, ac properant, quia propinquum sibi judicium jugiter suspicantur.* 2. Exemplo uno, alteróxe ostendat, quàm soliciti fuerint, etiam sanctissimi Viri de vera pœnitentia in morte agenda. Sic enim S. Augustinus Psalmos descriptos in lecto affigi voluit, eorúmq; recitatione assiduâ se ad pœnitentiam excitavit, ut in vita illius legitur. Sic Galla Symmachi Senatoris Romani filia, cùm post Mariti obitum Sacræ Religioni se dicâsset, & circa ultimum vitæ tempus à S. Paulo viśitaretur, hoc solùm petiit, an sibi peccata remissa essent. Hinc & Job c. 10. ad Deum dixit: *Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.* 3. Utilitatẽ, & lætitiam, quam ex tali confessione percipient, ostendat, illam videlicet quam Ecclesiasticus c. 17. indicavit, dum dixit: *Non demoreris in errore impiorum Ante mortem confitere. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius. Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se!* Si æger obstinato animo confiteri nollet, orandum pro illo est inprimis, & varia bona opera offerenda; subinde submittendus aliquis, qui multùm apud illum valet authoritate & gratia, ut eum ad officium suum faciendum amicè hortetur, tum ipse etiam Sacerdos accedat, & quàm humanissimè poterit, cum illo de variis rebus, quas ipsi gratas esse censuerit, colloquatur, nullam mentionem faciens de confessione, quousque benevolum satis ipsum se habere adverterit: proderit etiam laudare illum de sollicitudine & charitate, quam erga domesticos hactenus ostendit, sperare se proinde, quòd laudem hanc minimè corrupturus sit, sed tantò majorem potiùs sui curam hoc tempore habiturus, quantò potior est propria salus, quàm aliena; quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Si media hæc nihil proficiant, inquiri causa poterit, cur confiteri nolit; an fortè hæresis lateat? an desperatio? an pactum cum dæmone? an affectus erga aliquod pecca-

Digitized by Google

peccatum, aut rem aliquam terrenam tam acedio & difficultatis horror? Inventâ hâc radice curandum est, ut aptis mediis ea evellatur. Denique explicari poterit, quàm Deus secum jocari non patiatur, atque adeò nunc dicat, quod olim infelici Udoni per somnium dictum est: Udo, Udo, cessa à ludo; si ergo non resipuerit, timendum esse, ne impleatur, quod Deus per Salomonem minatus est dicens: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te*, Eccl. 5. Pari modo explicandum est, quàm infelix status peccatores in altera vita maneat, quámque adeò nihil detrectandum sit homini, ut illum statum effugiat: certè hîc occini potest, quod olim Naamo servi illius dixerunt 4. Reg. c 5. *Pater si rem grandem tibi dixisset Propheta, certè facere debueras: quantò magis, quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?*

II. Alterum caput, scilicet fructuosam Confessionem ut obtineat. 1. Ante omnia laborandum est, ut, cùm ægri non semper sint satis dispositi ad veram contritionem eliciendam, ipse eosdem ad talem contritionem aptis motivis propositis excitare studeat, præcipuè tamen ostendendo, quantam dilectionem DEUS per Creationem, Redemptionem, & Vocationem ad Fidem &c. ostenderit, quámque adeò meritò plùs, quàm ullus Pater diligi mereatur, & tamen per peccatum tam graviter offensus sit. In quê finem proderit referre, quod Pistorius in apoth. spir. c. 2 refert, scilicet Oeniponti in PP. Franciscanorũ templo statuâ esse, quæ Equitem nobilem repræsentet, qui, cùm proprium parentem in bello, licèt non agnitum occidisset, ubi postea ex certis indiciis, hastæ videlicet cuspide in Patris pectore conspectâ, id comperit, tantũ inde dolorẽ concepit, ut mortuus conciderit. Inde colligere jubeat Infirmum, quantum ipse dolorem concipere debeat, qui talem Patrem deliberatâ voluntate, & tam crudeli morte qualis fuit crucifixio Christi, interemerit. Hortetur item, ut Christum Crucifixũ ante oculos sibi statuat, & sequentibus S. Bernardi verbis se alloquentem imaginetur: *O homo vide, qua pro te patior: non est dolor, sicut quo crucior; ad te clamo, qui pro te morior; Vide pœnas, quibus afficior: Vide claves, quibus confodior, cùm sit tantus dolor exterior, interior est planctus gravior, cùm te tam ingratum experior.*

Digitized by Google

III. Porro in ipso actu contritionis eliciendo variis modis dirigere potest Infirmum Operarius. Primus & optimus tam pro hoc Sacramento, quàm pro alijs recipiendis est, si per actus Theologicarum virtutum elicitos ad ea disponatur hoc vel simili modo.

O Amantissime mi Redemptor, ac Domine Jesu Christe, credo firmissimè, te hoc Sacramentum Pœnitentiæ pro mea salute instituisse. Statuo proinde illud cum ardentissimo honoris tui, & salutis meæ desiderio suscipere.

O JESU mi pijssime, scio, quòd sicut voluntatem largitus es, ita etiam perficiendi gratiam concedere paratus sis. Confido proin in infinita bonitate tua, rogóque per amorem, quo Sacramentum hoc constituisti, ut, sicut occasionem & desiderium confitendi benignissimè largitus es, ita ad eam etiam fructuosè peragendam, gratiam uberem largiaris.

O amabilissime JESU, agnosco infinitam charitatem tuam, quam in Saaramento Confessionis instituendo erga me demonstrâsti, gratias proinde tibi ago, quàm possum, maximas, & vicissim diligo te ex corde meo, doleóque ex animo, quod te Dominum meum ac Deum meum, Redemptorem ac Benefactorem meum tantopere dilectum unquam offenderim.

O Clementissime JESU, detestor omnia peccata mea propter te, & vel nunc ea per SS. Pœnitentiæ Sacramentum penitus delebo. Ah miserere mei secundùm magnam misericordiam tuam; & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

IV. Alter modus est, ut per consuetam contritionis formulam dirigatur hoc modo.

Domine JESU Christe, verus DEUS & Homo Crea-

Digitized by Google

Creator ac Redemptor meus, quoniam tu es is, qui es, & quia amo te super omnia, pœnitet me ex toto corde, quod te offenderim, & propono firmissimè, nunquam amplius peccare, & omnes peccandi occasiones devitare, confiteri, & implere pœnitentiam, quæ mihi fuerit injuncta. Condono simul amore tui ex corde omnes offensas, quibus unquam læsus sum; & si quispiam habet aliquid contra me, unde jure coram te quæratur; propono, illi me proximâ occasione satisfacturum. Omnia denique opera mea, & afflictiones, ac totam vitam meam tibi offero in satisfactionem peccatorum meorum. Et quemadmodum suppliciter à te peto, sic confido in bonitate tua, & misericordiâ infinita, quòd ea merito pretiosæ tuæ passionis & mortis mihi remissurus, & gratiam largiturus sis ad me emendandum, & ad perseverandum usque ad mortem. Amen.

V. Tertius modus est pro eo tempore, quo periculum Infirmi non pateretur contritionem supradictis modis longiùs elici; tunc enim breviter fic concipi posset. O mi Deus, in te credo, in te spero, te diligo ex corde, ideóque detestor omnia peccata mea, & firmiter cavere propono. Ah dimitte mihi debita mea; sicut & ego dimitto debitoribus meis.

VI. In ipsa confessione magnam charitatem & suavitatem ostendat Operarius, juvétque prudenter quæstionibus ad integritatem confessionis.

VII. Pro satisfactione seu pœnitentia, quæ modica hoc tempore esse debet, poterit monere Infirmum, ut suos dolores, & ipsam, si placet, mortem offerat. Quod si restitutio aliqua facienda sit, aut inimicitia tollenda, sedulò laboret, ut in hoc genere partes suas perfectè expleat Infirmus, caveat tamen etiam, ne majus ipsi, quàm oporteat, onus imponat, aut inanes scrupulos ingeneret.

Digitized by Google

VIII. Peractâ confessione hortetur illum breviter, ut sibi perinde nunc, atque olim Magdalenæ dictum credat à Servatore: *Remittuntur tibi peccata tua. Vade in pace.* Jubeat proinde læto animo esse, & dicere cum Davide: Eruisti, Domine, animam meam, ne periret. Projecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Diripuisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

IX. Denique post Absolutionem impertitam det operam, ut pro tanto beneficio gratum se exhibeat Infirmus, & ipso præeunte, in ejusmodi affectus se effundat.

O benignissime JESU, Redemptor & Consolator meus, quid retribuam tibi pro tanta charitate, quâ non solùm hoc Sacramentum instituisti, sed fructum etiam illius toties mihi applicuisti.

O utinam propter hoc beneficium infinities te laudare, benedicere, & amare possem! Ah piissime JESU, da mihi, obsecro, per infinitam misericordiam tuam gratiam istam, ut divinam Majestatem tuam deinceps nunquam amplius deliberatè offendam.

Ignosce quoque, quidquid in hac confessione aut unquam aliàs deliqui, sicut & ego amore tui ignosco omnibus, qui me unquam offenderunt, precórque illis eandem gratiam, quam mihi ipsi exopto.

Ah JESU mi dilectissime, in sanctissima passione & vulneribus tuis omnis spes mea reposita est. Fac ergo, obsecro, ut virtute illorum de omnibus vitiis triumphem, & quantò plura per te mihi remissa sunt debita, tantò ardentiori te DEUM meum amore complectar. Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

O sanctissima & immaculatè concepta Virgo MARIA, & vos omnes SS. Patroni mei, intercedite, quæso,

Digitized by Google

so, pro me, & optatam peccatorum veniam, verámque vitæ emendationem mihi, aliísque Peccatoribus impetrare. Amen.

MEMBRUM II.

Quomodo ad Communionem disponendi sint Infirmi.

I. ETiam hîc duo curanda sunt Operario, scilicet ut & desiderium excitet S. Viatici in Infirmo; & ut eundem juvet in illo dignè ac fructuosè sumendo.

II. Pro desiderio obtinendo sequentia observabit. 1. Necessitatem illius pro hoc maximè tempore ostendet; cùm enim jam ex Ægypto hujus mundi abeundum illi sit, priùs oportet Agnum Paschalem sumere, ut eodem confortatus, iter suum lætus & securus ingrediatur, & per mare rubrum SS. Passionis Christi salvatus ad ripam alterius vitæ securus transeat. Præterea dum cum Elia ad montem Horeb, id est, cœli pergit, imaginetur sibi adstantem S. Angelum Custodem, & dicentem: *Surge & comede; magna enim tibi restat via.* Tandem hoc tempore certamen maximum & periculosissimum est suscipiendum, ergo accedendum est ad mensam, quam, teste S. David, paravit DEUS in conspectu suo adversùs eos, qui tribulant nos; ergo in subsidium vocandus est is, qui fortis est, & potens; si enim Deus pro nobis, quis contrà nos? si consurgant adversùm nos castra, non timebit cor nostrum. 2. Utilitatem quoque hujus S. Viatici ex illa Ecclesiæ Antiphona demonstrabit: *O sacrum Convivium in quo Christus sumitur* (vel Dux, Consolator, & Protector in ultimo itinere futurus) *recolitur memoria passionis ejus* (ut & ipse excitetur ad protegendum & roborandum Infirmum, ne pereat tantũ pretium pro ipso expensum) *mens impletur gratiâ* (& quidem tantò copiosiùs, quantò magis se disposuerit per desideriũ ad illam recipiendam) *& futuræ gloriæ pignus datur*; quis autem tam pretiosum pignus non libenter accipiat, maximè hoc tempore, in quo graviſſimũ æterni naufragii periculum subeundum est, atq; adeò meritò, sicut Albuquerzius in periculo materialis naufragii constitutus, Infantem suum arripuit, & versùs cœlum tollens rogavit Deũ, ut vel propter innocentiam hujus infantis parcere omnibus

i

Digitized by Google

in navi versantibus dignaretur, ita & ipse æger ad avertendum spiritualis naufragij gravius periculum Christum Filium æterno Patri offert.

III. Pro actuali verò communione fructuosè peragenda sequentia observet Operarius. 1. Ut per pios aliquot actus disponat Infirmum ad sacrum viaticum dignius suscipiendum. Quales e. gr. iterum sequentes esse possunt.

O dilectissime Domine JESU Christe, credo firmissimè, te in hoc Sacramento cum corpore & anima, cum Divinitate & Humanitate præsentem esse; adoro te proinde, & veneror omni possibili reverentia & submissione, optóque ut ab omnibus Hominibus summus tibi in hoc Sacramento honor, cultúsque exhibeatur.

O pijssime JESU, agnosco cum summa gratitudine, & gaudeo, quòd ad me diverti desideres. Desidero proinde & ego te summa cum reverentia & puritate suscipere.

O JESU benignissime, ecce cum profundissima demissione offero tibi cor meum, & universa membra mea, rogóque, ut illa secundùm beneplacitum tuum adornes, dignámque in ijs tibi habitationem constituas.

O Mitissime JESU, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te. Veni ergo, ô desiderium animæ meæ, noli tardare.

O JESU amantissime, diligo te ex toto corde meo, quia tu me tantopere amâsti, & in pignus amoris tui sanctissimum corpus & sanguinem dare dignatus es.

O JESU potentissime, mihi adhærere tibi DEO meo bonum est, & ponere in te spem meam. Ah veni, ut non confundar.

Digitized by Google

O JE-

O JESU dilectissime, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea.

IV. Ubi SS. Sacramentum allatum fuerit, hortetur, ut illud saluter sequentibus verbis:

Ave verum corpus, natum ex MARIA Virgine, verè passum, immolatum in cruce pro homine; cujus latus perforatum fluxit undâ sanguine, esto mihi prægustatum mortis in examine. O dulcis, ô pie, ô JESU Fili MARIÆ, miserere mei. JESU, quem velatum nunc aspicio, oro, fiat illud, quod tam sitio, ut te revelata cernens facie, visu sim beatus tuæ gloriæ.

V. Si infirmus pro solatio suo petat, ut Sacerdos antè, quàm Sacram Hostiam illi porrigat, nonnihil eam teneat, ut vel Symbolum Apostolorum, vel formulam Votorum, aut aliud quid recitare possit, non erit ei deneganda hæc devotio, utpote quæ & ipsi solatio, & alijs non modicæ ædificationi esse possit.

VI. Sumpto Sacro Viatico, hortetur illum, ut in pios affectus erumpat (nisi ipse per se id facturus sciatur, tunc enim nonnihil in quiete relinquendus est.) dicátque v. g. Inveni, quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit.

O Anima Christi sanctifica me, corpus Christi salva me, sanguis Christi inebria me, aqua lateris Christi lava me, Passio Christi conforta me, ô bone JESU exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari à te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem & glorificem te in sæcula sæculorum. Amen.

Digitized by Google

VII. His dictis vel ab ipso ægro, vel Operario præeunte, si voluerit infirmus parùm alloqui adstantes, qui SS. Sacramentum sunt comitati, poterit ipsi permitti, de quo tamen ante adventum S. Viatici quærendus est. Quòd si ipsimet hoc facere non placeat, aut ob infirmitatem non possit, non parùm fortè prodesset ad ægri solatium, & adstantium ædificationem, si Operarius, hoc vel simili modo eos alloqueretur (si quidem mox etiam extrema Unctio non sit danda; alioqui enim post hanc absolutam id facere posset) perdilecti Christiani, cùm præsens Infirmus ob infirmitatem suam officium suũ facere commodè non possit, me, ut vices ejus supplerem, rogavit. Agite ergo in primis omnibus & singulis tum præsentibus, tum etiam absentibus summas gratias pro omnibus beneficiis, quæ unquam ipsi aliàs, & nunc etiam per extremum hoc charitatis Christianæ officium præstiterunt. Subinde veniam ab omnibus demisse petit, si illorum ullum quâcunque tandem ratione unquam offendit, & vicissim omnibus & singulis ex corde ignoscit, si quis ipsum unquam quomodocunq; offendit. Denique, quoniam nunc in eo statu constitutum se videt, in quo vel maximè aliorum auxilio indigeat, impensè se omnium devotis precibus commendat, ut per eas felicem ipsi ex hac vita transitum impetrare conentur; spondétque vicissim, se quoq; hoc beneficium compensaturum, &, ubi ad optatum Dei conspectum venerit, pro omnibus sedulò Deum rogaturum, ut & ipsi secundùm ipsius sanctissimam voluntatem vitam suam Christianè transigere & sanctè piéq; claudere possint.

VIII. Post hæc juvare poterit ægrum in gratiis pro S. Viatico agendis, quod hoc vel simili modo præstare potest.

O dilectissime mi Domine JESU Christe, credo iterum firmissimè quòd apud me verè diverti, méque tuâ divinissimâ præsentiâ sanctificare dignatus sis. Adoro proinde te, laudo, & glorifico te summâ, quâ possum, submissione ac reverentiâ, omnésque sanctos, ut idem mecum faciant, meósque defectus suppleant, invito.

O JESU mi piissime, gratias tibi amplissimas ago, quòd

Digitized by Google

quòd non solùm hoc Sacramentum instituere, sed me etiam toties & hodie maximè SS. corpore tuo reficere dignatus sis; atque in debitam gratiarum actionem offero tibi hoc ipsum sanctissimum corpus tuum cum omnibus Sacrificiis & Communionibus, quæ unquam hactenus peractæ sunt, aut deinceps peragendæ; uti & meipsum cum omnibus, quæ habeo & possideo, rogóque demisse, ut hanc oblationem benignè acceptare, atque acceptam habere velis.

O JESU amantissime, nunc iterum agnosco ineffabilem charitatem tuam, firmiterque statuo, te vicissim ex corde tuo diligere, atque ideo jam nunc omni iterum peccato, & occasioni peccandi penitus renuncio.

O JESU benignissime, in te omnis mea spes ac fiducia reposita est, per amorem igitur, quo hoc Sacramentum instituisti, mèque jam iterum eodem refecisti, rogo te, ut, quidquid ad tuam majorem gloriam, meámque salutem magis expedire cognoveris, mihi largiri, præcipuè verò verum peccati odium, virtutis amorem, patientiam in adversis, & felicem ex hac vita transitum concedere digneris.

O JESU clementissime, commendo tibi etiam omnes vivos & defunctos, præcipuè meos Superiores, Benefactores, Consanguineos, Amicos, & inimicos, & eos, qui se meis precibus commendaverunt, aut meæ curæ commissi fuerunt, & iterum suppliciter rogo per SS. corpus & sanguinem tuum, ut defunctis quidem requiem, viventibus autem verum hujus SS. Sacramenti amorem, & omne id, quod ad salutem corporis, animæque illis expedire judicaveris, largiri benignissimè digneris.

O JE-

Digitized by Google

O JESU mi suavissime, non dimittam te, nisi mihi & omnibus, quos tibi nunc commendavi, benedixeris.

Benedicta sit SS. Trinitas, Pater, Filius; & Spiritus Sanctus. Benedictus Christus sub hoc SS. Sacramento absconditus & latens. Benedicta sit immaculata Virgo MARIA, quæ nobis hoc Christi corpus peperit. Benedicti sint omnes cœlites, qui unquam hoc Sacramentum dignè sumpserunt, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

MEMBRUM III.

Quomodo Infirmi ad S. Unctionem disponendi sint.

I. Quæ circa priora duo Sacramenta Operario observanda dixi, eadem etiam circa hoc observare oportet, scilicet ut & desiderium excitare ad hoc SS. Sacramentum, & ad illud fructuosè suscipiendum juvare diguetur.

II. Ad desiderium excitandum, sequentes observet industrias. 1. Ostendat fructus, quos secum id affert; quosque S. Jacobus c. 5. indicavit, dum dixit: *Infirmatur quis ex vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum; & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quos effectus paulò fusiùs aut clariùs ei explicet, & per exempla confirmet. Et primò quidem ostendat, multos per extremâ unctionem corporis etiam sanitatem adeptos fuisse; & verò etiam ipsum certò obtenturum, si conducat ad ipsius salutem. Deinde ostendat, peccata eidem remitti, uti & pœnam peccatis debitam, si non totam, certè ex parte. Tandem verò robur ad morbi dolores fortiter sustinendos, uti & ipsum dæmonis impetum, atque tentationes superandas cõcedi. Hinc Maria Oegniacensis, quoties ægri ungebantur, vidit Christum cum innumeris Cœlitibus cubiculum ægroti ingredi, & infirmum roborare, dæmones pellere, animam mundare, eámque mirè illuminare, uti Surius in vita illius refert. 2. Ostendat illi modum, quomodo cum fructu hoc

Digitized by Google

ẽu hoc Sacramentum suscipere debeat, videlicet cum vera fide, spe, religione, reverentia, atque submissione. 3. Explicet illi parùm preces ab Ecclesia in hoc Sacramento administrando adhiberi solitas, simúlque ostendat, quantum ex illis solatium haurire possit, & debeat. In horum confirmationem proderit afferre exemplum Ruperti Cæsaris, qui, cùm diu recusâsset hoc Sacramentum suscipere, timens, ne citiùs moreretur, propè abfuit à lapsu, sed persuasus tandem, ut susciperet, dixit, si scivissem, quantum hoc Sacramentum conduceret ad corporis & animæ salutem, citiùs illud petijssem. Accepit ergo illud, & paulò post sanatus multis adhuc annis regnavit Bzovius Tom. 3. annal. 4. Ad majorem hujus Sacramenti æstimationem conciliandam, mājúsq; desiderium excitandum non parùm conducet ostendere, quanti ipse etiã Christus fecerit usum hujus Sacramenti, dum S. Lydwinam post 38. annos in gravissimis morbis & doloribus consumptos ipsemet cum Matre sua & Apostolis visitavit, & sacerdotali habitu assumpto, illam usitato Ecclesiæ more inunxit, cereúmque in manus inseruit, Surius in vita 7. April. S. Malachias quoque, quòd feminam sine hoc Sacramento mori permisisset, eam precibus suis à morte suscitavit, ut eam inungere posset; quæ mox convaluit, & aliquot annis vixit, uti S. Bernardus in ejus vita testatur. 5. Denique proderit ostendere, quàm severè DEUS puniat eos, qui in hoc Sacramento suscipiendo fuerunt negligentes. Quem in finem conducet narratio de homine illo ceteroquin pio, qui, quia suscipere hoc Sacramentum metu mortis acceleranda recusavit, post mortem ad purgatorium centum annorum condemnatus est, uti ipse narravit resuscitatus, dum ad sepulturam erat deferendus, ubi etiam addidit, se, si suscepisset hoc Sacramentum, sanandum fuisse; neque enim illud mortem, sed vitam afferre, uti Daurolt. in floribus exempl. c. 5. tit. 57. ex. 4. narrat.

III. Porro ut fructuosè suscipiat hoc Sacramentum infirmus, hæc ei suggerere prodest. 1. Hortetur, ut per pia aliquot suspiria præparet se ad dignam sumptionem, id quod hoc vel simili modo fieri poterit.

O amantissime Domine JESU, credo firmissimè,

Digitized by Google

te hoc Sacramentum ad corporis, animæque salutem, ac solatium instituisse; desidero proinde illud cum omni possibili reverentia ac devotione suscipere, demissè rogans, ut eosdem effectus mihi juxta SS. tuum beneplacitum concedere digneris. Veni ergo, ô vere Samaritane, & oleo tuæ misericordiæ, ac vino charitatis unge, & sana me.

IV. Pariter hortetur, ut etiam sub ipsa sacra Unctione pios affectus excitare conetur, illos præcipuè, quos ipsa forma Sacramenti suggerit, ut scilicet demissè roget, ut, quidquid per unumquemque particularem sensum deliquit, id per istam sacram Unctionem, & infinitam misericordiam suam remittere DEUS dignetur.

V. Post acceptam sacram Unctionem moneat, ut hoc beneficium grato animo velut singularem gratiam, quam multi non acceperunt, agnoscat, ideóque secum hanc vel aliam similem Orationem reciter.

O amantissime mi Domine JESU Christe, ego indignus famulus & creatura tua summas iterum tibi ago gratias, quòd hoc Sacramentum non solùm instituere, sed me etiam illius participem facere voluëris; simúlque demissè rogo, ut virtute illius reliquias peccatorum meorum penitus delere, & vel sanitatem corporis, si ad tuam gloriam & meam salutem expedire noveris, restituere, vel ad extremam luctam gratiâ tuâ sic roborare digneris, ut vitam meam feliciter claudere, & pro hoc, & alijs beneficijs Te cum omnibus Sanctis in æternum benedicere possim, Amen.

VI. His precibus finitis hortetur ægrum, ut bono sit animo, & tanto præsidio munitus intrepidè prælietur prælia Domini, dicátq; cum S. Davide ps. 22. *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo, quoniam tu mecum es.* Alloquatur quoque eundem istis S. Pauli 1. ad Tim. verbis: *Tu autem ô homo DEI, certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam,*

Digitized by Google

nam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus. Aut illam S. Chrysostomi in l. de Martyr. *Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum, conditionem attende, militiam nosce: pactum, quod spopondisti: militiam, cui nomen dedisti.*

MEMBRUM IV.

Quomodo Infirmi ad Testamentum faciendum disponendi sint.

I. QUartum caput, ad quod Infirmi disponendi sunt, est Testamenti confectio, & aliarum rerum dispositio, circa quod sequentia observet Operarius. 1. Admoneat ægrum, ut, si quam habuit administrationem, circa quam aliquid dicendum occurrat, ex cujus neglectu grave damnum oriri possit, ut illud maturè ijs, quorum interest, significet. 2. Ut de bonis disponat per Testamentum justum & pium, aut si jam prius id fecerit, an non aliquid justis de causis immutandum occurrat? 3. Hortetur, ut, si facultas id ferat, amicos sibi faciat pauperes, & animas purgatorij, eúmque in finem legata quædam pia faciat. Circa quæ tamen hæc tria bene observari ab ægro curet.

II. Primum est, ut in statu gratiæ faciat hanc dispositionem, ne merito per peccatum mortale privetur; quod si jam olim fecisset æger dispositionem in peccato mortali, suadeat illi, ut nunc renovet intentionem, sedulóq; caveat, ne in talibus legatis faciendis vanam aliquam laudem ab hominibus, aut nominis, famæque perpetuitatem sectetur.

III. Secundum est, ut, nisi necessitas præsens aliquorum pauperum aliter suadeat, ijs pauperibus magis legata faciat, à quibus majus auxilium, & majorem gratitudinem exspectare potest, quales sunt Religiosi S. Francisci, S. Dominici, aliorúmque Ordinum mendicantium. Pari modo ut potiùs fundationes perpetuas cum præcipua intentione cultûs divini & salutis proximorum, quàm eleemosynas brevi tempore expendendas decernat; specialiter verò curet, ut ne magnus in humando funere luxus & pompa instituatur, sed potiùs major pars sumptuum in subsidium animæ conferatur. Unde laudari potest exemplum illius Domini, qui ord-

Digitized by Google

nario modo funus sepeliri, sed mox 200. vel 300. sacra prò se legi curavit.

IV. Tertium est, ut, quæ vivens exequi potest in animæ suæ salutem, non facilè hæredibus committat, quem in fine narrâsse proderit, quod teste Fabro Conc. 5. in Domin. 5. post Pent. litt. C. olim filius quidam Patri suo respondérat; cùm enim pater, qui magnam liberis hæreditatē relicturus erat, ante mortem quæreret ex illis, quid quilibet post mortem patris in animæ abeuntis solatium acturus esset, & iste missas tot legi se curaturum, alius tantam eleemosynam se daturum, alius alia facturum se polliceretur, tandem minimus illorum; nihil ego, inquit, promitto; si enim tu. dum Dominus es divitiarum & bonorum tuorum, nihil pro salute animæ tuæ decernis, multò minùs à liberis, quorum quilibet partem tantùm bonorum acquiret, sperare poteris.

§. XI.

Quomodo Infirmi contra Tentationes muniendi sint.

PLures quidem tentationes Infirmis occurrere solent, sed quæ omnes ad octo ferè species revocari possunt, de quibus proinde hoc loco agendum est.

MEMBRUM I.

De prima Tentatione contra Fidem.

I. PRima tentatio & periculosa satis illa meritò censetur, quæ contra Fidem in animo Infirmi exoritur; cùm enim bene sciat Stygius Veterator, fidem esse basin totius spiritualis ædificij, eò omnia sua machinamenta dirigit, ut hominē à tutissima Fidei statione in periculosum vacillationis pelagus dejiciat. Unde meritò monet Ecclesia cum D. Petro 1. c. 5. Adversarius vester tanquam leo rugiens circuit quærens, quem devoret, cui resistite fortes in fide. Quare etiam Operarius diligentiam omnem adhibeat, ut infirmus scutum Fidei firmiter teneat, eáque S. Thomæ verba sæpe repetat: *Credo, quidquid dixit DEI Filius: nil hoc verbo veritatis verius, fac me tibi semper magis credere, in te spem habere, te diligere.* Præterea verò has etiam industrias adhibeat.

Digitized by Google

II. Et

II. Et 1. quidem, si sit Catholicus, cæteroqui bonus, sed tantùm circa aliquorum mysteriorum altiorum veritatem tentetur, monẽdus est, ut nullo modo disputet cum dæmone, sed hoc solùm illi semper opponat scutum: Credo, quidquid credit S. Mater Ecclesia. Ad majorem verò confirmationem poterit recitare magno affectu, vel Symbolum Apostolorum, vel sequentem protestationem: Protestor coram DEO, & universa curia cœlesti, & nominatim coram S. Angelo meo Custode, & coram vobis astantibus, quòd in hac fide S. Romanæ Ecclesiæ vivere & mori velim; & si per delirium aliquod verbum ab ore meo excideret, quod aliter sonaret, protestor, quòd illud non sit meum, sed hoc tantùm, quod protestatus sum. Sic me DEUS adjuvet, & sancta DEI Evangelia. Eundem in finem proderit frequenter per breves aspirationes confirmationem in fide à DEO petere v.g. cum Apostolis dicendo: *Domine adauge nobis fidem.*

III. Si de veritate totius fidei Catholicæ dubitet, poterit sequentibus potissimùm rationibus juvari; nimirum ut ostendatur illi, quòd hæc fides sit illa, quam tot Sancti, tot Doctores tenuerunt, quam tot Martyres sanguine per tanta martyria fuso confirmàrunt, quam tot miracula probàrunt, quæ sola per totum orbem propagata est, quâ Apostoli homines tam rudes, & alij eorum sectatores totum propè mundum subjugàrunt, quam legis ejus perfectio & sanctitas commendat; ex quibus omnibus tandem hoc dilemma confici potest, non parùm efficax ad pertinacem intellectum ægri convincendum: vel putas, quòd salutem consequi possint ij, qui hanc Catholicam fidem tenent, vel negas id fieri posse? si secundum: absurdum planè est, tot, támque sanctos homines & tanta ex purissimo DEI amore perpessos credere damnatos esse. Si primùm; ergo cùm per te salvi fieri possint Catholici, per nos autem nullus salvus fieri possit extra fidẽ Catholicam, æquum est, ut in tanti momenti negotio, à quo æterna tua felicitas, vel miseria pendet, securiori viâ incedas, quam scilicet omnes ad beatitudinem ducere concedunt, qualis est Catholica Fides.

Digitized by Google

MEMBRUM II.

De Diffidentiæ & Desperationis tentatione.

I, SEcunda est tentatio diffidentiæ & desperationis, contra quam sic muniendus est æger. 1. Si oriatur ex affectu odij, vindictæ, aut affectûs ad peccatum, aut peccato non explicato, removeantur hæ radices, tum per confessionem, tum medijs supra assignatis pro inimicitia tollenda.

II. Si oriatur ex pusillanimitate vel peccatorum multitudine ac magnitudine, ostendatur, quàm Pater æternus, Pater misericordiarum; cujus miserationis non est numerus, sit paratus Filium prodigum recipere; quàm paratus sit Filius DEI Pastor animarum ad ovem perditam suscipiendam; quàm amicè Pater filium errantem receperit, pro inimicis in cruce rogaverit &c. Ostendatur in SS. Christi vulneribus latere illud mare rubrum, in quo diabolus cum toto exercitu, peccatis scilicet ægri, submergendus sit. Narretur, quid Christus Carpo petenti, ut duo peccatores in infernum præcipitarentur dixerit, nimirum se paratum esse iterum pro peccatoribus mori. Demonstretur, quàm ipse etiam Spiritus Sanctus paratus sit recipere peccatores, exemplo Juvenis à Patre & Filio rejecti, & à Spiritu Sancto recepti, uti in Spec. Exempl. V. Miseric. Dei. ex. 1. fusiùs videre est. Ostendatur, quam tota Trinitas parata sit recipere peccatores exemplo tot peccatorum, qui è statu pessimo ad summam perfectionem & vitæ sanctitatem pervenerunt. Quales fuerunt S. Maria Magdalena, S. Ægyptiaca, Pelagia, Thais meretrix, S. Augustinus, David, Latro, Teophilus, Nicolaus S. Andreæ auxilio conversus, Moyses latro. Prætersa etiam suffragia sanctorum Patronorum parata, maximè B. V. in memoriam revocari possunt, simúlque illud S. Bonaventuræ solatio plenissimum dictum proponi. *Sicut à te despectus & aversus necesse est ut pereat, ita à te respectus & conversus, impossibile est ut pereat.* l. 1. Pharetr. c. 5. Unde S. Bernardus dicebat: *Filioli hæc peccatorum scala, hæc mea fiducia, hæc tota ratio spei meæ.* In confirmationem hujus fiduciæ poterit exemplum Theophili, B. Ægydij Monachi ex potestate dæmonis erepti, variorum latronum, qui ob unum, alterúmve opus misericordiam præter spem invenerunt, proponi, simúlq; inferri, quantò

Digitized by Google

quantò majorem ipse æger fiduciâ concipere debeat, qui tot pia obsequia per vitâ misericordi Matri exhibuerit. Juverit etiam promissiones DEI ob oculos ponere & dicere: Ecce charissime, si Deus tibi litteras dedisset, quibus tibi veniam omnium peccatorũ promitteret, num in tali casu diffideres misericordiæ & veritati illius? Ecce tales litteras per Prophetã Ezechielem c. 18. offert dicens: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis &c. vitâ vivet, & non morietur.* Sed & ipse Christus similes tibi obtulit litteras, dum dixit Matt. c. 6. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum; dimittet & Pater vester cœlestis delicta vestra;* atqui tu dimisisti proximo tuo omnia peccata sua, ergo & tibi Deus omnia libens dimittet. Denique revocet illi in memoriam, quàm grata sit Deo spes de misericordia ejus. Sic enim ipse Christus aliquãdo, ut videre est apud Blosium in Monil. spir. c. 9. S. Mechtildi dixit: *Mihi valde gratum est, ut homines in bonitate mea confidant, & de me præsumant. Nam quisquis in me humiliter confisus fuerit, ac mihi bene crediderit; ego & in hac vita illi adero, & post mortem supra omne meritum ei benefaciam. Quantùm mihi quis credere, & de bonitate mea piè præsumere potest, tantùm & in infinitum amplius obtinebit, quia impossibile est hominem non percipere, quod sanctè credidit, & speravit.* Dum verò S. Mechtildis quæreret; quid potissimùm de ipsius bonitate credere deberet, respondit Christus: *Certâ fide crede, quòd ego te post mortem suscipiam sicut Pater filium suum charissimum, quódque nullus unquam Pater tam fideliter cum unico nato suo hereditatem suam diviserit, sicut ego omnia bona mea & meipsum tibi communicabo. Quicunque hoc de bonitate mea firmiter & cum humili charitate crediderit, salvus erit.*

III. Quàm verò placet DEO spes de bonitate ejus, tam eũ offendit desperatio: hinc S. Catharinæ Senensi quondã dixit: *Peccatores, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multò gravius me offendunt, & magis mihi displicent hoc uno peccato, quàm omnibus aliis iniquitatibus, quas unquam commiserunt. Qui enim desperat, contemnit apertè ipsam misericordiam, & perversè existimat, iniquitatem suam majorem esse, quàm sit eadem misericordia & bonitas mea.*

Digitized by Google

Unde detentus hujusmodi peccato non dolet de offensa in me admissa, sed dolet de irremediabili damno suo. Qui si in veritate doleret, quòd me offendisset, atque contempsisset, & in misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certissimè inveniret, quoniam in infinitum major est ipsa misericordia mea, quàm sint omnia peccata, quæ unquam fuerunt commissa, vel quæ committi possunt ab aliqua creatura.

MEMBRUM III.

De Tentatione ex Vitæ amittendæ timore orta.

I. TErtia tentatio est vitæ amittendæ timor; contra quam sic muniat ægrum. Primò ostendat ex Apostolo ad Heb. c. 9. statutum esse omnibus hominibus semel mori; si ergo aliquando moriendum est, nunquam melius morietur, quam quando Deus mortem illi decernit; Nam, ut S. Chrysostomus ait, *Boni tunc decedunt ex hac vita, cùm meliores sunt; mali, cùm minùs mali, quàm futuri essent, si adhuc viverent.* Si ergo sanguinem emissuri illud tempus optimum credimus, quod Medici assignant, quantò magis animam emissuri illud tempus eligemus, quod DEUS optimum judicat?

II. Secundò declaret, quòd anima in corpore sit tanquam in carcere, & tanquam in exilio; cur ergo non libenter acceptet mortem, quæ carceri januam aperit; & vincula dissolvit, ut in patriam omni genere deliciarum abundantè transire possit? an non filij ex Academijs in patriam ad vacationem anhelant? an non sponsa peregrè profecta desiderat amplexus & præsentiam Sponsi? an non Operarius gaudet abire ex vinea in domum Patrisfamilias, ubi denariũ diurnum recipiat? an non ipsa jumenta magis cursum accelerãt, & elementa velociùs moventur, quando propriora stabulo vel centro esse sese advertunt? An non miles desiderat manu mitti, & partam prædam cum gaudio possidere?

III. Tertiò demonstret, quòd si Deo ita videatur, etiam invitus mori debeat; suadeat ergo illi, ut ex necessitate virtutem faciat, & cum magno suo merito & beneplacito DEI promptè mortẽ accipiat, quam si repugnans acceptaret, magis ab

Digitized by Google

gis ab ea torqueretur, meritum ingens amitteret; & pœnam purgatorij gravissimam acciperet.

IV. Quartò narret illi, quòd sicut P. Petrus Faber specialem post mortem gloriam obtinuit, eò quòd ex obedientia mortuus esset, ita & ipse non minùs præmium sperare possit, si in hoc casu obedientem sese Deo præbuerit. Certè qui reliquerit animam propter me, inquit Christus, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

V. Quintò proderit etiam unum alterúmve exemplum afferre eorum, qui mortem vehementer desiderârunt, v.g. S. Davidis exclamantis: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* S. Pauli dicentis: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? cupio dissolvi, & esse cum Christo.* S. Praxedis, quæ rogavit Deum, ut se ab hac vita liberaret, ne tot mala videret. S. Cypriani, qui in serm. de mortalitate ait: *Quis anxius est de egressu in hac vita, nisi qui in fide dubius est, & spe vacuus? Illius est mortem timere, qui non vult Christi Societatem, & ejus est, talem recusare societatem, qui non credit, quòd debeat regnare cum Christo.* Cœpiscopus quidam S. Augustini quæsitus, an libenter moreretur? respondit, si aliquando moriendum est, cur non modò? Conradus unus ex discipulis S. Dominici dixit ad adstantes: Scitote, fratres, quòd moriar *fideliter*, quia in fide Christi & Ecclesiæ: *libenter*, quia cum bona conscientia, & in DEI gratia: *fiducialiter*, quia spero, me in gaudium Domini intraturum: *hilariter*: quia ad requiem propero. Reginaldus Polus Cardinalis, cùm Rex Angliæ insidias vitæ illius strueret, dicebat, vitam alicui adimere perinde esse, ac si quis dormire valenti vestes detrahat. Sander l. 1. Schism. Angl. S. Nicolaa Virgo vitam suam his verbis finiit: *O quàm bene cadit ille, qui cadit in DEI brachia. Bona nox, ô munde; bona nox, ô vita; omnibus bona nox.* Sur. to. 6. Hortetur ergo ægrum, ut cum Christo dicat: *Pater, si possibile est, transeat calix iste à me; veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Matt. 26. *In pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.*

MEMBRUM IV.

De Tentatione ex amore possessorum bonornm orta.

I. QUarta tentatio oritur expossessorum bonorũ amore, quæ proinde difficulter relinquit Infirmus; contra quam tentationem sic eum muniat Operarius. Et I. ostendat hanc esse conditionem humanæ vitæ, ut sicut nudi egressi sumus ex utero matris, ita & nudi revertamur illuc.

II. Ostendat hæc bona tantùm ipsi commodata esse, tristari proin eum non debere, si Dominus, qui ea ad tempus concessit, repetat iterum, sed potiùs dicere cum S. Jobo debere: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.* Job. 1.

III. Ostendat, quantò meliora bona in altera vita eum maneant; jámque DEUM quodammodo ad ipsum dicere: *Veni, ego ostendam tibi omne bonum.* Quidni ergo omnia terrena arbitrentur ut stercora, & contemnat, ut Christum & DEUM lucrifaciat?

IV. Ostendat etiam ipsum Christum nudum in cruce mortuum fuisse, neque adeò detrectandam esse servo conditionem, quam ipse Dominus prior subierit.

V. Ostendat etiam in ipsius potestate esse, bona ipsa per manus pauperum in cœlos præmittere, aut certè cum melioribus permutare; non esse proin, cur de eorum amissione doleat.

MEMBRUM V.

De Tentatione orta ex sollicitudine de Conjugibus & Liberis.

I QUinta tentatio ex sollicitudine de superstite Conjuge & Liberis oritur, contra quam sic infirmum muniat Operarius. 1. Ostendat, quòd, si in cœlos sit venturus, plùs illis possit precibus prodesse; quàm si in vita maneret.

II. Ostendat DEUM non minùs eos amare, quàm ipse amaverit; si ergo ipse deserturus suos non fuisset, multo minus DEUM eos deserturum; illi enim derelictus est pauper, & ipso Orphano erit adjutor, teste Davide.

III. Ostendat, quòd, cùm ab ipso in timore Domini educati

Digitized by Google

cati sint, non debeat illis timere inopiam; non enim esse inopiam timentibus eum.

IV. Ostendat, si tantam curam de Liberis & Conjuge habet, ut temporaliter vivere possint corpore, multò æquius esse, ut de seipso & de sua vita spirituali ac æterna sollicitus sit; cùm ergò illa cura hanc impediat, meritò eam abjiciendam, & solam de seipso curam suscipiendam. Projiciat ergo omnem sollicitudinem suorum in Dominum, quoniam illi cura est de ipsis.

MEMBRUM VI.

De Tentatione Impatientiæ.

I. SExta tentatio est Impatientia, contra quam sic muniat.

II. Assiduò hortetur ad Passionem Christi præ oculis habendam; non enim sentit dolores servus, qui Domini sui dolores intuetur; imaginetur ergo sibi Christum in cruce pendentem, & ad se dicentem: *Venite ad me omnes, qui laboratis* (tali vel tali morbo) *& onerati estis* (doloribus corporis & animi) *& ego reficiam vos* (recordatione & virtute dolorum meorum) *O vos omnes, qui transitis* (aut considerati passionem meam) *attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Thren. 1.

II. Hortetur eum, ut frequenter meminerit cælestium gaudiorum aut pœnarum inferni, modò supra de tribulationibus in communi assignato; imò certo sibi persuadeat, hoc esse purgatorium suum; meminerit proinde ægri illius, qui, cùm ab initio imprudenter elegisset, triduum magis in purgatorio, quàm triennium in lecto inter dolores graves consumere, postea facti pœnitens dixit, malle se 300. annis dolores morbi, quàm uno quadrante Purgatorij pœnas sustinere. Spec. Exempl. V. Infirmit. ex 7.

III. Ostendat illi, lectum, in quo jacet, locum certaminis & scholam virtutum esse, omnibus proin viribus conandum, ut tam insignem laudis & præmij amplissimi obtinendi occasionem è manibus labi non sinat.

IV. Ostendat illi, quàm brevis sit hic dolor cum æternitate comparatus; sicut ergo S. Athanasius in tribulationibus dicere solebat: Secedamus paululùm, quia nebula aut pluvia brevis (ein Ubergängl.) imminet, ita eodem modo ægrum sese jubeat solari.

Digitized by Google

V. Exem-

V. Exempla Sanctorum afferatv. g in antiquo Testamento S. Tobiæ, S. Jobi. in novo Testamento S. Claræ quæ Surio teste, 28. annos gravissimis morbis excruciata est: S. Lydwinæ, quæ 38. annis extraordinarios dolores perpessa est, & 30. annis lecto ita affixa fuit, ut nec tangere terram pede potuerit; uti idem Surius testatur. Beniamini, qui altos oleo & precibus curabat; non autem seipsum ab hydrope, sed solùm dicebat: Orate DEUM pro anima, de corpore nihil solliciti, quando & illud sano mihi in re nulla unquam comodavit, uti in Eccl. hist. p. 2. l. 6. c. 2. narratur. Illius monachi, qui quæsitus cur fieret? respondit, biennium jam esse, ex quo Deus nullum illi morbum immisisset, & ideò mundum, diabolum & carnem ipsi magis infestos esse, quos nunquam meliùs potuerit subjugare, quàm quando corpus ægrum in lecto jacuisset. S. Francisci oculorum dolore cruciati, de quo supra mentio facta: S. Bonæ Virginis, cujus ubera vermes depascebantur; de qua etiam supra dictum: S. Petri, qui, cùm alios sanâsset umbrâ suâ, nolebat tamen Petronillam filiam sanare, nisi ad horam, ut ostenderet, posse se & illam sanare, si vellet, sed nolle facere, quia magis ipsi infirmitas expediret; S. Catharinæ Senensis spineam coronam eligentis præ aurea & capiti imprimentis: Servuli, qui à primæva ætati paralyticus nunquam sedere, nunquam ad latus declinare, nunquam manum ad os admovere potuit, semper tamen in accessione dolorum DEO gratias agebat. Unde & in morte cantu Angelorum recreatus est.

VI. Ostendat illi, quàm paratus sit Christus juvare eos, qui gravi morbo vexantur; ita, ut S. Paulus 2. Corint. 12. dixerit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Item, *cùm infirmor, tunc potens sum.* Dicat ergo æger cum S. Augustino: *Domine, hîc ure, hîc seca, modò parcas in æternum.*

MEMBRUM VII.

De tentatione ex metu Purgatorij orta.

I. SEptima tentatio ex metu purgatorij oritur, contra quam sic muniat Infirmum Operarius, in primis offerat illi, si potest, indulgentias, vel ostendat illi, quomodo ratione Congregationis, si cui nomen dedit, lucri eas possit.

Digitized by Google

II. Pro

II. Promittat, se pro illo sedulò oraturum, sed & amicos idem facturos, curaturósque, ut plures pro ipso Missæ offerantur.

III. Declaret, quòd, si patienter & fortiter sustineat dolores suos, eóque DEO in satisfactionem offerat, purgatorij loco sint futuri; si enim S. Bernardus teste Cantiprat. l. 2. apum c. 5. p. 2. fratri cuidam laboranti dixit: Perge frater, quia nullum aliud post hanc vitam purgatorium habebis: quantò magis hoc patienti dici poterit? si Monachus ille, apud Cæsar. l. 12. c. 51. qui tantùm recordatus est passionis Dominicæ (quando crucem tranſibat) & rogabat per amaritudinem, quam Christus in morte sustinuit, ut sui quoque in agone recordetur, ab omni purgatorio liberatus est, quantò magis hanc gratiam sperare poterit, qui Christi SS. Passionem non verbo, sed opere; non recordando, sed imitando, venerari conatus est? Martyres certè purgatorium non patiuntur; atqui teste S. Gregorio homil. 35. in Evangel. *Sine ferro & sanguine Martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo custodimus.* Hinc aliquando Christus S. Ludgardi apparuit, monuítque, ut cæcitatem suam patienter sustineat, sic enim liberam fore à purgatorio.

IV. Ostendat insuper, quòd, si justissimo DEI judicio in purgatorium mittendus esset, spem tamen optimam concipere possit, se non diu ibi relinquendum, tum, quia ipse misericors erga animas purgatorij semper fuit, atque adeò parem juxta Servatoris promissum misericordiam est consecuturus; tum, quia specialiter cultui Beatissimæ Virginis fuit addictus, quæ aliquando S. Brigittæ dixit: *Ego sum Mater DEI, & Mater omnium, qui sunt in purgatorio, quia omnes pœnæ, quæ debentur purgandis pro peccatis eorum, per preces meas quâlibet horâ aliquo modo mitigantur*, uti l. 4. Revel. c. 138. refertur.

MEMBRUM VIII.

De Tentatione ex pœnitentiæ agendæ, desiderio orta.

I. Octava Tentatio est desiderium vitæ protrahendæ ad seriam emendationem vitæ instituendam, meritáque augenda. Contra quam sic muniat ipsum Operarius. 1. Ostendat

stendat, quàm incertum sit, num hoc facturus esset; quoties proponant homines emendationem, & tandem exequi omittant; & ideò fortè ipsum DEUM disponere, ut jam moriatur, ne deterior factus in periculum salutis se conjiciat.

II. Ostendat, meliorem esse obedientiam, quàm victimam, adeóque gratius fore DEO, si voluntati illius se resiguet, quàm si vivus juxtà voluntatem propriam relinqueretur, & sanctissimè viveret.

III Declaret illi, quantùm mereri possit, si propter DEI amorem libenter carere velit merito, quod per longiorem vitam obtinere posset; si enim, qui terrena bona relinquit propter Deum, centuplum accepturus, & vitam æternam possessurus est, quid sperare poterit, qui propter eundem Deum æterna & supernaturalia bona dimittit?

IV. Ostendat etiam, quantùm conducat ad satisfactionem, si patienter mortem excipiat: si enim satisfacere DEO plenissimè nonnulli censentur, qui temporalia bona sibi eripi patiuntur, aut ipsi pauperibus tribuunt, ut adeò etiam Daniel suaserit Nabuchodonosori, ut peccata sua eleemosynis redimeret, quantò magis satisfaciet, qui vitam ipsam omnium rerum charissimam, & gloriam, quam per vitam longiorem sibi præparare potuisset, eo fine libenter dimittit, ut tam graviter à se offenso DEO quàm plenissimè satisfaciat?

V. Declaret illi, voluntatem DEI tanti esse faciendam, ut, si omnia Sanctorum merita solus possidere posset, tamen voluntatem DEI præferre deberet, utpotè, quâ ipsi etiam Beati plùs, quàm suâ felicitate delectantur; quantò magis ergo longè minora illa commoda, quæ per vitam sperare longiorem posset, DEI beneplacito postponenda, & contemnenda erunt? maximè commoda, quæ propter DEI amorem & beneplacitum negliguntur, per idem DEI beneplacitum abundantiùs recuperentur.

§. XII.

An permittendum sit Infirmis, ut alios alloquantur, & exhortentur ante mortem.

I. Cùm experientia crebrà ostendat, illa dicta, quæ à moribundis proferuntur, multò altius plerúmque penetrare, ideò non oberit interdum (si circumstantia Personarum

Digitized by Google

rum non obest,) si moribundus brevem exhortatiunculam ad adstantes habeat, vel si ipse id non possit, Operarius quasi vices ipsius suppleat, & alloquatur. Possunt autem triplicis generis personæ distingui, ad quas talis sermo institui queat, videlicet Conjuges, Liberi, Amici vel Consanguinei, de quibus breviter ostendendum est, quomodo eos alloqui possit Infirmus, vel Operarius.

MEMBRUM I.

Quomodo Maritus Conjugem alloqui possit.

I. HÆc allocutio tunc tantùm permittenda est, quando Uxor creditur non immodicè ejulatura, & moribundi dolorem auctura; quod idem etiam de Liberorum adhortatione dicendum est. Sic ergo Maritus Uxorem alloqui posset.

II. Perdilecta uxor, adesse videtur tempus, quo, sicut olim juxta voluntatem DEI conjuncti sumus, ita juxta eandem quoque ab invicem iterum separemur. Quapropter extremùm te nunc allocuturus, gratias in primis tibi ago pro fidelissimis obsequijs, quæ mihi, totíque Familiæ, quamdiu conjuncti fuimus, præstitisti, Veniam quoque peto omnium molestiarum & offensarum, quibus unquam te dilectissimam consortem offendi: sicut & ego ignosco tibi ex corde, quidquid ulla in re peccâsse in me videbaris.

III. De reliquo, sicut Christus in Cruce S. Joannem suæ dilectissimæ Matri commendavit, ita & ego tibi, quàm possum, vehementissimè commendo liberos nostros, hortórque, ut illos in timore DEI, pietate, aliisque virtutibus Christianis sic instituas, ut aliquando in cœlis eos nobiscum videre, gaudiúmque ex illis perpetuum haurire possimus.

IV. Commendo tibi etiam meipsum, corpúsque & animam meam, petóque ut corpus quidem more Christiano, sed absq; singulari pompa terræ mandari cures, animæ verò meæ potiorem curam suscipias, atque adeò tum per preces proprias, tum per alienas, aliáque pia opera, præcipuè verò sancta Missæ sacrificia eidem fideliter succurras. Hoc enim est ultimum obsequium, quod à te tantò impensiùs peto, quantò sincerius me à te in vita amatum fuisse memini.

V. Vale

Digitized by Google

V. Vale ergo Uxor dilectissima, & sic vive, ut cum gaudio iterum in cœlis mutuò videamus. Noli tristari immodicè propter obitum meum, sed memento, te mortalem Maritum duxisse, atque adeò ægrè ferre non debere, si mortis debitum persolvat. Dominus me tibi dedit; Dominus nunc iterum me auferat. Sicut ipsi placuerit, sic fiat. Sit nomen ejus benedictum. Ille te & liberos nostros benedicat, custodiat, & ad vitam perducat æternam. Amen.

MEMBRUM II.

Quomodo Parens Liberos alloqui possit.

I. PErdilecti Liberi, appropinquat tempus, quo discedere à vobis, altérique vos Patri relinquere debebo. Audite proin ultima Patris vestri verba, & cordi vestro profundè inscribite, ut suo tempore optatum ex illis fructum referatis.

II. Inprimis ergo, quantùm pro paterna mea apud vos authoritate ac dilectione valeo, adhortor vos, ut Dominum DEUM ex toto corde timeatis, & ametis, certóq; vobis persuadeatis, hanc optimam esse hæreditatem, quam vobis relinquere possum; hanc quippe si possideatis, nihil deerit vobis, ut ipse DEUS non semel promisit.

III. Secundò vos hortor, ut singularem quoque cultum & amorem Sanctissimæ Christi, imò & vestræ cœlesti Matri semper exhibeatis, & ad eandem in omnibus vestris necessitatibus recurratis, cum firma spe, quòd, sicut per eam mundus totus salutem invenit, ita vos quoque per ejusdem maternum amorem & sollicitudinem ad optatum felicitatis portum sitis perducendi.

IV. Tertiò adhortor vos, ut pariter omnem amorem, reverentiam, & obedientiam secundæ vestræ Matri Spirituali, nempe Ecclesiæ Catholicæ exhibeatis, ideóque veram & vivificam fidem, in qua hactenus à me educati & instructi tam sollicitè fuistis, totis viribus propugnetis, & conservetis; omnibus quoque Ecclesiæ Ministris debitam reverentiam & obedientiam præstetis, & institutas ab eadem cæremonias, & præcipuè sanctissima Sacramenta cum summa veneratione retipiatis, & frequenter ac devotè usurpetis.

V. Quartò adhortor vos, ut etiam carnalis vestræ Matris beneficia grato animo agnoscatis, ideóque filialem amorem & obe-

Digitized by Google

& obedientiam constanter illi exhibeatis, firmiter credentes, quòd per hoc & Deo & mihi singularem delectationem creaturi, vobis autem vitæ prolongationem, & copiosam benedictionem sitis obtenturi.

VI. Quintò adhortor vos, & quidem, ut hanc doctrinam tantò studiosiùs observetis, ipsius Christi verbis, ut diligatis invicem, sicut ego dilexi vos; nam sic DEUS inter vos habitabit, & vos ac bona vestra contra omnes hostium insidias potenter defendet.

VII. Sextò adhortor vos, ut etiam cum aliis hominibus pacem & concordiam semper servare studeatis, accepta beneficia grato animo agnoscatis, & compensetis, illatas injurias Christiana charitate ac patientia supportetis, &, quidquid vultis, ut faciant, vel non faciant vobis homines, idipsum etiam vos vel faciatis, vel caveatis.

VIII. Septimò misericordiam quoque erga Defunctos & Viventes specialiter vobis commendo, certóq; vobis persuadeatis, opto, quòd, quantò vos liberaliores erga DEUM in Pauperibus exhibebitis, tantò liberaliorem quoque ipsum erga vos sitis experturi.

IX. Octavò singulariter quoque vos adhortor, ut propriæ vestræ saluti speciali studio invigiletis, ideóque omnia media ad eandem assecurandam necessaria sedulò adhibeatis, hunc namque ob finem à DEO creati, & à me procreati estis. Si ergo DEUM & me diligitis, desiderium meum implere, & sic vitam vestram instituite, ut hîc quidem laudabilem mei in vobis memoriam conservare, & in altera vita vos iterum cum gaudio excipere, & per vestram gloriam meæ quoque felicitatis non leve augmentum obtinere valeam.

X. Accedite ergo, ô dilecti Liberi, & postremum à Parente vestro osculum accipite, quo testemur, quantopere hactenus invicem dilexerimus, & per totam olim æternitatem simus dilecturi. Ego quidem, quemadmodum hæc monita paterna singulari vobis affectu tradidi, ita confido, quòd filiali quoq; amore & obedientia excepturi, operéque complecturi sitis. Nihil proinde aliud superest, quàm ut paternam pro valedictione benedictionem vobis impertiar, Deúmque suppliciter rogem, & obtester, ut in suam vos custodiam paternè suscipiat, abundantémque gratiam concedat, quâ san-

Digitized by Google

tissimam ejus voluntatem sollicitè indagare, atque perfectè implere studeatis, sicque digni efficiamini promissam mecum in cælis hæreditatem accipere, quam vobis & mihi clementer concedere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

MEMBRUM III.

Quomodo Infirmus alios Homines adstantes alloqui possit.

I. PErdilecti Amici & Fratres in Christo, cùm jamjam ingrediar viam, per quam omnes ad alteram vitam transire oportet, neque sciam, quâ horâ Dominus noster venturus; méque â gratissima vestrâ Societate abstracturus sit, liceat mihi cùm vestra venia ante abitum meum, animi mei vobis sensa, desideriáque explicare.

II. Inprimis ergo confiteor, me, dum jamjam supremo judicio me sistendum credidi; ideóque vitam & opera mea accuratiùs examinavi, in ijs omnibus nihil reperisse, nisi vanitatem & afflictionem animi, solis illis operibus exceptis; quæ ad debitum DEO amorem, servitiúmque præstandum direxi. Omnes proinde adhortor, ut commodis at saluti vestræ meliùs prospiciatis, & totos vos divino cultui, servitióq; divino consecretis, ne serò olim errorem vestrum agnoscere, & sine spe correctionis deplorare cogamini.

III. Secundò confiteor, me in omnibus meis adversitatibus, & præcipuè, in hac ultima mea necessitate nullum meliùs solatium, ac robur animi inveniisse, quàm spem atque fiduciam; quam in meritis acerbissimæ Passionis & Mortis JESU Christi Domini mei collocavi, & patientiam; per quã me ipsi conformare studui. Quapropter & vos adhortor, ut similem fiduciam in his sanctissimis & infinitis meritis collocetis, & quidquid DEUS pro vestra salute permiserit, cum magna patientia, gaudióque accipiatis, ut in altera vita tanto copiosius gaudium percipere possitis.

IV. Tertiò confiteor potissimam spem & securitatem meæ salutis in præsenti statu mihi oriri per exiguam quidè; sed constantem devotionem, quam erga SS. DEI Matrem, S. Angelum Custodem, & reliquos Patronos hactenus ostendi; per quorum proinde auxilium & intercessionem, sicut ego modò

Digitized by Google

mbdò veniam meorum peccatorum, defensionem contra hostes, & felicem ex hac vita transitum me impetraturum confido, ita vos quoque adhortor, ut in cultu horum Patronorum constanter pergatis, & per hoc tam efficax medium salutem vestram assecurare studeatis.

V. Quartò confiteor, quòd hoc tempore nullius rei magis me pœniteat, quàm peccatorum commissorum, & temporis tam malè impensi. Atque utinam mihi hoc tempus redimere liceret, ô quàm multò fructuosiùs illud impendere, singuláque momenta observare velem! Vos ergo, Dilecti, dêno meo reliquiscite, & concessum vobis tam pretiosum & acceptabile tempus fructuosiùs impendere studete.

VI. Non minùs quintò confiteor, me tam à vobis, quàm ab aliis absentibus Amicis innumera beneficia accepisse, sed pròh dolor parùm agnovisse, aut compensasse, omnes proinde, quos unquam offendi, demisse, ut ignoscant, rogo, simúlq; gratias amplissimas pro acceptis beneficiis persolvo, polliceórque, me in altera saltem vita DEUM pro ijs deprecaturum, ut tantam illis charitatem ac beneficentiam millecuplo fœnore compensare dignetur.

VII. Etsi verò ob hanc meam ingratitudinem indignum me agnoscam ulteriori vestro beneficio, confidens tamen Christianæ vestræ dilectioni, & misericordiæ, etiam atque etiam rogo, ut tria mea desideria & petitiones implere dignemini. Primò, ut, quoniam ego solus sufficiens non sum ad debitas DEO pro acceptis beneficiis gratias persolvendas, vos me in hoc debito solvendo adjuvare, atque adeò meo quoque nomine copiosè pro tantis favoribus DEUM benedicere & laudare studeatis. Secundò, ut eâ sollicitudine ac charitate ultimam meam voluntatem impleatis, & meos relictos Liberos, aliósque Consanguineos foveatis, quo desideraris vestrâ olim in simili casu voluntatem impleri, & Consanguineos foveri. Tertiò, ut tam in residuo vitæ meæ brevi tempore, quàm post mortem meam fideles vos Amicos offendatis, & tum devotis precibus, tum alijs pijs operibus ita mihi succurratis, ut & vitam meam feliciter claudere, & sine diuturno Purgatorio celeriter ad optatam beatitudinem pervenire valeam; ubi & ego vestræ charitatis diligenter memorem me

Digitized by Google

futurum, precibúsque meis, quantùm potero, compensaturum promitto.

VIII. Valete, Amici dilectissimi, & ita vivite, ut aliquàdo in æternum vivere valeatis. Ita voveo ex animo, Deúmque suppliciter obtestor, ut hoc meum votum ad suam majorem gloriam, meúmque ac vestrum solatium, ac salutem copiosè implere dignetur. Per Christum Dominum nostrũ, cui cum Patre & Spiritu sancto sit sempiternus honor & gloria. Amem.

§. XIII.

Quibus medijs uti debeat Operarius ad moribundum animandum & ad mortem ritè disponendum.

Cùm ad finem vitæ propiùs accedere videtur æger, ante omnia curandum est, ut removeantur, qui bonam ipsius præparationem ad mortem impedire possunt; quales sunt plerumque Liberi, Conjux, & similes, qui humanos potiùs affectus, quàm spirituales excitant. Postea verò ipse Operarius totis viribus se convertat ad animandum, protegendum, ac adjuvandum moribundum, ut piè & christianè decedat, quem in finem Indulgentias, Aquam benedictam, Cereum sacrum; Crucifixi effigiem, sanctissima nomina JESUS & MARIA, & pias denique aspirationes potissimùm adhibebit; de quorum singulis quid observandum sit, sequentia membra docebunt.

MEMBRUM I.

Quid circa Indulgentias moribundorum sit observandum.

I. NOn est hic animus de pluribus indulgentiis, quas ægri obtinere possunt, fusiùs differere, sed de iis duntaxat, quæ propriæ sunt moribundis, de quibus tria præcipuè observanda sunt ab Operario.

II. Primum est, ut sciat, quinam Indulgentias moribundorum lucrari possint. Pro quo intelligendo sciendum est, duplicis generis indulgentias moribundis solere cõcedi, aliquas, quæ ab alio applicari debent; alias, quæ nulla alterius applicatione indigent, quales esse concessæ censentur, si in bulla

Digitized by Google

bulla non requiritur expressè applicatio ab alio facienda, & has posteriores Indulgentias lucrari possunt omnes, qui habent Indulgentias Quinque Sanctorum, S. Caroli Borromæi, Urbani Octavi, item Congregationis S. Rosarij, S. Francisci, S. Augustini, Annunciatæ Virginis, imò pleræque aliæ Congregationes secundùm modernum stylum; item, qui in templis Societatis JESU Sacramenta frequentare, aut in vita SS. JESU nomen devotè pronunciare consueverunt, qui omnes hactenus recensiti possunt in articulo mortis plenarias Indulgentias obtinere, si per se aut alium ter pectus percutiant, aut SS. nomen JESU ore, vel, si hoc non possunt, mente pronuncient. Unde patet, vix ullum esse moribundum, qui hujusmodi Indulgentias non habeat.

III. Secundum est, ut, si quidem contingeret, ut moribundus nullum haberet titulum ejusmodi Indulgentias lucrandi, Operarius semper habeat Numisma quodpiam aut imaginem, aliúmve titulum, ratione cujus dictas Indulgentias applicare possit; quod ut legitimè faciat, sequentes Doctorum sententias nôsse debet. 1. Ejusmodi Indulgentias non perinde ac priores, quæ nulla applicatione indigent, vero mortis articulo (id est illi, quem revera mors sequitur) reservari, sed toties applicari posse, quoties novum mortis periculum adesse prudenter præsumitur. 2. Nullam pro hac applicatione certam verborum formulam requiri, sed sufficere voluntatem applicandi, uti Reginaldus ex communi apud P. Gobat p. 2. thes. c. 34. n. 623. docet. 3. Non esse necesse, ut Infirmus petierit hanc applicationem per Confessarium faciendam, uti Dian. p. 5. tr. 3. res. 134. cum aliis sentit. 4. Non tantùm præsenti, sed etiam absenti applicari posse, uti idem Diana cum Trullench. ibid. docet. 5. Probabile esse, quòd in defectu Clerici etiam à Laicis applicari possint, uti idem Dian. l. c. cum pluribus iterum tradit, licet consultiùs sit, ut iúsque, ut à Clericis, si fieri possit, applicentur. 6. Posse has Indulgentias etiam per alienum numisma aut metallum applicari, nisi speciatim id prohibeatur in bulla, uti P. Gobat p. 2. c. 34. n. 623. docet. 7. Consultum tamen esse, ut, si æger habeat duplicem titulum, ratione cujus possit binas Indulgentias in eo articulo lucrari, unam applicet

Digitized by Google

cet, aut applicari petat pro vero articulo, alteram pro præsumpto duntaxat, Ita idem l. c.

IV. Tertium est, ut sciat, quomodo practicè disponere debeat Infirmum ad Indulgentias obtinendas, nempe ut, cùm sine remissione culpæ nulla sperari remissio pœnæ queat, ante omnia ægrum prius ad contritionem de peccatis eliciendam excitet, ac, quia plerumque ejusmodi Indulgentiæ per pronunciationem SS. nominum JESU & MARIÆ obtineri debent, ad devotam horum nominum prolationem suaviter impellat; imò & ad actualem intentionem easdem lucrandi, eò quod, licet virtualis vel interpretativa, vel habitualis juxta aliquos sufficiat, contraria tamen sententia actualem intentionem requirens, multò tutior sit, atque adeo in materia Indulgentiarum, in qua tutiorem partem plerumque sequendam esse contendunt Authores, meritò præferatur.

MEMBRUN II.

De Aqua benedicta.

I. QUantas vires habeat Aqua benedicta ad Hostes tartareos pellendos, tum ex frequentibus historijs (illâ maximè, quæ, teste Menzio l. 2. c. 10. §. 5. de arte compat. Neapoli contigisse fertur, dum Dæmon sub specie canis conspectus est, &, dum locus ille aquâ lustrali conspersus est, ab uno loco ad alium confugit) tum ex ipsis Ecclesiæ precibus colligitur, quas in benedictione hujus Aquæ adhibere solet, dum ait: *Exorcizo te creatura aqua in nomine DEI Patris Omnipotentis, & in nomine IESU Christi Filij ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus Sancti, ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem Inimici, & ipsum Inimicum eradicare & explantare valeas cum Angelis suis Apostaticis.* Et paulò pòst iterum rogat, ut aquam istam dignanter aspiciat, benignus illustret, & pietatis rore sanctificet, ut, ubicunque fuerit aspersa, per invocationem sancti Nominis ejus omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrórque venenosi serpentis procul pellatur.

II. Quare sedulò curabit Operarius, ut semper ad lectum moribundi talis aqua benedicta adsit, eáque tum æger ipse,

Digitized by Google

ipse, tum lectus in variis partibus assiduè aspergatur, dicaturque: *Dominus te per virtutem hujus aquæ, & à cunctis tuis peccatis mundet, & abluat, & contra omnes maligni hostis insidias potenter defendat.*

MEMBRUM III.

De Cereo benedicto.

I. TRiplex potissimùm finis est, ob quem cereus iste moribundis offertur. Primus est, ut per illum in manibus portatum testentur, se in vera Catholica fide mori velle, quem finem P. Gonsalex Medeiros Societatis nostræ Presbyter indicavit, dum morti proximus cereum accendi jussit, & post fidei Symbolum recitatum dixit: In hac fide institutus sum: in hac vixi, in hac moriar. Et ut lumen hoc oculos illuminat corporis, sic ego credo in Domino JESU illuminari omnem hominem venientem in hunc mundum. Secundus est, ut per hunc cereum ostendant, se in Christo, qui est vera lux illuminans omnem hominem, omnem spem suam ponere, atque adeò per ipsum ad æternam lucem perventuros, uti ipsemet promisit Jo. 8. dicens: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Tertius, ut testentur se paratos esse velut fideles DEI servos, Domini sui adventum præstolari; aut ad exemplum prudentum Virginum lampades oleo charitatis, & fidei luce instructas habere.

II. Unde triplex quoque officium circa hunc cereum ab Operario præstandum est moribundis. Primum est, ut usum & utilitatem hujus cerei antè, quàm eo utantur, per occasionem illis ostendat. 2. Ut non exspectet horam ultimam, sed, quam primum periculum propinquum mortis imminere advertit, eundem ægris porrigat, aut porrigi jubeat. 3. Ut, dum eundem Infirmis porrigit, etiam affectus convenientes suggerat, quales sunt v. g. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Lumen ad revelationem Gentium &c. Item: Illumina, Domine, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte. Aut: Vade Sathana: Abrenuncio tibi, & adhæreo Domi-

Digitized by Google

no meo JESU Christo. In hunc credo, in hunc spero, hunc diligo ex toto corde meo. Sed & ipsum moribundum alloqui poterit Operarius, & dicere: Age, mi Fili, imminet hora, quâ venturus creditur Dominus & Judex tuus, sint ergo lumbi tui per charitatem accincti, & lucerna Fidei ardens in manibus tuis. Aut: Ecce, Fili mi, Sponsus venit, exito ergo obviam illi, & accipe lampadem charitatis, & fidei, ut cum eo ad nuptias cælestes admittaris.

MEMBRUM IV.

De Christi Crucifixi imagine.

I. QUàm potens & efficax medium ad infirmos animandos & roborandos sit hæc, de qua nunc loqui cœpimus, crucifixi Christi repræsentatio, paucis hisce verbis sat clarè indicavit Philippus Servius in p. 1. c. 4. §. 4. Amici fidelis: Momenti plurimum, inquit, ad exprimendos ab ægro fidei, spei, charitatis, aliarúmque virtutum actus, in salutiferæ crucis exhibitione situm esse existimo, si nempe Amicus fidelis Christi in ea pendentis membra sigillatim quasi loços Rhetoricos excurrat, quíque lateant in singulis pietatis sensus, quasi divini mellis latices, composita ad pietatem oratione eliciat; ita olim Hebræi sugebant mel de Petra, oleum de saxo durissimo, Petra autem erat Christus.

II. Porro triplex præcipuè hujus repræsentationis finis, & fructus est, ad quem proinde obtinendum specialiter cooperari debet Operarius. Primus est, ut per hanc Christi crucifixi effigiem velut potentissimum, ipsísque hostibus summè formidabile telum ijdem hostes efficaciter arceantur. Unde hæ aut similes aspirationes Infirmis suggerere ad hunc finé oportet: Ecce crucem Domini, fugite partes adversæ, vicit Leo de tribu Juda. Per virtutem Crucis de inimicis nostris libera nos, Domine JESU Christe. Dominus JESUS est illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? si consistant adversum me castra, non timebit cor meum; si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. Si Dominus JESUS pro me, quis contra me?

III. Al-

Digitized by Google

III. Alter finis & fructus est, ut per repræsentationem Christi crucifixi ad patientiam animentur infirmi. Quem in finem similes affectus ipsis suggerere oportet: O JESU, nolo esse sine dolore, quando te video tantopere cruciatum. O JESU mi, non decet sub spinoso capite membrum esse delicatum. O JESU, ego quidem justè hæc patior, tu verò quid fecisti; Absit mihi gloriari, nisi in cruce tua, Domine mi JESU Christe. Trahe me, O JESU, post te, ut curram in odorem patientiæ tuæ. Dominus meus in cruce pendet, & ego de duritie lecti querar? Dominus meus felle & aceto potatus est, & ego calicem amarum morbi recusabo; O JESU Redemptor mi, Redemptor mi JESU, quis mihi det, ut moriar pro te?

IV. Tertius finis & fructus est, ut ad fiduciam erga Christum concipiendam exhortetur; quem in finem proderit eos verbis S. Augustini in lib. de Virg. alloqui: *Inspice vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis. Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint, cogita: hæc in statera cordis appende, ut totus tibi figatur in corde, qui totus pro te fixus fuit in cruce.* Præterea verò hi vel similes affectus & suspiria elici possunt.

Adoramus te, Christe, & benedicimus tibi, quia per crucem & sanguinem tuum redemisti mundum.

Domine JESU, pone passionem & mortem tuam inter judicium tuum & animam meam nunc & in hora mortis meæ.

Recordare JESU pie, quòd sum causa tuæ viæ, ne me perdas illâ die.

O pijssime JESU, propter illam amaritudinem, quam sensit anima tua in egressu suo, deprecor te, miserere animæ meæ in exitu suo, & perduc eam in vitam æternam.

Digitized by Google

O JESU Christe, DEUS cordis mei, obsecro te per quinque vulnera tua, quæ tibi in cruce nostri amor inflixit, famulo tuo subveni, quem pretioso corpore redemisti.

O benignissime JESU, commendo tibi vitam & mortem meam, sicut tu Patri æterno Spiritum tuum commendâsti.

O clementissime JESU, per dolores, per vulnera, per sanguinem, per mortem tuam rogo te, memento, & miserere mei, nunc & in hora mortis meæ.

MEMBRUM IV.

De SS. Nominibus JESUS & MARIA.

I. ETiam hæc duo Sanctissima Nomina meritò inter præcipua media & instrumenta numerantur, quibus ægri & moribundi animari, & contra hostes infernales defendi possunt. Certè S. Antonius, teste S. Athanasio in illius vita, dicere solebat, quòd statim, atque Christiani nominant JESUM, maligni Spiritus fugiant. Imò Origines ait, etsi à sacrilegis pronuncietur, mox tamen Spiritus suggestores fugare. Ut meritò Salomon Prov. 18. dixerit: *Turris fortissima nomen Domini; ad ipsam currit justus, & injustus.* & Joël Propheta c. 2. pronunciarit: *Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Hinc & S. Bernardus s. 15. in Cant. hortatur: *Tristatur aliquis vestrûm? veniat in cor JESUS, & inde saliat in os, & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit serenum.*

II. Sed & de SS. MARIÆ nomine idem testatus est Idiota to. 3. Bibl. SS. PP. c. 5. his verbis: *Non est in ullo alio nomine, post nomen superbenedicti Filij tui tam potens adjutorium; nec est ullum aliud datum nomen sub cœlo hominibus post dulce nomen JESU, ex quo tanta salus hominibus refundatur, quia super omnia Sanctorum nomina reficis lapsos, sanat languidos, illuminat cœcos, penetrat duros, recreat fessos, ungit agonistas, & jugum Diaboli extundit.* Sed & S. Bernard. teste S. Bonaventura in spec. ait: *Non sic timent hostes visibiles quasi castrorum multitudinem copiosam, sicut aëreas potestates MARIÆ voca-*

Digitized by Google

vocabulum, patrocinium, exemplum. Eluunt, & pereunt, sicut cera à facie ignis, ubicunque inveniunt hujus nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. Hinc meritò alibi hortatur: *In periculis, in angustiis, in rebus dubiis MARIAM cogita, MARIAM invoca, non recedat ab ore, non recedat à corde.*

III. Quare circa ipsam praxin & pronunciationem horũ SS. Nominum tria potissimùm persuadere conabitur Infirmis. 1. Ut, ubi tristitia vel tentatio in ultimo articulo molesta fuerit, eandem præcipuè horum nominum pronunciatione & invocatione pellere, aut mitigare conentur. 2. Ut etiam, cùm tranquillus est animus, assiduò repetant hæc SS. nomina, jungántque præcipuos virtutum Theologicarũ actus, v. g. dicendo: O JESU & MARIA, amores mei, in vos credo, in vos spero, vos diligo super omnia.

O JESU & MARIA estote mecum in via.

O JESU, propter nomen sanctum tuum esto mihi JESUS, & salva me.

O MARIA propter nomen sanctum tuum, esto mihi stella maris, & ad portum salutis dirige me. 3. Præcipuè hortetur, ut, ubi vires deficere adverterint, finémque vitæ imminere, hæc SS. nomina, tum pro indulgentiis lucrandis, tum pro solatio, mente saltem, si ore non possunt, proferant, ideóque prîus hanc gratiam sæpe cum S. Germano Archiepiscopo Constantinopolitano petant, qui sic orabat: *Domine JESU, idem tuum JESU & tua Matris MARIÆ nomen sit ultimus lingua loquentis motus, ut illud veluti oliva ramum in ore ferens avolem, & requiescam, quemadmodum columba in salutari arca Paradisi. Illuc enim etiam atque etiam redire desidero.* Sic sanè hanc gratiam obtinuit P. Theodoricus Canisius, qui, sicut ultimo vitæ septennio apoplexiâ tactus, nihil aliud nisi hæc sacratissima duo nomina proferre potuit, ita etiam in morte proferre conatus est, &, dum primo nomine prolato alterum dicere parat, dictâ syllabâ Ma animam efflavit.

MEM-

Digitized by Google

MEMBRUM V.

De piis aspirationibus moribundo suggerendis.

I. CUm nihil magis deceat moribundum, quàm ut inter pios affectus & suspiria vitam suam finiat, & dum his occupatur, malignis hostium infernalium suggestionibus aditum occludat, vel maximè laborare debet Operarius, ut hac in parte non desit moribundo, sed, cùm ipse plerumque sufficiens non sit ad effectus ejusmodi concipiendos, ab Operario velut Custode suo terre stri inspiratos accipiat.

II. Porro ut fructuosè Officium hoc præstet Operarius, duo specialiter observare debet. Primum est, ut quemadmodum Servius p. 1. c. 5. rectè monet, paucis tractim, articulatè, & interruptè eas pronunciet, quò ijs perpendendis otium aliquod, aut respirandi certè tempus concedatur. Undè sedulò cavenda est illorum indiscretio, qui miseros agonizantes lõgis ac molestis exhortationibus ac clamoribus excruciant potiùs, quàm solantur. Quod maximè circa spirituales, & in similibus affectibus magis exercitatas Personas observandũ est, utpote quæ ipsæmet suas partes agere nôrunt. Et hanc fortè ob causam voluit Christus tempore mortis suæ tẽebras cœlo suboriri, ut tantò quietiùs sibi soli relictus moreretur, quemadmodum Ludovicus de Ponte notat. Alterum est, ut ejusmodi affectus non temerè ex memoria sua aut libro accipiat, sed priùs bene selectos, & ad præsentem moribundi statum bene accomodatos habeat; quem in finem ex ipso moribundo, cùm adhuc paulò validior est, inquirere interdum proderit, quibus affectibus aut precibus potissimùm uti consueverit, aut quos sibi in agone inspirari desideret. Omnes autem eò potissimùm tendere debent, ut & gratias agat pro acceptis per totam vitam beneficiis; & veniam culparum deprecetur; & actus virtutum Theologicarum eliciat; & denique Christi & sanctorum auxilium imploret, iisque supremum suum agonem ac spiritum commendet, id quod per sequẽtes aspirationes fieri potest, quæ singulari studio ita collectæ ac dispositæ sunt, ut &, si uni affectui diutius insistere voluerit; &, si varios suggerere placuerit, exemplar habeat.

Affectus

Digitized by Google

Affectus Gratitudinis.

Benedicta sit Sancta Trinitas, & indivisa unitas: confitebor ei, quia fecit mecum misericordiam suam.

Benedictus Pater, quia ex infinita sua misericordia creavit me, conservavit me, & ad vitam æternam prædestinavit me.

Benedictus sit Filius, quia ex infinita sua misericordia redemit me, SS. corpore & sanguine suo pavit me. & ad S. Ecclesiam suam (& Religionem, si Religiosus est) vocavit me.

Benedictus sit Spiritus Sanctus, quia ex infinita sua misericordia illuminavit me, justificavit me, & in Ecclesia (Religione) conservavit me.

Benedicta sit Sanctissima & admirabilis Mater DEI, quia ex ineffabili sua charitate in Filium suscepit, & tot beneficiis cumulavit me.

Benedictus sit S. Angelus Custos meus, qui ab ortu meo in Clientem suum suscepit, illuminavit, custodivit, & gubernavit me.

Benedicti sint omnes SS. Patroni mei, qui per totam vitam meam tam fideliter precibus, auxiliis, & beneficiis suis foverunt me.

Benedicti sint omnes Sancti, qui tam constanter DEUM laudârunt, & orârunt pro me.

Affectus contritionis.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, sed citò me anticipent misericordiæ tuæ.

Si iniquitates observaveris Domine, Domine, quis sustinebit? quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine.

O JE-

Digitized by Google

O JESU Fili MARJÆ Virginis, plene misericordiâ & pietate, ô dulcis JESU secundùm magnam misericordiam tuam miserere mei.

O MARIA Mater Filij DEI, advocata nostra, tuo me, quæso, Filio reconcilia, tuo Filio me commenda, tuo Filio meam animam post mortem repræsenta.

O omnes Sancti intercedite pro me, & veniam peccatorum à Clementissimo DEO meo mihi, omnibúsque peccatoribus impetrate.

Affectus Desiderij.

Quemadmodùm desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEUS. Ah educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo.

Desidero te millies, mi JESU, quando venies, me lætum quando facies & totum tibi unies?

Eja Advocata nostra, misericordes tuos oculos ad me converte, & JESUM benedictum fructum ventris tui mihi post hoc exilium ostende.

Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.

Affectus mixti.

Scio, & credo, quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Salvatorem meum.

Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in DEO, quoniam adhuc confitebor ei, salutare vultus mei, & DEUS meus.

Quid

Quid mihi est in cœlo? & à te, mi DEUS, quid volui super terram?

Quis me separabit à charitate Domini mei JESU Christi?

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris (& mortis) accipiam, & nomen Domini invocabo.

Delicta Juventutis, & ignorantias meas ne memineris, Domine.

Cupio dissolvi, & esse cum Christo.

O Mater dilectissima, monstra te esse matrem, sumat per te preces, qui pro nobis Natus tulit esse tuus.

O omnes Sancti Patroni intercedite, quæso, pro mea, omniumque salute.

Alij mixti.

Credo, Domine, quia tu es suprema veritas.
Spero, Domine, quia tu es suprema fidelitas.
Diligo te, Domine, quia es suprema bonitas.
Adoro te, Domine, quia es suprema majestas.
Benedico te, Domine, quia es suprema liberalitas.
Miserere mei, quia es suprema benignitas.
Resigno me tibi, quia es suprema æquitas.

Affectus invocationis.

Benedicat & custodiat nos Omnipotens DEUS, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus!

O JESU benignissime propter nomen sanctum tuum esto mihi JESUS, & salva me. O JESU, ne perdat me iniquitas mea, quem fecit Omnipotens bonitas tua.

MARIA Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu me ab hoste protege, & horâ mortis suscipe.

O An-

Digitized by Google

O Angele mi Custos, defende me in prælio, ut non peream in tremendo judicio.

Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, ô Amici & Patroni mei.

Alij affectus ejusdem invocationis.

Miserere mei DEUS secundùm magnam misericordiam tuam. Tibi namque soli peccavi, & malum coram te feci.

O benignissime JESU, miserere mei, dum tempus est miserendi, ne damnes me in tempore judicandi.

Sub tuum præsidium confugio, sancta DEI Genitrix, meas deprecationes ne despicias in necessitatibus meis, sed à periculis cunctis libera me semper, ô virgo gloriosa & benedicta.

O Angele DEI, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, hâc horâ illumina, custodi, rege, guberna.

O SS. Patroni mei, vigilate, orate: & pugnate pro me.

Alij ad omnes Sanctos.

O glorioßissima Sanctorum omnium Regina, ah adiuva me, ut anima mea morte Justorum moriatur, & cum omnibus Sanctis te in perpetuum laudet, & benedicat.

Omnes SS. Angeli, impetrate mihi, ut ad exemplum vestrum contra Luciferum & socios pugnem fortiter, & feliciter triumphem.

O omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ, impetrate mihi, ut vobiscum promissam beatitudinem firmiter sperem, & cum gaudio obtineam.

O omnes SS. Apostoli & Evangelistæ, impetrate mihi

Digitized by Google

mihi, ut fidem à vobis prædicatam ad finem usque conservem, & vobiscum DEUM à facie ad faciem videre mereat.

O omnes SS. Martyres, impetrate mihi, ut omnes dolores & ipsam mortem vobiscum patienter sustineam, &, sicut socius Passionum extiti, ita & gloriæ quoque socius esse merear.

O omnes SS. Confessores, impetrate mihi, ut vobiscum DEUM meum hîc dignè colere & amare, & ibi æternùm frui possim.

O omnes SS. Virgines & Viduæ, impetrate mihi, ut ad exemplum vestrum lampadem conscientiæ meæ ritè aptare, & ad nuptias cœlestes intromitti merear.

O omnes Sancti & electi DEI, impetrate mihi, ut vobiscum sanctè, felicitérque mori, & in æternum vivere, Deúmque laudare valeam.

Affectus Commendationis.

O SS. Patroni mei, commendate me, quæso, amantissimæ matri ac Dominæ meæ.

O Mater Christi amabilis, ostende, quæso, pro me ubera tua dilecto Filio tuo.

O JESU, Fili DEI, & MARIÆ Virginis, ostende, quæso, pro me vulnera tua dilectissimo Patri tuo.

O Pater clementissime, per vulnera dilecti Filij tui, per ubera sanctissimæ Genitricis ejus, per omnium Patronorum meorum, & Sanctorum merita, rogo te, propitius esto mihi maximo Peccatori.

Alij.

Subvenite Sancti DEI, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam meam, & offerentes eam in conspectu Altissimi.

Digitized by Google

O Mater mea dulcissima in tuum dulcissimum sinum commendo spiritum meum.

O JESU mi pijssime, in tua pijssima vulnera commendo Spiritum meum.

O Pater sanctissime, in tuas sanctissimas manus commendo Spiritum meum.

JESUS, MARIA, ô amores mei, in vos credo, in vos spero, vos diligo, vobis corpus & animam, vitam & finem vitæ meæ comendo. JESUS MARIA.

§. XIV.

Quid agere debeat Operarius ad ægrum, qui mente parùm valet, vocatus.

I. SI vocetur Operarius ad talem ægrum, prima cura ipsius sit, omnem conatum adhibere, ut excitet ægrum; qui, si signum aliquod dederit, poterit dicere ad eum: Adverte, Frater charissime, quòd mors tibi vicina admodum sit; oportet, ut excites te, & conscientiam expurges; agitur enim de æterna salute vel damnatione; vísne confiteri peccata, & accipere reliqua Sacramenta, ut decet verum Christianum? si annuat, excludat Sacerdos circumstantes, & hortetur, ut quærenti sibi, si per linguam non possit, saltem per nutus respondeat. Id si fecerit, absolvat illum, & ulteriùs quærat, num aliquid habeat, quod restitui oporteat, & an velit per hæredes rem examinari, & solvi, quæ ipse debere cognoscetur. Si iterum annuat, vocentur hæredes, vel testes, & coram illis iterum queratur, num illis negotium hoc committat?

II. Si potest Sacramenta SS. Eucharistiæ, & extremæ Unctionis accipere, Operarius illa afferri curet, vel ipse afferat, conferátque. Si autem illud sumere non videretur posse, aut certè periculum vomitûs esset, jubeat saltem, ut adoret illud, & extremam Unctionem accipiat.

III. Si usu rationis penitus destitutus sit, quærat, an signum aliquod dederit contritionis, vel confessionem petierit; si dedit, absolvi potest, etiamsi magnus antè peccator fuisset. Si nullum signum dedit & spes sit ad se rediturum, exspectet Operarius, aut, si abierit, moneat, ut revocetur, ubi

Digitized by Google

æger

æger ad se redierit. Si neque spes sit rationis ab eo recuperandæ, poterit illum absolvere sub conditione juxta sententiam probabilem, quæ docet Christianos, qui priùs bonæ vitæ fuisse comperti sunt, posse in agone absolvi, etiamsi nullum signum dederint, nisi tamen aliquo speciali præcepto praxis hujus sententiæ ipsi interdicta esset.

IV. Si jam confessus fuisset, qui sic dispositus invenitur, nec tamen sumpsisset Sacramentum, petatur ab eo (si usum rationis sufficientem habet) an adhuc alicujus rei conscientiâ angatur; tum SS. Eucharistia ei conferatur, quæ ei dari potest, etiamsi non esset compos mentis, si abest periculum irreverentiæ, imò extrema etiam Unctio ei conferri potest, si priùs eam vel in specie, vel in genere petierit.

V. Si nullum prorsus indicium rationis appareat, confugiat Operarius ad orationem, simúlque etiam domesticos ad eandem pro ægro faciendam, uti & alia opera bona pro ipso offerenda hortetur.

§. XV.

Quid post mortem Infirmi facere debeat Operarius.

I. POstquam obierit Infirmus, mox in genua procidat Operarius, & sequentes ex Rituali Romano preces persolvat, & adstantes ut itidem pro eo orent, hortetur.

Subvenite Sancti DEI, occurrite Angeli Domini, Suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣. Suscipiat te Christus qui vocavit te, & in sinum Abrahæ Angeli deducant te. ℟. Suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣. Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. Offerentes eam in conspectu Altissimi. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine

Digitized by Google

animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

TIbi Domine commendamus animam famuli tui N. ut defunctus sæculo tibi vivat, & quæ per fragilitatem humanæ conversationis peccata commisit; tu veniâ misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

II. Si domestici magnum ex morte amici mœrorem concipiant, soletur eos argumentis, quæ suprà allata sunt, maximè verò ostendat quam multa indicia æger amicus reliquerit, ob quæ meritò sperari possit, eum esse Sanctorum numero adscriptum. Præterea verò etiam ostendat, quàm parùm profint lamenta, imò quantùm noceant defuncto; quem in finem proderit narrare historiam de matre, quæ, cùm filium suum mortuum sine cessatione deploraret, vidit juvenes aliquot cum ingenti gaudio ad cœlum tendentes; sed filium suum lento gradu subsequi; qui causam tarditatis roganti matri ostendit in toga magnum pondus aquarum, dixitque, has esse lacrymas matris, à quibus in itinere suo impediretur; ageret proin, & in Missa potiùs lacrymas funderet, aliáque pia exercitia pro eo offerret; hæc enim meliùs sibi, quàm lacrymas, profutura.

III. Occasionem sumat astantibus revocandi in memoriam, vitæ brevitatem, vanitatem mundi, felicitatem bene morientium. Hortetur, ut ea media sedulò adhibeant, quibus beata mors obtinetur, qualia sunt frequens usus Sacramentorum, contritionis, memoria mortis, temporis cura diligens. Suadeat etiam, ut ita vitam instituant, sicut in morte eam optarent instituisse.

IV. Ipse quoque Sacerdos memor sit defuncti, & præter preces S. Ecclesiæ, quas statim post mortem dicere convenit, alias pro eo orationes offerat, maximè autem in SS. Missæ Sacrificio illius memor sit. Tandem ubi digressus fuerit, examinet se, quomodo in hoc munere se gesserit, & ipse quoque

Digitized by Google

que se excitet ad religiosè vivendum, ut mortem vitæ similem consequi mereatur.

§. XVI.

Quomodo peste grassante Operarius gerere se debeat.

I. NOverit obligatum se esse ex justitia, manere apud suos Parochianos, nisi alium sibi substituat; imò etiam teneri, loca infecta adire ad Sacramenta administranda ijs in cautibus, in quibus periculum animæ incurrunt Parochiani curæ illius commissi, quales casus ferè sunt sequentes. Primus, si infans natus esset, qui neminem haberet, à quo baptizari posset; si enim alius (etiam Laicus tantùm (adesset, non deberet se Sacerdos cum damno totius Communitatis in apertum periculum conjicere, sed plurium auxilio reservare. Secundus est, si peste infectus ita rudis sit, ut meritò dubitari possit, num contritione de peccatis perfectam eliciturus sit, tum enim tenetur ad confessionem ægri audiendā, nisi probabile sit, illum (sive quia paulò antè, seu ante paucos dies confessus est, sive quia aliàs timoratæ conscientiæ fuit) nulli peccato mortali obnoxium esse. Potest tamen in tali casu, si vel plures essent in eodē cubiculo, ut commodè unus sine altero audiri non posset, vel certè periculum contagionis immineret, ægrum absolvere, si unicum peccatum vel mortale, vel veniale expressisset. Tertius est, si æger facultate loquendi destitutus, & de quo dubium esse posset, num in statu gratiæ sit, confiteri non posset, sed communicare tamen, tum enim tenetur Sacerdos ei SS. Eucharistiam porrigere, tanquā probabile medium gratiæ in tali casu obtinendæ, in qua administratione non potest SS. Eucharistam in mensa ponere, ut ipse æger eam assumat, vel in orbe, aut patina illā offerre; sed ordinario modo porrigere debet. Quartus est, si æger ratione destitutus, & neque confessus, neque SS. Eucharistiā refectus, probabiliter tamen in statu gratiæ esse crederetur, tum enim juxta Tannerum, Filliutium, Granadum, Dianam, Præpositum teneretur etiam cum vitæ periculo Sacramentum hoc illi administrare (licet Hurtado apud Dianam contrariū sentiat) nisi ex morte sua certum & grave periculum toti Communitati immineret, tunc enim privatim hujus ægri

Digitized by Google

commodum communi bono Communitatis postponendum esset.

II. Noverit, suas partes etiam esse pro concione Populum de sequentibus admonere. 1. Ut quilibet sibi persuadeat, se esse in manifesto periculo mortis, atq; adeò per Sacramenta piè suscepta maturè sibi prospiciat. 2. Ut, cùm pestis communiter a DEO propter peccata immittatur, quisque tum pro se, tum pro tota Communitate DEUM placare studeat, & convenientibus melijs justissimam hanc DEI iram advertere. 3. Ut ij, qui peste correpti sunt, intra domos suas sese contineant, ne alios etiam inficiant; sed & ij, qui sani sunt, non temerè cum infectis agant, & in periculum se conjiciant. 4. Ut omnes, qui in templo confitentur, os non versùs Sacerdotem, sed versùs tabulam convertant, aut imaginem confessionali appensam; neque tunc alij pœnitentes propiùs accedant, ut liberiùs Sacerdos & Pœnitens cavere possint mutuum anhelitum & respirationem, neq; ab astantibus audiantur. Quintò, ut, si vocaverint Sacerdotem ad ægrum, priùs aperiant fenestras (nisi frigoris asperitas, aut nebulosus aër id impediat) deinde igne ex odoriferis lignis, aut ramusculis excitato aërem priùs purgent. Sextò, ut, si ex una parte nullius peccati gravioris sibi conscij sint; ex altera verò parte cogitare possint, Sacerdotem contagione corripiendum, si Sacramenta illis distribuat, sicque subsidium necessarium communitati subtrahendū, abstineant amore Proximi à petitione talium Sacramentorum; certóque sibi persuadeant, per hunc actum charitatis recuperaturos eos, quod ex Sacramentorum susceptione alioqui obtinuissent. Septimò, ut, dum sani sunt, maturè se spiritualibus remedijs contra pestē muniant. Præ cæteris efficaciora videntur istà: dolor sincerus de peccatis, opera pœnitentiæ, certæ preces ad B. V. S. Sebastianum, S. Carolum Borromæum &c. maximè verò Litaniæ Lauretanæ, Rosarium, vel ipsa etiam salutatio Angelica recitata multis profuerunt ad pestem avertendam. Octavò juverit etiam ostendere, quam cautè in cura ægrorum suscipienda adhibere, & quæ ordinariè media corporalia ab ipsis etiam plebeis & pauperibus hominibus adhiberi possint.

III. Præter industrias spirituales supra recensitas, quibus utique Sacerdos sc ante omnes alios munire debet, alia

Digitized by Google

etiam

etiam media & industriæ sedulò ab ipso sunt adhibēdæ, quæ quidem à prudentibus viris sequentes plerumq; censentur. Prima est, ut summâ diligentiâ curet, ne unquam ad infectos jejunus accedat; itaque convenit, ut maturè celebret, dein jusculum, vel vinum medicatum sumat ex herba absynthij, scordij, cardui benedicti, dictamni Cretici, corticibus citri exsiccati, radicibus pimpinellæ, ex quibus sacculus vino impositus conficitur. Secunda, ut infectos aditurus habeat vestem attritam; laneæ enim novæ, vel villosæ pelles plus periculi habent; interiores magis convenit esse ex corio, quam laneas, omnes verò vestes postquam redierit, igne purgentur. Tertia, ut manè aliquas partes corporis oleo scorpionum, vel alio alexipharmaco illinat, v. g. circa cor sub axillis, retro auriculas, ac deniq; ipsos pulsus. In ipso accessu ad ægrotum extrema labia, nares, tempora balsamo vel aceto ad hunc usum confecto inungi debent. Quarta est, ut, antequam ad ægrum eat, manus & faciem aquâ lavet, cui permixtum sit acetum vel vinum, in quo aliquæ herbæ odoriferæ maceratæ fuerint, quales sunt absynthium, salvia, rutha, melissa, majoran, hyssopus, artemisia, spicanardus &c. eædem herbæ si circa locum ægri sparsæ sint, & subinde moveantur, & confricentur, mirè aërem infectum temperant. Idem præstat acetum aspersum subinde lecto ægri. Quinta, ut, si infectus adeò æger non sit, & regionis ac locorum consuetudo permittat, ad januam domûs, vel aliquem locum patentiorem eum deferri jubeat. Sexta. Curet, ut ante ingressum suum æger in lecto ita componatur, ut commodè confiteri possit. Attendat insuper, ne æger multùm se moveat in præsentia sua, aut lectum aperiat. Non minùs ipse etiam Sacerdos ab omni contactu ægri abstineat, ideóq; nec manum salutandi gratiâ porrigat, neq; pulsum ægri exploret, neq; loca infecta & carbunculos cōtrectet, nec etiam curiosè cupiat aspicere, ne fortè inde horrorē concipiat. Septima. Sollicitè curandū est, ne ægri anhelitum excipiat; ex hoc enim facillimè hauriri potest venenum. Itaque sequentes cautelas adhibeat. 1. Supra ægrum se non inclinet; si proin lectus sit humilis, poterit vel super ligneum scabellum sedere, vel flexis genibus audire; sella autem ex panno villoso omnino non est admittenda,

Digitized by Google

propter pilos in ipsa inclusos. 2. Aurem ei non admoveat, sed potiùs ad vocem elatiorem ægrum hortetur. 3. Non ex adverso ægri, sed potiùs ad latus vel à tergo consistat. 4. Inter ipsum & confitentem non procul ab ore candela accensa intercedat. Probantur maximè illæ candelæ, quæ majorem ignem fovent; aliqui Medici ad hunc usum speciales confecerunt ex rebus odoriferis, quæ scilicet ignē foveant, & suffitum præstent. Apud ditiores proderit plures candelas circa lectū accensas habere. 5. Os & nares vel abluantur, vel sæpiùs tingantur strophiolo intincto in aceto Bezoartico, vel alio Alexipharmaco. Nona. Confessionem ita audiat, ut essentialiter quidem nihil intermittat, à supervacaneis tamen abstineat, ne longior mora sit necessaria. Quam ad rem juverit efficacia quædam dicta vel facta Sanctorum in promptu habere, quibus breviter & contritionem in ægris, & patientiam ad tolerandum malum possit excitare: quòd si necessitas confessionis exigat longiorem moram, omnino juverit subinde aëris purioris recipiendi gratiâ fenestram vel alium patentiorem locum adire. Decima. Quàm primùm aliqua pestilentiore aurâ se inflatū senserit, statim sudorifero aliquo hausto vel bolo, quales sunt ex Theriaca, ovo aureo, vel Bezoare sudorem eliciet; & cum sudore venenum propellet: quod etiam, cùm nondum infectus est, quavis minimùm hebdomade est faciendum. Undecima. Cùm nonnunquam contingat, ut infecti etiam ad templum confessionis gratiâ penetrent, pro majori securitate semper studeat penes se habere amuleta, & aliis præservativis se munire; minimùm verò tempora, os, nares inungat balsamo vel aceto, & perforatos nodulos penes se habeat, in quibus spongia aceto, vel ex rutha vel oleo juniperi intincta sit, ut eorū odore spiritus subinde recreentur. Duodecima. Juverit, si Operarius animum priùs corroboret, ne, si forsan præter ipsius expectationem veniat infectus, subito & nimio terrore afficiatur, & periculum inde sibi creet. Ut verò tantò minus periculum mortis timeat, sæpe ob oculos sibi ponat præstantiam hujus charitatis, quam ex eo satis colligere potest, quòd talis mors ordinariè à Doctoribus Martyrio comparetur. Tertia decima. Postquam infectum aliquem audivit, consultum videtur, aliud quasi agendo à Confessionali domum secedere,

Digitized by Google

& se

& se ad ignem ramusculis juniperi excitatum purgare, facie aceto aquâ mixto lavare, auram liberam captare; quâ re & sibi, & alijs consulet. Si necessitas non urgeat, expedit idem confessionale non repetere, donec populo dilapso sedes per ignem vel aspersionē aut lotionem aquę ex rutha purgetur. Quartadecima. Persona, quam constat esse infectam, moneatur, ut vel domum suam Confessarium vocet, vel eo tempore veniat, quo homines non sunt in templo, tunc enim extra confessionale eam audire posset in tanta distantia, quæ moraliter careret periculo. Quintadecima. Denique peste cessante, & se per divinam gratiam servato, gratias DEO debitas persolvat, eíq; humili animo omnia, quæ egit, accepta referat, séque ad ulteriores casus præparet, offerátque.

§. XVII.

Variæ preces apud ægros & moribundos dicendæ.

I. Cùm, ut suprà monui, inter præcipua media, quibus ad solatium & auxilium Infirmorum & Moribundorū uti potest Operarius, meritò crebra & devota oratio censeatur, & ea maximè, quæ in Ritualibus ab Ecclesia præscribitur; talia autem Ritualia ad manus semper non haberi commodè queant, ideo rogatus ab aliquibus, ut eas libello huic insererem, ad calcem illius apponere commodissimum est visum.

MEMBRUM I.

Preces ab Operario, priusquam ab Infirmo discedat, recitandæ.

1 Quando discedere vult Operarius ab Infirmo, unum ex Psalmis Quatuor prioribus Pœnitentialibus, vel Psalmum 90. Qui habitat &c. supra Infirmum dicere poterit; eíque sequentes juxta Rituale Romanum subjungere.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvum fac servum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de Sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius ini-

Digitized by Google

iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. Super lectum doloris ejus. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, cui proprium est misereri semper, & parcere: suscipe deprecationem nostram: ut nos, & hunc famulum tuum, quos delictorum catena constringit, miseratio tuæ pietatis clementer absolvat.

Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilij tui super infirmum famulum tuum ostende virtutem, ut ope misericordiæ tuæ adjutus, Ecclesiæ tuæ sanctæ incolumis representari mereatur.

Concede hunc famulum tuum, quæsumus Domine Deus, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere; & gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione, à præsenti liberari tristitia, & æterna perfrui lætitia. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Benedictio DEI omnipotentis, Patris †, & Filij, & Spiritus sancti, descendat super te, & maneat semper. ℟. Amen.

MEMBRUM II.

Psalmi & Evangelia cum Precibus pro temporis opportunitate & ægrotantium pio desiderio, Operantique arbitrio dicendæ.

Psalmus 6.

DOmine ne in furore tuo arguas me, &c. *In fine* Gloria Patri. Sicut erat. *ut sup. fol. 84.* Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. ℣. Sequentia

Digitized by Google

sancti

ſancti Evangelij ſecundùm Matthæum. ℟. Gloria tibi Domine.

Dum Sacerdos dicit : Sequentia ſancti, *& faciat ſignum Crucis de more ſuper ſe in fronte, ore, & in pectore, ſimiliter ſuper infirmum, ſi fuerit maſculus, & is ob infirmitatem non poteſt ſe ſignare.*

Si autem fuerit femina, dum Sacerdos ſe ſignat, illa per ſemetipſam in locis prædictis ſe ſignet. ſi poteſt; ſi verò non poteſt, alia mulier eam ſignet, & hoc idem in ſequentibus Evangelijs ſervetur.

Matth. 8.

IN illo tempore : Cùm introiſſet JESUS Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi JESUS: Ego veniam, & curabo eum. Et reſpondens Centurio ait: Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alij, Veni, & venit; & ſervo meo: Fac hoc, & facit. Audiens autem JESUS miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël. Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum: filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Et dixit JESUS Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Oremus.

OMnipotens ſempiterne Deus, ſalus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo

Digitized by Google

N. pro

N. pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut reddita sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat actiones. Per Christum Dominum nostrum, ℟. Amen.

Psalmus 15.

COnserva me Domine, quoniam speravi in te: dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

Sanctis, qui sunt in terra ejus: mirificavit omnes voluntates meas in eis.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.

Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara est mihi.

Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & usque ad noctem increpuerunt me renes mei.

Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commoveat.

Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo; delectationes in dextera tua usque in finem.

Gloria Patri, Sicut erat &c.

Digitized by Google

℣. Do-

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.
℣. Sequentia sancti Evangelij secundùm Marcum.
℟. Gloria tibi Domine.

Marc. 16.

IN illo tempore: Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis JESUS, & exprobavit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Oremus. *Oratio.*

VIrtutum cælestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem, & omnem infirmitatem præcepti tui potestate depellis: adesto propitius huic famulo tuo *N.* ut fugatis infirmitatibus, & viribus receptis, nomen sanctum tuum, instaurata protinus sanitate, benedicat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Psalmus 19.

EXaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen DEI Jacob.

Mittat tibi auxilium de Sancto: & de Sion tueatur te.

Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum tuum pingue fiat.

Tribuat tibi secundùm cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.

Læta-

Digitized by Google

Lætabimur in salutari tuo: & in nomine DEI nostri magnificabimur.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Exaudiet illum de cælo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ ejus.

Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini DEI nostri invocabimus.

Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus, & erecti sumus.

Domine salvum fac regem: & exaudi nos in die, qua invocaverimus te Gloria Patri.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.
℣. Sequentia sancti Evangelij secundùm Marcum.
℟. Gloria tibi Domine.

Luc. 4.

IN illo tempore: Surgens JESUS de synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febri, & dimisit illam, & continuò surgens ministrabat illis. Cùm autem sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad JESUM. At ille singulis manus imponens, curabat eos.

Oremus. *Oratio.*

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui fragilitatem humanæ conditionis, infusa virtutis tuæ dignatione, confirmas, ut salutaribus remediis pietatis tuæ corpora nostra & mentes vegetentur: super hunc famulum tuum propitius intende; ut omni necessitate corporeæ infirmitatis exclusa, gra-

Digitized by Google

sa, gratia in eo pristinæ sanitatis perfectè reparetur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Psalmus 85.

INclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego.

Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, DEUS meus, sperantem in te.

Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die, lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

Quoniam tu Domine suavis & mitis: & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.

Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meæ.

In die tribulationis meæ clamavi ad te: quia exaudisti me.

Non est similis tui in dijs Domine: & non est secundùm opera tua.

Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine: & glorificabunt nomen tuum.

Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es DEUS solus.

Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo: & glorificabo nomen tuum in æternum.

Quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex inferno inferiori.

Deus iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quæsierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo.

Digitized by Google

Et tu Domine DEUS miserator, & misericors: patiens, & multæ misericordiæ, & verax.

Respice in me, & miserere mei: da imperium tuum puero tuo, & salvum fac filium ancillæ tuæ.

Fac mecum signum in bonum, ut videant, qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adjuvisti me, & consolatus es me.

Gloria Patri, Sicut erat.

℣. Dominus vobiscum; ℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Sequentia sancti Evangelij secundùm Joannem.

℟. Gloria tibi Domine.

Joan. 5.

IN illo tempore: Erat dies festus Judæorum; & ascendit JESUS Jerosolymam. Est autem Jerosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundùm tempus in piscinam, & movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cùm vidisset JESUS jacentem, & cognovisset, quia multum jam tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei JESUS: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die

Digitized by Google

in die illo. Dicebant ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula. Interrogavêrunt ergo eum. Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula? Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. JESUS autem declinavit à turba constituta in loco. Postea invênit eum JESUS in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

Oremus.

REspice Domine famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem, & animam refove, quam creâsti, ut castigationibus emendatus, continuò se sentiat tuâ medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Psalmus 90.

QUi habitat in adjutorio Altissimi: in protectione Dei cæli commorabitur.

Dicet Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.

Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis ejus sperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus; non timebis à timore nocturno.

A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incursu, & dæmonio meridiano.

Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

Digitized by Google

Verumtamen oculis tuis considerabis: & retributionem peccatorum videbis.

Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum.

Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam Angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.

In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Super aspidem & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.

Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.

Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum.

Gloria Patri. Sicut erat.

Oremus. *Oratio.*

OMnipotens sempiterne Deus, infirmitatem famuli tui propitius respice, atque ad protegendum eum dexteram tuæ Majestatis extende. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Completâ Oratione ultimâ, Sacerdos imponat dexteram manum super caput infirmi, & dicat:

Super ægros manus imponent, & bene habebunt. JESUS Matiæ Filius, mundi salus, & Dominus, meritis & intercessione sanctorum Apostolorum suorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, sit tibi clemens & propitius. Amen. *Postea dicat:*

Vers. Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

Vers.

Digitized by Google

Vers. Initium sancti Evangelii secundùm Joannem. *Resp.* Gloria tibi Domine.

Joann. 1.

IN principio erat verbum: & Verbum erat apud Deum: & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine: ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum. In Mundo erat: & Mundus per ipsum factus est: & Mundus eum non cognovit. In propria venit: & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: his, qui credunt in nomine ejus. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex Deo nati sunt. ET VERBUM CARO FACTUM EST: & habitavit in nobis, (& vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis. *Resp.* Deo gratias.

Postea benedicens infirmum subjungat, dicens:

Benedictio Dei omnipotentis Patris †, & Filij, & Spiritûs sancti, descendat super te, & maneat semper. *Resp.* Amen.

Deinde aspergat eum Aquâ benedictâ.

Si fuerint plures infirmi in eodem cubiculo vel loco, preces & orationes predicta dicantur super eos in numero plurali.

Digitized by Google

Quæ omnia etiam poterunt arbitrio Sacerdotis breviora fieri.

MEMBRUM III.

Ordo Commendationis Animæ.

Kyrie eleïson.
Christe eleïson.
Kyrie eleïson.

Sancta MARIA,	Ora pro eo.
Omnes sancti Angeli & Archangeli,	orate pro eo:
Sancte Abel,	ora.
Omnis Chorus Justorum,	orate.
Sancte Abraham,	ora.
Sancte Joannes Baptista,	ora:
Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ,	orate:
Sancte Petre,	ora:
Sancte Paule,	ora:
Sancte Andrea,	ora.
Sancte Joannes,	ora:
Omnes sancti Apostoli & Evangelistæ,	orate.
Omnes sancti Discipuli Domini,	orate.
Omnes sancti Innocentes,	orate:
Sancte Stephane,	ora:
Sancte Laurenti,	ora:
Omnes sancti Martyres,	orate.
Sancte Sylvester,	ora.
Sancte Gregori,	ora.
Sancte Augustine,	ora.
Omnes sancti Pontifices & Confessores,	orate.
Sancte Benedicte,	ora.
Sancte Francisce,	ora.
Omnes sancti Monachi & Eremitæ,	orate:
Sancta Maria Magdalena,	ora.

Digitized by Google

Sancta

Sancta Lucia, ora.
Omnes sanctæ Virgines & Viduæ, orate.
Omnes Sancti & Sanctæ DEI, Intercedite pro eo.
Propitius esto, Parce ei Domine.
Propitius esto, Libera eum Domine.
Ab ira tua, Libera.
A periculo mortis, Libera.
A mala morte, Libera.
A pœnis Inferni, Libera.
Ab omni malo, Libera.
A potestate diaboli, Libera.
Per Nativitatem tuam, Libera.
Per Crucem & Passionem tuam, Libera.
Per Mortem & Sepulturam tuam, Libera.
Per gloriosam Resurrectionem tuam, Libera.
Per admirabilem Ascensionem tuam, Libera.
Per gratiam Spiritûs sancti paracliti, Libera.
In die Judicii, Libera.
Peccatores, Te rogamus audi nos.
Ut ei parcas, Te rogamus.
Kyrie eleïson.
Christe eleïson.
Kyrie eleïson.

Deinde cùm in agone sui existûs anima anxiatur, dicantur sequentes Orationes.

PRoficiscere anima Christiana de hoc mundo, in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creavit: in nomine JESU Christi Filii Dei vivi, qui pro te passus est: in nomine Angelorum & Archangelorum: in nomine Thronorum & Dominationum: in nomine Principatuum & Potestatum: in nomine Cherubim

Digitized by Google

& Seraphim; in nomine Patriarcharum & Prophetarum: in nomine sanctorum Apostolorum & Evangelistarum: in nomine sanctorum Martyrum & Confessorum: in nomine sanctorum Monachorum & Eremitarum; in nomine sanctarum Virginum, & omnium Sanctorum & Sanctarum DEI; hodie sit in pace locus tuus, & habitatio tua in sancta Sion. Per eundem Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Oratio.

DEUS misericors, Deus clemens, Deus, qui secundùm multitudinem miserationum tuarum peccata pœnitentium deles, & præteritorum criminum culpas veniâ remissionis evacuas: respice propitius super hunc famulum tuum *N.* & remissionem omnium peccatorum suorum totâ cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renova in eo piissime Pater, quidquid terrenâ fragilitate corruptum, vel quidquid diabolicâ fraude violatum est: & unitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituum, miserere lacrymarum ejus: & non habentem fiduciam, nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

COmmendo te omnipotenti DEO, charissime frater, & ei, cujus es creatura, committo: ut cùm humanitatis debitum morte interveniente persolveris, ad Auctorem tuum, qui te de limo terræ formaverat, revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ de corpore splendidus Angelorum cœtus occurrat: judex Apostolorum tibi senatus adveniat; candidatorum

Digitized by Google

rum tibi Martyrum Triumphator exercitus obviet: liliata rutilantium te Confessorum turma circumdet: jubilantium te Virginum chorus excipiat: & beatæ quietis in sinu Patriarcharum te complexus astringat; mitis atque festivus Christi JESU tibi aspectus appareat, qui te inter assistentes sibi jugiter interesse decernat. Ignores omne, quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi deterrimus Satanas cum satellitibus suis: in adventu tuo te comitantibus Angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: & justi epulentur, & exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur & erubescant omnes tartareæ legiones, & ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te à cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Liberet te ab æterna morte Christus, qui pro te mori dignatus est. Constituat te Christus Filius Dei vivi intra Paradisi sui semper amœna virentia, & inter oves suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te absolvat; atque ad dexteram suam in electorum suorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, & præsens semper assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina Beatorum, contemplationis divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

Digitized by Google

Oratio.

SUscipe Domine servum tuum in locum sperandæ sibi salvationis à misericordia tua. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui ex omnibus periculis inferni, & de laqueis pœnarum, & ex omnibus tribulationibus. *Resp* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Enoch & Eliam de communi morte mundi *R.* Amẽ.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Noë de diluvio. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Abraham de Ur Chaldæorum. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Job de passionibus suis. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Isaac de hostia, & de manu Patris sui Abrahæ. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Loth de Sodomis, & de flamma ignis. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Moysen de manu Pharaonis Regis Ægyptiorum. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Danielem de lacu leonum. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti tres pueros de camino ignis ardentis, & de manu Regis iniqui. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Susannam de falso crimine. *Resp.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti David de manu Regis Saul, & de manu Goliæ. *Resp.* Amen.

Digitized by Google

Libe-

Libera Domine animam servi tui, sicut liberâsti Petrum & Paulum de carceribus. *Resp.* Amen.

Et sicut beatissimam Theclam Virginem & Martyrem tuam de tribus atrocissimis tormentis liberâsti, sic liberare digneris animam hujus servi tui, & tecum facias in bonis congaudere cœlestibus. *Resp.* Amen.

Oratio.

COmmendamus tibi Domine animam famuli tui *N.* precamúrque te, Domine JESU Christe, Salvator mundi, ut propter quam ad terram misericorditer descendisti, Patriarcharum tuorum finibus insinuare non renuas. Agnosce Domine creaturam tuam, non à diis alienis creatam, sed à te solo DEO vivo & vero: quia non est alius DEUS præter te, & non est secundùm opera tua. Lætifica, Domine, animam ejus in conspectu tuo, & ne memineris iniquitatum eius antiquarum, & ebrietatum, quas suscitavit furor, sive fervor mali desiderii. Licèt enim peccaverit, tamen Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non negavit, sed credidit, & zelum DEI in se habuit, & DEUM, qui fecit omnia, fideliter adoravit.

Oratio.

DElicta juventutis, & ignorantias ejus, quæsumus, ne memineris Domine, sed secundùm magnam misericordiam tuam memor esto illius in gloria claritatis tuæ. Aperiantur ei cœli, collætentur illi Angeli. In regnum tuum Domine servum tuum suscipe. Suscipiat eum sanctus Michaël Archangelus DEI, qui militiæ cœlestis meruit principatum. Veniant illi obviam sancti Angeli DEI, & perducant eum in civitatem cœlestem Jerusalem. Suscipiat eum beatus Petrus Apostolus, cui à DEO claves

Digitized by Google

regni cœlestis traditæ sunt. Adjuvet eum sanctus Paulus Apostolus, qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro eo sanctus Joannes electus DEI Apostolus, cui revelata sunt secreta cœlestia. Orent pro eo omnes sancti Apostoli, quibus à Domino data est potestas ligandi atque solvendi. Intercedant pro eo omnes Sancti & Electi DEI, qui pro Christi nomine tormenta in hoc sæculo sustinuerunt: ut vinculis carnis exutus, pervenire mereatur ad gloriam regni cœlestis: præstante Domino nostro JESU Christo: Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

MEMBRUM IV.

Tres piæ & utiles morientibus Orationes cum tribus Pater & Ave in agone mortis recitandæ.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Ave Maria. *Oratio.*

DOmine JESU Christe, per tuam sanctissimam agoniam & orationem, quâ orâsti pro nobis in monte Oliveti, quando factus est sudor tuus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: obsecro te, ut multitudinem sudoris tui sanguinei, quem præ timoris angustia copiosissimè pro nobis effudisti, offerre & ostendere digneris DEO Patri omnipotenti contra multitudinem omnium peccatorum hujus famuli tui *N.* & libera eum in hac hora mortis suæ ab omnibus pœnis & angustiis, quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas Deus in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Ave Maria.

Oratio.

Digitized by Google

Oratio.

DOmine IESU Christe, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obsecro te, ut omnes amaritudines passionum & pœnarum tuarum, quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in cruce, maximè in illa hora, quando sanctissima anima tua egressa est de sanctissimo corpore tuo, offerre & ostendere digneris DEO Patri omnipotenti pro anima hujus famuli tui *N.* & libera eum in hac hora mortis ab omnibus pœnis & passionibus, quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas DEUS in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Ave Maria.

Oratio.

DOmine IESU Christe, qui per os Prophetæ dixisti: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans; obsecro te, ut eandem charitatem tuam, quæ te de cœlis in terram ad tolerandas omnium passionum tuarum amaritudines attraxit, offerre & ostendere digneris DEO Patri omnipotenti pro anima hujus famuli tui *N.* & libera eum ab omnibus passionibus & pœnis, quas pro peccatis suis timet se meruisse. Et salva animam ejus in hac hora exitûs sui. Aperi ei januam vitæ, & fac eum gaudere cum Sanctis tuis in gloria æterna. Et tu piissime Domine IESU Christe, qui redemisti nos pretiosissimo Sanguine tuo, miserere animæ hujus famuli tui, & eam introducere digneris ad semper virentia & amœna loca Paradisi, ut vivat tibi amore indivisibili, qui à te, & ab Electis tuis nunquam separari

Digitized by Google

potest

potest. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas DEUS in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

MEMBRUM V.

Protestationes S. Caroli Borromæi utilissimè Infirmis prælegendæ.

PROTESTATIO I.

IN nomine Sanctissimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, ego infelix & miser peccator, N. protestor in præsentia tua, ô Angele DEI, assignate mihi à Divina Majestate pro ductore, cùm primùm natus sum, velle & desiderare me mori in ea sola, vera & Catholica fide, quam sancta Romana, & Apostolica tenet, & profitetur Ecclesia, & in qua omnes Sancti, quotquot fuerunt unquam uspiam, mortui sunt: nec desidero diutius vivere, quàm placeat Deo meo, cui omnem meam voluntatem integrè & ex toto subjicio.

PROTESTATIO II.

PRotestor etiam, ô Angele DEI, desiderare & velle me sub tua sancta custodia ac protectione, discedere ex hac vita, cum spe Divinæ misericordiæ sine ulla titubatione in fide, non obstante quâcunque multitudine, & gravitate peccatorum meorum: certò sciens, ac firmissimè credens, etiam unam solam guttam pretiosissimi Sanguinis Domini nostri Jesu Christi sufficientem futuram fuisse, non solùm ut me salvaret, sed universum etiam genus humanum, quin & mille mundos, si ita placitum fuisset Divinæ suæ Majestati.

PROTESTATIO III.

SImiliter protestor, ô Angele sancte, petere me ex intimo corde, participem fieri misericordiæ Redempto-

Digitized by Google

demptoris, & Domini mei JESU, remissionémque omnium peccatorum meorũ consequi, sciens, quòd ipse eam nulli peccatori quantumvis gravi, & abominabili, neget, ritè contrito & confesso, idque per & propter merita amarissimæ suæ Passionis, & Mortis, & virtutem pretiosissimi sanguinis sui pro me indignissimo in ligno crucis copiosè effusi; per merita denum sanctissimæ Matris suæ, Virginisque MARIÆ, & omnium Sanctorum & Angelorum.

PROTESTATIO IV.

ITerum protestor, sanctissime mi Custos, supplicare me Divinæ pietati, ut dignetur me recipere in numerum eorum, quos ab æterno prædestinavit in suam gloriam: etiamsi oporteret me pati ob peccata mea in Purgatorio ad novissimum usque Judicii diem, dummodo tandem per ipsius infinitam misericordiam, consequar vitam æternam.

PROTESTATIO V.

SAnctissime & vigilantissime Custos, protestor demum, constituere me te procuratorem testamenti, & ultimæ voluntati animæ meæ, ad impetrandum mihi à Domino meo JESU tres gratias. Prima est, ut mihi donet unum solum lachrymosum suspirium ex infinitis illis, quæ habuit ipse, dum per tres horas vivus fuit in cruce, quorum efficacia & virtute mitigentur lachrymabiles illi singultus, cordisque pressuræ, & angustiæ, quibus in hora mortis affligar. Et ut gloriosissima Mater DEI MARIA dignetur me vel unico etiam aspectu ex iis, quos ipsa sub cruce stans habuit, defigendo in unicum Filium suum virgineos oculos; suscipiendo me in eorum numerum, qui ejus precibus, & meritis in die Judicii obtine-

Digitized by Google

bunt

bunt salutem, & vitam sempiternam. Altera gratia est, ut tu, fidelissime Custos meus, in illa potissimùm hora mihi succurras; quando anima mea separabitur à corpore meo, ut inveniam benignum Judicem, meritô flagrantissimæ illius Charitatis, quâ paternum ipsius pectus in cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ultima demum gratia est, ut tu idem piissime Custos meus, animam meam tibi habeas commendatam, eámque de ergastulo corporis egressam, dextræ tuæ potentiâ Redemptori meo offeras, ut eum unà tecum, & Sanctis omnibus in Cœli gaudiis videam, perfectè amem, eóque æternaliter fruar, cui sit laus, honor, & gloria in omnem æternitatem, Amen.

MEMBRUM VI.

Orationes pro Moribundo dicendæ.

AD SS. TRINITATEM.

TE summa DEUS Trinitas, omnipotens æterne DEUS, qui es semper, & per omnia Deus benedictus in sæcula, quem omnis spiritus laudat, supplicitèr deprecamur, ut per meritum illius ineffabilis & excellentissimæ Charitatis, quâ dilectissimus Filius tuus Dominus noster JESUS Christus, homo fieri dignatus est: quâ etiam pro salute nostra, vincula, opprobria, convitia, flagella, sputa, alapas, coronam spineam, ac amarissimam mortem amorosè passus est: ac etiam per meritum glorioßissimæ, ac beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, qui tibi ab initio Mundi placuerunt: necnon per virtutem clavium spiritualium, quas clementissimè, bone JESU, Ecclesiæ tuæ Ministris tradidisti, ut huic famulo tuo in extremis laboranti, misericordi-

Digitized by Google
ter

ter indulgere digneris omnia peccata sua, quæ ab hora sacri Baptismatis, usq; ad præsens, quoquo modo, malitiâ, miseriâ, ignorantiâ, ac fragilitate commisit: & ipsum per sanctas indulgentias, & absolutiones ex thesauris tuæ immensæ Charitatis indultas, restituere digneris in illam puritatem, innocentiam ac spiritualem claritatem, quas in Baptismate donare dignatus es. Dignare etiam, suavissime Domine IESU Christe, ab omni aspectu & terrore Dæmonum eum tueri, & propter glorioſi nominis tui honorem, ipsum in conspectu Divinæ Majestatis tuæ gratum reddere, ut, dulcissime Pater ac amabilissime Redemptor bone IESU, & sanctissime Paraclete Spiritus, merito omnium Sanctorum tuorum, & præsertim sacratissimæ Passionis tuæ clementer suscipias, te perenni jubilo in cælorum beatissimo regno æternaliter fruiturum. Amen.

AD PASSIONEM CHRISTI.

Vers. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi. *Resp.* Quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum.

DEUS, qui pro redemptione mundi voluisti nasci, circumcidi, à Judæis reprobari, à Juda traditore osculo tradi, vinculis alligari? sicut Agnus innocens ad victimam duci, atque conspectibus Annæ, Caiphæ, Pilati, & Herodis indecenter offerri; à falsis testibus accusari, flagellis & opprobriis vexari, sputis conspui, spinis coronari, colaphis cædi, arundine percuti, facie velari, & vestibus exui, cruci clavis affigi, in cruce levari, inter latrones deputari, felle & aceto potari, & lanceâ vulnerari: Tu Domine, per has sanctissimas pœnas tuas, quas ego indignus

Digitized by Google

gnus recolo, & per sanctam crucem & Mortem tuam libera me (*vel, si alius dicit pro eo* libera famulum tuum *N*) à pœnis inferni, & perducere digneris, quò perduxisti latronem tecum crucifixum. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

AD JESUM.

O Bone Jesu, ô piissime Jesu, plene misericordiâ, & pietate: O dulcis Jesu, secundùm magnam misericordiam tuam miserere huic famulo tuo infirmo; O clementissime Jesu, te deprecamur per illũ sanguinem pretiosum, quẽ pro peccatoribus effundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates ipsius, & respicias in illum humiliter veniam deprecantem, & hoc sanctum Nomen Jesus invocantem. O Nomen Jesu, nomen delectabile, nomen Jesu, nomen confortans! Quid est enim Jesus, nisi Salvator? Ergo Jesu propter nomen sanctum tuum, estò ei Jesus, & salva eum: ne permittas eum damnari, quem de nihilo creâsti: O dulcis Jesu recognosce, quod tuum est, & absterge, quod alienum est. O benignissime Jesu, miserere ei, dum tempus est miserendi; & ne damnes eum in tempore judicandi. Non enim mortui laudabunt te, Domine, neque omnes, qui descendunt in infernum. O amantissime Jesu, O desideratissime Iesu, O mitissime Iesu, O Iesu salus in te credentium, O Iesu salus ad te confugientium, O Iesu dulcis remissio peccatorum omnium. O Iesu Agnus DEI, O Iesu fili David, O Iesu fili Mariæ Virginis, libera famulum tuum ab omnibus tentationibus, quibus eum angustiatum esse cognoscis, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis,

Digitized by Google

lis, qui eum custodiat, foveat, protegat, visitet, & defendat, atque animam ipsius in hora exitûs sui in Paradisum exultationis deducendum illico suscipiat. Resp. Amen.

Vers. Sit Nomen Domini benedictum.

Resp. Ex hoc, nunc & usque in sæculum.

AD B. VIRGINEM.

I. VIrgo clementissima DEI Genitrix MARIA, ob illius doloris gladium, qui tuam særatissimam animam pertransivit, quando cernebas filium tuum nudum in cruce pendentem, clavis perforatum, cruore perfusum, plagis ac vulneribus laceratum, adjuva animam servi tui, ut compassionis tuæ gladio, diviníque timoris, ac amoris lanceâ transverberetur, & sic omnis peccati humor noxius effluat, mundatóque à vitijs pectore terrena despiciat, & toto affectu ad cœlestia anhelet.

II. MARIA Virgo Sanctissima ob acerbum illum doloris sensum, quem experta es, quando JESUM Filium tuum præ dolore clamantem, & te Joanni commendantem audivisti: Exaudi preces, quas ad aures tuæ pietatis, pro famulo tuo fundimus, eíque in obitu suo subveni, & ejus spiritum clementissimo Filio tuo commendo: ut maternâ tuâ interventione à terroribus, & tormentis eruatur ad desideratam cœlestis patris regionem te comitante perveniat.

III. Beata Virgo MARIA, per terrorem, & horrorem illum gravissimum, quo maternum pectus tuum contremuit, quando filium tuum dilectissimum Dominum Nostrum JESUM Christum ab impijs captum, ligatum, tractum ad supplicia, & ab

Digitized by Google

omnibus derelictum iuaudisti; adjuva famulum tuum in extremis constitutum, ut de præteritis delictis contritionem veram eliciat, ne forte in hoc obitu suo adversarii occursum paveat, tremendique Judicis aspectum accusante conscientiâ contremiscat, sed potiùs ope tuâ desideratam ejus faciem in jubilo videat, & tecum gaudiis æternis perfruatur.

IV. Virgo dulcissima DEI Genitrix MARIA, per cruciatus, & angustias tuas, quas sustinuit cor tuum, quando Filius tuus Dominus Noster JESUS Christus clamantibus Judæis: crucifige, crucifige: morti adjudicatus est, & supplicio crucis addictus, subveni huic famulo tuo in extremis laboranti, ne mortis æternæ contra eum sententia proferatur, sed potiùs ad vitam lætus te intercedente transeat sempiternam.

V. Intemerata & in æternum benedicta Virgo MARIA, famulo tuo in hoc extremæ necessitatis articulo subveni, illos tuos misericordes oculos ad illum converte: ostende illi dulcissimam faciem tuam, & in virtute S. crucis inimicos ejus omnes disperde. Libera eum ex omni angustiâ, ut tecum, & cum beatis spiritibus suis Redemptori suo æternas referat gratiarum actiones. Reminiscere miserationum tuarum, ô Mater misericordiæ, & secundùm multitudinem miserationum tuarum animæ illius opitulare.

MARIA Mater gratiæ,
Mater misericordiæ,
Tu eum ab hoste protege,
Et hora mortis suscipe. Amen.

AD S. MICHAELEM.

SAncte Michaël Archangele, succurre huic animæ apud altissimum Judicem. O invictissime pugil, assiste

Digitized by Google

assiste huic famulo tuo in extremis laboranti, & eum potenter à dracone infernali defende, & à visione, fraudéque malorum spirituum. Insuper exoramus te, ut in hac extrema hora vitæ ipsius, animam ejus benignè suscipias, ac suaviter in sinum tuum recipias, illámque in locum refrigerij, lucis & pacis perducas cum Domino JESU æternalium regnaturam, Amen.

MEMBRUM VII.

Orationes pro felici morte obtinenda.

Ad IESUM in cruce expirantem.

DOmine JESU Christe, per dolores ac cruciatus illos tremendos, quos sustinuisti pro me, maximè in illa hora, qua sacratissima tua anima egressa est de corpore tuo benedicto, miserere peccatricis animæ meæ in egressu ejus.

Horâ mortis meus flatus
Intret JESU tuum latus.

AD B. VIRGINEM MARIAM
Christo morienti adstantem.

BEatissima Virgo MARIA recordare tristissimæ illius horæ, quâ Filio tuo adstitisti in cruce morienti.

Per dolorem hunc tam fortem
Et per nati tui mortem,
Per sacra ejus vulnera
Et sanguinis ejus merita,

2.

In hora mortis ultima
Adsis mihi charissima.
Horâ mortis meus flatus
Intret JESU tuum latus.

Digitized by Google

Ad SS. CHRISTO morienti adstantes.

S. Joannes, S. Joseph ab Arimathia, S. Nicodeme, S. Maria Magdalena, S. Maria Jacobi, S. Salome, S. Veronica, cæteríque Sancti & Sanctæ Dei, qui adstitistis Christo in cruce morienti, orate pro me in hora mortis meæ.

Horâ mortis meus flatus
Intret JESU dulce latus.

Nota ad primam oratiunculam.

FUit olim ex Ordine Cistercienſi devotus Cœnobita, qui morbo lethali oppressus, ubi primùm è vivis excessit, cœnobij sui superiorem coràm conspicuus invisit: ac roganti, quo tenderet, hâc se horâ extinctum recto ad Cœlum tramite tendere dixit: percunctanti, quî flammas purgatorias evadat, respondit, id accidere, quòd crucifixi imaginem, quoties præteriit, elevatâ in Christum patientem mente modo suprà scripto orârit. Nec enim irritas cecidisse preces, vinculis se corporis solutum, pœnâ omni liberum evolare in Cœlum. Ita Cæsar. l. 12. c. 51.

Nota ad secundum.

INcessit aliquando cupido discipulum, quem dilexit, & cui matrem moriturus commendavit Jesus, assumptâ in Cælum Virgine superstitem, ejusdem amabilissimo aspectu oculos in terris explendi: nec mora, abreptus in ecstasin, spectavit còram unà cum Filio, Virginem, quæ multis, tam de Filij toleratis in cruce tormentis, quàm de sua ingenti erga illum commiseratione ubi disseruit, demum Filio supplex facta rogavit, ut cæleste quoddam munus impertiretur ijs, qui piè horum dolorum meminissent. Annuit Matris precibus Filius, ac mox quatuor hæc dona spo-

Digitized by Google

na spopondit. Primum, ut quisquis Virginem per ejus dolores precaretur, is ante obitum, verum de peccatis dolorem impetraret. Alterum, hunc eundem certo ipsius, maximè instante morte, præsidio muniendum. Tertium, cordi ejus supplicia se sua inscripturum. Denique se matri jus omne concedere, & facultatem dare pro tali quidlibet obtinendi. Ita Pomerius l. 4. de B. V. M. p. 4. Kalend. Marian. 17. Decemb. P. Casparus Tausch. de Mat. dolorosa praxi 1. §. 5.

Nota ad tertiam.

SI commemoratio JESU morientis, & sanctissimæ ejus matris ad crucem adstantis, tam est JESU ac MARIÆ dolorosæ grata, ecquis dubitet, quin Sanctis, qui ad Crucem ad stiterunt, mirificè quoque accepta futura sit, viciſſim suffragiis suis morientibus nobis opem laturis.

Serviet etiã ad hos dolorosæ matris dolores, juxta mentem ejusdem recolendos hymnus, unà cum oratiunculis his appositis.

Hymnus.

STabat Mater dolorosa
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat Filius.
Cujus animam gementem,
Contristantem, & dolentem
Pertransivit gladius:
O quàm tristis & afflicta
Fuit illa benedicta
Mater unigeniti!
Quæ mœrebat, & dolebat,
Et tremebat, cùm videbat
Nati pœnas inclyti.

Digitized by Google

Quis est homo, qui non fleret,
Christi Matrem si videret
In tanto supplicio?
Quis non posset contristari,
Piam Matrem contemplari,
Dolentem cum Filio?
Pro peccatis suæ gentis
Vidit JESUM in tormentis,
Et flagellis subditum.
Vidit suum dulcem Natum,
Morientem, desolatum,
Dum emisit spiritum.
Eja Mater fons amoris,
Me sentire vim doloris,
Fac, ut tecum lugeam,
Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum DEUM,
Ut sibi complaceam.
Sancta Mater istud agas,
Crucifixi fige plagas,
Cordi meo validè;
Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Pœnas mecum divide,
Fac me verè tecum flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero;
Juxta crucem tecum stare,
Te libenter sociare,
In planctu desidero.
Virgo virginum præclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere,

Digitized by Google

Fac

Fac, ut portem Christi mortem
Passionis fac consortem,
Et plagas recolere.
Fac me plagis vulnerari,
Cruce hâc inebriari,
Ob amorem Filij;
Inflammatus & accensus,
Per te Virgo sim defensus
In die Judicij,
Fac me cruce custodiri,
Morte Christi præmuniri,
Confoveri gratiâ.
Quando corpus morietur,
Fac ut animæ donetur
Paradisi gloria.

℣. Tuam ipsius animam doloris gladius pertransivit.
℟. Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

Oratio.

INterveniat pro nobis, quæsumus, Domine JESU Christe, nunc & in hora mortis nostræ apud tuam clementiam B. Virgo MARIA, cujus sacratissimam animam doloris gladius pertransivit; per te JESU Christe, Servator mundi, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivis, & regnas DEUS in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

DOmine JESU Christe, qui è cruce depositus inter sanctissima Genitricis tui brachia deponi voluisti, concede propitius, ut & crucem meam, quâ mihi largiri pro tua bonitate volueris, nunquam in vita derelinquam, & in morte ex ea depositus, per clementissimæ Matris tuæ manus, ante te merear præsentari. Qui vivis & regnas &c.

Digitized by Google

ALIÆ TRES ORATIUNCULÆ S. MECHtildis à B. Virgine præscriptæ.

I. *Post* 1. *Ave Maria.* O Domina mea S. Maria, sicut Deus Pater per Omnipotentiam suam te potentissimam effecit, ita mihi, quæso, adsis in hora mortis expellendo à me omnem contrariam potestatem.

II. *Post* 2. *Ave Maria.* O Domina mea S. Maria, sicut Filius Dei tantâ te cognitione & claritate dignatus est, ut totum cœlum illumines, ita in hora mortis animam meam cognitione fidei sic illustres, & corrobores, ut nullo errore aut ignorantia pervertatur.

III. *Post* 3. *Ave Maria.* O Domina mea S. Maria, sicut Spiritus S suum amorem plenè tibi infudit, ita tu in morte dulcedinem amoris divini mihi instilla, ex quo omnis amaritudo mihi reddatur suavissima. Amen.

MEMBRUM VIII.

Invocationes Sanctorum in hora mortis recitandæ.

AD B. VIRGINEM ORATIO S. Augustini.

I.

O Mater misericordiæ, & Consolatrix eorum, qui ad tuam recurrunt clementiam! Per eandem supplico, ut impetres mihi gratiam, ut, antequam moriar, peccata mea confessione eluam, & dignè particeps fiam corporis & sanguinis dulcissimi Filij tui. O sanctissima Virgo, per honorem & dignitatem tuæ maternitatis, & per puritatem tui sacri corporis, excipe hanc animam festinantem egredi ex mundo.

Libera

Digitized by Google

Libera eam, & defende manu potenti contra omnes accusatores, terrores, & quascunque diabolicas illusiones, Descende ad me, dulcissima Domina, cum cœlesti militia, miserere animæ meæ in ejus transitu, effice, ut tutum, & pervium iter habeam ad Filium tuum. Invoco amorem tuum per illum amorem, quo Sanctissima Trinitas excepit animam tuam purissimam, quando è carne tua virginali separabatur. Suppleat gratiosa tua pietas, quidquid meis deest meritis. Succurre mihi in hac hora ultima, ut non habeã obvium principem tenebrarum, ne me vincant, aut decipiant inimici mei.

AD SS. ANGELOS ORATIO

Hieremiæ Drexelij.

II.

O Vos omnes purissimi Spiritus, SS. Angeli Dei, respicite in me. Hîc ego jaceo gemens, & suspirans, quia manus Domini tetigit me. Mors mihi in oculis est: mortalium jam nemo ampliùs, vos soli potestis succurrere. Judicij dies jam mihi est indictus. Eheu! comparendum est coram summo Judice, & reddenda ratio de cogitatis, dictis, factisque omnibus. Scitis ô beatissimæ mentes, me vilem terræ vermiculum quotidie nonori vestro dicere aliquid, aut facere consuetum esse. Ah! ne me deserite in his summis angustijs meis, in hac ultima necessitate; à qua tota mihi pendet æternitas. Momentum illud jam imminet, in quo salus mea jam omnis, aut perenne stat exitium. Ah! juvate, & ante Regem Regum pro me supplices procumbite, & meum mihi obsecro, conciliate judicem. Sententiam ego nunc expecto supremam, vos impetrate, ut ea mitis sit, & ad vitam. Mortem, quam ego meritus fuissem æternam.

Digitized by Google

nam, per vestras preces, meritáque liceat deprecari. Subvenite SS. Angeli Dei, subvenite, succurrite; jam jam aderit Judex Christus JESUS. Miserere, ô JESU! Miserere, per omnes SS. Angelos tuos te rogo! JESU MISERERE.

III.

AD OMNES SANCTOS COELITES

Oratio D. Augustini.

O Pulchra! ô speciosa domus Domini! ego dilexi decorem tuum, ad te suspiro ex hoc meo exilio, ad te anhelat cor meum, dum deficit vita mea. O vos Angeli, & Spiritus cælestes, qui estis exercitus Dei fortissimus, defendite me in hoc passu contra omnes laqueos Satanæ. Liberate me à periculis hujus maris procellosi, & à Piratis, qui me persequuntur. Vos vestris orationibus deducite hanc conquassatam, & confractam cymbam ad portum quietis, ut illic vobiscum conquiescam. O Patriarchæ SS.! ô Prophetæ luce divina illuminati! ô Apostoli, & Imperatores Domini glorioſi! Valentissimi JESU Christi Martyres, sapientissimi Doctores, Humillimi Confessores, puriſſimæ Virgines, Conjuges, Viduæ, & animæ omnes quæ Deo placuistis, adjuvate me & subvenite, ut salvus perveniam ad portum, ad quem vos pervenistis. Peccavi, & sicut ovis quæ periit, erravi, fateor, neque tamen diffido de bonitate optimi mei Pastoris; ille me recipiet in suos humeros, & ad vos deducet, ut in vestra Societate exultet anima mea gaudio inexplicabili, quo vos jam fruimini.

MEMBRUM IX.

Orationes longiorem affectum certum continentes.

FIDEI.

Digitized by Google

I.

FIDEI.

PRofiteor coram te summa, & prima veritas, Deus, corde & ore, corámque curia cœlesti, totóque orbe, sincere me credere omnia, quæ dixisti, revelâsti, & per Ecclesiam Catholicam credenda proposuisti; idque ex speciali dono gratiæ tuæ; præsertim quæ in Symbolo Apostolico, aliísque continentur, affirmans omnia esse certissima. Et in hac fide protestor me cum divino auxilio tuo, quod imploro, velle vivere, & mori; utinam & pro eâdem sanguinem profundere dignus forem! & si quid fortè occurreret contra eam, undecunque (quod, quæso, avertere digneris) id ex nunc pro tunc detestor, & abrenuntio: adauge mihi fidem, fidelissime JESU, ut in ea moriens non peream, sed habeam vitam æternam. *Hujus professionis, & protestationis exemplum supra positum in Gonzale Medeiros, ardentem cereum manu tenente poteſt legi* cap. 6. §. 13. *memb.* 3.

II.

SPEI.

Ex S. Augustino. Med. c. 39.

PEccavi, ô Juste Judex, mereor mille infernos: non habeo, unde solvam. Mea satisfactio est tuus sanguis, & tua misericordia; quæ absumit, & superat peccata totius mundi. Quamvis peccaverim, & merear deseri, tu tamen non exuisti tuam bonitatem, quâ solitus es salvare peccatores. Non placet tibi, Domine, perditio eorum, qui moriuntur, imò ut mortui viverent, tu mortuus es. Nunc, cùm peccatores vivant te moriente, supplico, ut te vivente non moriar ego. Quomodo potero diffidere, ô bone JESU, de tua misericordia, dum recordor, quod cùm

Digitized by Google

esser-

essem tuus inimicus, pro me mortuus es, & me DEO reconciliâsti? Si veniam offerebas, cùm eam non quærerem; modò cùm eandem peto, quantò libentius impertieris? Tuum dulcissimum nomen, ô JESU, quod Salvatorem significat, fiduciam mihi præbet, salva animam meam, & dic ei, quòd sis ejus Salus. *ex med. cap.* 39.

III.

CHARITATIS.

Ex eodem.

NUnc cognovi te, lux vera, nunc cognovi te in fine vitæ meæ. Sis benedictus, & laudetis semper, ô Illuminator animæ meæ in tempore mortis tam opportuno. Serò te amavi, amor æterne, sed quia serò, seriò nunc te amem, & melius est serò, quàm nunquam. O infelix tempus, in quo te non cognovi! ô misera cæcitas, in qua te non vidi! ô nefanda surditas, in qua non audivi voces tuas! ô fœdum, & infatuatum cor, quod se immiscuit pulchritudini corruptibili tuarum creaturarum, te deserens, qui es pulchritudo æterna!

IV.

DESIDERII VIDENDI DEUM.

Ex S. Gertrude.

O Amor! quando erues animam meam ex hoc carcere? accelerer, ô DEUS meus, dulcedo mea, acceleret gloria tuæ præsentiæ. Deus meus, misericordia mea, absconde me in tutis manibus, in tuis pedibus, in hoc amantissimo corde. In te defigo mea desideria, mei gemitus ad te sunt, ad te mea suspiria, laudes, & omnis fiducia. Quando tecum ero gloria mea? quando dissolvetur hic laqueus mortis? dilata misericordiam tuam erga hanc magnam peccatricem

Digitized by Google

tricem. O amor æterne! quàm dulcis & amabilis est tua Societas? Surge desiderium cordis mei. Ad te sunt oculi mei, ad te aures, nulla mihi alia vox sonet, sonet unica tua bonitas in auribus meis.

V.

Vel. ex cap. 1. soliloq.

QUare faciem tuam avertis gaudium meum per quod gaudeo? Ubi es absconditus pulcher, quem desidero? Vocem tuam audio, & reviviſco; sed cur faciem tuam abscondis? fortè dicis, non videbit me homo, & vivet? Eja Domine moriar, ut te videam, videam, ut hîc moriar. Nolo vivere, volo mori, dissolvi cupio, & esse cum Christo, mori desidero, ut videam Christum, vivere renuo, ut vivam cum Christo.

VI.

GRATITUDINIS.

AGnosco Deus meus ex toto corde beneficia, quæ ex manu tua accepi, & me ipsum redono in omnem æternitatem ei, qui amore mei se mihi, imò & suis inimicis tradidit. Redeo, & me tibi restituo, quia tuus sum. Vivo, ut in me vivas, & morior in te, ut te in omnem amem æternitatem.

VII.

CONTRITIONIS.

Ad SS. Trinitatem.

OTrinitas beatissima! Vehementer pœnitet irrogatæ tibi injuriæ peccatis meis, quæ detestor idcirco. Pater peccavi in cœlum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. Pœnitet! ah pœnitet, ô Deus propitius esto mihi peccatori! ô unice Patris æterni Fili JESU, cruciatus & mortem tuam acerbissimam, quorum infelix peccator causam me fuisse

Digitized by Google

fuisse heu quàm me pœnitet! pone inter peccata mea, & justitiam æterni Patris tui, & miserere mei: ô Spiritus Sanctissime, amor & bonitas infinita! à te quòd recesserim conversus ad creaturas cum injuria, & offensa tanti boni, quàm mihi dolet! ne projicias me à facie tua, sed spiritu tuo Sancto renova, & confirma me in æternum, nunquam ampliùs à te separer, sed ex omni actione, & vitâ meâ resultet gloria Patri, & Filio, & Spiritui S. sicut erat in principio, & nunc & semper &c.

VIII.

RESIGNATIONIS.

A S Hieronymo usurpata.

ADvenit tandem, ô Domine, hora mortis, propter quam in mundum nascimur. Cum hoc onere accepi beneficium vitæ, ut deinde persolverem tributũ mortis. Expirâsti, ô mi redemptor, in cruce, cùm esses Dominus, ut mori servus non tergiversaretur. Fiat semper voluntas tua: moriatur, moriatur anima mea, attamen morte justorum. Scio, quia Deus & Redemptor meus vivit, & suis temporibus resuscitabit hoc corpus concussum à tam potentibus ventis nauseæ, fastidiorum, dolorum, & aliorum rebellium accidentium. Ut inhabitem terras meliores, dimitto mortalem hanc domum, & hanc carnem morti destinatam. Tempus est, ut cantem DEO meo hymnum laudis, quia per ignem & aquam deduxisti me in refrigerium. Usque adhanc horam peregrinatus sum, nunc in patriam ingredior: usque modò periculosè navigavi, nunc in portum intro. Deus est, qui me transfert de tenebris in lucem; de periculis ad securitatem; ex paupertate ad divitias; ex pugna ad victo-

Digitized by Google

victoriam; ex molesto ergastulo hujus corporis ad Patriam, à dolore ad quietem & tranquillitatem cœlestis curiæ. Vita mea sensim deficit, ô Deus, in cujus potestate sunt omnia horarum momenta. Fateor, melius est mihi tractare cum morte, quàm cum vita tam dolosa, periculosa, proditrice. O bona mors! dulcis facta per mortem Domini mei JESU Christi. Non jam mors dicenda es, si quidem das æternam vitam, & aufers à me febres, & dolores; & fugas à corpore famem & sitim. Veni, ô mors! Soror mea, sponsa mea, amica mea, & monstra mihi JESUM amorem cordis mei, ostende mihi, ubi pascat greges suos hic divinus Pastor; ubi sit meridies gloriosæ pulchritudinis optimi Jesu. Surge, anima mea, curre in odorem unguentorum ejus preciosorum, intra in secretum deliciarum ejus. Jam pertransiverunt dies juventutis meæ, & anni informes senectutis transierunt velut umbra, & me solùm reliquerunt. Ad te converto me, Redemptor meus, convertere & tu ad me, ô spes mea unica! Respice, salva, & libera me, & hanc animam erue à carcere corporis istius.

Dies mei sicut fumus evanuerunt, & caro mea sicut flos fœni exsiccata est. Jam certè Deus meus advenit tempus, in quo recorderis, & miserearis mei. Aufer à me lugubrem amictum istius corporis, & induc me glorioso veste immortalitatis. Anima mea in Dei præsentia tota colliquescit, quia fruitur sponso toties, & tam diu quæsito. Surge cœlestis Pater, excipe fugientem & prodigum filium. Redit totus defœdatus & macer ex longinqua regione, ubi pavit immunda animalia.

HUMI-

Digitized by Google

IX.

HUMILIATIONIS.

A S. Maria Nepte S. Abraami usurpatus.

HEu me miserabilem! heu me, quia profanavi templum Dei! Eheu! deturpavi ejus imaginem, & rupi fœdus in baptismo initum, & vota millies in vita facta! Miseram me! quæ propter vilissimam voluptatulam averti oculos à Deo meo, & omnem ejus substantiam vendidi. Heu me! quæ pessumdedi omne id, quod comparaveram per tot Sacramenta, & bona opera! Quibus deinceps oculis cœlum adspiciam, cùm isti, quos habeo, toti contaminati sint ex aspectu malitiæ? Quibus labiis, quâ linguâ supplicabo isti purissimæ Majestati, cùm sint maculata & deturpata tam fœdis culpis? Ad Deum quali cum corde accedam? quomodo loquar? cùm legem ejus conculcârim, cùm promissa ei facta violârim, cùm sim plena maculis in corpore, & in anima! Heu me! quò me vertam; ô si mors antè rapuisset, quàm talem malitiam committerem contra divinam Majestatem! Quis lacrymarum fons poterit eluere tot, & tantas maculas! à quantis bonis excidi! in quanta mala incidi; Converte me ad te, ô Deus meus! peccavi peccavi, agnosco in te viscera materna, etiam erga eos qui te nō quærunt. Nullum vulnus tantum est, quod tu curare non possis. Da mihi tempus & locum Pœnitentiæ. Indigna sum tuâ misericordiâ, attamen eam mihi tuus Sanctissimus Filius promeruit. Consequar per illum, quod ex me non mereor. Parce, amantissime Pater, propter id quod es, elue meas maculas sanguine JESU Christi. Sic, sic non invenietur in me fœditas, quæ tibi displiceat. Hoc dòleo, quod in me inveniatur vestigium rei, quæ tibi displicet.

Digitized by Google

INDEX TITULORUM
Instructionis practicæ de Conversatione Apostolica.

PARS I.
DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN COMMUNI.

CAP. I. Quid & quotuplex sit consolatio Apostolica, fol. 1.
CAP. II. Quàm fructuosa, atq; ad animarum salutem efficax sit Apostolica conversatio. 3
CAP. III. Quomodo fructuosè instituenda sit Conversatio Apostolica. 5
§. 1. *Primum præceptum.* ibid.
§. 2. *Secundum præceptum.* 7
§ 3. *Tertium præceptum.* 10
§. 4. *Quartum præceptum.* 14
§. 5. *Quintum præceptum.* 16
§. 6. *Sextum præceptum.* 17
§. 7. *Septimum præceptum.* 18
§ 8. *Octavum præceptum.* 20
CAP. IV. Quibus instrumentis præcipuè peragenda sit conversatio Apostolica. 24
§ 1. *Quid circa primum instrumentum conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum.* 25
§ 2. *Quid circa secundum instrumentum, nempe circa Prudentiam sit observandum.* 29
§. 3. *Quid circa tertium instrumentum, auctoritatem scilicet, vitaque sanctitatem sit observandum.* 34
§. 4. *Quid de quarto instrumento conversationis Apostolicæ, nempe de benevolentia, sit observandum.* 37
CAP. V. Quibus motivis excitandus sit Zelus seu fervor ad Apostolicam conversationem necessarius. 41
CAP. VI. Quomodo impedimenta Zelum animarum retardantia sint removenda. 49

PARS II.
DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN PARTICULARI.

CAP. I. De Visitatione Amicorum Apostolica. 60

Digitized by Google

§. 1. *Quis finis præfigi debeat Visitationi Apostolicæ Amicorum.* 61
§. 2. *Quæ Persona visitanda.* 63
§. 3. *Quid circa tempus hujus Visitationis observandum sit.* 66
§. 4. *Quis modus in Visitatione Amicorum Apostolica observandus sit.* 68
§. 5. *Quæ industriæ in hac Visitatione adhibendæ sint.* 73
§. 6. *Quæ pericula in Visitatione Apostolica declinanda sint.* 75
Membr. II. De Instructione Apostolica. 79
§. 1. *Quid circa Hæreticorum Instructionem sit observandum.* 80
§. 2. *Quid circa instructionem Catholicorum, & inprimis totius Communitatis sit observandum* 82
§. 3. *Quid circa instructionem Senatorum & Iudicum observandum sit.* 88
§. 4. *Quid circa instructionem illustrium & nobilium Personarum observandum sit.* 90
§. 5. *Quid circa instructionem divitum observandum sit.* 93
§. 6. *Quid circa instructionem Patrum familias observandum sit.* 95
§. 7. *Quid circa instructionem mulierum conjugatarum observandum sit.* 98
§. 8. *Quid circa Viduarum instructionem observandum sit.* 103
§. 9. *Quid circa Monialium instructionem sit observandum* 106
§. 10. *Quid circa instructionem illarum, qui statum Matrimonialem suscipere volunt, sit observandum.* 112
§. 11. *Quid circa instructionem eorum, qui Ecclesiasticum vel Religiosum statum amplecti cupiunt, sit observandum.* 117
§. 12. *Quid circa instructionem devotarum Personarum observandum sit.* 120
§. 13. *Quid circa instructionem Iuventutis & Pueritiæ observandum sit.* 123
Cap. III. De Consolatione Apostolica. 126
§. 1. *Quid circa consolationem in genere observandum sit.* 127

Digitized by Google

§ 2. Quo-

§. 2. *Quomodo tribulati in genere consolandi sint.* 129
§. 3. *Quomodo pauperes sint consolandi.* 137
§ 4. *Quomodo consolandi sint, qui honorum temporalium jacturam sunt passi.* 140
§. 5. *Quomodo consolandi sint, qui detrimentum Famæ vel Honoris sunt passi.* 143
§. 6. *Quomodo consolandi sint, quibus amicus, vel Parentes, vel Liberi sunt mortui.* 147
§. 7. *Quomodo consolandi sint, qui graves persecutiones patiuntur.* 150
§. 8. *Quomodo consolandi sint, qui angorem & tristitiam animi patiuntur.* 152
§. 9. *Quomodo consolandi sint, qui graves tentationes patiuntur.* 157
Cap. IV. De Curatione Apostolica Peccatorum, 160
§. 1. *Qua industria in genere circa curationem Apostolicam sint observanda.* ibid.
§. 2. *Quibus mediis uti debeat Operarius ad Apostolicam peccatorum Curationem.* 164
§ 3. *Quomodo agendum sit cum illis, qui inimicitias deponere nolunt.* 168
Cap. V. De Captivorum Apostolica confortatione. 172
§. 1. *Cur & quomodo Operarius Captivorum specialem curam suscipere debeat.* 173
§. 2. *Quomodo Captivi ad captivitatis pœnam fructuosè sustinendam præparandi sint.* 174
§. 3. *Quomodo utiliter occupandi sint Captivi.* 180
§. 4. *Quomodo contra tentationes muniendi sint Captivi.* 189
§. 5. *Quomodo ad extremum supplicium disponendi & animandi sint Captivi.* 194
Memb. I. *Quid ante sententiam fatalem sit observandum.* 195
Memb. II. *Quid post latam sententiam sit observandum.* 196
Memb. III. *Quid circa ipsam productionem & supplicium sit observandum.* 199
Memb. IV. *Quid post mortem Rei sit observandum.* 201
Cap. IV. De Apostolica ægrorum & moribundorum Visitatione. 203

Digitized by Google

§. 1. *Quanti momenti sit ministerium adjuvandi agros & moribundos.* 204

§. 2. *Quibus dotibus præditum esse oporteat Operarium, qui agris & moribundis fructuosè assistere cupit.* 206

§. 3. *Quid circa Visitationem agrorum in genere observandum sit.* 209

§. 4. *Quibus industrijs & cautelis Operarius uti debeat in ægrorum Visitatione.* 212

§. 5. *Quid circa Visitationem agrorum in specie & praxi sit observandum.* 214

§. 6. *Quâ ratione ager instruendus sit, ut officio suo satisfiat.* 218

§. 7. *Quomodo consolari ægrotos debeat.* 221

MEMB. I. *De corporali solatio agris præstando.* ibid.

MEMB. II. *De spirituali solatio agris præstando.* 223

MEMB. III. *De alijs consolationibus, quæ ex occasione per appositis dictis creari possunt infirmis.* 229

§. 8. *Quomodo occupare debeat ægrotos Operarius.* 231

§. 9. *Quomodo ægri ad varias virtutes exercendas sint excitandi & adjuvandi.* 240

MEMB. I. *Quomodo ad plures actus virtutum simul excitandi sint ægri.*

MEMB. II *Quomodo ad quamvis virtutem separatim excitandi sint infirmi.*

MEMB. III. *Quâ ratione actus Fidei eliciendi sint.* 246

MEMB. IV. *Quâ ratione actus spei eliciendi sint.* 247

MEMB. V. *Quâ ratione actus Charitatis exercendi sint.* 250

MEMB. VI. *Quâ ratione actus Contritionis eliciendi sint.* 254

MEMB. VII. *Quâ ratione actus resignationis eliciendi sint.* 256

§. 10. *Quidnam Operarius, cùm discedit ab infirmis, observare debeat.* 259

§. 11. *Quomodo Infirmi inducendi sint, ut dispoñant domui suæ.* 260

MEMB. I. *Quomodo infirmi ad Confessionem inducti debeant.* 261

MEMB. II. *Quomodo ad communionem disponendi sint Infirmi.* 267

MEMB.

Digitized by Google

MEMB. III. *Quomodo infirmi ad S. Unctionem disponendi sint.* 272
MEMB. IV. *Quomodo infirmi ad Testamentum faciendum disponendi sint.* 275
§. 11. *Quomodo infirmi contra tentationes muniendi sint* 277
MEMB. I. *De prima tentatione contra fidem.* ibid.
MEMB. II. *De diffidentia & desperationis tentatione.* 218
MEMB III. *De tentatione ex vita amittenda timore orta.* 280
MEMB. IV. *De tentatione ex amore possessorum bonorum orta.* 282
MEMB. V. *De tentatione orta ex sollititudine de Conjugibus & Liberis,* ibid.
MEMB. VI. *De tentatione impatientiæ.* 283
MEMB. VII. *De tentatione ex metu Purgatorij orta.* 284
MEMB. VIII. *De tentatione ex pœnitentia agenda desiderio orta.* 285
§. 12. *An permittendum sit infirmis; ut alloquantur, & exhortentur alios ante mortem.* 286
MEMB. I. *Quomodo Maritus conjugem alloqui possit.* 287
MEMB. II. *Quomodo Parens Liberos alloqui possit.* 288
MEMB. III. *Quomodo Infirmus alios homines alloqui possit.* 290
§. 13. *Quibus mediis uti debeat Operarius ad moribundum animandum, & ad mortem ritè disponendum.* 292
MEMB. I. *Quid circa indulgentias moribundorum sit observandum.* ibid.
MEMB. II. *De aqua benedicta.* 294
MEMB. III. *De Cereo benedicto.* 295
MEMB. IV. *De Christi crucifixi imagine.* 296
MEMB. V. *De SS. Nominibus JESUS & MARIA.* 298
MEMB. VI. *De pijs aspirationibus moribundo suggerendis.* 300
§. 14. *Quid agere debeat Operarius ad ægrum, qui mente parum valet, vocatus.* 306
§. 15. *Quid post mortem Infirmi facere debeat Operarius.* 308
§. 16. *Quomodo peste grassante Operarius se gerere debeat.* 309

Digitized by Google

§. 17. *Variæ preces apud ægros & moribundos dicendæ.* 313
Memb. I. *Preces ab Operario priùs, quàm ab infirmo discedat, recitandæ.* 313
Memb. II. *Psalmi & Evangelia cum precibus pro temporis opportunitate, & ægrotantium pio desiderio, Operariique arbitrio dicenda.* 314
Memb. III. *Ordo commendationis animæ.* 324
Memb. IV. *Tres piæ & utiles morientibus orationes cum tribus Pater & Ave in Agone mortis recitandæ.* 331
Memb. V. *Protestationes S. Caroli Borromei utilissimè Infirmis prælegendæ.* 332
Memb. VI. *Orationes pro moribundo dicendæ.* 334
Memb. VII. *Orationes pro felici morte obtinendâ.* 339
Memb. VIII. *Invocationes Sanctorum in hora mortis faciendæ.* 344
Memb. IX. *Orationes longiorem affectum certum continentes.* 348

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
In hac Instructione contentarum.

A.

Allocutio aliorum ante mortem an à moribundo; & quomodo facienda. 286
Amicorum mors quomodo toleranda. 147
Amoris necessitas pro conversione aliorum. 18
Animæ dignitas. 46
Aqua benedicta moribundis an & quomodo applicanda. 306
Aspirationes piæ moribundis suggerendi. 394
Authoritas quid sit. 34
Ejus utilitas. ibid.
Quomodo procuranda. 36

B.

Benevolentia quid sit. 37
Ejus

Digitized by Google

Ejus utilitas, & media. 38
Bonorum temporalium amor quomodo temperandus. 282
Bonorum temporalium jacturam passi quomodo consolandi. 140

C.

Captivorum cura cur suscipienda. 173
quomodo animandi. 174
quomodo occupandi. 180
quomodo muniendi contra tentationes. 189
Cereus benedictus moribundis cur offerendus. 295
Christi Crucifixi imago quomodo moribundis & cur exhibenda. 296
Colloquutio Operarij cum hominibus qualis esse debeat. 69
Communitas quomodo instruenda. 89
Consolatio quomodo protestanda. 127
Conversatio Apostolica quid sit. 1
Quotuplex. 2
Ejus utilitas. 3
Quomodo fructuosè instituenda. 5
Cura sui ipsius ante alios gerenda. 11

D.

Devotæ Personæ quomodo instruendæ. 120
Diaboli studium in animabus perdendis. 45
Difficultatis horror quomodo tollendus vel minuendus. 51
Diffidentia nimia cavenda. 57
Divitibus quid observandum. 93

E.

Ecclesiasticum statum amplecti volentibus quid suadendum. 117
Elevatio mentis Operariis cur necessaria. 6
Evangelia apud ægros recitanda. 314

F.

Famæ detrimentum passi quomodo consolandi. 143
Familiaritas cum DEO in quo consistat. 27

Digitized by Google

Ejus necessitas. 26
Praxis. 28
Fidei tentationes quomodo superandæ. 277

H.

Hæreticorum institutio quomodo suscipienda. 80
idem quomodo ad professionem admittendi. 85
Honoris detrimentum passi quomodo consolandi. 143

I.

Impatientiæ tentatio quomodo superanda. 277
Indulgentiæ moribundis quomodo applicandæ. 292
Infirmi cur visitandi & juvandi. 204
quomodo visitandi. 209
quomodo consolandi. 221
quomodo occupandi. 231
quomodo ad virtutes excitandi. 240
quomodo ad confessionem inducendi. 267
quomodo ad communionem disponendi. 272
Inimicitiæ quomodo tollendæ. 186
Intentio bona cur Operariis necessaria. 5
Invocatio Sanctorum in mortis hora quomodo facienda. 344
Judicibus quid observandum. 88
Juventus quomodo instruenda. 123

L.

Laboris sterilitas quomodo toleranda. 56

M.

Magnates quomodo visitandi. 64
Mansuetudinis necessitas. 18
Matrimonium contrahere volentibus quid suadendum. 112
Moniales quomodo instruendæ. 105
Earum tentationibus quomodo occurrendum. 107
Mors Liberorum & Parentum quomodo toleranda. 143

Digitized by Google

Mulierum visitatio quâ cautelâ sit suscipienda. 69

N.

Nobilitas vera quæ sit. 91
Nobilibus quid suadendum. 90
Nomina SS. JESUS & MARIA à moribundis cur pronuntianda. 298

O.

Operariorum paucitas. 47
Orationis desiderium quomodo moderandum. 49
Orationes longiores affectum certum continentes. 346
Orationes pro felici morte.
Orationes pro moribundis dicendæ. 313, 331, 334
Ordo commendationis animæ. 324

P.

Patres familias quomodo instruendi. 95
Pauperes quomodo consolandi. 137
Peccatorum cura cur & quomodo suscipienda. 160
quibus mediis procuranda. 164
Periculorum metus quomodo moderandus, 52
Persecutiones quomodo tolerandæ. 150
Perseverantiæ necessitas. 20
Personarum acceptio cavenda. 16
Personis quibus magis succurrendum. 17
Psalmi super ægros recitandi. 314
Protestationes S. Caroli Borromæi. 332
Prudentiæ necessitas. 29
Ejus regulæ. 30
Media. 33
Purgatorii metus quomodo moderandus. 284

R.

Rei ad mortem quomodo disponendi ac animandi. 195

S.

Senatoribus quid observandum. 88

Digitized by Google

Solitudinis desiderium moderandum. 49

T.

Tentationes moribundorum quomodo superandæ. 277
Tentationes quomodo ferendæ. 157
Testamentum quomodo faciendum. 275
Tribulati quomodo consolandi. 129
Tristitia quomodo toleranda. 152

V.

Viduis quid observandum. 103
Earum tentationibus quomodo occurrendum. 104
Visitatio Amicorum quo fine suscipienda. 60
quæ personæ visitandæ. 68
quo tempore. 67
quo modo. 68
quibus industriis in ea utendum. 73
quæ pericula declinanda. 75
Vocatio Operario necessaria. 7
Uxoribus quid observandum. 98
Earum tentationibus quomodo occurrendum. 99

Z.

Zelus quid sit. 22
ejus necessitas & utilitas. ibid. & 48
ejus dignitas & præstantia. 23
Motiva ad eundem. 42
Exempla. ibid.

Omnia ad majorem DEI Gloriam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

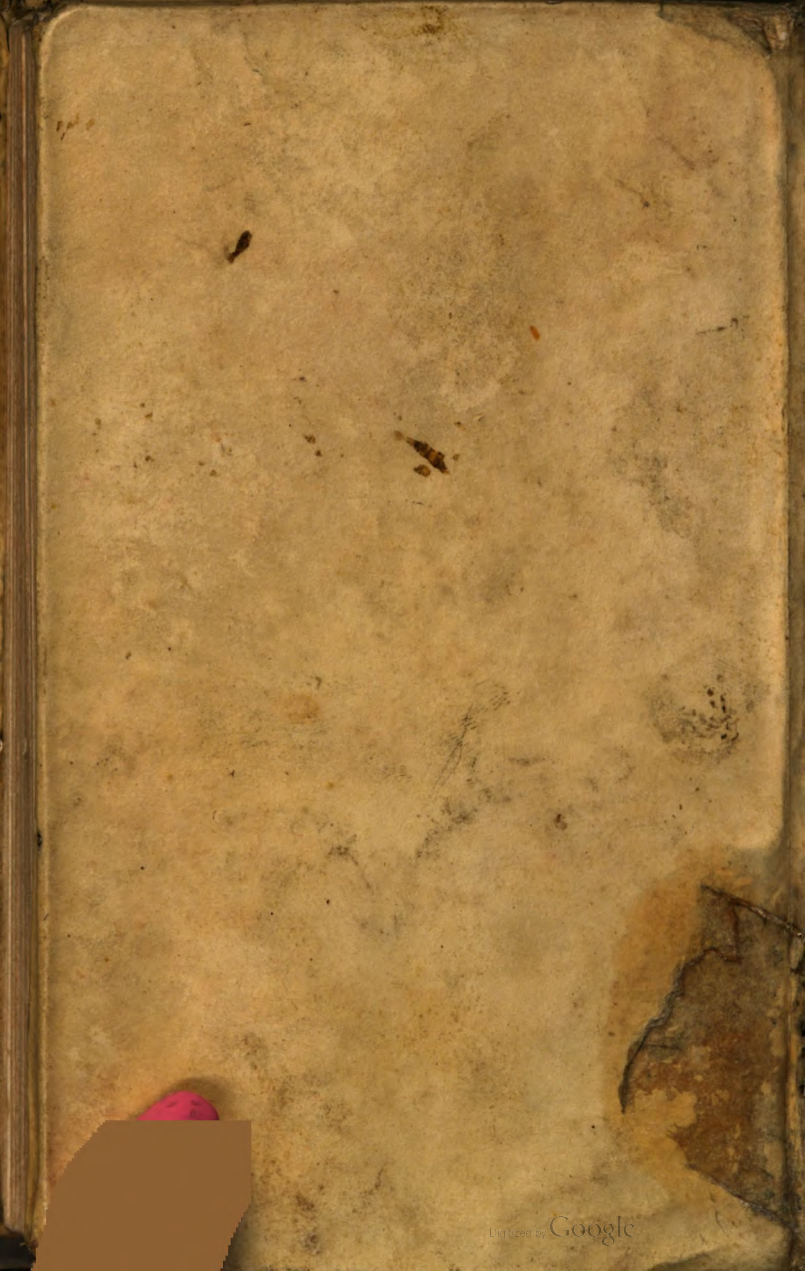
Digitized by Google